

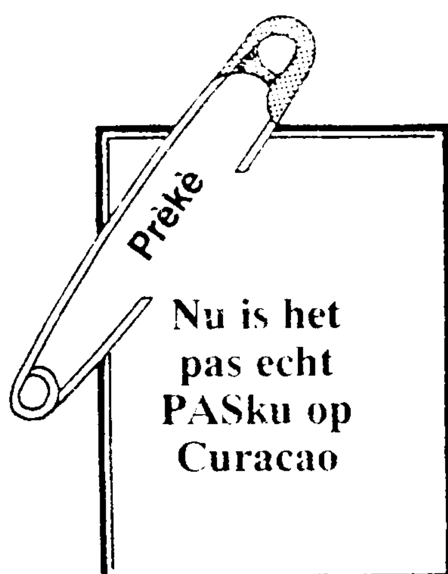
VANDAAG

- AMR pas in januari formeel rond p.3
- Staking in onderwijs op til p.5
- Gouden Bal-winnaar Van Basten: kerstdagen in ziekenhuis p.7
- Populatie zeepaardjes staat onder druk p.15
- Geen sprake van eindejaarsopwinding op beurs p.17

VAN BASTEN ...Sankt Moritz...

109E JAARGANG — NO.: 294 MAANDAG 21 DECEMBER 1992

AMIGOE

Nu is het pas echt PASku op Curacao

Vrees voor 80 doden en 250 gewonden

DC-10 Martinair vliegt bij landing in Portugal in brand

LISSABON/AMSTERDAM - Naar men vreest zijn maandagmorgen veel doden gevallen bij een mislukte landing van een DC-10 van de Nederlandse chartermaatschappij Martinair op de luchthaven van het zuidportugese Faro. De directeur van de luchthaven van Faro sprak van een groot aantal doden. Het toestel had 327 passagiers aan boord. Een aantal gewonden is er zeer ernstig aan toe. Na de mislukte landing veranderde het vliegtuig in een brandende fakkel. Vele passagiers zouden geen kans hebben gezien het brandende toestel te verlaten.

"Bij het ongeluk met de DC-10 van de Nederlandse chartermaatschappij Martinair op de Portugese luchthaven Faro zijn talrijke doden gevallen. Aldus de directeur van het vliegveld Silva Salgado. Volgens Salgado, die werd aangehaald door het commerciële radiostation TSF, bevindt zich nog altijd een groot aantal passagiers in het toestel, dat in brand staat. Vele gewonden, van wie sommigen ernstige brandwonden hebben, zijn overgebracht naar ziekenhuizen in de omgeving van Faro. De radiozender TSF meldde dat de ziekenhuizen in Faro de aanvoer van gewonden nauwelijks meer kunnen verwerken.

SLECHT WEER

De luchtvaartautoriteiten dachten in eerste instantie dat de DC-10 kort voor de landing door de bliksem was getroffen waarna het toestel op de landingsbaan in brand vloog. De weersomstandigheden op het moment van het ongeluk waren slecht. Er stond een sterke wind en het regende hevig.

Het vliegtuig sloeg na de landing over de kop en explodeerde, zo werd gezegd. Radioverslaggevers meldden dat na het ongeluk passagiers uit iedere mogelijke uitgang en een gat in de romp uit het vliegtuig probeerden te komen. Woordvoerder U. Buijs van Martinair liet weten dat de passagiers waarschijnlijk allemaal de Nederlandse nationaliteit hebben. Het toestel, met vluchtnummer MP 495, was maandagmorgen om 05.35 uur vanaf Schiphol vertrokken waar het om 08.30 uur arriveerde.

BAAN GERAAKT

Een ooggetuige verklaarde tegenover de commerciële radiozender TSF dat het toestel bij de landing veranderde in een vuurbal. Brandweerauto's en ziekenwagens repten zich naar het vliegveld om hulp te bieden. De plaatselijke autoriteiten sloten de toegangswegen naar het vliegveld af.

Volgens ziekenhuisfunctionarissen zijn er vele gewonden, volgens schattingen zeker driehonderd, van wie sommigen er ernstig aan toe zijn. Zegslieden van de luchthaven van Faro zeiden dat een van de motoren bij de landing de landingsbaan had geraakt waardoor een explosie ontstond.

GOED GEOUTILLEERD

De commerciële radiozender TSF kwam met ooggetuigenverklaringen die meldden dat de Nederlandse DC-10 zeker twee keer de landing probeerde in te zetten waarna het toestel uiteindelijk met een vleugel op de landingsbaan terechtkwam en in brand vloog. Het vliegveld van Faro geldt als een goed geoutilleerde luchthaven die onlangs een ingrijpende modernisering heeft ondergaan.

De Portugese autoriteiten wilden een militair transportvliegtuig, een C-130 Hercules, naar Faro sturen om gewonden op te halen en naar ziekenhuizen in Lissabon overbrengen. Het toestel kon echter niet in Faro landen omdat de DC-10 de landingsbaan blokkeerde. De Portugese luchtmacht stuurde daarop kleinere Aviocartoestellen en Puma-helikopters om hulp te bieden.

Martinair heeft drie DC-10's die gemiddeld vijftien jaar oud zijn. De maatschappij is van plan de toestellen te vervangen door MD-11-vliegtuigen. De Luchtmobiele brigade keurde twee DC-10's van Martinair in verband met een mogelijke overname. Volgens directeur Martin Schroder was de luchtmacht van oordeel dat de vliegtuigen zich in uitstekende staat bevonden.

De Portugese luchtvaartmaatschappij TAP meldde vanuit Parijs dat het vliegveld van de Zuidportugese stad na het ongeluk is gesloten. Volgens luchthavenfunctionarissen is het ongeluk in Faro het ernstigste in 27 jaar op het vliegveld van de Zuidportugese stad.

PROBLEEMLOOS

De DC-10 van Martinair blijkt in totaal 340 inzittenden aan boord te hebben gehad: 327 passagiers en dertien bemanningsleden. De zogeheten zwarte doos, met daarop de vluchtgegevens, is inmiddels gevonden. "Ik keek naar links en zag door het raam een brandende motor en een vleugel die de grond raakte. En daarna vuur", zo verklaarde een van de passagiers. Volgens Martinair landde echter een Boeing 747 van de chartermaatschappij kort voor de DC-10 probleemloos op Faro.

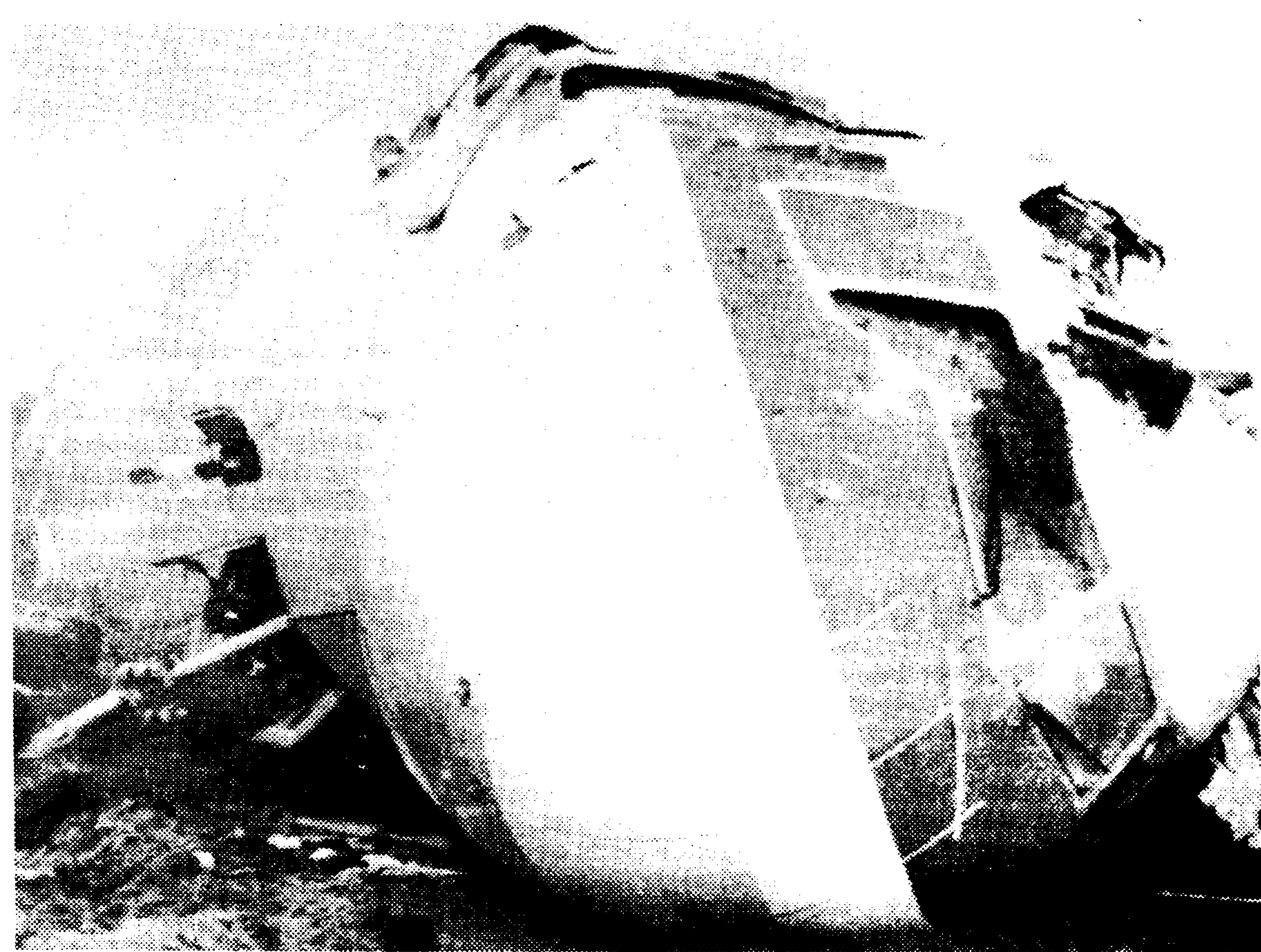
De eveneens Nederlandse chartermaatschappij Transavia week na het ongeluk met haar vluchten uit naar het Spaanse Sevilla. De passagiers worden vervolgens per bus naar Portugal vervoerd. Reizigers die op dit moment in Faro waren, werden per bus naar Sevilla gebracht en zouden daarvandaan vertrekken naar Schiphol.

ERGSTE NAJAAR

De Nederlandse minister van Verkeer en Waterstaat Maij-Weggen heeft van haar Portugese colllega de verzekering gekregen dat er alles aan wordt gedaan zoveel mogelijk mensen te redden. Daarop waren op dat ogenblik alle krachten gericht. De bewindsvrouw zei dat het ongeluk lijkt te zijn gebeurd bij zeer slecht weer, maar op de oorzaken wilde zij verder niet ingaan. Op deze dag dienen alle acties gericht te zijn op het redden van mensen, aldus Maij. Van haar Portugese collega heeft zij begrepen dat mensen zo snel mogelijk naar ziekenhuizen werden afgevoerd. Dat is ook per helicopter gebeurd naar ziekenhuizen in Lissabon. Voor Verkeer en Waterstaat is dit het ergste najaar sinds jaren: twee spoorwegongevallen en twee vliegtuigongelukken, aldus de minister.

Een team van drie Nederlandse deskundigen zal worden toegevoegd aan het Portugese onderzoeksteam. Het drietal zal maandag naar Portugal vertrekken, zo zei de minister.

De Vereniging van ANVR-reisorganisaties in Hoofddorp meldt dat er in totaal zeven touroperators de DC-10 hadden gecharterd voor een vakantiereis naar de Algarve. Het gaat om Rent-a-casa, Wolfs reizen, Holland Overseas Travel, Sudtours, de NBBS, Zonnetour en Bel Air. Aldus directeur G. Couvreur van de ANVR.

■*FARO - Van de verongelukte DC-10 van Martinair is de neus gekanteld naast landingsbaan terecht gekomen van het vliegveld Faro in Portgugal. Bij de vleugels is het toestel in tweeën gebroken. Bij deze ramp zijn zeker 28 mensen omgekomen.* *(AFP-satellietfoto)*

Gezagvoerder in ziekenhuis

AMSTERDAM - De gezagvoerder van de verongelukte DC-10 is opgenomen in een ziekenhuis. Een woordvoerder van Martinair kon niets zeggen over zijn toestand.

De gewonden die bij de ramp zijn gevallen, zijn in tien ziekenhuizen opgenomen, verspreid over Algarve en Lissabon. Dit heeft Martinair meegedeeld. De captain van de Boeing 747 die net iets eerder dan de DC-10 landde, F. Charbon, zegt contact te hebben gehad met de co-piloot van het verongelukte toestel. Hij zou in een shocktoestand verkeren, aldus Martinair. Voor het ongeluk plaatsvond, zijn vanuit de cockpit tegenover de luchtverkeersleiding geen problemen gemeld. Er stond dan ook geen brandweer klaar, aldus Martinair.

Doden bij rellen in Israël, Libanon gewaarschuwd

Palestijnse 'ballingen' in niemandsland beschoten

MARJ EZ-ZOUHOUR - Het Zuidlibanese leger (SLA) heeft maandag schoten afgevuurd in de richting van de door Israël uitgewezen Palestijnen die hun stellingen naderden. Twee Palestijnen zijn daarbij gewond geraakt. Volgens ooggetuigen is er in het niemandsland waar de Palestijnen zich bevinden, met automatische wapens en artillerie geschoten. De uitzetting door Israël van zovele Palestijnen heeft tot gevolg gehad dat het erg rumoerig was in de bezette gebieden waarbij aan Palestijnse kant doden vielen.

De schoten werden gehoord toen de 415 uitgezette Palestijnen in het niemandsland de positie van de door Israël gesteunde SLA naderden. Zij bevonden zich op dat moment op zo'n honderd meter van de versperring van de militie. De gedeporteerden waren op last van het Libanese leger naar de grens met de door Israël ingestelde veiligheidszone in Libanon opgetrokken.

Het SLA heeft vanuit de grenspost Zemraya twee tanks en twee pantserwagens voor troepentransport het niemandsland ingestuurd om de Palestijnen tegen te houden. Een eenheid van 25 man van het Libanese leger was eerder in de richting van het tentenkamp dat drie kilometer ten noorden van Zemraya ligt, getrokken. De commandant van de Libanese militairen had de Palestijnen te verstaan gegeven dat zij hun spullen snel moesten inpakken en in de richting van Zemraya moesten vertrekken. Israël heeft troepenversterkingen naar de grenspost gestuurd en boven Zemraya vliegen Israëlische helikopters.

Na de uitzetting van 415 Palestijnen door de Israëlische regering zijn dit weekeinde in de door Israël bezette gebieden geweldadigheden uitgebroken. Jeruzalem lijkt overigens niet te zwichten voor de internationale kritiek op de massadeportatie.

De onlusten in de Gazastrook kostten zaterdag het leven aan zes Palestijnen, onder wie een meisje van negen jaar. Zij werden gedood toen in het dorp Khan Yunis militairen het vuur openden op demonstranten. Ongeveer dertig mensen raakten gewond. Ook in een Palestijns vluchtelingenkamp viel bij ongeregeldheden in de nacht van vrijdag op zaterdag een dode.

De meeste rellen braken uit toen het Israëlische leger zaterdag het uitgaansverbod gedeeltelijk introk om het de bewoners in de bezette gebieden mogelijk te maken inkopen te doen. Palestijnen grepen de gelegenheid aan om massaal te betogen en wierpen stenen naar de Israëlische militairen. Ook zondag waren er tal van demonstraties in de bezette gebieden. Vertegenwoordigers van de 750 duizend in Israël wonende Arabieren riepen op tot een algemene werkstaking dinsdag, die 24 uur zal duren.

Jeruzalem gaf dit weekeinde geen krimp ondanks alle druk van buitenaf. Premier Yitzhak Rabin reageerde koel op de VN-resolutie waarin zijn land wordt opgeroepen 'onmiddellijk' de 415 Palestijnen te laten terugkeren. "Ik had ook niet verwacht dat de Veiligheidsraad (V-raad) zou gaan applaudisseren." Eerder hadden onder meer de EG, de Arabische staten en het Rode Kruis de deportatie al veroordeeld.

Vice-minister van Buitenlandse Zaken Yossi Beilin gaf zaterdag al te kennen dat zijn land zich weinig van de VN-resolutie zal aantrekken. "Ik denk niet dat Israël zal besluiten dat de uitgewezenen kunnen terugkeren als gevolg van een verzoek daartoe van de Veiligheidsraad", aldus Beilin.

Recherchechef Medellin vermoord

MEDELLIN - In de Colombiaanse stad Medellin is zaterdag een hoge politieman vermoord. Het hoofd van de recherche, Fernando Posada, stierf na de explosie van een autobom die voor zijn huis ontplofte en van afstand tot ontploffing gebracht werd.

De politie heeft gezegd dat de aanslag het werk is van leden van het Medellin-kartel van cocaïnebaas Pablo Escobar. Deze ontsnapte in juli uit een streng bewaakte gevangenis in de buurt van Medellin.

Amigoe Kerstkrant '92

MET DE dagelijkse krant van vandaag wordt het tweede katern van de Amigoe Kerstkrant '92 bezorgd. Daarin o.m. interviews met architect Jan des Bouvrie, zr. Pieters van Birgen del Rosario, een stukje oude Curaçaose geschiedenis, brieven uit Klein Curaçao, een dubbele kinderpagina, een uitgebreide schaakrubriek en nog veel meer. Mocht u met de Amigoe geen kerstbijlage ontvangen, dan kunt u zich in verbinding stellen met Districo, telefoon 370503 of 370504.

Geld van Teleton naar gemeenschapsvoorziening

WILLEMSTAD—Driehonderdduizend gulden die bijeen is gebracht met de Teleton, zal worden aangewend voor een gemeenschapsvoorziening voor Antillianen en Arubanen in de Bijlmer.

Wat voor soort voorziening dat zal worden, is nog onderwerp van bespreking tussen de commissie die zich met de organisatie van de Teleton heeft beziggehouden, het Rode Kruis, FORSA/A en de gemeente Amsterdam.

Het geld zal niet worden aangewend voor financiële bijstand van de slachtoffers, aangezien daarvoor al diverse andere, Nederlandse voorzieningen zijn.

De gelden van de Teleton werden op de Antillen en Aruba bijeengebracht naar aanleiding van de vliegramp in de Bijlmer op 4 oktober. Hierbij werden relatief veel Antillianen en Arubanen slachtoffer.

In 91 naar VS uitgeweken luchtmacht-officier:

Gezin even op Cuba opgehaald

MIAMI - Een Cubaanse luchtmachtofficier, die in 1991 met een MIG 23 naar de Verenigde Staten was gevlucht, heeft zaterdag met een spectaculaire actie zijn familie uit Cuba gehaald.

Orestes Lorenzo Perez landde met een tweemotorige Cessna 310 in de stad Matanzas, zo'n tachtig kilometer ten oosten van Havana. Hij zette zijn vliegtuigje neer op een tweebaansweg tussen een autobus vol met passagiers en een vrachtwagen, liet zijn vrouw en twee kinderen instappen en vloog weer terug naar Florida.

Zijn vrouw Victoria had een dag eerder bericht gekregen om "bij het strand El Mamey naar een vliegtuig uit te zien. Draag een oranje gekleurd shirt." Tegen de kinderen zei zij slechts dat ze naar het strand gingen. Toen het vliegtuig arriveerde, riep ze: "Dat is onze papa - Ren." Lorenzo Perez vertelde na afloop: "Een auto bevond zich op mijn weg. Ik vloog over de wagen en landde voor een ander voertuig...Ik keerde de machine, opende de cabine en ze kwamen naar binnen."

De Cubaan was een uur na vertek uit Marathon (Florida) weer terug in de Verenigde Staten. "Dit is mijn familie, ze zijn hier, mijn leven, ze zijn hier, mijn kinderen zijn nu vrij", zei de piloot in een tv-interview na aankomst in Opa Locka ten noordwesten van Miami. "Niemand zal ze indoctrineren." Op de vraag of hij wist dat op zijn daad de doodstraf staat, zei hij: "Ja, natuurlijk."

Op 20 maart 1991 was Lorenzo vanuit Cuba naar de marinebasis Boca Chica gevlogen. Dat de MIG 23 niet was tegengehouden, leidde tot kritiek over de effectiviteit van het Amerikaanse luchtverdedigingssysteem. Met de voorbereiding om zijn familie uit Cuba weg te halen is hij acht maanden bezig geweest. Na zijn vlucht had Lorenzo nog verschiedene malen geprobeerd zijn familie over te laten komen. Hoewel zijn vrouw en kinderen in juni 1991 een visum kregen, verbood de Cubaanse regering hun vertrek.

Bevallen na vliegramp

FARO - Een paar uur na de ramp met de DC-10 van Martinair op het vliegveld van Faro werd in het ziekenhuis in deze Portugese stad een kind geboren van een der slachtoffers van de ramp. Moeder en kind maken het allebei, gezien de omstandigheden, goed.

Dit berichtte het Franse persbureau dat daarover werd ingelicht door een functionaris van het betrokken ziekenhuis. De naam van de moeder werd niet bekend gemaakt. Ook niet of de baby een jongen is of een meisje.

Frater Manuel (80) overleden

TILBURG/WILLEMSTAD — Op 80-jarige leeftijd is afgelopen vrijdag in Tilburg overleden frater Manuel (Julius Johannes Christiaan de Bok).

Frater Manuel was gedurende 62 jaar broeder in de Congregatie van de Fraters van O.L. Vrouw, Moeder van Barmhartigheid. Ruim 38 jaar was hij werkzaam op de Nederlandse Antillen.

De uitvaart met eucharistieviering vindt woensdag 23 december om 10.30 uur plaats in de kapel van het Fraterhuis Johannes Zwijsen te Tilburg. De teraardebestelling is aansluitend op het kerkhof van de Fraters bij Huize Steenwijk te Vught.

Rapport douanecontrole St. Maarten

■ WILLEMSTAD —*De werkgroep Implementatie douanecontrole St. Maarten heeft donderdag haar rapport met voorstellen aan de regering van de Nederlandse Antillen aangeboden. Met de uitvoering van dit rapport kunnen de Antillen doeltreffender voldoen aan hun internationale verplichtingen inzake de bestrijding van de handel in illegale goederen, vooral verdovende miuddelen.*

De in het rapport genoemde voorstellen worden door de regering samen met Nederland en de bovenwindse eilandgebieden besproken. Op korte termijn kan dan een besluit genomen worden over de organisatie van de douane op de Bovenwinden. Die zal niet gericht zijn op de heffing van rechten, maar op de bestrijding van illegaal goederenvervoer.

Op de foto een overzicht van de vergadering die werd bijgewoond door de commissie, minister van Financiën C. Smits, staatssecretaris van Financiën T. Pikeri en E. Heerenveen van de afdeling voorlichting. De commissie bestond uit voorzitter M. Pourier, plaatsvervangend voorzitter D. Evertsz, secretaris L. James en de vertegenwoordigers van Nederlandse zijde, J. Logt en H. Rodenburg.

Nieuwsanalyse

Duivetillen

BINNEN EEN PERIODE van een dik half jaar zijn twee ministers opgestapt en even zoveel gedeputeerden, werd een minister door opschuiving vervangen en deed de Statenvoorzitter afstand van zijn zetel. Als zoveel hoge gezagdragers in zulk een korte tijd aftreden, dan wel worden vervangen, is er veel mis binnen ons politiek bestel. Als al deze hooggeplaatsten ook nog tot dezelfde partij behoren, dan dient die partij orde op zaken te gaan stellen, vooral als zij — overigens zeer terecht — er prat op gaat een dikke twee jaar geleden 'de grootste stembusoverwinning ooit' te hebben geboekt. Zo een partij dient een voorbeeldfunctie te vervullen.

Het plotseling aftreden van dignitarissen leidt tot discontinuiteit in het beleid en stagnatie in de uitvoering van projecten; een nieuwe man heeft maanden nodig voordat hij weet op welke koers hij moet varen en gooit — zoals het hier vaker gaat — bepaalde (soms goede) plannen van zijn voorganger gewoon overboord. Wie hoort nog wat van, bij voorbeeld, de voor ons allemaal zo belangrijke Algemene Ziektekosten Verzekering en de privatisering van de Capriileskliniek, zaken waar de vorige minister Stanley Inderson zich intens voor beijverde?

Het vrijwillig opstappen van een aantal hooggeplaatsten was al voorafgegaan door vier wijzigingen in kabinet en BC. Arbeid/Sociale Zaken en Volksgezondheid kregen een nieuwe minister en in het BC werden ook al twee nieuwe functionarissen aangewezen nadat SI/FOL was opgestapt. In totaal zijn dus tijdens dit bewind vier ministers afgetreden, een minister belast met een ander kabinet, vier gedeputeerden afgetreden dan wel vervangen en ging ook de Statenvoorzitter ervandoor.

Het is ook ten minste opvallend te noemen, dat zowel in regering als Bestuurscollege de leidende figuur op Financiën zijn ontslag indient, precies in een periode waarin zowel land als eiland zich in de allerdiepste financiële crisis bevinden. En kan op het departement van Onderwijs, jarenlang compleet verwaarloosd, midden in de rit van dit kabinet de minister worden vervangen, terwijl het onderwijs dringend om verbetering gilt?

Intussen hebben we een minister — Cornelis Smits — die in de afgelopen twee jaar al drie departementen onder zich heeft gehad: Economische Zaken, Onderwijs en Financiën.

De kernvraag is: kunnen dignitarissen op elk moment, dat ze zelf bepalen, het (ei)landsbelang waar ze indertijd zelf bewust en nadrukkelijk voor hebben gekozen, links laten liggen? Op de een of andere manier zal de politiek zichzelf tot de orde moeten roepen en ervoor moeten zorgen, dat kabinet en Bestuurscollege niet worden beschouwd als duivetillen, waar men naar willekeur in en uit kwan vliegen. Nota bene draagt de PNP ook aan deze ongewenste situatie bij door bovendien nog zelf een gedeputeerde — Ricardo Isebia — te vervangen.

Van elke persoon, die wordt geroepen om een leidende politieke functie te bekleden, kan worden verwacht dat hij zijn taak volbrengt en de hele zittingsperiode dient. Het is hoogst ongebruikelijk en niet normaal dat een minister of gedeputeerde halverwege de route opstapt. Als hij dat wel doet, moet hij daar zeer gegronde argumenten voor hebben en de gemeenschap die hij zegt te dienen, daarvan op de hoogte stellen. Dat is in geen van de gevallen op genoegdoening-verschaffende wijze geschied. Sommige van de aftreders gaan zelfs rustig verder voortpruttelen in de politiek.

Een ongeschikte of zich misdragende bewindsman raakt de gemeenschap evenwel nooit kwijt: zijn partij zou daaraan nooit meewerken.

Wij zijn derhalve overgeleverd aan de nukken van de heren politici. De Staatsregeling verhindert ministers, gedeputeerden en Statenvoorzitters niet om af te treden wanneer ze dat willen. Maar er bestaat wel iets, dat met morele verantwoordelijkheid wordt aangeduid. Daar heeft het aan ontbroken.

●RONNY RENS

ABVO signaleert: weinig fiducie dat eilandgebied leningen terugbetaalt

WILLEMSTAD — De ABVO heeft de indruk dat het vijf-procentsprobleem opgelost had kunnen zijn als alleen het land de lening van het pensioenfonds APNA was aangegaan. Volgens de bond die de lening voorstelde heeft staatssecretaris Luciën Arrendell aangegeven dat een lening aan het eilandgebied niet veel soelaas biedt omdat volgens hem iedereen weet dat het eilandgebied toch geen dubbeltje terug zal betalen.

De ambtenarenvakbond kreeg dit te horen van Arrendell tijdens besprekingen over hoe de overheid de vijf procent indexering van salarissen van overheidswerknemers wil regelen.

De ABVO maakt in een radiorede bekend dat naar verwachting de schuld die het eilandgebied nu al heeft aan het APNA eind dit jaar zal opgelopen zijn tot 260 miljoen gulden. Het gaat om niet afgedragen maar wel ingehouden en voor andere overheidsuitgaven gespendeerde pensioenpremies. ABVO meldt dat het eilandgebied vanaf 1993 acht miljoen gulden per maand zal moeten afdragen aan het APNA, maar dat nu reeds te voorzien is dat de eilandsoverheid ook die afbetalingsregeling niet zal kunnen nakomen. Om die reden, zegt de ABVO, eiste het pensioenfonds als enige voorwaarde een garantiestelling van de landsoverheid voor het geval het eilandgebied in gebreke blijft. De centrale overheid heeft die eis afgewezen en het ABVO-voorstel voor de APNA-lening ging niet door.

De vijf procent maken deel uit van de in totaal veertien procent loonscorrectie die de vakbonden wisten te bedingen. De negen procent worden inmiddels uitbetaald. De vijf procent zouden in overleg met de vakbonden door de overheden uitgekeerd worden. De besprekingen hebben tot nu toe echter niets opgeleverd. De overheid beriep zich steeds op een fundamenteel geldtekort waardoor niet uitbetaald kon worden.

De ABVO tekent aan dat de overheid nog steeds geen systeem van koopkrachtaanpassing en een betere bezoldigingssysteem klaar heeft zoals eerder tussen de bond en de regering was overeengekomen

WILLEMSTAD — Volgens de ABVO heeft de overheid nu het idee om een bedrag van veertig miljoen gulden aan ontwikkelingshulp te gebruiken dat nog beschikbaar is voor 1992 en verloren gaat als het niet gebruikt wordt. De ABVO wacht af of dit plan te realiseren valt.

ABVO: niet voor algemene staking, niet voor overheidsmaatregelen

WILLEMSTAD — De ambtenarenvakbond ABVO blijft tegen overheidsmaatregelen die de koopkracht van werknemers schaden. De ABVO blijf ook op het standpunt dat een algemene staking een te zware vakbondsmaatregel is. Die staat - op dit moment althans - volgens de bond niet in verhouding tot de overheidsbesluiten over verhoging van leges en retributies. De ABVO zegt een anders luidende opinie van overige vakbonden te respecteren.

De ABVO hield zich dezer dagen afzijdig van de protesten van de vakbondenunie SUK. ABVO-leden wilden echter een duidelijk standpunt horen van hun bestuur. De ambtenarenbond zag zich geplaatst voor een vakbondsdilemma omdat als de overheid de gewraakte maatregelen niet neemt ook de uitbetaling van ambtenarensalarissen onzeker zou kunnen worden.

De ABVO beschouwt de overheidsmaatregelen als onrechtwaardig tegenover hen die al vele jaren financiële offers hebben moeten brengen. Temeer daar de manier die de overheid gekozen heeft om de eigen inkomsten te verhogen maatregelen betreffen van structurele, dus blijvende aard. De bond stelt dat de overheid ervoor had moeten zorgen dat Curaçao niet in deze situatie terecht kwam waarin nu de bekritiseerde maatregelen nodig blijken.

Aan de andere kant geeft de ambtenarenbond toe dat hij moeilijk van de overheid als werkgever, kan eisen dat zij geen maatregelen neemt om haar liquiditeit te verhelpen. Die maatregelen zijn nodig zodat lopende verplichtingen nagekomen kunnen worden. Onder die verplichtingen valt ook de uitbetalen van lonen van overheidsdienaren.

De ambtenarenbond hekelt de verhoging van de heffingen voor dienstv... ning van de overheid ... de inkomsten uit dien... niet meer in verhou... staan tot het geld dat ... overheid in die dien... steekt. De bond verw... hiermee naar bezolding... regelingen waarop wat ... te merken is. Nadrukk... zegt de ABVO hierme... reageren op de overheid ... werkgever en niet zozeer ... het financieel beleid met ... zijn gevolgen voor de sam... leving.

Proefuitzending station Williams

PHILIPSBURG/WILLEMSTAD — Gistermiddag om één minuut over half vier is het nieuwe radiostation van ex-PJD-2-hoofdredacteur/programmamaker Eddie Williams voor proefuitzendingen de lucht ingegaan. Williams, die correspondent blijft voor diverse Antilliaanse en Nederlandse media, waaronder de Amigoe, heeft zijn eigen omroep Great Bay Broadcasting Corporation (GBBC) genoemd.

Het nieuwe station op 99.9 Mghz op de FM band zal populair 'Choice FM' gaan heten. Williams verklaarde vandaag aan deze krant dat de uitzendingen de eerste dagen alleen (kerst)muziek zullen bevatten. Begin januari zal begonnen worden met de introduktie van het reguliere programma, terwijl de officiële opening en aanvang van de formele uitzending gepland staan voor de derde week van januari.

Het nieuwe station, dat naast muziek ook veel aandacht zal besteden aan nieuws en actualiteiten, is gevestigd aan de W. Nisbeth Road. Het voorbereidende werk, waaronder de installatie van alle apparatuur en de inrichting van het kantoor, de studio's en de redactie, is zo goed als achter de rug, verklaarde een opgeluchte en tevreden Williams vanochtend.

WILLEMSTAD — Een man van 31 is zondagavond aangehouden. Hij heeft ingebroken in een school te Cas Cora.

Radio Z-FM zendt kerstconcert uit

WILLEMSTAD — Radio Z-FM (95,5 MHz) zendt woensdagavond om 9 uur het kerstconcert van Vienna rechtstreeks uit. Diana Ross, Placido Domingo en Jose Carreras zijn de internationale artiesten die in dit concert, Christmas in Vienna, hun wereldbekende nummers zullen vertolken. Z-FM onder leiding van Orlando Cuales heeft de exclusieve rechten gekregen om voor de Nederlandse Antillen dit concert uit te zenden.

De drie artiesten zullen naast hun eigen nummers ook vele bekende kerstliederen vertolken, terwijl ze die ook in duets en trio zullen presenteren. Het is voor de eerste keer dat deze drie artiesten samen op het podium in Oostenrijk verschijnen en dan ook begeleid worden door het wereldbekende Vienna Symphony Orchestra.

Liederen die de revue zullen passeren zijn onder andere *Amazing Grace* en *The Most Wonderful Time of the Year* door Diana Ross, *Navidad* en *Ave Maria* door Jose Carreras en *The Gift of Love* en *Wiegenlied* door Placido Domingo. Verder zingen Ross en Domingo het lied *The White Christmas*, terwijl *Carol of the Drum* door het duet Ross en Carreras zal worden vertolkt. Het drietal zal als trio diverse klassiekers zingen zoals *Jingle Bells, La Virgen Lava Panales* en *Joy to the World*, terwijl de artiesten *Stille Nacht* in drie talen zullen vertolken.

Winkelende moeder:

"Ik was heel bang"

WILLEMSTAD — Verschillende mensen die vorige week donderdagavond in de stad waren voor het doen van hun kerstinkopen, hebben kritiek op het optreden van de politie. Moeders met jonge kinderen, oudere mensen en andere personen die duidelijk niet tot de actievoerders behoorden, werden in de richting van die actievoerders gedreven.

Het winkelend publiek werd volkomen overdonderd door het gebeurde. Van het ene op het andere moment moesten zij de winkels verlaten, terwijl nog niet duidelijk was wat er precies aan de hand was.

Een moeder, die een zesjarig kind bij zich had: "Ik stond op een paar meter afstand van mijn auto. Ervoor een wegversperring met vijf agenten. Ik heb uitgelegd dat daar mijn auto stond en dat ik bang was en naar huis wilde. Ik smeekte de agenten of ik alsjeblieft naar mijn auto mocht. Maar ik mocht er niet door en moest in de richting van de actievoerders lopen, want iedereen moest via dezelfde wegen de stad verlaten. Ik was ontzettend bang, want er heerste een dreigende sfeer. Er werd geschreeuwd, je wist niet wat er zou gebeuren."

Ook anderen voelden zich bedreigd door het feit dat de politie hen juist daarheen dreef waarvan men het gevoel had in gevaar te zullen komen. Een andere klant: "Ik begrijp het niet. Als de situatie door het optreden van de actievoerders bedreigend wordt, dan stuur je toch geen onschuldige mensen in de richting waar de klappen gaan vallen? De politie zou het publiek in zo'n geval juist moeten beschermen."

Politiewoordvoerder Celestina verklaart desgevraagd, dat de maatregel de stad te onrruimen werd genomen in het algemeen belang. "In zo'n geval moet een ieder gewoon de bevelen van de politie opvolgen. Je kunt niet met iedereen in discussie gaan." Hij denkt niet dat de kritiek van bovengenoemden door veel andere klanten van donderdagavond gedeeld wordt.

Zoals bekend heeft de politievakbond ondertussen kritiek geuit op de beslissing van de gezaghebber.

Fraai concert in Belle Alliance

IN HET KADER van het Mozart Plus Festival gaven de Festival Camerata onder leiding van Eric Gorsira en het Vocaal Octet Crescendo onder leiding van Frank Davelaar gisterochtend een kerstconcert in La Belle Alliance van het Avila Beach Hotel. Het was niet alles puur kerst wat de klok sloeg en dat maakte het programma des te aantrekkelijker.

Begonnen werd met Schoenbergs *Weihnachtmusik* (1947), waarin 'Er is een roos ontsprongen' en 'Stille Nacht' op ingenieuze manier verwerkt waren tot typisch Schoenbergiaanse muzikale scherpzinnigheden in een gematigd modern idioom. De Camerata leek er weinig moeite mee te hebben, want er werd met overtuiging gemusiceerd.

Vervolgens enkele delen uit absolute hoogtepunten der kamermuziekliteratuur: het Allegro en Minuetto uit Mozarts Strijkkwintet in g KV 516 en het openingsdeel uit het Strijkkwintet op. 163 van Schubert. De Mozart werd met een mooi uitgebalanceerde klank en ingehouden passie voorgedragen. Met Schubert was ik minder gelukkig. Hier was een blijkbaar te korte tijd van voorbereiding toch te dikwijls hoorbaar in een aantal ongelukjes die juist in passages met grote doorzichtigheid naar voren traden. Het stuk verloor zodoende aan indringerigheid en dat was jammer.

De sopraan Barbara Newton liet zich horen, begeleid door strijkkwartetbezetting in *He shall feed his flock like a shepherd* uit de Messiah van Händel. Haar heldere stem en open manier van zingen deden deze aria alle eer aan. Zo zelfs dat er na afloop van het concert iemand uit het publiek opstond die om een bissering verzocht. Een unicum in de concertpraktijk. Immers, zo'n programma is een afgerond geheel en een bissering van een stuk uit het midden van het programma is wat anders dan een toegift na afloop. Merkwaardig incident dus.

Het Vocaal - Octet Crescendo en de Camerata voerden ten slotte een aantal kerst-*traditionals* uit en ook al moest Frank Davelaar wegens de absentie van een van zijn zangers zelf vocaal bijdragen, desondanks nam hij de muzikale leiding er even bij en wie zijn manier van musiceren kent weet dat er dan onbekommerd en met een onverflauwde liefde voor de muziek wordt gewerkt.

●NARDO HENRIQUEZ

Geen Toto

WEGENS GEBREK aan plaatsruimte als gevolg van de kerstdrukte is er deze week en ook volgende week maandag geen Amigoe Toto. De eerste toto kunt U weer verwachten op maandag 4 januari. Namens de organisatie van de Amigoe Voetbaltoto wensen wij u heel prettige feestdagen.

Hirsch Ballin kondigt aan:

Algemene Maatregel pas in januari formeel in werking

WILLEMSTAD/PHILIPSBURG — De formele afkondiging van de Algemene Maatregel van Rijksbestuur (AMR) die het hoger toezicht op St Maarten regelt zal niet meer dit jaar maar pas begin volgend jaar plaats vinden. Dat zal gebeuren nadat het weer in een vergadering van de Konininkrijksministeraad aan de orde is geweest. Zo verklaarde de voorlichter van minister Ernst Hirsch Ballin na een gespek, gisteren, tussen premier Maria Liberia en Hirsch Ballin. Bij die ontmoeting 'onder vier ogen' was ook minister van Justitie, Susanne Römer, van de partij.

Zij noch Liberia-Peters waren vandaag bereikbaar voor commentaar. Liberia-Peters vertrekt vandaag voor een korte vakantie naar het buitenland, lichtte de RVD te Willemstad in.

Volgens voorlichter Wilfred Kortman van Hirsch Ballin betrof het een 'goed gesprek' over 'alle onderwerpen die in de belangstelling staan'. Hij wenste, op verzoek van de Nederlandse minister, inhoudelijk niet diep in te gaan op de vergadering, gistermiddag, in Fort Amsterdam. Hirsch Ballin en zijn delegatie verbleven toen enige uren op Curaçao op doorreis naar St Maarten.

Vast staat dat de financiële stand van zaken van het Land en de eilanden aan de orde is geweest alsmede het herstructureringsfonds (45 miljoen aan begrotingssteun) dat, wat Nederland betreft, een andere opzet zal krijgen: Nederland zal directer met de eilanden die een saneringsplan rond hebben, zaken willen doen. Echter, zònder de Antilliaanse minister van Financiën (Smits) te omzeilen. Hij wordt bij de afspraken betrokken, ondanks het feit dat het om meer bilaterale akkoorden zal gaan (tussen Nederland en de eilanden), verklaarde Hirsch Ballin gisteren vlak na aankomst op Hato tijdens een tv-interview. Hij zei toen onder andere ook te constateren dat er op het gebied van sanering van de overheidsfinanciën 'niet veel vooruitgang is geboekt.'

De Nederlandse minister, die in november ook al op de Antillen verbleef ter gelegenheid van het koninklijk bezoek, meldde dat de eindverantwoordelijkheid bij het Land en de eilanden rust. Hij wees er op dat deze kant de nodige inspanningen gedaan moeten worden, vóór Nederland bereid is een helpende hand te bieden.

Het herstructureringsfonds lijkt een van de (vele) punten van frictie tussen Den Haag en Willemstad, hoewel dat niet zo bleek uit de verklaringen van Hirsch Ballin. Diens voorlichter meldde vanochtend aan de Amigoe dat 'nog zal blijken' of tijdens dit bezoek een oplossing wordt bereikt. "Het fonds heeft de nodige aandacht, al enige tijd." Minister Chucho Smits, die als lid van de Antilliaanse delegatie naar St Maarten is meegereisd, zal op woensdagochtend deze specifieke kwestie met Hirsch Ballin bespeken.

Op St Maarten wordt vandaag met tal van instanties gesproken. Ook daar wordt de situatie met betrekking tot de eilandelijke financiën doorgenomen, alsmede de bestuurlijke kant van de zaak. Volgens Hirsch Ballin is wat dat betreft wel het nodige gebeurd de laatste maand.

Evenals de minister dat gisteren voor de Curaçaose tv deed, verklaarde ook diens voorlichter dat de AMR - waarvan Hirsch Ballin eerder verklaarde dat die in dit jaar afgekondigd zou worden - 'nog niet rond is'. Na een 'nadere rapportage' zal de maatregel - die behoorlijk wat kritiek kreeg van de Raad van State - in de vergadering van de Koninkrijksministerraad aan de orde komen. De woordvoerder stelde dat het latere tijdstip niet het gevolg is van 'vertraging door andere omstandigheden'.

■ *Een van de drie wagens betrokken bij het ongeluk bij het verzorgingsoord Betèsda. In deze wagen reden het jonge slachtoffertje en haar moeder.*

Kindje van twee twintigste dode in het verkeer

WILLEMSTAD — Een kindje van twee is zondag overleden aan de verwondingen opgelopen tijdens een ernstig verkeersongeval op het kruispunt van de Weg naar Bullenbaai en de Weg naar Westpunt.

Bij de botsing in de late middag waren drie auto's betrokken. Vijf personen raakten gewond. Op weg naar het ziekenhuis overleed het kindje Thafiana Pinto. De bestuurder van een van de wagens raakte gewond aan zijn gezicht en liep letsel op aan de nekwervels. Hij is opgenomen in het ziekenhuis. De overige gewonden konden na behandeling naar huis.

Het meisje is de twintigste verkeersdode van dit jaar.

WILLEMSTAD — Twee mannen die betrokken zijn bij handel in drugs hebben op elkaar geschoten. De een werd geveld door een schot in de onderbuik de ander kreeg een kogel door zijn arm.

Het incident vondt zaterdagmiddagplaats in de Hilda Pintostraat. De jongen C.C. (19) is er het ergst aan toe. Hij moest in het ziekenhuis meteen geopereerd worden. De 24-jarige S.E. mocht na behandeling van zijn armwond de polikliniek verlaten en werd door agenten aangehouden.

De wapens die de twee gebruikten bij hun ruzie, zijn niet teruggevonden.

Bouwen zonder vergunning toch niet altijd illegaal

WILLEMSTAD — Het is niet waarschijnlijk dat gedeputeerde Page 'harde maatregelen' kan treffen inzake panden die zonder vergunning aan de Jan Noorduynweg zijn gebouwd. Page kondigde vorige week aan, hier streng tegen te zullen optreden.

Voor de bouw van panden moeten vergunning worden aangevraagd, maar de overheid heeft de verplichting binnen een redelijke termijn (drie à vier maanden) positief of negatief antwoord te geven. Als dat antwoord niet komt, mag de ontwikkelaar met de bouw beginnen. De onlangs gestarte bouw van het ABN/AMRO-pand geschiedt daarom wel zonder vergunning, maar niet tegen de wet. Van ABN/AMRO-zijde is verschillende malen tevergeefs getracht een beslissing los te krijgen.

Page doelde echter vooral op de verkeersafwikkeling bij General Store '77, waarover de Dienst Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting (DROV) had laten weten dat deze anders moet geschieden. Of de DROV daarmee tijdig kwam, wordt niet duidelijk. De eigenaar van deze grond betwijfelt of er actie zal worden ondernomen. Het BC zou twee jaar geleden al opdracht hebben gegeven aan de DROV om de vergunningen af te geven, "maar de ambtenaren regeren hier".

Bij de DROV was vanmorgen niemand bereikbaar voor commentaar. Ook Page was onbereikbaar.

Staatssecretaris Arrendell begint reorganisatie

Algemene Zaken krijgt nieuw gezicht

WILLEMSTAD — In 1991 kreeg het Centraal Bureau voor Personeelszaken 12.635 stukken om af te handelen. Het bureau heeft echter een enorme achterstand op dat gebied. Zomaar een probleem waar de kersverse staatssecretaris van Algemene Zaken, mr. Luciën Arrendell, voor staat. Ondanks dit onplezierige vooruitzicht, komt Arrendell in zijn beleidsnota met grootse plannen. Hij wil een nieuw personeelsbeleid gaan voeren en het Centraal Bureau voor Personeelszaken (CBP) reorganiseren.

De post van staatssecretaris van Algemene Zaken is een nieuwe functie die is gecreëerd om het takenpakket van de minister-president, die tevens minister van Algemene Zaken is, te verlichten. Arrendell houdt zich bezig met Personele Aangelegenheden, Registratuur en Archiefzaken en Militaire Zaken.

In zijn nieuwe beleid beschouwt de staatssecretaris personeel als de sleutel tot het succes van een onderneming, dus ook de overheid. Het accent moet liggen op kwaliteit, inzet en binding van de medewerkers aan de 'bedrijfsdoelstellingen'. Concreet betekent dit dat er bijvoorbeeld een personeelsgids gaat komen, met informatie over de secundaire arbeidsvoorwaarden zoals ziekmelding, vakantiegeld en de pensioen- en ziektekostenregeling. Maar ook uitleg over de organisatie van de overheid (staatsinrichting) hoort, aldus Arrendell, in zo'n personeelsgids thuis. Verder komen er nieuwe selectiecriteria voor de werving van personeel. Het vertrek en de opvolging van personeel moet systematisch gaan worden aangepakt om, zo schrijft de staatssecretaris, een verdere 'uitholling' van het personeel te voorkomen. Tevens dient er meer aandacht te komen voor het vervullen van vacatures, tijdelijke krachten, overwerk en verbetering van de personeelsadministratie. Arrendell wil verder een loopbaanbeleid dat is gericht op het overstappen van personeel binnen de organisatie.

REORGANISATIE

Naar aanleiding van de uitkomst van een onderzoek door een Nederlands adviesbureau wil Arrendell het Centraal Bureau voor Personeelszaken reorganiseren. De staatssecretaris hoopt dat het KabNA hem daarbij financieel wil helpen.

Het wegwerken van de achterstanden in het afhandelen van stukken verdient in de reorganisatie de grootste prioriteit. Daarbij komt dat het CBP niet alleen met een algemeen personeelstekort te kampen heeft, maar ook een gebrek aan gekwalificeerd personeel kent. Als oorzaak van beide zaken noemt Arrendell het grote verloop van personeel, de administratieve organisatie en de langdurige afhandelingsprocedures.

De onderminister wil zijn personeel ook bijscholing gaan bieden door middel van cursussen recht, administratie, automatisering en management. Tevens komen er stagetrainingen in Nederland.

Verder wil Arrendell overgaan tot deconcentratie: geleidelijk aan taken van het CBP doorschuiven naar de departementen en diensten, om op deze manier de werkdruk van het CBP te verlagen. Ook een verdere automatisering moet voor werkdrukverlaging zorgen. Ten slotte heeft Arrendell nog nieuwe huisvesting voor het ministerie op zijn verlanglijstje staan en wil hij oplossingen gaan zoeken voor de knelpunten in het beleid op Bonaire en de Bovenwindse eilanden.

DIENSTPLICHT

De staatssecretaris wil op Militaire Zaken meer aandacht voor de rechtspositie van de dienstplichtige en denkt daarbij aan een afstemming op het Nederlandse beleid. Ook moet er een regeling voor gewetensbezwaarden komen en een beter georganiseerd overleg van dienstplichtigen. Ten slotte denkt Arrendell ook aan een voorlichtingscampagne, die jongeren moet gaan interesseren voor de Antilliaanse militie. Nadruk moet daarbij op carrière-perspectieven komen te liggen.

Daarna volgt Statenvergadering

Oppositie wil onafhankelijk onderzoek naar politie-actie

WILLEMSTAD — De Curaçaose oppositiepartijen in de Staten willen een 'deskundig en onpartijdig' onderzoek naar de botsing, vorige week, tussen politie en vakbondsmensen in Punda en alles dat daarmee samenhing. In een schrijven aan de premier en minister van Justitie vragen Don Martina (MAN), Chin Behilia (Nos Patria), Agustin Diaz (onafhankelijk) en George Hueck (SI) om over tien dagen het resultaat van het onderzoek te willen vernemen. Aan de hand daarvan zal 'zo snel mogelijk' een openbare vergadering van de Staten worden aangevraagd met de bewindslieden in kwestie.

Don Martina bevestigde vandaag in gesprek met de Amigoe dat hij en zijn collega's uit de oppositie de koppen bij een hebben gestoken en besloten schriftelijk een onderzoek te vragen. Immmers, men is op zijn zachtst gezegd ietwat verbaasd over het politie-optreden op donderdag en andere maatregelen die de gezaghebber Elmer Wilsoe getroffen heeft om een vakbondsmanifestatie te voorkomen. "Wij zijn zeker vóór bescherming van de rechtsstaat en geloven in naleving van regels, maar dit was een beetje erg overdreven. We hebben veel klachten ontvangen over mishandeling en de brute handelwijze van de politie", aldus Martina.

Met nadruk verzoeken de leden derhalve om een onpartijdig en deskundig onderzoek. "Dus geen mensen van de politie en geen mensen van het Openbaar Ministerie in de commissie", aldus Martina, die meedeelde dat men niet aangeeft wie dan wèl in de commissie zitting kunnen hebben. "Dat moeten de verantwoordelijke bewindslieden beslissen. Wij willen over tien dagen van het resultaat worden ingelicht", zei de MAN-leider, die daaraan toevoegde dat rekening wordt gehouden met de feestdagen.

Dat het kabinet nu met reces is en de premier vandaag voor vakantie naar het buitenland is vertrokken, is geen argument. De brief is immers niet gericht aan haar persoonlijk maar aan de premier en minister die op dit moment in functie zijn "Voorts bestaat er niet zoiets als een kerstreces voor het kabinet. Dat gaat, kerst of niet, gewoon door," meent expremier Martina.

De brievenschrijvers zijn vastberaden door te gaan indien er van dit verzoek niets terecht komt of als men niet tevreden is met de samenstelling van de onderzoekscommissie. "Hetgeen vorige week op Curaçao is gebeurd, is gewoon niet correct en dat zal en moet onderzocht worden."

Intussen was het vanochtend niet mogelijk in contact te treden met gezaghebber Elmer Wilsoe over een recatie op de boze brief van de politievakbond NAPB. Daarin beticht men hem onder andere van dictatoriale neigingen en flagrante fouten. Wilsoe, die via de afdeling voorlichting liet weten "een dezer dagen met een reactie te zullen komen" heeft voor vanmiddag een vergadering belegd met de directeuren van de media om te praten over de ontwikkelingen van de laatste dagen. Het betreft geen persconferentie en journalisten zijn niet uitgenodigd.

Twee jongens (17) gewond bij schietpartij

WILLEMSTAD — Twee jongens van zeventien zijn gewond geraakt bij een schietpartij in discotheek The Cube in de nacht van zaterdag op zondag. De ene jongen kreeg een kogel in zijn voet: zijn enkel verbrijzelde. De andere werd in zijn been geschoten.

Beiden moesten naar de polikliniek van het hospitaal voor behandeling. De politie zoekt nog naar de personen die geschoten hebben. Het politiebulletin meldt niet wat de betrokkenheid is van de twee jongens bij de schietpartij.

In en rond The Cube hebben zich dit jaar vaker onregelmatigheden voorgedaan. Onlangs deed zich nog een steekpartij voor. Bij politiecontroles in jongerendiscotheek zijn vaker marihuana en steekwapens gevonden. Het is voorgekomen dat jongeren buiten de disco zich keerden tegen politieagenten.

Eindejaarsrooster Christoffelpark

WILLEMSTAD — Het Christoffelpark zal in verband met de komende feestdagen op de volgende dagen gesloten zijn voor het publiek: op donderdag 24 december om 12 uur; eerste kerstdag (25 december) de gehele dag; op donderdag 31 december om 12 uur en op nieuwjaarsdag (1 januari 1993) de gehele dag.

Japan steunt VN-operatie in Somalië

TOKYO - Japan stelt honderd miljoen dollar ter beschikking voor de militaire operatie van de Verenigde Naties (VN) in Somalië. De financiële hulp is niet aan voorwaarden gebonden en kan bij voorbeeld ook worden gebruikt voor de aanschaf van wapens en munitie.

Functionarissen van het ministerie van Buitenlandse zaken in Tokyo zeiden dat Japan met zijn bijdrage ervan uit is gegaan dat de hulpactie in Somalië de komende twee à drie maanden ongeveer negenhonderd miljoen dollar zal kosten. Tegelijkertijd bereidt Japan ook het sturen van personeel voor humanitaire en technische bijstand in Somalië en omliggende landen voor, aldus de functionarissen.

EG-inflatie lager dan jaar geleden

BRUSSEL - De inflatie op jaarbasis lag in november in alle EG-landen, behalve Luxemburg, lager dan een jaar geleden. Het verschil bedroeg precies één procent: 3,8 tegen 4,8 procent. Daarmee was het meteen de laagste inflatie sinds de 3,7 procent uit augustus 1988. Nederland kwam met 3,2 procent als zevende uit de bus, vlak voor Duitsland waar de gemiddelde prijsstijging 3,7 procent bedroeg.

Opening CMB Noord

■ *NOORD — Op haar dertigste verjaardag heeft de Caribbean Mercantile Bank (CMB) haar vijfde branch op Aruba geopend. De opening werd verricht door Basilio Kelly en Juan Maduro in tegenwoordigheid van een grote groep gasten, onder wie gouverneur Koolman en echtgenote en premier Nelson Oduber. Directieleden Lio Capriles en Ron Gomez Casseres van de moederbank Maduro & Curiel's waren traditiegetrouw eveneens present. In tegenwoordigheid van branche-manager Anna Lin overhandigde general manager Carson cheques aan de Universiteit van Aruba en buurtcentrum Noord, die op deze wijze ook in de feestvreugde konden delen. De kosten van dit moderne twee verdiepingen gebouw bedragen vijf miljoen florin. Dat brengt de totale investering van de CMB op driehonderd miljoen.*

Nog geen akkoord

Bush: Perspectieven bij START-overleg

WASHINGTON - De Verenigde Staten en Rusland hebben "concrete vooruitgang" geboekt in de besprekingen over verdere beperkingen van lange-afstands kernraketten, maar ze zijn nog niet zover dat een START-II-verdrag kan worden gesloten. Dat heeft de Amerikaanse president George Bush zondag gezegd na een telefonisch onderhoud met zijn Russische ambtgenoot Boris Jeltsin.

"Ik kan jullie zeggen dat er nog geen volledig akkoord is. We hebben wel concrete vooruitgang geboekt", zei Bush tegenover de pers na een gesprek van 35 minuten met Jeltsin. Wat die vooruitgang inhield vermeldde hij niet. Het Russische persbureau Itar-Tass meldde dat de twee staatshoofden de mogelijkheid van een topontmoeting hadden besproken om een akkoord over verdere ontwapening te ondertekenen.

In Washington wordt gespeculeerd dat Bush en Jeltsin elkaar volgende maand in Alaska zouden ontmoeten, maar Amerikaanse functionarissen wilden dit niet bevestigen. Vorige week werd Washington verrast door Jeltsins verklaring dat een Start-II-akkoord nagenoeg rond was en nog ondertekend zou worden voordat Bush op 20 januari de macht overdraagt aan zijn Democratische opvolger, Bill Clinton.

Oud-burgemeester Palermo aangehouden

ROME - De vroegere burgemeester van Palermo, Vito Ciancimino, is zaterdag in Rome in zijn huis gearresteerd.

De ex-politicus is aangehouden op verzoek van de justitie in de hoofdstad van Sicilië, omdat er sprake was van vluchtgevaar, zo heeft de Romeinse politie meegedeeld. Cianicimino is wegens samenwerking met de maffia door een rechtbank al tot tien jaar gevangenisstraf veroordeeld, maar hij is nog op vrije voeten hangende de behandeling van zijn beroep tegen het vonnis.

■ *ORANJESTAD — Welkom geheten door vertegenwoordigers van de rechterlijke macht, griffie en het Openbaar Ministerie, arriveerde de nieuwe rechter voor Aruba mr J.J. Minnaar met de Air Aruba. Minnaar was tot voor kort geruime tijd rechter te Zutphen. Begin januari begint hij zijn werkzaamheden als rechter op Aruba.*

Welkom nieuwe rechter

Naakte vrouw vraagt hulp

ORANJESTAD — Ter hoogte van het Plantation Bay hotel verleende de politie assistentie aan de Colombiaanse vrouw M.M. (47) die naakt langs de weg lag. Zij verkeerde licht onder invloed van alcohol.

De vrouw had na bezoek aan een casino van een onbekende man een lift gekregen, die haar niet naar haar hotel bracht maar naar het strand bij Plantation Bay. Hier gaf de man haar een pak slaag. Toen de vrouw in de patrouillewagen werd meegenomen, werden haar kleren op de weg gevonden. De zaak is in onderzoek.

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE
open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON
24333. Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508. **Pageboy 127-0379.**

TELEFAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
10 815 445 Banco di Caribe.

Bijeenkomst AVP-jeugd

ORANJESTAD — Grote belangstelling bestond er vrijdagavond in Oranjestad waar de jeugdafdeling van de AVP (HAC) op het plein voor de Paddock een bijeenkomst organiseerde, waarbij de jeugd massaal de overhand had.

De avond begon met een fakkeltocht, te voet of per fiets of met brommer, van het AVP-gebouw aan de Arendstraat naar het plein. De AVP-jeugd droeg met deze optocht duidelijk een steentje bij aan het welslagen van de komende verkiezingen. Wederom werd gezegd dat er zonder uitstel veranderingen moeten komen. Daarbij richt de AVP-jeugd zich ook speciaal op de bejaarden, die zoveel voor Aruba hebben gedaan.

Volgens het verslag van de AVP was dit een avond van generaties: mensen van gisteren, vandaag en morgen. De groene partij noemt het belangrijk dat de jeugd het verleden van Aruba kent, maar ook de toekomst en daar verantwoordelijkheid voor wil dragen.

POLITIE
11100 (centrale) en 11141 (informatie)

ALARMCENTRALE
115.

* * * * * * * *

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven, behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen

* * * * * * * *

WACHTREGELING DOKTOREN
(van 18.00-07.00 uur)
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter Sneek via Dr. Horacio Oduber Hospitaal (tel.: 24300) of via Alarmcentrum (115)
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter E. Westrate via Centro Medico San Nicolas (tel.: 48833) of via Alarmcentrum (115).

* * * * * * * *

BOTICA'S
(nachtdienst)
Pabao brug: Santa Cruz, Macuarima 23-B. Tel.: 28028.
Pariba di brug: San Lucas, B. v/d Veen Zeppenveldtstraat (San Nicolas), tel.: 45119.

* * * * * * * *

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale (tel.: 115) op te bellen.

* * * * * * * *

CENTRO MEDICO CARABOBO
(Engelandstraat 7, tel.: 21777)
De wacht heeft dra L.G. Beke-Martinez, tel.: 24696.

* * * * * * * *

WIT GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU
(Koningstraat 22, tel.: 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur; maandag te Paradera (tel.: 25543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (29008), Oranjestad (23168), Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

* * * * * * * *

ZWANGER? STICHTING CIZKA geeft informatie en brengt u in contact met leden die zwangerschapsbegeleiding, verloskundige hulp en kraamzorg bieden. Bel 37687.

* * * * * * * *

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (juist achter de pastorie van Oranjestad).

* * * * * * * *

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel.: 38989 (24 uur per dag).

* * * * * * * *

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

* * * * * * * *

FADA/PRIDE
(Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Open van maandag tot en met vrijdag van 08.00-16.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

* * * * * * * *

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

* * * * * * * *

DIERENARTSEN
P. Barendsen en T.J.M. Wools, tel.: 21720.
Voor spoedgevallen buiten kantooruren tel.: 115.

* * * * * * * *

BRIDGECLUB ARUBA ARIBA
(Tivoliclub, Wilhelminastraat 16)
Dinsdagavond om 19.30 uur speelavond.
Voor opgave/informatie tel.: 24953.

* * * * * * * *

TELEARUBA
MAANDAG: 17.30 Sesame STreet; 18.30 Xmas Special: 'Nestor the Long-eared Donkey'; 19.00 Caribscope; 19.30 Cookshow; 19.55 Sportlotto; 20.00 Telenoticias; 20.30 Political Program: 'ADN'; 21.00 CNN International News; 21.30 Political Progeam: 'CORONA'; 22./00 Xmas Special: 'V/d Weide'; 23.00 Xmas Special: 'Jessey Norman's Xmas Symphony'; 24.00 Sluiting.

* * * * * * * *

DINSDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 of 25111).

BIBLIOTHEEK CENTRO DI BARRIO DAKOTA (openingstijden): dinsdag van 16.00-20.00 uur en vrijdag van 17.00-19.00 uur.

* * * * * * * *

Herziening vakantie-uitkering en indexering

Simar sluit staking na de kerstdagen niet uit

ORANJESTAD — Uit een verklaring van voorzitter H.G. Oplaat blijkt dat onderwijzersvakbond SIMAR reeds enige tijd met de regering probeert te praten over vakantie-uitkering, indexering, AZV en herziening van het salarissysteem. Herhaalde malen werden tijdens het maandelijks overleg vragen gesteld aan minister Fredys Refunjol, die de Simar steeds weer naar de regering verwees. Aangezien de regering op herhaalde verzoeken voor een gesprek niet reageerde, heeft de vakbond tegen dit gebrek aan respect fel protest aangetekend. Acties na de kerstdagen worden niet uitgesloten.

De bedoeling van de Simar is om van de regering te horen wat haar standpunt en haar beleid is ten aanzien van deze vier punten. Op die manier raken beide partijen, in casu de regering als werkgever en de Simar als vertegenwoordiger van het onderwijzend personeel, op de hoogte van elkaars standpunt. Van daaruit kan worden gestart met het proces om tot overeenstemming van deze punten te komen.

Door niet te reageren op het beleefde en zakelijk verzoek van de Simar, opent de regering zelf de weg om als vakbond andere methodes te gebruiken om iets te bereiken en respect af te dwingen. Voorzitter Oplaat: "Simar wil op een correcte wijze komen tot oplossingen van arbeidsproblemen. Maar als de regering een dergelijke koppigheid en zo'n gebrek aan respect demonstreert door zelfs niet fatsoenshalve te reageren, blijft er niets anders over dan te kiezen voor de weg van de echte vakbondskracht".

Simar zal wachten tot na de kerstdagen, maar kondigt nu reeds aan dat er acties zullen komen in 1993: acties tegen koppige regeerders, acties voor een rechtvaardig inkomen en herstel van de rechtspositie van haar leden. "Simar betreurt gebruik te moeten maken van haar macht als vakbond, want de schade zal niet onaanzienlijk zijn en niet beperkt blijven tot de twee belanghebbende partijen", aldus Oplaat.

VAKANTIE-UITKERING

Betreffende de vier genoemde punten, wijst de Simar erop dat volgens de overeenkomst van 22 december 1990, gesloten tussen de regering en overheidsvakbonden, men in november 1992 weer aan tafel zou zitten om over de vakantie-uitkering te praten. De hoogte van het percentage van de uitkering in de toekomst, zou onderwerp van het onderhandelen zijn. Reeds in juni van dit jaar hebben de Staten van Aruba hierover eenzijdig een beslissing genomen.

Nu, zes maanden later, zijn de vakbonden nog niet officieel op de hoogte gebracht van deze beslissing. Een gedeelte van deze vakantie-uitkering is reeds uitbetaald. De Simar werd als volwaardige partij in de overeenkomst van december 1990 niet eens op de hoogte gesteld. De Simar-voorzitter vraagt zich af wat voor soort democratisch beleid dit is.

Op 15 december vond er een vergadering van het Georganiseerd Overleg in Amtenarenzaken (GOA) plaats, waarin de regering 'snelsnel' even de non-activiteitsverordening ten behoeve van de Statenleden en tevens de formalisering van alle salaris (schaal)verhogingen, toegekend door de regering sinds 1986 aan de diverse diensthoofden, wilde laten behandelen. De wijziging ten aanzien van de vakantie-uitkering echter, die reeds is uitgevoerd, heeft het GOA nog niet bereikt. Simar vindt dit een vreemde zaak.

INDEXERING

Ten aanzien van de indexering volstaat de Simar de constatering dat de kosten voor levensonderhoud sinds maart 1983, toen voor het laatst het salaris werd aangepast, tot en met september 1992 met meer dan 41 procent zijn gestegen. "Met elke gulden, die de Simarleden nu verdienen, kunnen zij voor 41 cent minder kopen dan in 1983. Het is dan toch wel rechtvaardig dat de vakbond de regering vraagt wat haar plannen in deze zijn", aldus Oplaat.

SALARISSYSTEEM

Herhaalde malen hoort de Simar dat de regering bezig is met voorbereidingen voor een algehele salarisherziening van onder meer het onderwijzend personeel. Herhaalde malen trachtte de vakbond vergeefs om nadere inlichtingen hierover te krijgen bij de minister van Welzijnszaken. Omdat deze herstructurering een behoorlijk groot en gecompliceerde zaak zal worden en omdat het hierbij om een zeer belangrijk onderdeel van de rechtspositie van de Simar-leden gaat, wil het bestuur vanaf het begin inspraak tijdens dit proces. Daarom heeft de vakbond het op de agenda van de door haar gevraagde vergadering met de ministerraad geplaatst: om te weten te komen in welk stadium de plannen zijn, zodat Simar zich kan voorbereiden op de inspraak, waarop de vakbond recht heeft.

AZV

Wat de invoering van de Algemene Ziekte Verzekering (AZV) betreft is het zaak dat de Simar tot overeenstemming komt met haar werkgever, de regering in dit geval, betreffende de verworven rechten ten aanzien van de medische verzorging. De vakbond heeft de laatste tijd niet veel van de AZV gehoord, maar wil in elk geval deze kwestie op tijd geregeld zien.

Ten slotte gelooft Oplaat niet dat iets buitengewoons van de regering is gevraagd om over deze kwestie te spreken. De houding van de regering in deze wordt als onverantwoordelijk en schandalig gezien. Simar is ervan op de hoogte dat de vakbonden SWA en STA een verzoek met dezelfde inhoud aan de regering hebben gedaan. Uit contacten met andere overheidsvakbonden wordt begrepen dat ook de politie- en douanebond het verzoek van de onderwijsbond ondersteunen. Met de beste wensen voor de Arubaanse gemeenschap in het algemeen en de Simar-leden in het bijzonder, sluit de voorzitter zijn verklaring, waarbij de leden worden opgeroepen om in januari het standpunt van de Simar over de bovengenoemde zaken te bepalen.

Ir Leo op Aruba

■ ORANJESTAD — Met Air Aruba kwam vrijdagmiddag ir Francis Anthony Leo op Aruba aan, waar hij werd verwelkomd door zijn vader Antonio Leo, pr-directeur van directie Toerisme, en zijn oom griffier mr ing. Hubert Maduro. Ir Leo, die onlangs afstudeerde aan de Landbouwuniversiteit van Wageningen, is vier weken met vakantie op Aruba.

ORANJESTAD — Een prostituée verzocht politieassistentie voor J.R. (26) die onder invloed verkeerde en na de diensten van het meisje zijn geld, hij had vierhonderd florin betaald, terug wilde hebben. Bij aanhouding van de man werd cocaïne aangetroffen. Hij is overgedragen aan de Sectie Verdovende Middelen (SVM).

■ ORANJESTAD — Kort na middernacht vond zondagmorgen op de Boulevard ter hoogte van Club Visage een verkeersongeval plaats, waarbij de SOS-bewaker en ex-politieagent Florencio I. Gomez (44) dodelijk gewond raakte. Gomez moest vermoedelijk uitwijken en kwam met een busje van het bewakingsbedrijf SOS tegen een lichtmast en palmboom tot stilstand. Met zware hoofdwonden werd hij naar het hospitaal overgebracht, waar dokter Angela kort na 1.30 uur de dood constateerde. Het onveilige verkeer op Aruba eiste dit jaar al dertien slachtoffers. In verband met het onderzoek vraagt de verkeerspolitie of mogelijke getuigen zich in verbinding willen stellen.

Dertiende verkeersdode

Wederom spanningen bij personeel TeleAruba

ORANJESTAD — TeleAruba heeft niet alleen te kampen met zendmoeilijkheden, waardoor de kwaliteit van de uitzendingen ver beneden peil is, maar er zijn ook weer spanningen onder het personeel. Volgens FTA-leider Anselmo Pontilius houdt de Raad van Commissarissen zich niet aan afspraken met de werknemers ten aanzien van het opmaken van een herstructureringsrapport over de functies. Vandaag vergadert het FTA-bestuur met de Tele-werknemers om de situatie te bespreken.

Tijdens de destijds gevoerde onderhandelingen werd door de commissarissen, onder leiding van minister Elio Nicolaas, toegezegd dat het departement Pensoneelszaken van de overheid een analyse zou maken over functie-waardering en verandering voor het personeel. Volgens Pontilius heeft het departement nooit een dergelijke opdracht van TeleAruba ontvangen. Begin december zou de FTA een vergadering moeten hebben met directie en commissarissen van TeleAruba.

Pontilius vindt deze gang van zaken niet alleen een schandaal voor het staatsbedrijf, maar erger nog, dat ondanks vele toezeggingen van de directie de zo lang beloofde technische apparatuur nog niet geïnstalleerd is. Tot op heden ligt dit nieuwe materiaal nog opgeslagen bij Setar. Met nadruk stelt de FTA-leider dat wanneer TeleAruba niet een structurele verandering ondergaat, de problemen zullen aanhouden.

FTA is nieuwsgierig naar het rapport dat de Algemene Rekenkamer van de situatie bij TeleAruba maakte, "ofschoon er weinig nieuws in zal staan wat nog niet bekend is, namelijk dat het station geen beleid kent. Hiervoor zijn de betrokken minister en de raad van commissarissen verantwoordelijk", zo besluit Pontilius.

Casino-controleurs willen oudejaarsavond naar huis

ORANJESTAD — De Aruba Casino Association (ACA) vergadert vandaag met minister mr Hendrik Croes van Justitie over de brief die 150 casinocontroleurs naar de minister zonden met het verzoek om met oudejaarsavond vanaf 22 uur vrij te krijgen om de jaarwisseling met hun familie door te kunnen brengen.

Het merendeel van de casino's voelt niet veel voor sluiting om 22 uur en het weer openen van de deuren op 1 januari overdag. De casino's betalen voor de controleurservice en menen hier dan ook recht op te hebben. Als de controleurs niet aanwezig zijn, betekent dat de casino's hun deuren moeten sluiten, waardoor zij hun financiële verplichtingen, waaronder het betalen van salaris, niet kunnen nakomen.

Minister Croes zond al een brief naar de Casino Association met het verzoek om, voorzover de dienst het toelaat, de casino's toch te sluiten. Volgens de ACA kunnen de casino's na middernacht niet dicht zijn. Zij heeft er niets op tegen dat de casino's om 20 uur dicht gaan, zodat iedereen in de gelegenheid wordt gesteld de jaarswisseling te vieren, maar wil dat het werk vanaf 01.00 wordt hervat.

Volgens de vereniging zijn er tijdens jaarswisseling vijftien duizend toeristen op Aruba, die door het sluiten van de casino's nergens anders naar toe kunnen. Deze toeristen komen juist naar Aruba om al gokkend het nieuwe jaar te openen in de hoop dat ze geluk zullen hebben. Dit wordt dan ook door vele hotels in de propaganda-folders bekend gemaakt.

De vereniging is van mening dat sluiting van casino's enkel om het verzoek van 150 controleurs, dat de vorm begint te krijgen van een tijdelijke arbeidsvoorziening met vier controleurs per casino per ploegendienst, een gevaarlijk precedent zou kunnen scheppen. Immers, de casino's mogen openen wanneer de controleurs dat wensen. Gevreesd wordt, dat indien toestemming wordt gegeven om de casino's om 20 uur te sluiten, de controleurs met hetzelfde argument zullen komen tijdens carnaval. Voor de vereniging is dit een absurd geval omdat alle casinowerknemers bij indiensttreding duidelijk zijn gewezen op de consequenties die voortvloeien uit het casinowerk.

Arubaanse in Nederland doodgestoken

ORANJESTAD — Vanuit Breda werd het bericht ontvangen dat de van Aruba afkomstige Evelyne Carmen Geerman (40) bij een steekpartij om het leven is gekomen. Geerman was afkomstig uit San Nicolas. Als dader werd aangehouden de Arubaan J.R. waarmee zij samenleefde. Na een woordenwisseling werd de vrouw gestoken. De familie Geerman is naar Nederland vertrokken. De begrafenis vindt vermoedelijk op Aruba plaats.

Man schiet zichzelf in buik

ORANJESTAD — In de ochtenduren vond te Sabanilla Abao ruzie plaats tussen een man en zijn vriendin. De man, die onder invloed verkeerde, deelde enige klappen uit maar schoot zichzelf bij de schermutselingen met zijn geweer in de buik. Hij werd naar het ziekenhuis gebracht voor medische behandeling.

Aanvaller Helen Lejuez aangehouden

ORANJESTAD — De man M.P. die afgelopen vrijdag in Papa's & Beer lijsttrekker Helen Lejuez van Corona aanviel als represaille voor een drugsvonnis waarbij Lejuez als hoofdofficier van justitie optrad, is door de politie aangehouden en ingesloten.

Na het gebeuren vertrok P. en weigerde aan een bevel tot stoppen van de politie te voldoen. De agenten moesten opzij springen toen P. doorreed. Korte tijd later werd P. toch aangehouden, waarbij hij zeer agressief werd en dreigde de politie dood te schieten. Uiteindelijk werd hij aangehouden en voor onderzoek ingesloten.

Inbraakpoging bij kabinet van gouverneur

ORANJESTAD — Afgelopen weekeinde werd een poging tot inbraak gemeld bij het kabinet van de gouverneur aan de Zoutmanstraat. Een ruit werd ingeslagen om zodoende bij het slot te komen om het raam open te maken. De inbrekers hadden waarschijnlijk niet op het alarm gerekend dat onmiddellijk aansloeg. Overigens hadden de ongewenste bezoekers zonder meer niet binnen kunnen komen, omdat achter het raam ook nog een beveilingshekwerk zit. De recherche onderzoekt deze poging tot inbraak.

Voetbalzege voor Fermin's

ORANJESTAD — Op de baan van Centro di Barrio Savaneta scoorde Fermin's Boys Puma een 4-2 zaalvoetbalzege op Estrella/Lee Tai. Fermin's leidde bij rust met 3-2. Rudolf Calems (Fermin's) was de topscorer van de wedstrijd met 3 doelpunten.

In de tweede wedstrijd versloeg Caiquetio tegenstander Tool Boys met 5-3. Bij rust had Caiquetio een 4-1 voorsprong. Hubert Maduro scoorde 2 doelpunten voor Caiquetio.

De zaalvoetbalcompetitie wordt vanavond in Centro di Barrio Tanki Lender met 3 wedstrijden voortgezet: YMCA tegen Acisc Boys (19.30 uur); Playa Linda tegen Sue & Sue (8.30 uur) en Maritimo tegen Los Paisas (9.30 uur).

PIKA

Duidelijke taal

De open brief die de Arubaanse Kamer van Koophandel en Nijverheid richt tot de nieuw te vormen regering in januari aanstaande, ongeacht welke politieke partij zitting neemt, spreekt duidelijke taal.

Als goede zakenlieden hebben de leden van de Kamer wederom de balans van de afgelopen vier jaren opgemaakt. Opnieuw blijkt wel dat er nog veel te doen valt in de nieuwe regeerperiode, wat de afgelopen vier jaren niet is gedaan of niet afgewerkt. Alle dertien punten in de open brief van de Kamer, elders in deze editie als advertentie geplaatst, verdienen de volle aandacht. Hopelijk zal dit ook uit het nieuwe regeerprogramma naar voren komen.

Politieke rust

Met ingang van vandaag is er op het verhitte Aruba politieke rust afgekondigd. Dat is hard nodig, niet alleen omdat de kerstdagen op komst zijn, maar ook omdat er de afgelopen dagen door de politieke strijd te veel problemen zijn ontstaan. Het is nog steeds ergerlijk te zien hoe in het land van de aparte status, dagelijks Arubanen tegen Arubanen tekeer gaan. Hierdoor wordt weer eens bewezen dat Aruba de aparte status in het Koninkrijk in feite niet kan dragen.

Hopelijk houden de politieke partijen zich aan de rustperiode. Zij die er verantwoordelijk voor zijn dat de verkiezingen vlak na Kerst en Nieuwjaar worden gehouden, kunnen daarin het voorbeeld geven, ofschoon de vergadering bij de politie over de rustperiode niet door hen werd bijgewoond.

In ieder geval wordt Aruba de komende dagen gespaard voor politieke parades en manifestaties. Alleen de Telekijkers moeten iedere avond de politieke programma's verwerken. De enigen die daar eigenlijk baat bij hebben zijn de videoverhuurbedrijven die hun omzet de laatste tijd aanmerkelijk zagen stijgen.

Verkiezingen en kersttijd gaan niet samen. Dat blijkt dagelijks.

Politieke time-out

ORANJESTAD — Gisteren waren er nog veel politieke activiteiten maar vanaf vandaag zal het aanzienlijk rustiger worden. Zoals bekend is het tot 3 januari aanstaande niet toegestaan om in het openbaar politieke activiteiten te houden. Indien dit toch gebeurt, zal de politie optreden.

Aan de vooravond van de rustperiode hielden verschillende partijen bijeenkomsten, waarbij opvallende drukte bij de parades van AVP en OLA, die op verschillende plaatsen verkeersopstoppingen teweeg brachten. Er vonden ook nogal wat incidenten plaats, waarbij politieke tegenstanders weinig begrip voor de kerststemming toonden.

Radiostation Canal 90, waar dagelijks een grote hoeveelheid politieke spots te beluisteren valt, heeft besloten tot na de feestdagen te stoppen met de spots. TeleAruba gaat, met uitzondering van de kerstdagen, echter gewoon door met het uitzenden van de politieke programma's. Overigens veroorzaakt de overdaad aan politieke reclame op de beeldbuis een sterke stijging van het aantal uitgeleende video's. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het merendeel van de bevolking de voorkeur geeft aan een video in plaats van het zeer politiek getinte Tele-aanbod.

Ruzie op afstand

ORANJESTAD — Bij vertrek van het barkje 'Reina Beatrix' ontstonden problemen met een bemanningslid dat op de kade in een hevige discussie met een ander bemanningslid was verwikkeld.

Ook aan boord bleef O.G. redetwisten, waarbij hij op een bepaald ogenblik een obsceen gebaar maakte en daarbij een fles op de kade gooide, waarvan de glasplinters tegen de patrouillewagen van de immigratie terecht kwamen. Aangezien de man dronken was werd hij aangehouden en ingesloten, waarbij hij zowel het eiland Aruba als de agenten op grove wijze beledigde. De kapitein ging ermee akkoord dat zijn bemanningslid na het uitslapen van zijn roes zal worden uitgezet. De kapitein zette met zijn barkje koers naar de nieuwe bestemming.

Juventus met 2-1 verslagen

Sithoc wordt voor derde keer op rij Antilliaans voetbalkampioen

WILLEMSTAD — Sithoc grossiert in voetbaltitels. Gisteravond legde het beslag op zijn derde, achtereenvolgende Antilliaanse kampioenstitel en zette daarmee de viering van zijn gouden jubileum extra luister bij. De verovering van de Kopa Antiano is de bekroning van een bijzonder succesvol seizoen. Eerder haalden de Collegialen op overtuigende wijze het Curaçaose kampioenschap — de vierde op een rij — en ook de eerste ABC-titel binnen, die op initiatief van de Arubaanse voetbalbond op Aruba betwist werd.

Het behalen van de Antilliaanse beker is de formatie van trainer Nooi Girigorie beslist niet gemakkelijk afgegaan. Juventus van Bonaire bleek opnieuw een allerminst gemakkelijk te bespelen tegenstander door zijn enorme strijdlust en wilskracht om de hegemonie van Curacao in het Antilliaanse voetbal te doorbreken. De tweede, beslissende krachtmeting (in de eerste wedstrijd op Bonaire deelden de twee ploegen de punten met 1-1) werd een ware slijtageslag die 120 minuten in beslag nam.

De ontknoping was dramatisch: een strafschop in de 118e minuut bood Sithoc-aanvoerder Raymond Rovina de kans zijn ploeg naar een 2-1 overwinning te schieten.

Een overwinning, die overigens over het geheel genomen wel verdiend was. De Collegialen namen immers vanaf het prille begin van de lange strijd het initiatief en forceerden Juventus alle aandacht en mankracht te wijden aan de verdediging. De tegenaanvallen, waarvan de Bonaireaanse ploeg zich bediende, waren echter verrassend en venijnig. Dat het niet veel eerder tot een beslissing kwam, had Juventus te danken aan de talenten van keeper Alcy Anthony die wonderen verrichtte tussen de twee palen.

Sithoc's start was snel en overrompelend, zowel in de eerste als in de tweede helft. In hoog tempo zochten de Collegialen openingen in de defensieve linies van Juventus. Dat gebeurde met tweemanscombinaties met als verrassingselement een voortdurende verandering van de samenstelling van deze combinaties. Ook middenvelders Raymond Rovina en Sylvio Dollison trokken steeds mee naar voren ter vergroting van de stootkracht. Dit spelconcept leverde al heel snel het gewenste resultaat op. In de derde minuut al toen Dollison naar voren trok en van ongeveer 35 meter afstand een kanonschot loste dat op de lat terect kwam. De terugstuitende bal werd door Curley Poppen ingekopt.

De Collegialen behielden hun overwicht en schiepen vaak genoeg doelrijpe schietmogelijkheden, maar slaagden er niet in doelman Anthony te passeren. Op heldhaftige wijze hield de Juventus' verdediging stand, terwijl geprobeerd werd de score recht te trekken met venijnige *counters* van Allen Burleson, Rutsel en Elvis St. Jago en Edsel Mercera. Dit lukte uiteindelijk, tot grote frustratie van de Collegialen en hun supportersleglegioen, in de 63e minuut. Op een *pass* van Edsel Mercera versloeg Rutsel St. Jago keeper Hensley Ignacio met een keihard schot.

Dit was weer het signaal voor Sithoc om de zaken energieker aan te pakken, maar de verdediging van Juventus met Alcy Anthony aan het hoofd hield stand. Door de druk en groeiende emoties kreeg het treffen in het laatste kwartier van de reglementaire speeltijd een grimmig karakter.

Scheidsrechter Balbino Anthony, die tot dusverre betrekkelijk goed had geleid, trad niet resoluut genoeg op en werkte daarmee in de hand dat de spelers het recht in eigen hand namen. Dit leidde uiteindelijk tot de eerste rode kaart in de achtste minuut van de verlenging toen Giovanni Regales zelf wilde afrekenen met een opponent.

Vijf minuten later werd ook Juventus gereduceerd tot een tiental toen Edward Engelhard vanwege het vastgrijpen van de doorgebroken Dorotal verwijderd werd. Juventus wilde kennelijk koste wat kost de gelijke score in stand houden om een beslissing via penalties te forceren, waarbij zij hoopten te kunnen rekenen op de talenten van keeper Anthony om de titel te pakken.

Dit zou hen ook gelukt zijn ware het niet voor de strafschop die scheidsrechter Anthony in de 118e minuut aan Sithoc toekende, toen Dorotal door drie spelers tegelijk tegen de grond gewerkt werd. Rovina maakte geen fout en de overwinning en de derde achtereenvolgende titel voor Sithoc was een feit.

Sevilla verslaat Real Madrid: 2-0

SEVILLA - Sevilla heeft onder de bezielende leiding van Maradona Real Madrid met 2-0 verslagen.
Op de foto krijgt Maradona (midden) van scheidsrechter Jimenez Moreno de gele kaart. Links op de foto Real-speler Ivan Zamorano.
In totaal hield de Spaanse arbiter vier keer rood omhoog, waarvan drie voor Real-spelers.
Sevilla neemt na de overwinning op Real Madrid nu de zesde plaats op de ranglijst in.

Topschutters in betaald voetbal

DEN HAAG - De topschutters in de ere- en eerste divisie zijn na het afgelopen weekeinde:

1. Bergkamp (Ajax) en Kiprich (Feyenoord) 11,
3. Meijer (MVV) 10,
4. Romario (PSV) en De Boer (FC Twente) 9,
6. Kieft en Ellerman (PSV) 8,
8. Pettersson (Ajax), Hofstede (Roda JC), Hofman (Fortuna Sittard) en Van den Brom (Vitesse) 7,
12. Visser (MVV), Mols (Cambuur), Polley (FC Twente), Hanssen (Roda JC) en Van Arum (Vitesse) 6,
17. Taument, Obiku en Blinker (Feyenoord), Boere (GA Eagles), Numan (PSV), Van Geel (Willem II), Derksen (Den Bosch), Boogers (RKC) en Oosterhuis (Utrecht) 5.

Eerste divisie
1. Mutsaers (RBC), Van der Laan (ADO Den Haag) en Cornelissen (Eindhoven) 13,
4. Graef (VVV) 12,
5. Van der Weert (TOP) 10,
6. Van Oostrum (Emmen), Van Hooijdonk en Lammers (NAC), De Roode en Hoop (Telstar) 8,
11. Tammer (Heerenveen) en De Jonge (Emmen), 7
13. Waterink (TOP), Van Utrecht (Excelsior), Regtop (Heerenveen), Babangida (VVV), Van Galen (Haarlem), Eijlander (NEC) 6.

Gouden medaille lag in bankkluis

AMSTERDAM - Ellen van Langen heeft deze week bezoek gehad van inbrekers.

Zij waren op zoek naar de gouden medaille van de Amsterdamse atlete.

Van Langen, woonachtig in De Pijp, won deze zomer tijdens de Olympische Spelen in Barcelona de 800 meter. Een woordvoerder van de Amsterdamse politie bevestigde dat er uit de woning van Van Langen een aantal bezittingen, waaronder medailles en cheques waren ontvreemd.

Het begeerde goud had Van Langen niet in huis. De medaille ligt in een bankkluis.

FC Groningen verslaat MVV en Volendam blijft maar winnen

DEN HAAG - Zelfs als de stroom op is bij PSV, zoals zaterdag tegen Vitesse, blijft het licht branden in Eindhoven. De kampioen is bij het begin van de winterstop een zekere lijstaanvoerder met vier verliespunten minder dan de naaste concurrent.

PSV namelijk blijft, hoe dan ook, de punten binnenhalen, waar anderen de pijn van het verlies of een deelscore voelen. Mede daardoor kent de eredivisie voor het eerst sinds jaren een kopgroep van zes, want Utrecht, MVV en Twente hebben zich tussen de traditionele drie gedrongen.

Zondag leverden FC Utrecht (thuis 1-1 tegen Cambuur) en MVV (verlies met 1-2 bij Groningen) weer punten in. PSV had voor de winst tegen Vitesse aan een doelpunt genoeg en Feyenoord haalde bij Willem II de punten pas in de laatste minuten binnen met twee treffers.

Hennie heeft in de strijd van de Meijers met 2-1 van Erik gewonnen. Krachtsverschil was er nauwelijks tussen Groningen en MVV, zeker niet in de eerste helft. De enige echte kans werd door Hennie Meijer voor Groningen verzilverd.

Voor de Groningers aanleiding na rust sneller en feller te gaan spelen. Hennie Meijer schoot opnieuw raak. MVV, ruim een jaar ongeslagen in uitwedstrijden, reageerde onmiddellijk. Erik Meijer scoorde tegen en van dat moment speelde MVV nog aanvallender dan gewoonlijk, maar liet de kansen op de gelijkmaker liggen.

De Korbach-express is ook de halte Spangen voorbijgeraasd. Twee doelpunten van Smeets zorgden voor de overwinning van 2-0 tegen Sparta en voor de opmerkelijke score van elf punten uit zeven wedstrijden. Volendam begint de winterrust als een degelijke middenmoter.

Net als Go Ahead Eagles, dat Roda JC een extra zetje gaf voor de versnelling van zijn val. Rorije zorgde voor het openingsdoelpunt en legde de bal klaar voor de tweede treffer van de Australiër Van Blerck, waarmee het verschil in besluitvaardigheid tussen twee ploegen duidelijk werd vastgelegd.

Nigeriaan Obiku brengt Feyenoord bij Willem II alsnog de zege: 2-0

TILBURG - Willem II kan nog steeds niet overweg met zijn blessureproblemen. Daarom heeft Feyenoord de eerste helft van het seizoen afgesloten met de overwinning van 2-0 in Tilburg. Feyenoord heeft de macht en de kracht om op een zwaar veld anderhalf uur door te gaan, Willem II niet. Ook daardoor kwam die stand op het bord.

Feyenoord maakte, door Fräser en Obiku, zijn doelpunten in de laatste vijf minuten, onmiddellijk nadat de Tilburgse coach Jan Reker zijn centrale verdediger Verhagen, wegens een liesblessure, had moeten vervangen door Smits. De redelijke organisatie in de laatste lijn van Willem II was op slag verdwenen.

"Wij hebben een paar keer", legde Reker uit, "geluk gehad met een gelijkmaker in de laatste minuten. Bij de vrije trap, die tot het eerste doelpunt leidde, stond de verdediging niet goed. Het lijkt een detail, maar het was beslissend."

De beslissing had eerder in het voordeel van Feyenoord kunnen uitvallen, wanneer Blinker directer had gespeeld, Kiprich wat actiever was geweest, het Rotterdamse middenveld iets dichter achter zijn spitsen had durven spelen.

Willem II toch is, met het grote aantal afwezigen, geen ploeg om echt bang voor te zijn, hoe gaaf soms uit de verdediging acties worden opgebouwd. De rem komt pas in het strafschopgebied van de tegenpartij, waar Bouchlal en Abdellaoui, zeker tegen Metgod, De Wolf, Van Gobbel en Heus, te licht zijn.

"Die twee kleine mannetjes, samen ongeveer net zo oud als Metgod alleen", hebben het best goed gedaan", vond Reker. Het tweetal kon echter niets afdwingen. De kleine kansjes waren voor Verhagen en Vincent, de betere aan de andere kant van het veld voor Fräser, Taument, Kiprich en Metgod.

De strijd verloor veel kwaliteit in de tweede helft, de spanning bleef al werd die geleidelijk anders. Nadat Feskens kort na rust te slap in de richting van een leeg doel had geschoten (Van Gobbel redde op de lijn), was de vraag niet langer wie de winnaar zou worden, maar of Feyenoord er in zou slagen beide punten te pakken.

INZETTEN OBIKU

Door het inzetten van Obiku lukte het. In de chaos die Feyenoord meer en meer schiep, het verward door elkaar rennen van verdedigers en middenvelders in de buurt van het Tilburgse strafschopgebied, voelde Obiku zich thuis. De Nigeriaan had een zeer nuttig aandeel in de openingstreffer van Fräser en maakte zelf de tweede na een van de weinige snelle en directe bewegingen van Blinker.

Zijn vreugde was ongeremd. Het shirt ging niet alleen uit in de gure decembermiddag, het werd in de tribune gesmeten en nog teruggegeven ook. "Moet hij niet meer doen", vond trainer Geert Meijer. "Zo veel setjes hebben wij niet." Collega Van Hanegem benaderde de vreugdeuiting van zijn invaller anders: "Volgende keer krijgt hij twee shirts aan, maar dan zul je zien dat hij niet scoort."

Zeker is wel dat de Nigeriaan, na een half jaar de Nederlands kou niet als hinderlijk voelt en dat hij zich geleidelijk aanpast aan het voetbalverschil tussen Cyprus en Nederland. "Hij heeft het in zich een uiterst gevaarlijke spits te zijn door zijn beweeglijkheid, zijn kracht en zijn schot in twee voeten", vond Meijer. "Eerder in het seizoen", stelde Van Hanegem, "begonnen wij met hem en moest Kiprich erin komen om de boel af te maken. Nu is het omgekeerd. Wij hopen dat Obiku ooit eens een hele wedstrijd zal kunnen spelen."

Romario even heen en weer

EINDHOVEN - Romario de Souza Faria is voor de wedstrijd tegen Vitesse even heen en weer uit Brazilië gevlogen.

Vrijdag meldde de Braziliaan zich terug in Eindhoven na een korte invalbeurt bij Brazilië - Duitsland, zondag vloog hij weer weg om in eigen land de jaarwisseling te vieren. "Op 4 januari moet hij weer hier zijn", vertelde Kees Ploegsma.

De manager van PSV trekt zich weinig aan van opmerkingen die Romario na de landenwedstrijd tegen Duitsland in Brazilië gedaan heeft. Hij zou niet meer voor het nationale elftal willen spelen en na nog twee jaar PSV zijn voetballoopbaan afsluiten.

Ploegsma: "Romario zegt wel eens meer iets. Wat die twee jaar bij ons betreft, hij heeft een contract tot 1996. Dat is dus iets langer en wij hebben vaak genoeg gezegd hem daaraan te zullen houden."

AGENDA SPORT

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(zwembad)
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00/20.00-22.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur.

SENTRO DI BARRIO JANWE
(dammen)
elke donderdag van 15.00-18.00 uur damles en -training voor de jeugd vanaf acht tot achttien jaar.
(Schaakvereniging Janwé)
elke zaterdag van 09.00-12.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf zeven tot 23 jaar.

DAMACOR BOWLING CLUB
(Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

RUST & BURGH
(Schaakvereniging Curaçao)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

* * * * *

VOETBAL. GLASGOW - De tuchtcommissie van de Schotse voetbalbond heeft Liam Brady, coach van Celtic, voor drie maanden naar de tribune verbannen en een boete opgelegd van 1500 gulden. De coach en hulptrainer van Airdrie kregen dezelfde straf. Het trio was tijdens de onderlinge wedstrijd, door Celtic met 2-0 gewonnen, langs de lijn in een verbaal gevecht geraakt. De politie moest het luid scheldende drietal uit elkaar halen.

Eindhovenaren zijn hard aan rust toe

PSV na 1-0 winst op Vitesse door ontevreden publiek uitgefloten

EINDHOVEN - PSV is klaar voor de winterstop. Het past de lijstaanvoerder echter niet dat te tonen op de manier van zaterdagavond tegen Vitesse. Indien een zo mager spelend elftal ook op deze wijze kan winnen, ook al is het maar met 1-0, dan wordt de landskampioen slapend rijk.

Andere clubs namelijk, die zich ook tot de kopgroep moeten rekenen, verspelen met dit soort voetbal punten. PSV heeft dat ongeluk niet, misschien is dat wel de kracht van de nummer een.

Het is niet iets om trots op te zijn. De 24.500 toeschouwers waren het ook niet. Als het winnende elftal - en PSV heeft sinds 1989 ieder jaar slechts een keer in eigen huis verloren - van het veld gefloten wordt, is er iets wezenlijks mis. Eindhoven immers is niet zo kritisch ten opzichte van zijn topploeg.

PSV had een lange blessurelijst (Van Aerle, Koeman, De Jong, Kieft, Hoekstra en Ellerman viel gebleseerd uit), Faber was geschorst, Kalusha had interlandverplichtingen en op de bank zat een vijftal spelers dat samen dit seizoen nog geen halve wedstrijd in de eredivisie had gespeeld. Dat is natuurlijk, maar Vitesse kende dezelfde problemen. Met Van den Brom, Eijer en Sturing was het elftal zijn leiders kwijt. Vitesse paste zich volwassener aan dan de kampioen.

Herbert Neumann was dan ook niet echt ontevreden. "Mijn ploeg heeft hard gewerkt, goed voetbal gespeeld, kansen gehad, maar verloren. De wedstrijd was in alle opzichten te vergelijken met Real Madrid. Weer 0-1, net trouwens als tegen MVV en Twente. Dan kun je niet meer alleen van pech spreken. Er ontbreekt iets, aanvalskracht, wij staan weer met lege handen. Als de andere ploeg onder zijn normale vorm speelt, kan dat ook door onze inbreng komen. De problemen van PSV zijn niet de mijne."

Terecht. Die zijn het bezit van Hans Westerhof. "Wij hebben de eerste helft van het seizoen teleurstellend afgesloten. Vitesse heeft, vooral na rust, de wedstrijd bepaald. Dat is niet normaal. Ik kan spelers als De Laat en Thorninger weinig verwijten, wel de meer ervaren mensen. Die hebben tot taak het hen gemakkelijker te maken."

WINTERSTOP NODIG

"Over de uitkomst van de eerste helft van het seizoen kan ik wel tevreden zijn. Wij hebben onze doelstellingen bereikt. De champions league. De competitie, wij staan vier punten los, wij doen nog mee in het bekertoernooi. Maar ik kan niet zeggen dat wij na deze wedstrijd een polonaise door de kleedkamer hebben gelopen. Wij zitten er doorheen. Wij hebben de winterstop nodig, dan kan ook de ziekenboeg leeglopen."

PSV kende in anderhalf uur maar twee goede momenten. Een perfecte actie van Romario, die Van de Looi uitspeelde en Linskens (met Van Breukelen de enige in normale doen) na een half uur de openingstreffer liet inkoppen. De tweede was een sterke solo van Ellerman, waardoor Thorninger voor een leeg doel de bal kon inschuiven. De jonge invaller deed het niet.

Na rust legde de inschuivende libero Theo Bos de druk voornamelijk op PSV. Zijn werk en dat van Latuheru kregen echter niet de beloning die verdiend zou zijn geweest omdat in de buurt van het strafschopgebied niemand wagde wat de verdedigers wel aandurfden.

Zichzelf zijn, de angst voor de reputatie van de tegenpartij van zich af zetten en gewoon te kiezen voor de rechte weg. Zelfs Cocu, in de rol van Van den Brom, probeerde niet iets echt af te dwingen en omdat Loeffen een paar keer iets te vriendelijk was tegenover Van Breukelen, kreeg PSV er letterlijk en figuurlijk weer twee punten bij.

Deze KERST geef ik
GOUD en **DIAMANT** Kado
Keuze uit diverse eigentijdse modellen 14-karaats gouden ringen met een echt diamantje. (met certificaat)
per stuk slechts **79,=**
Merci DIAMANT
JEWELERS JOYERIA CORSOU
Tel.: 370033 - Bloempot Center 15
Vraag naar uw GRATIS FOLDER
FILIGRANA KAMPION

Paso a Paso
Gedurende de maand december zullen wij *non-stop* geopend zijn.
Dagelijks van 08.00 v.m. - 7.00 n.m.
en zondag van 10.00 v.m. - 3.00 n.m.
Om U een nog betere service te verlenen

BEKENDMAKING

Aan alle medische instanties

De Direkteur van het Departement van Financiën maakt hierbij bekend dat de thans in gebruik zijnde garantiekaarten (groene kleur) komen te vervallen.
De nieuwe garantiekaarten voor het jaar 1993 zullen "GRIJS" van kleur zijn.

De Direkteur a.i.

De **"Jug"** van 2 liter is er weer!!!
gevuld met 2 liter **Pepsi of Pop GRATIS**
Bij aankoop van een Medium of Large Pizza om mee te nemen kunt U **ons nieuwe model "Jug"** van 2 liter kopen
VOOR SLECHTS TIEN GULDEN!!!
en het wordt gevuld met 2 liter Pepsi of Pop
GEHEEL GRATIS!!!
OPGELET: Neem Uw jug mee.
Die wordt **GRATIS gevuld met 2 liter Pepsi of Pop** bij aankoop van een Medium of Large Pizza. Deze aanbieding is geldig tot Karnaval 23 februari 1993.
PEPSI Pizza Hut Pop

ABN·AMRO Bank

ABN-AMRO Bank is één van de grootste internationale banken, ook op de Nederlandse Antillen en Aruba merkbaar aanwezig, en vastbesloten om wereldwijd steeds een toontje hoger te zingen als bankaire instelling. Voor de activiteiten in de omgeving is op Curaçao het Regio-kantoor voor Centraal Amerika en het Caribisch Gebied ondergebracht.

Op het Regio-kantoor van de ABN-AMRO Bank bestaat een grote behoefte aan een

CHAUFFEUR/BODE & MANUSJE VAN ALLES

De vereisten zijn die gesteld worden aan kandidaten zijn dat ze:
- vlot, handig en snel van begrip zijn;
- goede contactuele eigenschappen hebben;
- de weg kennen op Curaçao;
- het Nederlands en het Papiaments goed beheersen;
- in het bezit zijn van een geldig rijbewijs.

Leeftijd vormt geen bezwaar!

Geboden worden:
- goede primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden en
- een prettige en gevarieerde werkomgeving, temidden van Antillianen en 'ex-patriates'

Gelieve sollicitaties op schrift uiterlijk 8 januari 1993 te richten aan:
Dhr F. Isenia
Regio-kantoor ABN-AMRO Bank
Schottegatweg Zuid Blok-E
Alhier.

Las Vegas SUPERMARKET Gosieweg 90
Tel. 373772/371950/373044
Wist u dat....
Onze bakkers elke dag verse kaascroissants bakken?

Bijouelle
Anjelierweg no. 1
Voor een leuk, uniek en mooi kerstkadootje of om zelf elegant voor de dag te komen.
Komt U dan even langs en bewonder onze prachtige collectie **fantasie-juwelen.**
.Wij staan voor U klaar met suggesties.
Tot ziens bij **Bijouelle** Anjelierweg 1.
De koffie staat klaar.

Vrijdag 18 dec.	Koopavond t/m 9.00 uur
Zaterdag 19 dec.	Koopavond t/m 9.00 uur
Maandag 21 dec.	zijn wij ook open
Dinsdag 22 dec.	open t/m 8.00 uur
Woensdag 23 dec.	open t/m 9.00 uur
Donderdag 24 dec.	open t/m 5.00 uur

FUNDASHON PA SKOL HUMANISTA NA PAPIAMENTU

ta buska pa mas pronto posibel

UN FUNSHONARIO EDUKASHONAL

pa sostené desaroyo di KOLEGIO ERASMO riba terenó di
- maneho i guia di personal
- kontròl di implementashon di kurikulo
- diferensashon
- maneho di büro di direktiva i su atministrashon

Ta buska un persona ku
- konosementu di práktika aktual di nos enseñansa,
- eksperensha ku diferensashon
- habrí pa ku prinsipionan di filosofia humanista
- ku bon abilidat di maneho.

Fundashon pa Skol Humanista tambe ta buska pa entrante yanüari 1993

UN REMPLASANTE PA SU SKOL PREPARATORIO

Un maestro diplomá. Pensionadonan tambe por refleha.

Esnan interesá por refleha por eskrito, inkluyendo curriculum vitae i referenshanan, na Sekretariado di nos Fundashon: Vesuviusstraat 2, tel.: 54062.

Frito Lay **Frito Lay**
De beste en meest verkochte potato chips op Curaçao.
Lay's en Ruffles
Bofrei - Kaya Muizenberg
Tel.: 692871 / 692166

SCOTCH ON THE ROCKS.
KERSTSUGGESTIE
CHIVAS REGAL BLENDED SCOTCH WHISKY

Feestdagen • Ritz • Prettige Feestdagen • Ritz • Prettige
Ritz DELUXE
Kerst Dessert

IJstaart met chocolade en noten

Taartbodem: 100 gr. gemalen amandelen-2 eiwitten-100 gr. suiker-1/4 theelepel bakpoeder-1,5 dl Rum-500 gr. aardbeien (diepvries of vers).
Meng de gemalen amandelen in een pan met de eiwitten en suiker. Verhit dit mengsel onder voortdurend roeren tot het glad is. Laat het bakpoeder oplossen in twee theelepels water en roer het door het amandelmengsel. Maak op een bakplaat een cirkel van ca. 20 cm doorsnede. Spreid het amandelmengsel gelijkmatig uit binnen deze cirkel en bak het 15 min. op 150°C. Laat de koek afkoelen.

IJstaart: 1 quart Ritz Ponche Crema Deluxe Ice Cream-100 gr. chocolate chips-1 borrelglas Tia Maria of Grand Marnier-50 gr. walnoten-50 gr. cocktailkersen.
Houd 6 à 8 walnoten en een 1/4 van de chocolate chips apart. Hak de rest van de walnoten in grove stukjes. Snijd de kersen in stukjes. Laat het Ritz Ponche Crema Deluxe Ice Cream zacht worden. Schep de chocolate chips, kersen, walnoten door het ijs. Doe dit mengsel in een puddingvorm met de doorsnede van 20 cm. Laat het ijs ca. 3 uur invriezen.
Stort het ijsmengsel op de taartbodem en garneer het geheel met de chocolate chips en walnoten.
Besprenkel de ijstaart met de likeur.
Direkt opdienen.
Mmm... ta du...

BELANGRIJKE MEDEDELING VAN D

BANKIERSVERENIGING CURACAO

I.v.m de feestdagen zullen:
ABN-AMRO BANK N.V.
BANCO DI CARIBE N.V.
BANCO INDUSTRIAL DE VENEZUELA C.A.
BANCO MERCANTIL SUCURSAL CURAZAO
CITCO BANK ANTILLES N.V.
ING BANK N.V.
MADURO & CURIEL'S BANK N.V.
McLAUGHLIN BANK N.V.
ORCO BANK N.V.
PIERSON, HELDRING & PIERSON (N.A.) N.V.

op 24 december 1992 geopend zijn TOT 12 UUR 'S MIDDAGS

en op 31 december 1992 zullen zij DE GEHELE DAG GESLOTEN ZIJN.

De leden van de Bankiersvereniging Curaçao wensen de bevolking van Curaçao een Zalig Kerstfeest en een gelukkig en voorspoedig 1993.

DE H.A.S.
Hollandse Ambachtelijke Slagerij

Speciale openingstijd voor de feestdagen

Maandag	21 december	10:00 - 13:00	15:00 - 19
Dinsdag	22 december	09:00 - 13:00	15:00 - 19
Woensdag	23 december	09:00 - 13:00	15:00 - 19
Donderdag	24 december	08:30 - 17:00	(non-stop)
Maandag	28 december	10:00 - 13:00	15:00 - 18
Dinsdag	29 december	09:00 - 13:00	15:00 - 18
Woensdag	30 december	09:00 - 13:00	15:00 - 19:30
Donderdag	31 december	09:00 - 12:00	

Zaterdag 02 januari
08:30 - 13:00 15:00 - 18:30

TOT ZIENS BIJ DE H.A.S.

Een glimlach, hygiëne en kwaliteit eerste klas?
Dat is vanzelfsprekend.... bij de H.A.S.

Winnaar Gouden Bal wordt aan enkel geopereerd

Marco van Basten brengt kerstdagen door in kliniek

PARIJS - De kerstdagen zullen voor Marco van Basten niet de prettigste worden.

De aanvalsleider van de Italiaanse landskampioen AC Milan en het Nederlands elftal brengt de feestdagen door in een kliniek in Sankt Moritz, waar hij een dag na zijn huldiging als Europees voetballer van het jaar wordt geopereerd aan zijn rechterenkel.

Van Basten moet minimaal een week in het ziekenhuis doorbrengen. De Amsterdamse chirurg Marti zal botsplinters uit het gewricht verwijderen. Van Basten miste woensdag de WK-kwalificatiewedstrijd in en tegen Turkije, die door Oranje met 3-1 werd gewonnen.

De enkel van Van Basten wordt voor de derde keer operatief onder handen genomen. In 1987, net in dienst van AC Milan, gebeurde dit voor de laatste keer. Toen was hij net op tijd hersteld om met het Nederlands elftal te schitteren bij de eindronde van de Europese titelstrijd in Duitsland.

"Ik ben waarschijnlijk in maart weer fit als de belangrijkste wedstrijden voor de champions league op het programma staan", liet hij zondag in Parijs weten. Zijn vrouw en kinderen zullen de kerstdagen met de aanvaller in Zwitserland doorbrengen.

Van Basten meent dat bij zijn uitverkiezing als Europees voetballer van het jaar (met 98 punten) de vier doelpunten tegen IFK Goteborg voor de champions league een belangrijke rol hebben gespeeld. Zijn voorsprong op de Bulgaar Stoitsjkov in de verkiezing van France Football bedroeg achttien punten.

Dennis Bergkamp had als nummer drie 45 punten minder. Ronald Koeman werd achtste met veertien punten. Van Basten neemt de troon over van Jean-Pierre Papin, dit seizoen voor het eerst zijn ploeggenoot en de komende maanden de vervanger van de Nederlander bij AC Milan.

STOITSJKOV FURIEUS

"Na de tegenvallende Europese titelstrijd in Zweden dacht ik geen kans meer te maken", verklaarde de 28-jarige winnaar bij de huldiging in Parijs. Een gedachte die ook bij Hristo Stoitsjkov leefde. De Bulgaar reageerde deze week furieus op de uitgelekte uitslag. De wispelturige aanvaller van Barcelona meende recht te hebben op de titel.

"Van Basten is de beste voetballer van de wereld, maar ik heb dit jaar meer gepresteerd", liet de Oosteuropeaan koeltjes weten. Stoitsjkov veroverde met Barcelona de Europa Cup voor landskampioenen en hield met de club van Cruijff Real Madrid op de laatste speeldag van de nationale titel af.

Van Basten liet de kritiek van de Bulgaar niet onopgemerkt aan zich voorbijgaan. "Stoitsjkov is een grote voetballer, ik bewonder hem. Zijn gedrag is echter niet altijd een voorbeeld voor anderen. Misschien heeft dat bij de verkiezing wel een rol gespeeld." De temperamentvolle Bulgaar verliest geregeld zijn hoofd in een wedstrijd, met rode kaarten als gevolg.

De Italiaanse sportkrant Gazetta Dello Sport had voor de uitslag een andere analyse. "De overwinning van het tele-voetbal", verwees de krant naar de nog steeds groeiende invloed van de kijkbuis.

"Ik draag mijn eerste prijs op aan het hele elftal, maar speciaal aan Silvio Berlusconi. Die heeft altijd dicht bij de spelers gestaan", verklaarde de Nederlander zondag in Parijs.

De ranglijst van de verkiezing van Europees voetballer van het jaar 1992 ziet er als volgt uit:

1. Van Basten (Ned/AC Milan) 98 stemmen, 2. Stoitsjkov (Bul/Barcelona) 80, 3. Bergkamp (Ned/Ajax) 53, 4. Hassler (Dui/AS Roma) 42, 5. Schmeichel (Den/Manchester United) 41, 6. Brian Laudrup (Den/Fiorentina) 32, 7. Michael Laudrup (Den/Barcelona) 22, 8. Ronald Koeman (Ned/Barcelona) 14, 9. Chapuisat (Zwi/Borussia Dortmund) 10, 10. Rijkaard (Ned/AC Milan) en Scifo (Bel/Torino) 8,

12. Povlsen (Den/Borussia Dortmund) 6, 13. Larsen (Den/Pisa) 4, 14. John Jensen (Den/Arsenal), Maldini (Ita/AC Milan) 3, 16. Andersen (Den/FC Köln), Brolin (Zwe/Parma), Papin (Fra/AC Milan), Platt (Eng/Juventus) 2, 20. Baresi (Ita/AC Milan), Bratseth (Noo/Werder Bremen), Herzogl (Oos/Werder Bremen) 1.

Bridgeclub Corsow

De Paula en Van den Ende kampioenen kersttoernooi

WILLEMSTAD — Percey de Paula en Ivy van den Ende wonnen het kersttoernooi van Bridgeclub Corsow. Dit alhoewel het paar in het laatste spel afgelopen vrijdag, niet boven het gemiddelde eindigde. Het duo was namelijk onbereikbaar voor de naaste concurrenten. De laatste bridge-ronde van dit kersttoernooi van Corsow diende tevens als afsluiting van het seizoen en werd door het dames-paar Nijdam/Winkel gewonnen.

Dit paar scoorde maar liefst 69,10 procent in de laatste ronde die vrijdagavond op Scherpenheuvel werd afgewerkt. Merkwaardig is dat nog drie paren boven de score van zestig eindigden. In totaal scoorden zeven van de negentien deelnemende paren boven het gemiddelde van vijftig procent in de laatste ronde.

De uitslagen waren als volgt: 1. Nijdam/Winkel 69,10; 2/3. Blufpand/Cox en Geenen/Brown beide paren met 68,45; 4. Engelman/Bustraan 60,76; 5. Boudewijns/Engelman 58,04; 6. Den Dulk/Groot 54,17 en 7. Bergsma/De Vries 53,27.

In het kersttoernooi van Bridgeclub Corsow kwamen in totaal zestig spelers in actie, waarvan er 25 uiteindelijk boven de gemiddelde score van vijftig procent eindigden. Percey de Paula en Ivy van den Ende die in de loop van dit kersttoernooi paar gingen vormen, eindigden met respectievelijk 62,88 en 59,39 procent aan kop van het klassement. Het paar Blufpand/Cox dat de laatste rondes goed scoorde eindigde op de derde plaats.

De toernooi-uitslag is als volgt: 1/2. De Paula en Van den Ende met respecievelijk 62,88 en 59,39; 3. Blufpand/Cox 59,30; 4. Geenen/Brown 56,18; 5. De Paula/Van der Brink 55,02; 6. De Vries/Bergsma 54,56; 7. Echtpaar Agarwal 53,84 en 8. Echtpaar Kruisheer 53,67. Bridgeclub Corsow gaat met vakantie en de eerstvolgende clubcompetitie gaat volgend jaar van start. Op 8 januari wordt de eerste ronde van die competitie afgewerkt op Scherpenheuvel.

Mensing wint toernooi Janwe

WILLEMSTAD — Fabio Mensing heeft het Snelschaak Kerstboutentoernooi van Schaakschool Janwe afgelopen zaterdag gewonnen. Hij won in de beslissingspartijen van Sherman Maduro en Warren Richardson die op respectievelijk de tweede en derde plaats bleven in de A-klasse. Maar liefst 52 schakers namen deel aan dit kerstboutentoernooi dat als afsluiting diende van het schaakseizoen in Buurtcentrum Janwe.

Naast de Janwe-schakers, namen twee van de drie schaakscholen van Omalio Meriën en een aantal voormalige Janwe-spelers aan het toernooi deel. Met name in de A- en in de B-klasse werd er hard gestreden voor de beschikbare ereplaatsen.

Fabio Mensing, Sherman Maduro en Warren Richardson eindigden gelijk op de eerste plaats in de A-klasse met vier punten uit vijf wedstrijden. Ze leden allemaal een nederlaag in de vijf afgewerkte rondes. Deze drie schakers vormen tevens deel van de harde kern van Schaakschool Janwe. Twee andere schakers die verder ook de sterke basis vormen van Janwe zijn Amindo Naarden en Giannie Albertoe.

De voormalige Janwe-spelers die deelnamen aan het snelschaaktoernooi konden niet voorkomen dat Mensing, Maduro en Richardson aan kop van de competitie in de A-klasse eindigden. Met name David Curiel die onlangs kampioen werd van het NASB/Mentos Snelschaaktoernooi in het Van der Valk/Plaza Hotel, Rurik Capella en Leo Rigot moesten toezien hoe die drie Janwe-schakers zich naar de eerste plaats in het kerstboutentoernooi werkten.

Wedstrijdleider Alvin Louis Smith zag zich na de afgewerkte vijf rondes genoodzaakt beslissingswedstrijden tussen de drie schakers te programmeren. In de partijen won Mensing van zowel Maduro als van Richardson en legde op die manier beslag op de kampioenstitel. Maduro eindigde op de tweede plaats, terwijl Richardson op de derde bleef.

In de B-klasse werd ook hard strijd geleverd voor de eerste drie ereplaatsen. Cander Flanders van schaakschool Capablanca en pupil van Omalio Meriën, eindigde gelijk op de eerste plaats met de Janwe-schakers Stewart Smith en Floris van de Veen. Ze eindigden allemaal met 3,5 punten uit vijf wedstrijden. Ook in de B-groep moest de wedstrijdleider Alvin Smith met beslissingspartijen te pas komen. Stewart Smith eindigde als kampioen door zijn concurrenten overtuigend te verslaan. De opkomende schaaktalenten Cander Flanders en Floris van de Veen eindigden op respectievelijk de tweede en derde plaats.

In de Dames-klasse werd de zus van Canders Flanders, Unclan Flanders, kampioen. Zij scoorde 4,5 punten uit vijf wedstrijden en eindigde dus ongeslagen op de eerste plaats. Zij is een schaakster van Schaakschool Capablanca die onder leiding staat van schaak-docent en -televisie programmamaker Omalio Meriën. De tweede en derde plaats werden ingenomen door respectievelijk Martis (Schaakschool Montagne) en Diaz (Schaakschool Janwe).

Voor of van de nieuwe president

BELGRADO - Hoewel de uitslag van de verkiezingen nog niet bekend was, riep de Joegoslavische premier Milan Panic zich indirect tot winnaar uit en toonde het boek over zijn tegenstander bij deze verkiezingen Slobodan Milosovic, welk boek hem was gegeven bij gelegenheid van de 63e verjaardag van Panic door het Federale ministerie voor Mensenrechten. De opdracht in het boek luidt: Voor de nieuwe president van Joegoslavië. Het kan ook zijn dat gelezen moet worden: Ván de nieuwe president...
(AFP-satellietfoto)

BELGRADO - De regerende socialistische partij in Servië en de Servische president Slobodan Milosevic hebben maandagochtend beide de overwinning opgeëist in de verkiezingen die zondag in Servië en klein-Joegoslavië werden gehouden.

Volgens opinepeilingen is de strijd tussen Milosevic en zijn rivaal voor het presidentschap van Servië, de Joegoslavische premier Milan Panic, nog onbeslist. Maar terwijl de stemmen nog werden geteld zei een Socialistische woordvoerder dat Panic ernstig achterop is geraakt.

Het opinieonderzoek van het bureau Partner Agency toonde zondag aan dat de twee presidentskandidaten ieder 47 procent van de stemmen zouden behalen. Dit zou betekenen dat een tweede ronde van de verkiezingen over twee weken nodig is, omdat voor de verkiezing van de president de absolute meerderheid is vereist.

Volgens Partner zouden de socialisten en hun bondgenoten - de extremistische Radicale partij, en de oppositiepartijen ook beide op 48 procent liggen in de verkiezingen van het Servische parlement en de Joegoslavische Burgerkamer (een van de drie kamers). Dit zou inhouden dat er een einde komt aan de overheersing van de socialisten in de twee volksvertegenwoordigingen.

The Columbian Encounter

Enige kanttekeningen bij een tentoonstelling

IN HET CURAÇAOSCH Museum is er op dit moment een tentoonstelling van prenten en kaarten naar aanleiding van het feit dat vijfhonderd jaar geleden Columbus zijn historische reis naar het Westen heeft gemaakt.

De tentoonstelling bestaat, naast prenten, vooral uit kaarten die een idee geven van de visie op de ontmoeting, of misschien beter gezegd van de botsing, die tussen de verschillende volkeren en culturen, tengevolge van deze reis, heeft plaatsgevonden. De kaarten zijn reproducties van een collectie, die is samengesteld door de American Geographical Society in samenwerking met verschillende andere instituten.

De titel van deze collectie: *Maps and the Columbian Encounter* legt getuigenis af van de grote verlegenheid waarin de Westerse wereld op dit moment verkeert wat betreft de waardering van wat wij tot nu toe hebben genoemd: de ontdekking van Amerika. Was het honderd jaar geleden nog zo dat men bij de herdenking van het feit, dat Columbus vierhonderd jaar eerder op het eiland Guanahaní was geland, de grootsheid van Europa en van dit wapenfeit, als ik het zo mag noemen, in alle toonaarden bezong, twee wereldoorlogen in de twintigste eeuw hebben de mensen tot bezinning gebracht. Is het allemaal zo groots wat wij van onze wereld gemaakt hebben?

Een uitvlucht op deze vraag werd gevonden door te wijzen op het grote proces van culturele uitwisseling dat na dit feit op gang is gekomen. Is dit hypocrisie? Ik zou liever willen spreken van een accentverschuiving. Immers ook in deze ontmoeting is Europa van een zekere superieure instelling uitgegaan en zijn er pogingen aangewend om culturen van de aardbodem weg te vagen. Naast mensenmoord is er ook sprake geweest van pogingen tot cultuurmoord: Daarnaast was de ontmoeting der culturen lang voor de reis van Columbus naar het Westen al minstens een eeuw aan de gang.

Expansie van de Westeuropese nationale staten naar andere delen van de wereld in een poging tot uitbreiding van de politieke en economische macht was al aan de gang toen Columbus met zijn plannen rondliep.

Een grote rol heeft daarbij Portugal gespeeld. Portugese zeevaarders waren al in 1445 bij de Kaapverdische eilanden en in 1488 voer Vasco da Gama al om de Kaap de Goede Hoop. Dat was ook een van de redenen waarom Columbus al in 1476 in Lissabon de Portugezen probeerde te interesseren voor zijn plannen. Maar die hadden het druk genoeg met hun eigen plannen.

In termen van de ontmoeting van culturen en volkeren staat de reis naar het Westen dus niet voorop in de rij. Portugal had al Afrikaanse invloeden opgelopen voor de reis van Columbus.

Toch heeft het mijns inziens nut stil te blijven staan bij de reis van Columbus. Dat wij tegenwoordig van een *global village* kunnen spreken, is toch wel in eerste instantie aan deze reis te danken. Een werelddeel, waarvan men het bestaan niet vermoedde, werd met de toen bekende wereld verbonden. Dat er tussen Europa en China naar het Westen varende nog een enorm stuk land lag, bewoond door menselijke wezens, had men zich niet kunnen voorstellen. De wereld bleek groter dan men had gedacht, maar werd anderzijds door deze ontdekking ook kleiner.

Naar het Westen toe had men wel mythische eilanden als Antilia (dat dan een vooreiland voor de kust van China moest zijn) en de Satanzes geplaatst maar geen brok land ter grootte van een werelddeel. Deze mythische eilanden werden wel op kaarten weergegeven; een werelddeel zal men daarop tevergeefs zoeken.

De kaarten van voor de reis van Columbus die in deze collectie zijn opgenomen, geven meer blijk van een mythisch/religieus denken dan van cartografie. Dat bleef ook na de ontdekking van Amerika een tijd duren. Immers ook de waarneming bleef lang gekleurd door mythische en religieuze overtuigingen. Oude kaarten geven dikwijls meer een idee van hoe de kaartenmakers over andere volkeren en landen dachten dan van de werkelijkheid. Dikwijls kenden zij de werkelijkheid niet uit persoonlijke ervaringen en gingen zij af op de subjectief zeer gekleurde verhalen van anderen, die er geweest waren en hun beeld van de werkelijkheid gaven. Zo was Columbus zelf ervan overtuigd dat hij langs het eiland Antilia was gevaren, ook al had hij het niet gezien.

Dit brengt ons op het moeilijke punt van hoe wij naar deze kaarten moeten kijken. Zij geven immers zowel een groot geloof als een geografische werkelijkheid weer, zij het een 'orale geografische werkelijkheid'. Het is mij ook uit kaarten van recentere datum gebleken dat er geen historische conclusies uit getrokken kunnen worden. Zijn zij dan alleen van decoratieve waarde? Dat geloof ik niet, omdat zij ons ook een beeld geven van hoe de mens van toen zijn werkelijkheid weergaf, wat hij belangrijk vond om vast te leggen en over te dragen.

De kaarten hebben ten slotte dikwijls ook een politiek doel gehad, hetzij om een verovering te bevestigen of om deze te rechtvaardigen of soms zelfs om een bepaald resultaat belangrijker te doen lijken dan het was. Ik denk hier aan de mythe van 'het eiland der reuzen', zoals ons eiland oorspronkelijk door de Spanjaarden genoemd werd.

De tentoonstelling is een bezoek aan het museum meer dan waard.

● DR. R.A. RÖMER

BIJGAANDE TEKST had prof. dr. R. Römer willen uitspreken bij gelegenheid van de opening afgelopen vrijdagavond van de tentoonstelling *The Columbian Encounter* in het Curacaosch Museum. Vanwege de teleurstellende opkomst daar liet hij dat achterwege. Om een aanzienlijk groter publiek te plezieren, drukken wij zijn - enigszins aangepaste - redevoering hierbij integraal af.

Paus in 1993 naar Letland

VATICAANSTAD - Paus Johannes Paulus II bezoekt komend jaar september Letland. Mogelijk zal hij in februari een kort bezoek aan Sudan brengen. De paus heeft de uitnodiging van de Letse regering voor een bezoek geaccepteerd.

Ondanks de vervolging van rooms-katholieken in Sudan dat door strenge Moslims wordt bestuurd, behoort een bezoek van de paus aan dit land tot de mogelijkheden, zei een woordvoerder van het Vaticaan.

Publiek blijft weg van expo museum

Wie ontmoet Columbus

DIT IS EEN droevig verhaal. In de grote zaal van het museum stond vrijdagavond alles klaar om het publiek te ontvangen voor een nieuwe expositie: 'Maps and the Columbian Encounter'. Het is een reizende expositie van geografische kaarten en ander beeldmateriaal uit de 15e tot en met de 17e eeuw die in de Verenigde Staten is samengesteld, aangevuld door Rob Braeken met prenten die representatief zijn voor de kennis van Curaçao. Maar blijkbaar is niemand op Curaçao geïnteresseerd in een dergelijke expositie. Nog geen tien mensen zijn naar de opening van deze expositie gekomen en de openingsspeech die dr. René Römer zou uitspreken bleef in zijn zak zitten. Met de paar bezoekers kon hij in een gesprek wel informatie uitwisselen. Voor directeur Dokko Engels lijkt het me moeilijk om na verschillende teleurstellende ervaringen, er kwamen de laatste keren maar zeer weinig bezoekers naar het museum, enthousiasme op te brengen om nog eens een nieuwe tentoonstelling op te zetten. Misschien moet het roer in het beleid drastisch omgegooid worden?

Dat er voor deze specifieke expositie weinig belangstelling was, is te verklaren. Het is de derde tentoonstelling van geografische kaarten en historische prenten binnen een jaar. Het begon in het museum met de, ook reizende expositie, over de veroveringen door de conquistadores in Florida. Begin deze maand opende Henny Blok in haar Gallery 86 een expositie van prenten en geografische kaarten waarin Curacao centraal stond. Deze tentoonstelling verzorgde zij in samenwerking met Rob Braeken, eigenaar van een antiquariaat op dit gebied in Utrecht.

En nu dus een expositie van prenten en kaarten op een wat algemener thema, zodat het gehele Amerikaanse grondgebied, zowel van Noord- als Zuid-Amerika, inclusief het Caribisch Gebied bestreken kan worden, verzorgd door 'The Golda Meir Library' van de University of Wisconsin in Milwaukee. De aanvulling met het Curacaose gedeelte door Rob Braeken was mede mogelijk door Curacaose sponsors.

Drie keer geografische kaarten was voor het grote publiek te veel van het goede. Maar bij de eerste expositie over de conquistadores in Florida kwam het publiek ook al niet opdagen. In Gallery 86 kwam het publiek wel, maar dat was mede te danken aan de nieuwe omgeving na de verhuizing van de Gallery en misschien speelde daar ook het verkoopelement mee.

Het is droevig gesteld met de toeloop naar het museum, hoewel de expositie wel interessant is om te zien. Geografische kaarten laten niet alleen een projectie zien van wat de mensen in hun eigen tijd wisten van de zee en de kusten, het toont veel meer. In hun beschrijvingen legden de mensen hun wereldbeeld vast op papier en dat wereldbeeld omvat veel meer dan water en kustlijn. Op sommige kaarten zijn de landen Utopia en Arcadia terug te vinden, droomvakantiebestemmingen voor zo menigeen, en midden in de Atlantische Oceaan lag in de vijftiende en begin zestiende eeuw nog Atlantis. Columbus is er vlak langs gevaren, maar had helaas geen tijd daar aan te gaan. Hij ging door: Amerika wachtte.

En deze keer heeft men niet alleen de kaarten van de Europeanen te voorschijn gehaald maar ook de kaarten die de plaatselijke bevolking maakte. De Azteken maakten prachtige kaarten, waarop nu eens niet Venetie het middelpunt der aarde vormde, maar Mexico het middelpunt van de wereld blijkt te zijn. En de enorme invloed die het katholicisme op een wereldbeeld kon uitoefenen blijkt geëvenaard te worden door de religie van de Azteken. Kortom het is een leerzaam verhaal dat zich van de platen laat aflezen en af en toe ook een humoristisch verhaal, waarbij de betrekkelijkheid van ons eigen belang duidelijk naar voren komt.

Het is ook een tentoonstelling die voor leerlingen van de middelbare scholen, zeker voor degenen die de aardrijkskunde in het pakket hebben gekozen, interessant kan zijn, maar voor hen is het tijdstip erg ongelukkig gekozen. Morgen begint de kerstvakantie en de expositie is maar te bezichtigen tot 10 januari a.s. Kort dag dus.

NEL CASIMIRI

In geschiedenis Nederlandse burgerluchtvaart:

Achtste ramp met veel doden in zestig jaar

DEN HAAG - Het ongeval met de DC-10 van Martinair maandagochtend op de luchthaven van Faro in Portugal is de achtste vliegramp in de geschiedenis van de Nederlandse burgerluchtvaart in de afgelopen zestig jaar, waarbij een groot aantal Nederlandse slachtoffers is gevallen.

Hier volgt het overzicht:
- op 14 juli 1935 kwamen zes mensen om het leven toen een Fokker F-22 van de KLM neerstortte op Schiphol;
- op 14 november 1938 kwamen ook zes mensen om, toen een DC-3 van de KLM neerstortte, eveneens op Schiphol;
- op 23 augustus 1954 vonden 21 mensen de dood bij IJmuiden, toen een DC-6 van de KLM verongelukte boven de Noordzee;
- op 6 oktober 1982 voltrok zich een ramp met een Fokker Fellowship 28 van de NLM ter hoogte van Moerdijk. De 22 inzittenden kwamen om het leven, nadat het toestel in een hevig noodweer terechtkwam;
- op 27 maart 1977 op het vliegveld van Tenerife, op Gran Canaria, kwamen 253 passagiers van een Boeing 747 van de KLM om het leven. Dat gebeurde toen het toestel tijdens het taxiën tegen een zelfde type vliegtuig van de Amerikaanse maatschappij PanAm botste. Ook de veertien bemanningsleden kwamen daarbij om het leven;
- op 7 juni 1989 kwamen op vliegveld Zanderij in Paramaribo 174 passagiers van een DC-8 van Surinam Airways om het leven, onder wie 23 Nederlandse voetballers van Surinaamse afkomst. Het toestel verongelukte als gevolg van een gebrekkige communicatie tussen de cockpit-bemanning en de vliegleiding;
- op 4 oktober verloren 43 mensen het leven in de Bijlmer, nadat een Boeing 747 van de Israëlische vliegmaatschappij El Al zich in de flats Groeneveen en Kruitberg boorde. Onder hen waren de drie inzittenden van het vrachtvliegtuig, dat kort daarvoor de twee rechter motoren was verloren;
- volgens de eerste officiële cijfers van de ramp op het Faro-vliegveld zijn er zeker 28 doden gevallen.

AMSTERDAM - Volgens B. Baksteen, voorzitter van de Vereniging Nederlandse Verkeersvliegers (VNV), wijst alles erop dat de ramp met de DC-10 van Martinair op het vliegveld van Faro is veroorzaakt door weersomstandigheden en met name de wind.

Dat onweer een rol zou hebben gespeeld lijkt Baksteen uitgesloten. "Het is zeer onwaarschijnlijk dat bliksem een oorzaak zou kunnen zijn van de ramp. Deze vliegtuigen kunnen daartegen". Volgens de VNV is het wachten op lokale informatie en informatie die kan worden afgeleid van de vluchtrecorder. Uit deze informatie zou ook kunnen worden afgeleid of het toestel heeft blootgestaan aan windveranderingen.

Faro staat bekend als een 'probleemloze' luchthaven. Het vliegveld is volgens Baksteen uitgerust met eenvoudige landingsmiddelen.

Overigens is er over een eventuele oorzaak officieel nog niets bekend gemaakt of bekend te maken. Alle aandacht is gericht op het reddings- en bergingswerk.

***

Het ITALIAANSE vliegtuigbouw- en defensieconcern Alenia wil volgend jaar 3.500 a 3.800 banen kwijt. Deze zomer werd al besloten het aantal banen met 3.000 te verminderen. De banenvermindering vindt voornamelijk plaats in de defensiedivisie.

Hulpteam naar Faro

AMSTERDAM - Een team van hulpverleners van de alarmcentrale SOS International en twee artsen van het Dijkzigtziekenhuis en het Zuiderziekenhuis in Rotterdam vertrok maandagmiddag naar Portugal.

De artsen zijn gespecialiseerd in de behandeling van brandwonden. Dit heeft SOS International meegedeeld. Volgens directeur R.E. Padt van SOS International hebben de meeste passagiers via hun reisverzekering recht op hulp van deze alarmcentrale. Er zal in Faro of in Lissabon een crisiscentrum worden ingericht voor de opvang van overlevenden. Via het centrum zal een directe lijn worden opgezet met Nederland. Ook worden mogelijkheden van repatriëring bekeken.

Het hulpverleningsteam dat maandagmiddag vanaf vliegveld Zestienhoven in Rotterdam vertrok, bestond uit zes mensen.

Op Schiphol opvangcentrum ingericht

Rampen identificatie-team klaar voor Faro

AMSTERDAM - Een team van het Rampen Identificatie Team (RIT) is op Schiphol in gereedheid gebracht om af te reizen naar Portugal, zo heeft een RIT-woordvoerder meegedeeld.

Het wachten was op een verzoek van Martinair of het ministerie van Buitenlandse Zaken om daadwerkelijk naar de rampplek te gaan. Dit zou kunnen gebeuren na een sein van de autoriteiten in Portugal. Het team dat nu klaarstaat bestaat uit vijf mensen onder wie bergers en mensen van de tactische identificatie. De groep zou kunnen worden uitgebreid tot dertig à veertig personen. Het zou dan gaan om patholoog-anatomen, tandartsen en sieraaddeskundigen.

Inmiddels is op het ontspanningscentrum De Elzenhof bij Schiphol een opvangcentrum voor familieleden van de passagiers ingericht. Er is een extra telefoonnummer geopend voor familieleden van passagiers. Het nummer is: 06-8343. Tot nu toe hebben zich weinig familieleden gemeld bij het opvangcentrum De Elzenhof. Elk uur wordt de pers op het hoofdkantoor van de maatschappij op Schiphol, waar een rampenplan in werking is getreden, op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen.

Van 45 mensen lot nog onbekend

Lissabon: 28 doden

DEN HAAG - De Portugese regering heeft een officiële verklaring uitgebracht over de toedracht van het ongeluk met de DC-10 van Martinair op het vliegveld van Faro. Daarin wordt gesproken van 28 doden. Het lot van 45 inzittenden van het toestel is nog onbekend.

Zo maakte de eerste secretaris van de Portugese ambassade in Den Haag, M. Antunes, vanmorgen bekend. Naar ziekenhuizen in Faro zijn 267 mensen vervoerd die inmiddels na behandeling in hotels zijn ondergebracht. Volgens de regeringsverklaring is het betrokken vliegtuig om 8.33 uur op Faro geland na een eerdere poging daartoe te hebben ondernomen. Een vleugel raakte de landingsbaan en terwijl het toestel nog reed deed zich een explosie voor die werd gevolgd door een brand. Deze brand werd volgens de verklaring in zeer korte tijd gedoofd.

In eerdere berichten was gesproken over tachtig tot negentig doden.

Martinair tast nog steeds in het duister over de oorzaak van het ongeluk. De captain van de Boeing 747 die eerder landde dan de DC-10, F. Charbon, heeft gezien dat de DC-10 aan de linkerkant in brand vloog tijdens dan wel na de landing. De romp van het toestel is vlak voor de vleugels in tweeën gebroken. De neus van het vliegtuig is tegen de landingsrichting in, naast de baan terecht gekomen en vormt een haakse bocht met de rest van het toestel.

De VS-luchtvaartmaatschappij DELTA AIR Lines heeft een reeks bezuinigingsmaatregelen aangekondigd. Het gaat onder meer om salarisverlagingen, uitstel van de aanschaf van vliegtuigen en een verlaging van het kwartaaldividend van 0,30 tot 0,05 dollar per aandeel.

De besten in vermaak

WILLEMSTAD — De besten uit de lokale showbusiness van het jaar 1992 werden dinsdag 12 januari aangewezen in een show in de ballroom van Holiday Beach Hotel. Dit zijn de genomineerden voor een ereprijs volgens een enquête van de stichting Riba Tarima Foundation:

Beste kindergroep
- Zjozjolí
- Pumpulunchi
- Angelitos

Beste theaterstuk
- Wan tres porta
- Berdat kos die hende ta dushi?
- Divorsio

Beste dansgroep
- Dushi Korsou
- Cesario Dance Creation
- Fina Dance Art

Beste popzender
- Radio Kòrsou FM
- Radio Hoyer
- Z FM

Beste radio-dj
- Morgan Isenia
- Armando Huerta
- Esther Hooi

Beste showbizz-radioprogramma
- Waya
- FM Salsa
- ...ta ku...

Beste showbizz-tv-programma
- Salsa City
- Show di di Job
- Aktividat Tele-8

Beste nachtclub
- Club à la Mer
- L'Aristocrat
- Club Façade

Beste café
- The Pub
- Cheers
- Zoete Inval

Beste happy hour
- ...ade
- ...Aristocrat
- ...iday Beach Hotel

...show
- ...
- ...
- ...stival di Salsa

Meest tegenvallende show
- Festival di Merengue
- Gran Combo
- Festival di Salsa

Beste show-producer
- ...avis Albertina
- ...
- Mocky Job

Meest tegenvallende show-producer
- Mocky Job
- Curinfest
- Curaçao Artists Promotion

Beste presentator
- Ernst Willems
- Nathaly Petronia
- ...ndo Cuales

...mariachi-zanger
- ...erico Fraai
- ...mberto Nivillac
- ...Paris

...gospelartiesten
- ...uja Boogaard
- ...
- ...upo Berachah

Beste gospelsong
- Grandi bo ta
- ...n Alabé
- It was love

Beste lokale lied
- ...a lo bo'n hasi
- ... bai laga nan
- ...mbla

Beste entertainer
- ...
- Norm...
- ...

...-groep
- ...monia i Kaero
- ...mangó
- ...

Beste tambu-groep
- Pincho i su grupo
- ...i Kibra
- ...yoyo

...populaire groep
- ...bean Band
- ...osivos
- ...Perfecta

...tegenvallende groep
- Doble R SSS...
- ...220
- ...A

Best geklede groep
- Caribbean Band
- ERA
- Explosivos

Beste lokale zangeres
- Solange Camelia
- Bibi Provense
- Mafalda Miguel

Meest tegenvallende artiest
- Albertico Libie
- Bibi Provence
- Solange Camelia

Beste lokale zanger
- Rafelin Hernandez
- Irving Yano
- Boy Thode

Beste internationaal lied
- Antologia de Caricias
- Amor mio no te vayas
- Conciencia

Meest populaire internationale groep
- Grupo Niche
- Juan Luis Guerra y su 440
- Altamira Banda Show

Beste internationale zangeres
- Whitney Houston
- Vanessa Williams
- Ana Gabriël

Beste internationale zanger
- Michael Jackson
- Ricardo Montanier
- John Secada

■ *Kandidaat-notaris mr. A. van der Pluijm-Vrede van notariskantoor Smeets, Thesseling & Van Bokhorst overhandigt Riba Tarima-voorzitter Rudsel van Lamoen de definitieve uitslag van de showbizz-enquête. Rechts van de notaris: notarissecretaresse Mildred Pourier. Links van de voorzitter, de penningmeester van de organiserende stichting drs Lisette Garmers.*

Actie voor Joegoslavië geprolongeerd

WILLEMSTAD — De actie 'Een container voor Joegoslavië' is geprolongeerd tot eind december. Dat maakt initiatiefnemer Leonardo van Goens bekend.

Op het adres Kas Grandi kavel 268 verzamelt zijn stichting kleding, droog voedsel, medicijnen en gereedschappen voor verzending naar het Balkanland dat lijdt onder de gevolgen van een burgeroorlog.

Een deel van de ingezamelde goederen ligt opgeslagen in het Rode-Kruisdepot te Suffisant. De bedoeling is een gevulde container te verzenden naar het kantoor van de World Health Organization in Genève die voor verder transport de verantwoording neemt.

Bij drie lokale banken zijn rekeningen geopend waarop giften overgemaakt kunnen worden. Er gaat geen geld naar Joegoslavië; alle gelden worden gebruikt voor de aankoop van goederen en voor transportkosten. Voor meer informatie over de hulpactie: tel. 671367.

AGENDA BONAIRE

POLITIE: 8000
BRANDWEER: 8222
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900

LANDFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag van 07.00-16.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur; zondag gesloten

OPENBARE BIBLIOTHEEK
(**openingstijden** voor het publiek)
maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur; dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/14.00-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00 uur
(**openingstijden** voor lezers)
woensdag van 14.00-19.00 uur

POSTSLUITING: maandag t/m vrijdag aangetekende stukken om 15.30 uur; gewone stukken om 16.30 uur.

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. van Bommel, tel.: 8896.
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant Beefeater.

GALERIA DI ARTE BONAIRE (Kaya Grandi 70): openingstijden: maandag t/m vrijdag van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur.

POLITIECLUB (Weg naar Willemstoren): open op vrijdag van 20.00-24.00 uur; zaterdag van 12.00-24.00 uur.

LVV: **openingstijden Slachthuis** i.v.m. afwezigheid van de keurmeester zal tot nader order uitsluitend op donderdagen en vrijdagen geslacht en gekeurd worden.

STICHTING DIERENASIEL BONAIRE (Bonaire Animal Shelter Foundation, Lagunweg 26, Tel.: 8080): **openingstijden** maandag t/m zaterdag van 08.00-12.00/15.00-17.00 uur.

****

KLACHTEN(BEZORGING)
Shon Ma Carolina, Bld. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur tel.: 8342)

****

Steeds minder zeepaardjes volgens onderzoek studentes

KRALENDIJK — Bijna iedereen kent ze wel: zeepaardjes. De meeste mensen kennen ze achter alleen als gedroogde souvenirs of in gunstiger geval van plaatjes, foto's of van een publiek aquarium. Slechts weinigen hebben ze in het echt gezien. Op Bonaire kan dat nog. De vraag is alleen: hoe lang nog? Het onderzoek, dat de afgelopen twee maanden door een tweetal Groningse studentes is verricht, doet het ergste vermoeden.

Voor de vele duikende toeristen rond Bonaire zijn de zeepaardjes een van de grootste attracties. Het lijken ideale dieren om onder water te fotograferen, want ze 'zitten' altijd stil en wanneer de achtergrond voor het fotograferen niet goed is, dan kunnen ze eenvoudig bij een andere achtergrond neergezet worden. Zou een opname mislukken, dan de volgende keer beter. Tien tegen één dat ze nog op dezelfde plaats 'zitten'. Dat doet vermoeden dat het aantal zeepaardjes rond Bonaire redelijk groot is.

Niets is echter minder waar, zo wees het onderzoek van Birgit Douwe en Margriet Nijhof uit. In de Lacbaai, waar vijf jaar geleden nog een grote populatie zeepaardjes voorkwam, is er nu geen één meer. Slechts op het rif aan de zuidwestkant van het eiland werden enkele exemplaren gevonden; meestal op aanwijzing van duikinstructeurs. In de tussenliggende gebieden werd er — ondanks intensief speurwerk — geen enkele meer aangetroffen. Hoewel de ruwe noordoostkust nog niet grondig is doorzocht, werd bij de enkele duiken ter plaatse niets aangetroffen. Daarmee verklaren beide Groningse studentes de algemene status van de zeepaardjes rond Bonaire alarmerend.

Over de oorzaken van de sterk teruggelopen populatie kan voorlopig weinig gezegd worden. Van één soort — de *lined seahorse (Hippocampus erectus)* — die voor de kust van Florida voorkomt, is in iedere geval bekend dat het dier soms enige jaren afwezig is en dan blijkbaar weer terugkeert. De oorzaak van dit 'verdwijnen' en weer terugkomen, is niet bekend. Van de soort die erg regelmatig voorkwam op Bonaire — het slanke zeepaardje (*Hippocampus reidi*) — is dit 'tijdelijk verdwijnen' nog nooit gemeld. In hoeverre het vele flits- en videolicht of het vastpakken voor de foto, desastreuze gevolgen zouden kunnen hebben, is nog nooit onderzocht.

MARCULTURA

In het laboratorium van Marcultura wordt ook een onderzoek gedaan naar de zeepaardjes. In de bassins zijn er enkele gehuisvest. Niet de slanke soort die op Bonaire voorkomt, maar de *lined seahorse* van Florida. Deze twaalf volwassen zeepaardjes zijn afkomstig van garnalenvissers. Vaak meer dood dan levend worden de dieren dan door de vissers aan groothandelaren van tropische vissen verkocht, die ze uiteraard weer doorverkopen.

Het was dan ook een aanzienlijk werk de bij Marcultura gearriveerde dieren weer op te lappen. Na diverse medicijnbehandelingen werden ze in een zes meter lang bassin gelaten waar ook als beschutting en huisvesting enige lege karkoschelpen en dode gorgontakken werden geplaatst. Goede voeding en schoon water deden de rest.

Begin september werden de eerste jonge zeepaardjes geboren. Inmiddels arriveren er elke twee weken nieuwe nesten zeepaardjes. In de natuur overleven alleen de allersterksten. Soms overleeft er echter geen enkele van een heel nest. Bij Marcultura wordt getracht een zo groot mogelijk aantal zeepaardjes te kweken, maar dat vraagt veel zorg en inventiviteit.

Het ligt overigens niet in de bedoeling dat de uit Florida afkomstige *lined seahorse* rond Bonaire uitgezet zullen worden. De soort komt immers rond Bonaire niet voor en het is niet denkbeeldig dat zij schade zouden kunnen veroorzaken aan het slanke zeepaardje (*Hippocampus reidi*)-bestand. Wanneer het kweken van de *lined seahorse* goed lukt, is het niet uitgesloten dat er ook een teelt van de Bonaireaanse soort zou kunnen plaatsvinden. Dan kunnen er natuurlijk wel exemplaren uitgezet worden. Volgens de beide studentes is het echter nog lang niet zover.

Voor degenen die de zeepaardjes zouden willen zien, is er een rondleiding op het terrein van Marcultura. Dit gebeurt elke dag van 10 tot 13.30 uur. Volwassen betalen twee dollar en kinderen tot twaalf jaar betalen één dollar. De uitleg is in het Nederlands, Engels, Spaans of Papiaments.

Presidentieel ererondje

***BAHIA DE CARAQUEZ** - In de Ecuadoraanse badplaats Bahia de Caraquez werd het publiek vergast op een presidentieel ererondje op de fiets. De presidenten Alberto Fujimori van Peru (midden) en Sixto Ballen Duran van Ecuador (rechts) stapten op de fiets samen met de Ecuadoraanse minister van Buitenlandse zaken Diego Paredes. Dit gebeurde tijdens een bezoek van ruim een dag van Fujimori aan Ecuador, waar hem een hartelijke ontvangst ten deel viel.*
(AFP-satellietfoto)

In verband met aids-schandaal

Berechting mogelijk Franse ex-ministers

PARIJS - De Franse ex-premier Laurent Fabius en twee voormalige ministers kunnen berecht worden wegens nalatigheid, in verband met het schandaal van transfusies met bloed dat met Aids was besmet. De Franse senaat (hogerhuis) ging daar zondag mee akkoord, daags na de Assemblee nationale, de Franse Tweede Kamer.

Beide kamers van het parlement stemden er haast unaniem voor om de oud-bewindslieden voor het gerecht te slepen. Zondag waren er 286 senatoren voor, één tegen en twee onthoudingen. In de Assemblee was de uitkomst 518 tegen één, bij zes onthoudingen. Fabius, die thans voorzitter is van de regerende socialisten, en de ex-ministers Georgina Dufoix (Sociale zaken) en Edmond Herve (Gezondheidszorg) moeten terechtstaan wegens wegens nalatigheid bij het helpen van in gevaar verkerende personen. Zij zouden ervan hebben geweten dat in 1985 twaalfhonderd hemofiliepatienten door transfusies met Aids werden besmet, omdat het bloed dat zij toegediend kregen niet vantevoren was verhit om het virus uit te schakelen. Sindsdien zijn driehonderd van de patienten overleden.

De zaak wordt nu doorverwezen naar het hof van cassatie, het hoogste juridische orgaan in Frankrijk, dat moet bepalen of er voldoende gronden zijn om een proces tegen de drie aan te spannen. In dat geval moeten zij verschijnen voor een parlementair hooggerechtshof van twaalf afgevaardigden en twaalf senatoren. De grondwet van 1958 bepaalt dat een dergelijk hof, dat nog nooit eerder bijeen is geroepen, bevoegd is (oud-) bewindslieden te berechten.

ZELF-AMNESTIE

De motie was mogelijk geworden na het besluit van Fabius om zich alsnog vrijwillig voor het hof te verantwoorden. Hij vroeg zijn medeafgevaardigden zaterdag hem "te beschuldigen van fouten die ik niet gemaakt heb" en pleitte voor de motie "in het belang van het vaststellen van de waarheid".

Aanvankelijk had Fabius nog geweigerd als afgevaardigde voor zijn eigen berechting te stemmen, waarna de socialistische afgevaardigden met een boycot de stemming over een proces tegen Dufoix en Herve verhinderden. Als gevolg van de felle kritiek op deze "zelf-amnestie" van de socialisten draaide Fabius bij, waardoor hij Herve en Dufoix meesleepte.

Skinheads Praag demonstreren voor racistisch auteur

PRAAG - Ongeveer honderd neo-nazi's, voor het merendeel Skinheads, hebben vrijdag gedemonstreerd voor het parlement in Bratislava (Slowakije). Onder het roepen van de leuze "Sieg Heil" eisten ze stopzetting van het proces tegen Martin Savel, een Slowaakse schrijver van antisemitische boeken.

Dit heeft het persbureau CTK zaterdag gemeld. Savel, die beschuldigd is van het aanzetten tot racisme en het bedrijven van neo-nazi-propaganda na de publikatie in 1991 van "Ridders van de angst" en "Het ontstaan van het Zionisme", kan een gevangenisstraf tussen drie en acht jaar krijgen. De demonstranten wilden ook protesteren tegen de uitbuiting "die het beeld van Slowakije in het buitenland schaadt" van racistische voorvallen tussen Afrikaanse studenten en Skinheads die zich onlangs in Bratislava hebben voorgedaan. Daarbij vielen toen twee gewonden.

***

De EBRD, de Oosteuropese bank voor wederopbouw en ontwikkeling, heeft zijn eerste lening aan ALBANIE verstrekt. Het is een bedrag van tien miljoen dollar voor een telecommunicatieproject. Verder heeft Albanië de bank gevraagd te adviseren bij de herstructurering van en de buitenlandse investeringen in zijn chroomindustrie.

K.v.K. in hoger beroep in WEB-zaak

KRALENDIJK — Het bestuur van de Kamer van Koophandel (K.v.K.) heeft besloten hoger beroep aan te tekenen tegen het vonnis dat op 25 november werd uitgesproken door rechter mr J.H. Bosch. De K.v.K. vond namelijk dat de brandstofclausule in het nadeel van de consument in stand was gehouden. Toen bleek dat de oorzaak van de heffing van de brandstofclausule niet meer bestond, kwam daarin echter geen wijziging.

Opvallend is dat Bosch in zijn vonnis tot tweemaal toe het Bestuurscollege op de vingers tikt. Er werd namelijk opgemerkt, dat al in 1986 toestemming werd gekregen van 'de minister' om af te wijken van de vigerende wetten. Volgens Bosch bestaan daarvoor echter geen voldoende bewijzen. Een tweede was rechter Bosch er niet van overtuigd dat het eilandsbestuur inmiddels een minimumtarief heeft vastgesteld, waardoor de brandstofclausule zou kunnen komen te vervallen.

Toch ging de rechter niet in op de eis tot het vervallen verklaren van de brandstofclausule, omdat 'indien de brandstofclausule zou worden afgeschaft, de tarieven toch verhoogd zouden worden'. En met die beslissing begaf rechter Bosch zich op politiek terrein, aangezien het vaststellen van de tarieven of de verhoging daarvan een zaak is die onder de regering regardeert.

TWR en AFBW zoeken naar oplossing

KRALENDIJK — Komend jaar zullen de gevolgen van het wegvallen van de kortegolfuitzendingen van Trans World Radio (TWR) voelbaar zijn. Niet slechts voor enkele van de op Bonaire wonende Amerikaanse families, die naar elders zullen moeten vertrekken, maar ook voor de lokale Bonaireaanse werknemers.

Tom Cocoran, stationmanager van het religieuze radiostation, heeft al overleg gepleegd met de vakbond AFBW om tot een goede oplossing te komen. Beslissingen zijn er overigens nog niet gevallen. Als de kortegolfuitzendingen op Bonaire in juli 1993 — na 28 jaar — stoppen, luidt dat niet het vertrek van de TWR in. De uitzendingen op de middengolf zullen namelijk uitgebreid worden, terwijl radiouitzendingen voor Latijns Amerika via een satelliet uitgezonden zullen worden.

Sunset Beach Hotel start nieuwe traditie

KRALENDIJK — Met de komst van de nieuwe algemeen manager Thor Loberg is er de laatste maanden een duidelijk verschil te constateren in het Sunset Beach Hotel. De komende feestdagen zullen een belangrijke plaats innemen in het hotel. Niet alleen door het exclusieve kerstdiner, maar vooral door de actie voor de minderbedeelden.

Eigenaar Hugo Gerharts heeft in nauw overleg met algemeen manager Lobert besloten om een nieuwe traditie te starten. Daardoor wordt het kerstfeest voor iedere deelnemer verrijkt. het ligt in de bedoeling dat degenen die daarvoor in de gelegenheid zijn een geschenkje naar het Sunset Beach Hotel brengen en dat daar onder de kerstboom te leggen. Dat geschenk kan speelgoed, kleding of etenswaar zijn.

Op 22 december wordt de inzameling van de geschenken afgesloten met een receptie in kerstsfeer. De receptie zal plaatsvinden op het Sunset Terrace, waar verfrissingen aanwezig zullen zijn. Kerstmuziek wordt ten gehore gebracht door de koren Flor di Coromoto en Ars Cantandi. Iedereen is welkom. Op 23 december zullen de kerstcadeaus verdeeld worden onder de families die daarvoor in aanmerking komen.

Koersen Centrale Bank

NOTERINGEN BANK VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN (CENTRALE BANK) GELDIG OP MAANDAG 21 DECEMBER 1992 EN TOT NADER ORDER:

VALUTA		AANKOOP	VERKOOP AAN PUBLIEK
US DOLLAR	1.77	1.78	1.80
CAN DOLLAR	1.380	1.400	1.420
PND STERLING	2.715	2.770	2.830
NED GLD	100.55	101.27	102.07
ZW FRANCS	125.61	126.33	127.13
FR FRANCS	32.01	33.11	33.81
DUITSE MARK	113.21	113.93	114.73
IT LIRE	0.94	1.24	1.30
AR FLORIN	98.00	100.00	'100.20
			"100.00
JAPANSE YEN	144.15	145.01	145.81
ECU	-.-	222.92	223.72

INGEVOLGE ARTIKEL 12 VAN HET CENTRALE BANK-STATUUT STELT DE BANK VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN (CENTRALE BANK) DE KOERSEN VAST VOOR HET DEVIEZENVERKEER:

DISCONTO: 6%
BELENINGSRENTE: 7%

7,125% obl. 1991/1993 koers: 100,20% Eff. rendement 6,33 % Land
7,25 % obl. 1989/1994 koers: 99,58% Eff. rendement 7,50 % Land
8,625% obl. 1990/1995 koers: 101.99% Eff. rendement 7,875% Land
8,50 % obl. 1991/1996 koers: 99,58% Eff. rendement 8,625% Land
8,00 % obl. 1989/1999 koers: 96,24% Eff. rendement 8,75 % Land
8,25 % obl. 1989/2004 koers: 95,52% Eff. rendement 8,875% Land
7,00% obl. 1990/1993 koers: 100,20% Eff. rendement 6,33 % Eiland
8,50 % obl. 1991/1997 koers: 99,56% Eff. rendement 8,625% Eiland
8,625% obl. 1992/1997 koers 100.00% Eff. rendement 8,625% Eiland

Financieel Nieuws

Eindejaarsrally blijft uit

AMSTERDAM - Met nog enkele dagen te gaan in 1992 geloofden de handelaren het maandagochtend wel. Geen spoor van een eindejaarsrally. De koersen gingen licht omhoog. "Een wat vriendelijke markt, aldus een handelaar. "Wat uitloop van de expiratie van optics van vrijdag en een reactie op de 44 punten winst van Wall Street eind vorige week."

Tegen het middaguur liep de markt verder op. De CBS-stemmingsindex algemeen schoof 0,8 omhoog tot 104,3. De EOE-aandelenindex noteerde 2,4 punten hoger op 281,65. Tegelijkertijd leek Frankfurt nog wel een eindejaarssprint te beleven. Daar stond de Dax-index ruim twintig punten hoger. Londen stond nagenoeg onveranderd. De iets lagere dollar betekende maandag weinig voor de markt.

De obligatiemarkt deed nauwelijks iets. Maandag is bekend geworden dat de eerste tranche van de 7,5 procent dertigjarige staatslening f 3,5 miljard heeft opgeleverd. De gemiddelde uitgifteprijs was 99,63.

De financiële hoek sprong eruit. Verzekeraar Amev steeg f 0,60 in koers tot f 59,90. Branchegenoot Aegon liep veertig cent op tot f 73,50. ING pakte er drie dubbeltjes bij op f 53,90 en ABN Amro twintig cent op f 50. Op de lokale markt ging Stad Rotterdam er eveneens twee dubbeltjes op vooruit.

Ook de uitgevers waren gevraagd, Elsevier voorop. Dat fonds kreeg er f 0,70 bij op f 120,60. VNU kon twee kwartjes aantrekken op f 89,80 en Wolters Kluwer twee dubbeltjes tot f 83. Drank- en voedingsmiddelenfondsen als Heineken, Ahold, CSM en Bols werden vooruitgeholpen door de kerstgedachte. Heineken ging tachtig cent omhoog tot f 172,60, Ahold zelfs met f 0,90 tot f 87,10 en CSM met twee kwartjes tot f 100,80. Wessanen kreeg er zeventig cent bij op f 97,50 en Bols een dubbeltje op f 42. Een flinke koersstijging maakte Gist-Brocades door. Het Delftse aandeel won tachtig cent op f 32, zo'n 2,5 procent. Branchegenoot Akzo wist negentig cent te verdienen op f 137,70.

Bij de andere internationals moest Philips genoegen nemen met een f 0,30 lagere koers op f 19,10. Koninklijke Olie raakte zelfs zestig cent kwijt op f 147,90. Unilever dikte zeventig cent aan op f 187,60 en KLM bleef liggen op f 24,30. Op de lokale markt verdween onroerendgoedfonds Ravast uit de notering tot woensdag 23 december 09.30 uur. Technische-groothandel Eriks gaf f 1,40 prijs op f 66,10. Fugro McClelland raakte veertig cent kwijt op f 25,10.

Japan verhoogt begroting slechts met een fractie

TOKYO - De begroting van Japan voor het belastingjaar 1993/94, dat in april van start gaat, zal met niet meer dan 0,2 procent toenemen, zo blijkt uit het maandag ingediende voorstel van de Japanse minister van Financiën. Dat betekent de kleinste verhoging in de afgelopen zes jaar.

De begroting komt uit op 72,4 biljoen yen (f 1026 miljard). Volgens een woordvoerder van het Japanse ministerie van Financiën verminderen de belastinginkomsten dit jaar met 1,9 procent.

De uitgaven groeien met 3,1 procent ten opzichte van de lopende begroting. De grootste toename komt op rekening van de publieke uitgaven. Die post groeit met 4,8 procent tot 8,5 miljard yen. De begroting moet een stimulans betekenen voor de Japanse economie die al enige tijd met problemen kampt. In het derde kwartaal kromp het Bruto Nationaal Produkt (de waarde van alle geproduceerde goederen en diensten) met 0,4 procent.

IMF somberder over economische groei '93

NEW YORK - De recessie in Europa en Japan zorgt ervoor dat de groei van de wereldeconomie in 1993 lager uit zal vallen dan het Internationale Monetaire Fonds (IMF) eerder heeft voorspeld. De neerwaartse bijstelling van de groeiverwachtingen werd maandag bekendgemaakt door de New York Times.

De krant baseert zich daarbij een publikatie die dinsdag wordt vrijgegeven door het IMF. Volgens de krant verwacht het IMF dat de wereldeconomie volgend jaar met twee procent groeit. Nog maar drie maanden geleden voorspelde het fonds een groei van drie procent. Door de lagere groei in Europa en Japan zal de Amerikaanse export een tik krijgen die het herstel van de economie in de Verenigde Staten vertraagt. De toekomstige president, Bill Clinton, zou daardoor gedwongen kunnen worden om op korte termijn de economie te stimuleren. Economen verwachten verder dat Clinton Japan en Duitsland onder druk zal zetten om hun economie te stimuleren.

Toch zijn de vooruitzichten voor de VS beter dan die voor de andere economische grootmachten. In 1993 groeit de economie van de VS met ongeveer drie procent, terwijl Duitsland slechts een plus van 1 procent en Japan een groei van 2,5 procent kan wegslepen. Door de recessie in Duitsland komt de groei voor heel Europa maar net uit op 1 procent, zo schrijft de krant.

***

De consumentenprijzen in de 24 INDUSTRIELANDEN van de Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling (OESO) zijn in oktober met gemiddeld 0,3 procent gestegen. In de twaalf maanden tot en met oktober was er een stijging van 3,1 procent tegen 3,2 procent in het jaar tot eind september.

Stockmarket-NEWS

NEW YORK	PREV.	18-12	FRANKFURT	PREV.	18-12	AMSTERDAM	PREV.	18-12
DOW JONES	3269	3313	DAX INDEX	1476	1492	EOE	277.62	279.26
AM.EXP.	24.75	24.63	ASKO	610.00	640.00	ABN-AMRO	49.70	49.80
ANHEUSER B	58.50	59.75	BASF	201.10	202.40	AEGON	72.50	73.10
ATT	49.00	49.63	BMW	466.00	466.00	AHOLD	85.50	86.20
BORDEN	28.63	28.63	COMMERZBANK	236.40	238.50	AMEV	58.70	59.30
CAMPBELL S	43.63	44.00	DAIMLER BENZ	508.50	509.50	AKZO	135.70	136.80
CHRYSLER	31.75	32.38	DEUTSCHE BANK	624.00	625.50	BOLS	42.20	41.90
CITICORP	19.12	19.75	HOECHST	234.60	238.00	BUHR.TET.	26.60	26.60
COASTAL CO	24.00	23.75	KAUFHOF	391.50	394.30	DAF	6.50	7.40
COCA COLA	41.25	43.25	MAN	246.50	252.00	DSM	72.00	[illegible]
DIGITAL	32.12	3..88	PREUSSAG	348.00	355.00	ELSEVIER	119.00	[illegible]
DUPONT	49.75	50.63	SIEMENS	581.00	584.50	FOKKER	13.90	13.90
EAST.KODAK	40.75	40.75	VW	236.00	237.90	GIST BROC.	31.30	31.20
EXXON	61.63	62.63				HAGEMEYER	119.50	119.80
FORD	39.88	40.50				HEINEKEN	170.30	171.00
GEN.ELECT.	85.00	86.50	LONDON			HOOGOVENS	21.70	21.90
GEN.MOTORS	32.50	33.12				HUNT.DOUGLAS	38.50	38.80
HEINZ	43.63	44.25	FT-100 INDEX	2740	2789	ING	53.40	53.60
HOMESTAKE	11.63	11.38				KLM	23.80	24.30
IBM	52.75	50.75	ARGYLL	3.95	4.09	KNP	26.70	26.60
KELLOGG	69.75	70.62	BARCLAYS BANK	3.79	3.77	NEDLLOYD	30.20	28.50
MC DONALDS	47.75	48.88	BASS	6.25	6.31	NUTRICIA	105.00	106.00
MERCK	46.38	46.63	BRITISH STEEL	0.53	0.56	PHILIPS	18.60	19.40
MINNES.MNG	100.00	101.75	BRITISH TEL	3.88	3.94	ROBECO	94.90	95.60
MOBIL CORP	62.50	63.50	BTR	5.30	5.35	ROLINCO	94.50	95.20
PFIZER	78.75	79.62	CADBURY	4.45	4.50	RORENTO	78.80	78.80
P.MORRIS	76.75	77.00	CABLE & WIRE	6.84	6.85	RODAMCO	44.60	44.90
QUAKER	66.12	66.88	GRAND MET	4.48	4.61	ROYAL DUTCH	147.60	148.50
SEARS	42.75	43.38	MARKS & SPENCER	3.12	3.21	UNILEVER	185.30	186.90
UP JOHN	33.12	33.25	REDLAND	3.54	3.70	VMF STORK	24.80	24.90
WOOLWORTH	32.25	32.25	TATE & LYLE	3.93	3.94	VNU	88.50	89.35
						WESSANEN	96.60	96.80
GOLD	338.90	337.40	TOKYO			TORONTO		
SILVER	3.78	3.76	NIKKEI DOW IND.	17437	17680	TSE 300	3307	3317
CRUDE OIL	19.06	19.59	BRIDGESTONE	1130	1150	ALCAN	17.00	17.25
			CANON	1380	1370	BELL	42.13	41.88
US$/Yen	123.00	123.25	DAI ICHI KANGYO	1750	1780	BANK OF NS	23.50	23.38
			DAIWA SEC.	887	898	CAN.PAC.	14.50	14.88
US$/DMARK	1.56	1.57	HITACHI	745	754	IMASCO	40.63	40.50
			HONDA MOT.	1380	1380	LAIDLAW	11.25	11.25
GBP/US$	158.20	156.85	JAPAN AIRLINES	604	603	MOORE	21.25	21.38
			NOMURA SEC.	1520	1560	NORANDA	17.62	17.88
US$/NLG	1.75	1.76	NIPPON STEEL	294	299	PLACER DOME	15.38	15.38
ECU/US$	126.00	124.90	MAZDA	425	432	POWER CORP.	15.25	15.00
CAN/US$	78.40	78.49	SONY	4160	4200	ROYAL BANK	23.63	23.75

Dollar iets omlaag

AMSTERDAM - De dollarkoers is maandag iets omlaag gegaan. Door het naderen van de feestdagen is de handel afwachtend. Op de Amsterdamse valutavloer noteerde de dollar om 10.00 uur f 1,7605 tegenover een slot van f 1,7620 vorige week vrijdag.

De handelaren stonden aan de zijlijn door gebrek aan nieuws. Veel kantoren draaien op halve kracht nu de feestdagen naderen. Het pond sterling zakte eveneens voorzichtig naar beneden. Om 10.00 uur werd er een koers van f 2,7570 opgemaakt. Het pond verliet vorige week vrijdag de valutavloer op f 2,7590.

De Franse frank was maandag in herstel. De munteenheid stond om 10.00 uur op f 32,975 (per honderd) tegenover een slot op vrijdag van f 32,920. Daardoor nam de frank iets meer afstand van de bodemkoers van f 32,847 in het EMS.

Ook de Deense kroon trok aan. In de ochtendhandel noteerde deze munteenheid ruim een cent hoger op f 29,140 (per honderd) tegenover f 29,020 op vrijdag. Het Ierse pond mocht eveneens omhoog op f 2,9750. Vrijdag behaalde het pond nog een slot van f 2,9680.

Op de beurs van Tokyo daalde de nikkei-index bij rustige handel met 35,3 punten op 17.645,44.

MENSEN

Ricky Ray (15) verloor gevecht tegen aids

Vijftien jaar oud, heel rustig en zoals hij wilde - thuis - stierf vorige week **Ricky Ray** uit Orlando (Florida). Hij leed aan **aids**, net als zijn twee broertjes, Robert (14) en Randy (13). De drie broers, die hemofiliepatiënt zijn, werden via bloedtransfusie besmet met het tot aids leidende HIV. Tot zover heeft de ziekte zich nog niet geopenbaard bij de jongere broertjes Robert en Randy

Aan Ricky's sterfbed zaten zijn ouders en zijn vroegere vriendinnetje Wenonah Lindberg van 16 die vorig jaar nog plannen had om met Ricky te trouwen. Dat ging niet door toen zijn toestand verergerde. Later gingen de twee uit elkaar, maar ze bleven goede vrienden.

De Ray-familie kwam een paar jaar geleden in het nieuws toen de school waar de jongens naar toegingen, weigerde om hen vanwege de besmetting nog langer binnen te laten.

Ricky Ray heeft altijd openlijk gesproken over aids. Hij legde vrienden de basisbegrippen uit van de ziekte en waarschuwde klasgenoten om vooral condooms te gebruiken. Hij maakte zich altijd zorgen om zijn broertjes, bang voor hun dood. Ricky wilde zich graag opofferen om van hun de ziekte over te nemen.

Slechts een keer was hij erg depressief. Dat was toen in 1990 een vriend van hem - ook hemofiliepatiënt - overleed aan de gevolgen van aids.

Kampbewaker vlucht naar Duitsland

Het Amerikaanse staatsburgerschap is ingetrokken van een vermeende bewaker van het kamp **Auschwitz** die naar Duitsland gevlucht is. Dit heeft het ministerie van justitie van de VS vrijdag meegedeeld.

Anton Bless, een 67-jarige gepensioneerde machinist uit Lecanto (Florida), heeft de VS verlaten nadat hij er lucht van had gekregen dat Justitie hem wilde vervolgen. Bless had zijn rol in het beruchte vernietigingskamp in Polen verzwegen toen hij in 1956 de VS binnenkwam. In 1964 kreeg hij een Amerikaans paspoort.

Het bureau voor speciaal onderzoek, de afdeling van het ministerie van justitie die zich met de Tweede Wereldoorlog bezighoudt, heeft gemeld dat een federale rechter het burgerschap van Bless heeft ingetrokken nadat zijn advocaten hadden laten weten dat hij zich niet zou verweren tegen de beschuldigingen.

GETROUWD

EDWIN H. ADONIS

en

ANNE M. BOMMEL

Aruba,
21 december 1992

Duur huwelijk tussen Sony en Streisand

De Amerikaanse zangeres/actrice **Barbra Streisand** heeft met het Japanse **Sony** een miljoenencontract gesloten. Volgens een woordvoerder van Streisand gaat het om een bedrag van ongeveer zestig miljoen dollar.

Streisand zal volgens ingewijden gedurende tien jaar zes films produceren of regisseren of als hoofdrolspeelster in die films optreden. Verder maakt ze tien albums, die haar elk een voorschot van vijf miljoen dollar opleveren.

Het contract tussen Streisand en Sony is ongeveer evenveel waard als de contracten die sterren als Madonna, Prince en Michael Jackson eerder sloten.

Kaars in de brand

Een importeur uit de omgeving van Amsterdam heeft vrijdag in een aantal landelijke dagbladen gewaarschuwd voor het gebruik van **kaarsen** in rode kunststofhouders. Uit onderzoek door de Keuringsdienst van Waren in Amsterdam is gebleken dat de houders **brandgevaarlijk** zijn. De verkoop van de kaarsen is inmiddels gestaakt. Sommige verkopers kregen klachten van hun klanten dat de houder van de kaars spontaan in brand vloog bij gebruik.

18-12-1992: Voor de eerste maal een UNA-Kandidaatsbul Rechten CUM LAUDE uitgereikt.

Fabien Heiko!

Elco, Guus, Joëlle, Juliette, Milo, Richi, Vincent, Willy.

Mozarts vloeken mogelijk door ziekte veroorzaakt

De beruchte reputatie van **Mozart** op het gebied van vloeken en vreemd gedrag is mogelijk eerder veroorzaakt door een ziekte dan door buitennissigheid van zijn intelligente muzikale brein. Dit heeft een medisch tijdschrift vrijdag gemeld.

De componist leed mogelijk aan het **Tourette-syndroom**, schreef wetenschapper Benjamin Simkin van het Cedars-Sinaï-Medisch-Centrum in Los Angeles na bestudering van de brieven van de componist. Het syndroom is een genetische ziekte die zich vaak uit in hyper-activiteit, trillende, impulsieve bewegingen en een bijna oncontroleerbare neiging tot het uitspreken van onwelvoeglijke taal en vloeken.

Simkin concludeert uit zijn onderzoek dat vroegere theorieën dat een dergelijke gewoonte in Mozarts tijd bij veel burgers in Salzburg bestond 'naar de achtergrond kunnen verdwijnen'.

Bij het onderzoek betrok hij de herhaaldelijke vuilbekkerij in 39 van de 371 brieven van Mozart die zijn gepubliceerd. Ongeveer in 17 procent van de gevallen lijkt het Tourette-syndroom verantwoordelijk voor het gebruik van de obscene taal.

Werk voor papa en eten voor mama op verlanglijst aan de kerstman

"Lieve Santa Claus" is op zoek naar 'Thad' die een ontroerende brief achterliet in de brievenbus van Port Angeles. Als het kind gevonden wordt, wacht hem een goede kerst.

"Lieve **Santa Claus**. Alstublieft help mijn vader en moeder deze Kerst. Mijn vader werkt niet meer. We krijgen niet zoveel eten. Mijn moeder geeft ons het eten dat zij eigenlijk moet krijgen. Alstublieft help mijn vader en moeder."

Een trieste brief vol vertrouwen in de enige echte kerstman. Een brief geschreven door een kind uit een Eerste Wereldland: de Verenigde Staten. De ongeadresseerde smeekbede werd door een postbode opgediept uit een brievenbus in Port Angeles (Clallam County).

De schrijver, een kind genaamd **'Thad'**, onthult verder dat het gezin bij kaarslicht leeft omdat de elektriciteit is afgesloten en hij vraagt of de kerstman hem kan meenemen naar de hemel bij de engelen. "Mijn vader en moeder hoeven dan niet zoveel voor mij te kopen. Dat zou ze gelukkig maken. Alstublieft geef mijn vader werk en wat te eten."

De brief heeft veel gevoelens losgemaakt bij de mensen in Clallam County. Er wordt nu naarstig gezocht naar 'Thad' om het kind alsnog goede kerstdagen te bezorgen.

Hij kreeg zijn kerstham met moeite door de keel want voor zijn buurman was een extra blikje sardientjes dit jaar al te veel
man die knoop in jouw geweten lost het evangelie voor jou op: vraag die man ten eten

PATER BRENNEKER

Toren van Pisa

Na maanden van talmen heeft het Italiaanse parlement vrijdag besloten geld beschikbaar te stellen om te bewerken dat de wereldberoemde **Toren van Pisa** tot in lengte van jaren (scheef) blijft staan.

De bodem van het restauratiefonds was in september bereikt. De bouwvakkers die moeten verhinderen dat de 800 jaar oude toren omvalt, moesten tijdelijk hun werk staken.

De 56 meter hoge toren, die in 1173 is gebouwd en vijf meter uit het lood staat, ging in januari 1990 dicht voor het publiek. Deskundigen vonden het massale betreden ervan niet langer zonder risico. In mei hebben bouwvakkers stalen ringen bevestigd rond het onderste stuk van het monument. Daar is de druk als gevolg van de scheefstand het grootst.

Supermarkt van de dood

De Franse specialist, Michel LeClerc, heeft vrijdag in Zwitserland een **'supermarkt van de dood'** geopend met begrafenisartikelen. De arts wil rouwrituelen betaalbaar maken voor iedereen.

In de winkel 'Roc-Eclerc' zijn op een oppervlakte van vierhonderd vierkante meter bloemen uitgestald, geïmporteerd uit verschillende landen.

Behalve een prijsverlaging voor de begrafenisbenodigdheden, wil LeClerc de dienst van de laatste eer wat meer theatraal maken. Zo is het mogelijk een film in te begrijpen die wordt vertoond tijdens de rouwbijeenkomst.

LeClerc verwacht in achttien maanden tijd succes te hebben en een aanzienlijk deel van de lokale markt voor zich te winnen.

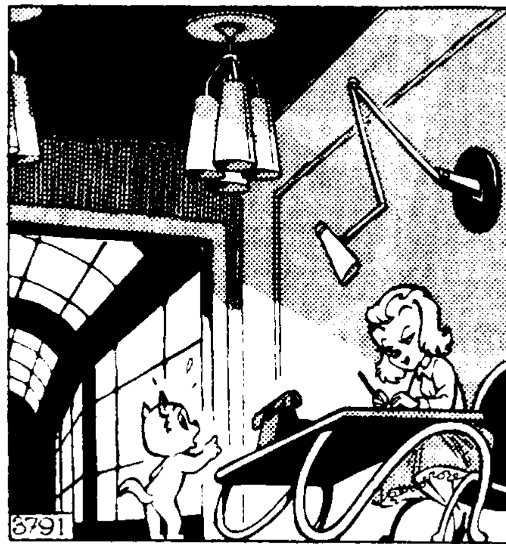
Something i... the air tonig...

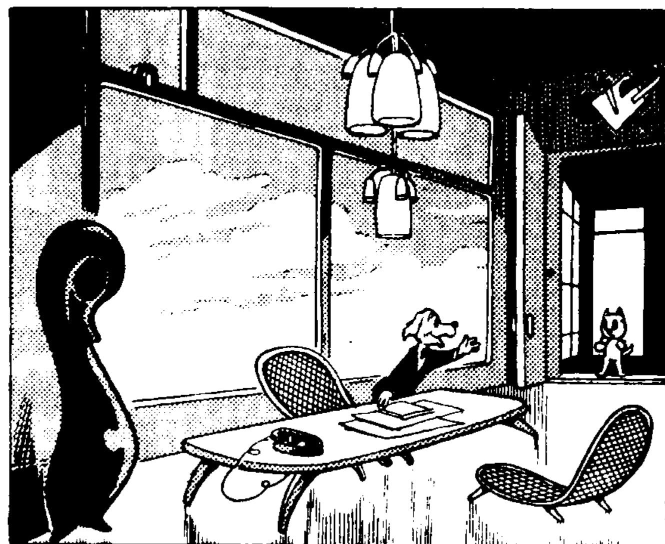
De politiekorpsen in het Nederlandse Beverwijk en Heemskerk en de rijksluchtvaartdienst zijn enigszins ontstemd geraakt in het afgelopen weekend. Zaterdagavond kwamen tientallen telefoontjes binnen van mensen die dachten een ongeïdentificeerd vliegend voorwerp oftewel een **UFO** - te hebben gezien.

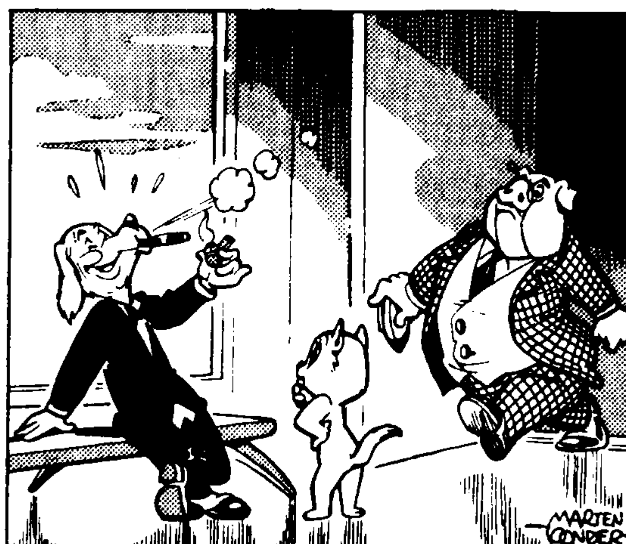
Het leek alsof zich achter de laaghangende bewolking een grote lichtbron bewoog. Tientallen mensen gingen de straat op om het verschijnsel te aanschouwen. Talrijke anderen belden verontrust de politie. Er werd daarop een onderzoek ingesteld naar de lichtverschijnselen aan de avondhemel.

Daaruit bleek het te gaan om een lasershow van hamburgerketen Mc Donald's. De politie was niet vooraf op de hoogte gesteld van dit evenement.

Heer Bommel en de Windhandel
door Marten Toonder

3791 — Tom Poes liet zich door de lift naar de achtste verdieping voeren en opende een deur waarop een sierletter de naam Super Droomlucht n.v. verkondigde.

"Meneer Super?" vroeg de secretaresse. "Die is in bespreking. Zonder voorafgaande afspraak is dat moeilijk, meneer. Maar misschien heeft meneer Hieper wel even tijd voor u."

Zij toog aan het werk met een huistelefoon en even later kon Tom Poes het werkvertrek van adjunct-directeur H. Hieper betreden.

"Wel, wel, kijk eens aan", riep deze uit. "Zo ontmoeten we elkaar dus weer. Ach, ja, hoe gaat dat? Wanneer je moeilijkheden hebt, kent niemand je meer. Maar als de zaken goed gaan, wordt je deur weer plat gelopen."

"Ik loop je deur niet plat", zei Tom Poes koeltjes. "En ik weet ook niet of je zaken goed gaan. Deze kamer lijkt me een beetje te groot voor je. Wat zijn jullie eigenlijk van plan?"

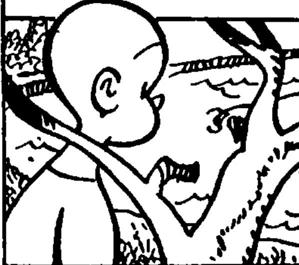
"Dat is nu niet mooi van je", zei de ander bitter. "Door hard werken en eerlijk zakendoen zijn we er weer bovenop gekomen - maar jij gunt het ons niet. Jij ziet natuurlijk liever dat we kleine scharrelaartjes blijven, hè?"

Op dat moment werd de deur opengeworpen en nu trad er een vreemdeling binnen.

"Ik zou nu wel eens willen weten waar de huur blijft!" riep deze op bitse toon. "Ik verhuur hier alleen bij vooruitbetaling, anders ben je nergens. En jullie hoeven niet te denken dat ik voor jullie een uitzondering maak. Ik wil mijn geld hebben - en anders laat ik je er door de wet uitzetten, begrepen?"

HENRY ® By Dick Hodgins

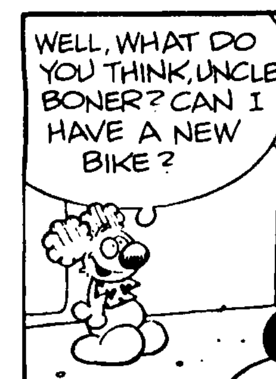

BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

AGENDA CURAÇAO

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

DIENST ARTSEN
...van de artsen van Bandabao (...district) kunnen in spoedgevallen ...n 641658 bellen en dan het ...rdapparaat afluisteren. De ...n van de andere districten kunnen ...spoedgevallen de artsenpraktijk van ...eigen huisarts bellen en het ...dapparaat zal dan mededelen wie ...stdoende arts is.

...ARTS
(...re patiënten)
...e dienstdoende arts belt U tel.: ...625100.

WIJKVERPLEGING

GELE KRUIS WIJKVERPLE-...
...Maria 17. Tel.: 682344, 682947, ...en 682574. Fax: 681000; geopend ...zeven uur 's morgens tot vijf uur ...; spreekuur wijkgebouw Bonam: ...dinsdag van 09.00-11.00 uur. Tel.: ...Suffisant: tel.: 687707; Montagne ...: 673711; Kaya Fensu: tel.: ...Mamayaweg: tel.: 657508; voor ... omtrent zuigelingen- en peuter- ...kan men terecht op consultatiebu- ...levengat. Tel.: 373584.
...wachtzuster gelieve tel.: 603661 ...n.

...TING VAN HET WIT GELE ... VOOR GEZINSVERZOR- 'KWIDO PA FAMIA'
...ria 17. Tel.: 680222; spreekuren ...g, woensdag en vrijdag van 08.00- ...uur; dinsdag en donderdag van 18.00 uur.

...RALE WIJKVERPLEGING
...Gosieweg 15. Tel.: 692231/ ...; geopend van 07.00-17.00 uur; de ...heeft zuster Martis. Tel.: 626632 ...669-0368 b.g.g. 691838.
...Bandabao, Groot Sta Martha 141. ...2555; geopend van 14.00-17.00 ...wacht heeft zuster Martis. Tel.: ...pageboy 669-0368.

...KLINIEK RIO CANARIO
...weg Noord 43, tel. 44510, ...883 en 691838; voor infor- ...over prenatale zorg en zorg gedu- ...n na de bevalling.
...bureau zuigelingen: iedere donde- ...dag van 13.30-16.00 uur.
...bureau peuters: iedere dins- ...g van 12.30-14.45 uur.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABAO
Fontein 35, tel.: 648077/648387: open van maandag t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur; na 17.00 uur bereikbaar: **zuster Mattheew. Tel.: 648827** b.g.g. 601760.
Consultatiebureau: iedere dinsdag van 09.00-11.00/18.00-20.00 uur.

FUNDASHON LECHI DI MAMA KORSOU
Voor informatie tel.: 672289, 375023 of 375542.

APOTHEKEN

NACHTDIENST

Otrobanda
Union, Breedestraat 137. Tel.: 623575.
Punda
Mampuritu, Sta. Rosaweg 329 (gebouw Sentro Mediko Sta. Rosa). Tel.: 674475/674750.

DIVERSEN

HEEFT U hulp nodig, bel SOS-lijn 127.

NOODGEVALLEN/VERMISSING OP ZEE
Telefoon: 637911 (RCC)
24 uur per dag bereikbaar.

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa **(op zaterdag):** voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket **is op zaterdag** van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA. Tel.: 685544)
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor **spoedgevallen tel.: 685917.**

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO
Het Dierenasiel is open van maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

DIERENARTS
voor **spoedgevallen** gelieve te bellen: **614000** (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.
****

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)

MAANDAG

17.00 Ora pa Mucha
18.00 Siensia, Teknologia i Salú (met Leo Floridas)
18.30 Special: *Kenny & Dolly*
19.00 Tempu pa Dios
19.03 Kachu (presentator Gibi Bacilio): *Viviënne Frans & Compania*
19.30 Tele-Enfasis: *Resumen susesonan den Enseñansa*
20.00 Telenotisia
20.30 Telenovela: *Ti Ti Ti*
21.00 Cocktail Special
22.00 Wega di Number Kòrsou
22.07 The World of Audubon: *Grizzly Bears & Men*
23.30 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden!)

TBS (kanaal 89)

MAANDAG

16.05 Tom and Jerry's Funhouse
16.35 Flintstones
17.05 The Jetsons
17.35 Brady Bunch
18.05 Saved by the Bell
18.35 Happy Days
19.05 Three's Company
19.35 Andy Griffith
20.05 Beverly Hillbillies
20.35 Sanford & Son
21.05 Movie: 'The Dollmaker' (1984; Jane Fonda/Gerladine Page)
24.05 Movie: 'Village of the Damned'
01.50 National Geographic Explorer
03.50 Movie: 'The White Buffalo' (1977; Charles Bronson)
05.50 Three Stooges
06.05 Gomer Pyle
06.35 CNN News.

AE (kanaal 73)

MAANDAG

15.00 Movie: 'Angels' (1992; Alfred Molina)
17.00 The Fugitive
18.00 Ellery Queen
19.00 Rockford Files
20.00 In Search Of...
20.30 In Search Of...
21.00 Charlton Heston Presents the Bible
22.00 Sherlock Holmes
23.00 Lovejoy
24.00 Evening at the Improv
01.00 Charlton Heston Presents the Bible
02.00 Sherlock Holmes
03.00 Lovejoy
04.00 Evening at the Improv
05.00 Movie: 'Angels' (1992; Alfred Molina).

NBC (kanaal 85)

MAANDAG

21.00 Fresh Prince of Bel-Air
21.30 Blossom
22.00 Movie: 'Woman on the Ledge' (Deidre Hall/Leslie Charleson).

CBS (kanaal 78)

MAANDAG

21.00 Evening Shade
21.30 Hearts Afire
22.00 Murphy Brown
22.30 Love and War
23.00 Northern Exposure.

HBO (kanaal 83)

MAANDAG

15.30 Movie: 'Eminent Domain' (1991; Donald Sutherland/Anne Archer)
17.15 Movie: 'Every Which Way But Loose' (1978; Clint Eastwood/Sondra Locke)
19.15 Movie: 'Police Story: Gladiator School' (1988; Robert Conrad/Phoebe Allen)
21.00 Movie: 'Pacific Heights' (1990; Michael Keeton/Matthew Modine)
23.00 Neil Diamond's Christmas Special
24.00 The Valdez Disaster
01.30 Movie: 'Alien Nation' (1989; James Caan/Mandu Patinkin)
03.05 Best of the Kids in the Hall
03.35 Movie: 'Dark Obsession' (1991; Amanda Donahue/Gabriel Byrne)
05.05 Convicts on the Street: One Year on Parole.
06.05 Movie: 'Diner' (1982; Steve Guttenberg/Daniel Stern).

ABC (kanaal 99)

MAANDAG

21.00 FBI: The Untold Stories
21.30 American Detective
22.00 ABC Monday Night Football Cowboys at Falcons (L).

EURO-TV (kanaal 76/77)

MAANDAG

19.00 Jeugdjournaal
19.15 Boes
19.35 NOS Journaal
19.55 Natte Neuzen
20.25 Dat willen we even Kwijt
20.30 NOVA/Studio Sport
21.00 Sluiting.
(dinsdag van 09.00-11.00 uur herhaling)

Wega di Number Kòrsou

4 zat	zon
5503	0506
2630	2279
2951	2617

Colofon AMIGOE

Curaçao: tel. 672000, fax. 674524
Aruba: tel. 24333, fax. 22368

UITGEVERIJ AMIGOE N.V.
Scherpenheuvel z/n of P.O.B. 577
Curaçao N.A.
Giro ...
Bankrek. nr.: 11-07-313
Algemene Bank N.V.
Bankrek. nr.: 874.825.10
Maduro & Curiel's Bank N.V.

Directie:
Ingrid de Maayer-Hollander
Leeward News Holding

Hoofdredactie:
Peter Dicker (Hoofdredacteur)
A. van Leeuwen (adjunct-hoofdredactrice)
N. Hendrikse (eindredacteur NAPA)

Overige leden Redactie:
Toon van Dongen, Jacoline Debrot-Steegstra, Joël Labadie, Marjo Nederlof, Dennis Pikero, Sheila Rhodes (secretaresse), Chris van Grol (sportmedewerker), Solange Israël (opmaak) en Ken Wong (fotograaf)

ADVERTENTIE-AFDELING
Acquisitie: Viola Bernardus en Janny Naaldijk
Aanname advertenties:
Maandag t/m vrijdag van 07.30-15.30 uur. Alle advertenties voor de komende dag moeten 1 dag van tevoren vóór 15.30 binnen zijn.

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 07.30-15.30 uur worden opgegeven, behalve op zaterdag.

Alleen zoekertjes die op maandag en donderdag vóór twaalf uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

UITGEVERIJ AMIGOE ARUBA
Caya G.F. Betico Croes 110

Eindredacteur/Directeur
Jos van der Schoot
Redactie: Eef Hermers, Ramiro Tromp, Anna Tromp-Van der Schoot, Djabie Franken (fotograaf).
Advertentie-afdeling: Eileen Clemencia-Landsmark

BONAIRE
Correspondent:
Hubert Linkels, Kaya Gobernador N. Debrot 152 tel: 8627

SINT MAARTEN
Correspondent: ...

Abonnementen en advertenties:
The Chronicle, Grounddove Road, Pointe Blanche, tel: 23919.

ST. EUSTATIUS:
Vertegenwoordiger/Correspondente:
Mevrouw Peggy van de Horde, Whitewallweg 1

AMSTERDAM
correspondent:
Mike Willemse,
Telefoon & Fax: 020-6137251

HILVERSUM
correspondenten:
B. Joe de Roo en Victor Hafkamp: Radio Nederland Wereldomroep (tel: 035-724300)

Persagentschappen: ANP en AFP
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabant Pers

DRUKKERIJ: Rotaprint N.V.

DISTRIBUTIE (abonnementen):
Curaçao: Districo N.V. Tel: 370503, 370504 en 370304

Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 208.000; Maduro Bank rek. nr: 286.330.08 en ABN rek. nr: 11.15.626

Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110, tel: 24333

Bonaire: Shon Ma Carolina, Blvd. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur, tel.: 8342)

Losse nummers 80 cent.
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen Naf 16,-, op Aruba Naf 17,-.

Buiten Antillen (Nederland):
NAf. 81,15 per maand (luchtpost) of NAf. 28,- per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

Weer VN-soldaten gevangen door Khmers in Cambodja

PHNOM PENH - Eenheden van de Rode Khmer in noord-Cambodja hebben acht Uruguayanse VN-militairen, drie Russische helikopter-piloten en een Cambodjaanse tolk gevangengenomen.

Zo heeft de VN-woordvoerder in Cambodja, Eric Falt, zaterdag meegedeeld. De VN-militairen werden vrijdagavond tegengehouden toen zij het dorp Stoeng Thom in de provincie Kratie wilden verlaten. Het incident komt na twee soortgelijke incidenten in de provincie Kompong Thom in de afgelopen week. Het is het vierde van deze maand.

De Rode Khmer heeft zaterdag gedreigd een groep VN-militairen, die zij gegijzeld houdt, te doden. Die boodschap werd meegegeven aan drie VN-militairen die men vrijliet. Tenzij de verbindingsofficier van de Rode Khmer in Phnom Penh hun vrijlating gelast, zullen de negen mannen gedood worden",aldus de boodschap aan de VN-commandant.

Frankrijk dwars bij samenwerking NAVO-Warschaupact

BRUSSEL - Frankrijk heeft vrijdag een besluit geblokkeerd om de NAVO bij vredesoperaties concreet te laten samenwerken met de landen van het voormalige Warschaupact.

De Fransen bleken vrijdag in de Noordatlantische samenwerkingsraad (NASR), waarin naast de NAVO-lidstaten ook de Oosteuropese landen en de voormalige Sovjetrepublieken zitting hebben, uiteindelijk slechts bereid tot het opzetten van overleg dat mogelijk kan leiden tot nauwere samenwerking op het gebied van "peace-keeping". Van Amerikaanse zijde werd de hoop uitgesproken dat "het enige land dat niet bereid is aan een dergelijke samenwerking mee te doen" alsnog overstag zou gaan".

Hervormers ook in nieuwe regering Rusland

MOSKOU - De Russische president Boris Jeltsin en de nieuwe premier Viktor Tsjernomyrdin zijn het er zondag over eens geworden dat een aantal hervormingsgezinde ministers ook in de nieuwe regering wordt opgenomen.

Dit heeft Jeltsins woordvoerder zondag verklaard na afloop van de bijeenkomst tussen de president en de premier waarvoor Jeltsin eerder van een officieel bezoek aan China was teruggekeerd. "De basisstructuren van de regering zullen worden gehandhaafd", verklaarde woordvoerder Viatsjeslav Kostikov tegenover het persbureau Itar-Tass.

Nieuwe aanvallen op blanken in Zuid-Afrika

KAAPSTAD - Bij nieuwe aanvallen op blanken in Zuid-Afrika is dit weekeinde een veertien-jarig meisje om het leven gekomen en zijn vijf mensen gewond geraakt.

Dit heeft de politie zondag bekendgemaakt. Agenten en soldaten hebben daarna de grenzen met het in naam onafhankelijke thuisland Transkei gesloten en minister van Buitenlandse zaken Roelof "Pik" Botha riep de regering van Lesotho op te helpen bij het vinden van de daders. De daders van deze aanslag zijn waarschijnlijk naar Lesotho gevlucht.

Maske cuanto nos kier propone; ta Dios ta dispone;
Laga nos ta conforme ku su voluntad.

Cu honda pena pero agradecido pa loque e a nifica pa nos, nos ta participa fayecimento inespera di mi esposa, nos mama, ruman, wela, bisawela, tanta, sobrina, prima y comer:

Maria Croes-Maduro
mihor conoci como "Machi Iya"

Na nomber di su:

esposo:	Pedro H. Croes
yiunan:	Max y Sara
	Aida y Job
	Juan y Irena
	Eddy y Freda
	John
	Evelina y Lucho
	Richard y Rita
	Ephraim y Marianne
	Lucio y Rita
	Roland y Ada
	Griselda y Nais
	Diana.
ruman:	Josefa Maduro-Maduro y Joso
swa:	Jan Smit
yiu di carino:	Ligia Croes y Juan

y di su nieto- y nietanan, bisanieto- bisanietanan, tanta, sobrino- y sobrinanan, hijanan, comer y compernan,

y na nomber di e demas famianan Croes, Maduro, Fingal, van Schravendijk, Schwengle, Rodriguez, Figaroa, van Schijndel,Hoonhout, Lesire, Koolman, Anthony, Vinck, Bransford, van Schepen, Smit, Hernandez, Angela, Adolfsen, Giel, Britten, Wing, Ridderstap, Habibe, Lacle, Mendoza, Vrolijk, Mathilda, Janga, Ras Y Crespo,

ta invita bisinja- y conocirnan pa asisti na e acto di entiero cual lo tuma lugar diamars 22 di december 1992 pa 4' or di atardi, saliendo for di Misa Immaculada Concepcion na Santa Cruz y despues pa santana catolico na Santa Cruz. For di 2' or di merdia e restonan mortal di e fayecida lo ta reposa den misa Immaculada Concepcion na Santa Cruz.

Como muestra di convivencia preferible un donacion pa Casa Cuna y Imeldahof.

Despues di entiero no por ricibi bishita di condolencia na cas.
Aruba, 19 december 1992

Sindikato di Trahadó den Telekomunikashon na Kòrsou

Direktiva i konseho sindikal di Sitek ta kumpli ku e tristu deber di anunsia morto di

Sra. Soraida Ciprian Corasol Rapaheala

na bida mama di nos kolaboradónan
Airi i Harold Corasol

Akto di entiero ta tuma lugá mañan djamars 22 di desèmber pa 4'or di atardi saliendo for di Misa di Janwé pa Santana Katóliko na Seru di Pietermaai.
Direktiva ta pidi tur su miembronan pa kompañá **Airi i Harold** den e momentunan difisil aki.

Soraida sosegá na pas.

Langs deze weg willen wij allen bedanken voor hun medeleven betoond bij het overlijden en de begrafenis van

Ramon Eustaquio Marquez

Een speciaal woord van dank gaat uit naar de doktoren Swart en Ignacio en alle broeders en zusters van de afdeling Algemene mannen in het St. Elisabeth Hospitaal.
Voor zijn zielerust zullen er twee heilige missen opgedragen worden in de kerk van O.L. Vrouw van Coromoto om 7 uur 's avonds op de dagen 21 en 22 december 1992.

Zijn kinderen

HET WEER

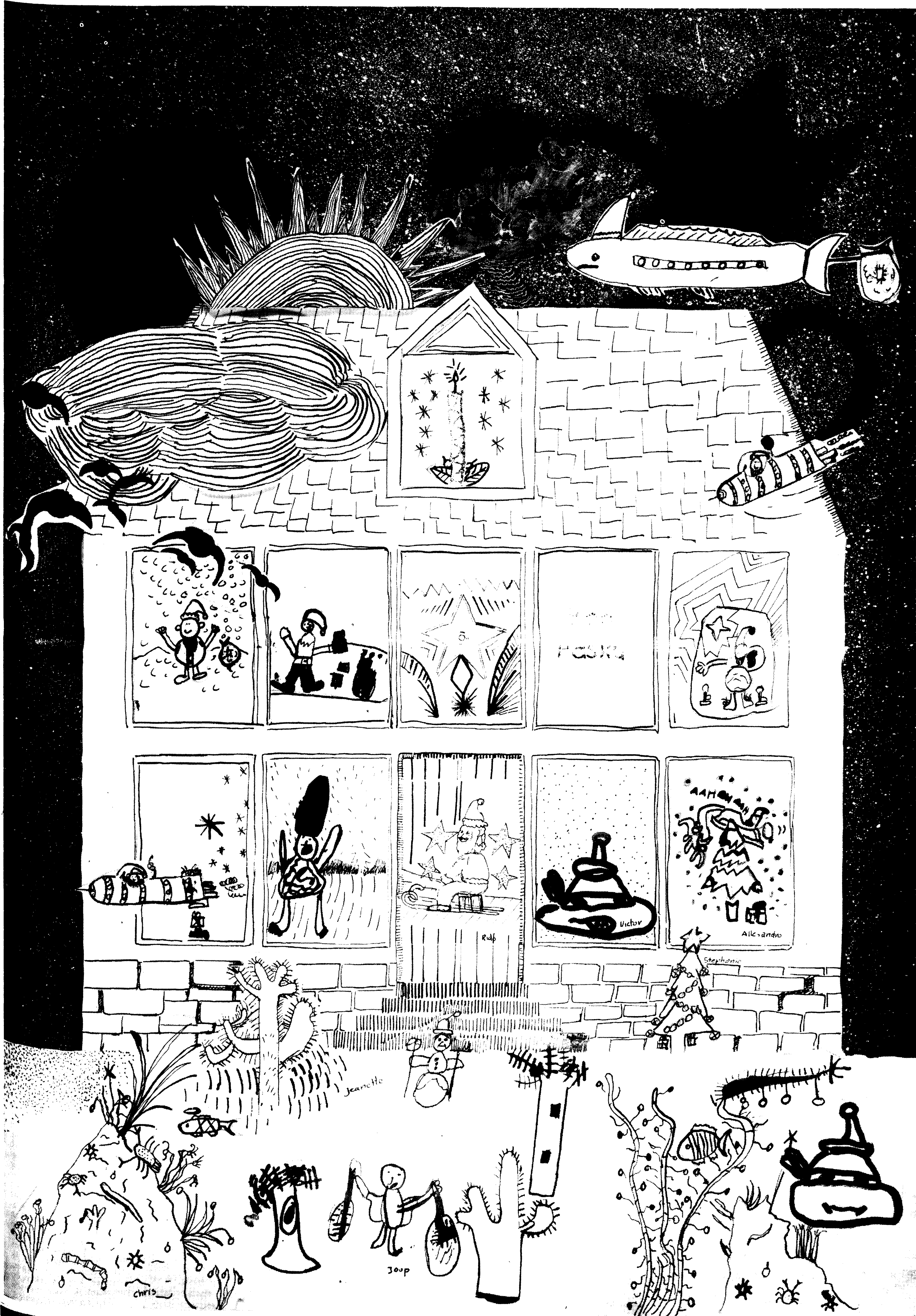
WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:
Licht tot half bewolkt, tijdelijk zwaar bewolkt met een plaatselijke bui.
Zwakke tot matige, overwegend noordoostelijke wind (tussen vijf en zestien knopen)

WEEROVERZICHT:
De aangevoerde lucht zal ook in de komende 24 uur voldoende vochtig en onstabiel zijn om een tijdelijke toename van de bewolking te veroorzaken, waardoor een plaatselijke bui kan plaatsvinden.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	**Het weer**	**Max**	**Min**	**Neerslag mm**
Aruba	licht bewolkt	30	25	1.9
Bonaire	licht bewolkt	--	--	0.0
Curaçao	licht bewolkt	30	26	0.0
St Maarten	licht bewolkt	29	23	0.0
Amsterdam	geheel bewolkt	4	+2	0.8
Kingston	licht bewolkt	32	24	0.0
Paramaribo	half bewolkt	32	22	2.0
Port-of-Spain	half bewolkt	29	21	1.8
San Juan	licht bewolkt	29	23	0.0

A IGOE KERSTKRANT '92

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

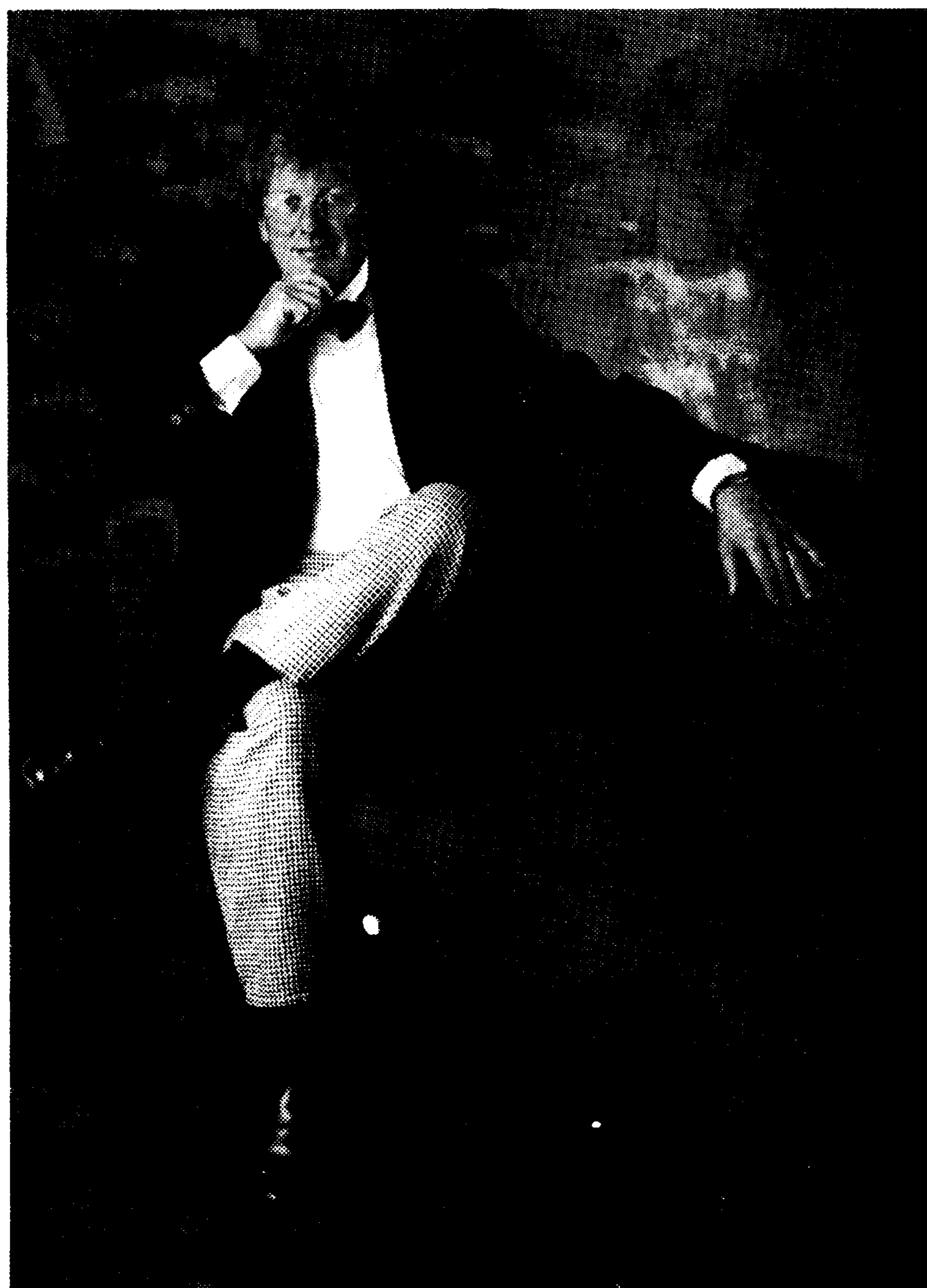
Sterkere relatie met Nederland in verschiet

Jan dès Bouvrie enthousiast over schoonheid van Scharloo

VOOR SOMMIGEN IS — naar het lijkt — vijftig jaar worden al een beetje sterven. Rond de grote dag trekken de nieuwe vijftigers zich discreet uit hun naaste omgeving terug. Bang voor de onvermijdelijke Abrahams in eetbare vorm dan wel in de gedaante van de lappenpop bij de deuringang. Onzin, zeggen anderen weer. Het leven begint weliswaar bij veertig, maar dat wil niet zeggen dat het bij vijftig ophoudt. Integendeel, de vijftigers die in hun eigen werkomgeving 'overbodig' worden, grijpen elders de kans de gaten te vullen die de maatschappij openlaat. Jan dès Bouvrie uit Naarden is zo'n vijftiger van de meest recente lichting. De bekende interieur-ontwerper zorgde voor een groot feest onder het alziend oog van een televisieploeg. En zijn vijftigste verjaardag werd luister bijgezet door de verschijning van een boek met zijn naam als titel, geschreven door Mabel van den Dungen. Een prachtig geïllustreerd en prijzig werk dat in het leven en de werken van Dès Bouvrie een aardig inzicht geeft.

= door Victor Hafkamp =

Als Nederland Dès Bouvrie niet van zijn baanbrekende interieurs zou kennen, dan kent het hem in elk geval dankzij het programma Glamourland van Gert-Jan Dröge die met veel knipogen de gangen van de Nederlandse *society* volgt. Jan Dès Bouvrie, een graag geziene gast op diverse parties lijkt onmisbaar bij de rolverdeling van het programma. Dröge was ooit op Curaçao en trof daar Dès Bouvrie eveneens. Sinds die uitzending is er een kennelijk onuitroeibaar misverstand dat der Gooise interieur-ontwerper een huis op het eiland zou bewonen.

"Door het programma van Dröge is het misverstand in de wereld gekomen, dat ik op Curaçao een deel van het jaar zou verblijven. Dat is niet zo. Wel heb ik met mijn partners die daar een hotel gaan bouwen drie huisjes gekocht: twee achter de Rum Runners. Die hebben we gedeeltelijk gerestaureerd en die zijn weer verkocht. Maar de bedoeling was om het grote pand Scharlooweg nummer 33, het derde huis, echt in eigendom te houden. We zijn daar nu mee bezig in samenwerking met de heer Newton van Monumentenzorg. Begin 1993 willen we daar een grote restauratie verrichten, want het pand schreeuwt — zoals zovele op Curaçao — om verzorging. En restauratie is ook dik de moeite waard. Het heeft twee mooi patio's en er zitten zoveel mooie elementen qua architectuur in dat ik hoop dat we eind dit jaar/begin 1993 aan het bouwen zijn. En wat we dan uiteindelijk met het gebouw gaan doen? Ik denk dat zoiets moet groeien. Ik denk dat we daar nog wel een jaar qua constructie mee bezig zullen zijn. Ik hoop dat het dan een van de mooiste panden van Willemstad zal zijn."

Dès Bouvrie maakte begin 1991 voor het eerst kennis met Curaçao. "Toen ik de eerste keer over het eiland reed, moest ik wel even wennen aan de grote brug, aan de grote vogel op het bekende hotel. Maar naarmate je het eiland opkomt, wordt het steeds vriendelijker. Het eerste dat me opviel, is dat de mensen heel charmant zijn, heel vrolijk. Er is een grote menging van Nederlanders en mensen van het eiland en er is activiteit. Ik heb de andere eilanden ook bezocht en dan val me op dat er op Curaçao toch de grootste activiteit is. Er hangt een zaken- en een vakantiesfeer tegelijkertijd en ik geloof dat die combinatie heel goed voor het eiland is". Scharloo heeft op Dès Bouvrie veel indruk gemaakt. "Als ik een paar uurtjes vrij had, ging ik in mijn auto het eiland rond en dan zag ik weer hoe prachtig Scharloo is daar midden in Willemstad met die prachtige huizen uit, zeg maar, de vorige eeuw die door — geloof ik — veel Portugese mensen gebouwd zijn voor bewoning. Een heerlijk eiland, mijn eerste indruk."

Dès Bouvrie — in zijn showroom in Bossum noemt iedereen hem 'Jan' — heeft natuurlijk niet alleen naar de buitenkant van de huizen op het eiland gekeken, maar met name ook naar de interieurs die zijn leven als vakman beheersen. Is er wat dat interieur aangaat sprake van beinvloeding door de voormalige kolonisator of blijkt uit de Curaçaose binnenhuizen dat de Curaçaoënaren toch een ander volk vormen dat meer heil buiten zoekt dan binnen?

"Ja, er heerst sowieso op eilanden met veel zon een andere cultuur. Wat mij wel opvalt, is dat er nog maar weinig aan meubilair of leuke dingen te zien is. Er is zoveel te koop in Europa, maar ik heb begrepen dat het toch moeilijk is vanuit Europa te importeren. Er is een vrij hoge belasting op spullen die er binnenkomen. Er is een leuk handelscentrum, maar ik heb er nog niet echt aangetroffen wat er feitelijk over de hele wereld te koop is. Ik denk dat daar maar eens de deuren voor opengezet moeten worden, dat er toch ook een beetje wooncultuur gaat komen, want op mijn vakgebied zie je er echt heel weinig."

WITTE INTERIEURS

Dès Bouvrie maakte indertijd in Nederland naam met zijn witte interieurs. "Het witte interieur is mijn religie", zei hij ooit in een interview. Inmiddels is die religie wat bijgesteld, maar denkt hij op Curaçao een missie te kunnen vervullen?

"Nou, missie is een fraai woord. Maar voor mij is er wel altijd de uitdaging wat eigen ideeën over te brengen. Een eiland dat ik zo leuk vind en waar zoveel beweging is, waar nieuwe bankgebouwen komen en waar — zoals aan het Spaanse Water — zo veel gebouwd wordt, dat opent mogelijkheden. Ik denk vaak: als ik dat Scharloo 33 heel leuk inricht met de ideeën die ik er over heb, dan zou dat best een goed voorbeeld kunnen zijn".

Een wit interieur is overigens voor de Caribische eilanden niet ongewoon. Dès Bouvrie ontdekte bij het doorbladeren van boeken over Curaçaose huizen dat de kleuren geel, wit en turquoise veel voorkomen. "Maar binnen waren de muren toch meestal wit geschilderd en daar stonden inderdaad een beetje koloniale meubelen in. Ook veel Venezolaanse en Amerikaanse invloed. Je ziet dat het toch een eiland is met een grote doorstroom die op architectonisch gebied zijn invloed heeft gehad."

Hij vindt dat de sfeer op Curaçao de belofte van een grote toekomst in zich bergt. Hij prijst Avila Beach Hotel en hoopt dat het Elysée Hotel volgend jaar goed van start gaat. "Je ziet dat de mensen er durven te investeren. Ik denk dat het te maken heeft met het feit dat de omringende eilanden Curaçao uiteindelijk als de moederplek zien."

Behalve op het witte interieur kreeg Jan dès Bouvrie bekendheid dankzij de kubusbank en het Lotusstoeltje. Hij heeft zich er wel eens wat aan geërgerd dat ze wel een plaatsje kregen in een Newyorks museum, maar niet in Amsterdam. Zou het iets te maken hebben met het feit dat in Nederland iemands hoofd wordt afgehakt zodra hij het boven het maaiveld uitsteekt en dat elders meer waardering is voor de creaties van opvallende figuren in de eigen maatschappij?

"Ja, ik denk dat dat een beetje in ons zit als Nederlanders. Aan de andere kant moet ik toch zeggen dat ik waarschijnlijk in geen ander land bereikt zou hebben wat ik nu bereikt heb. We vormen toch een degelijk land hoewel een beetje calvinistisch. En we zijn nogal kritisch over elkaar. We vinden het heerlijk om een beetje te schelden. Bij mij heeft dat juist een positieve uitwerking gehad, want ik krijg dan echt het gevoel dat ik er nog steviger tegenaan moet. Het viel me trouwens wel op dat die naijver, kinnesinne, op Curaçao minder is. Daar merk je toch veel buitenlandse invloed. Ik bedoel maar, als je een Italiaanse architect bent, dan oogst je toch een bepaalde waardering en in Nederland is het gauw: ja het zal wel zo zijn, want het is Jan Dès Bouvrie."

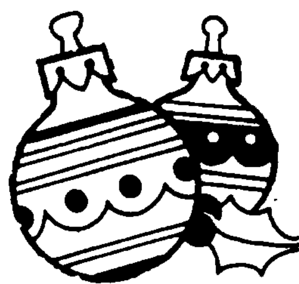
Echt storen doet dat typisch Hollandse gezeur hem niet.

SINT MAARTEN

Zijn bezoek aan Sint Maarten bracht hem onder meer in Marigot, de hoofdstad van het Franse deel van het eiland. Hij zag er leuke winkeltjes 'op niveau' die je ook in Zuid-Frankrijk in mondaine badplaatsjes als Saint Tropez zou kunnen aantreffen. Hij vindt dat er op Curaçao hard aan gewerkt moet worden ook dergelijke boutiekjes te krijgen. "Winkeltjes met leuke spullen, met van die 'hobbedingetjes'. Die sector is nog wat achtergebleven."

Dès Bouvrie kreeg zijn opleiding aan de Amsterdamse Rietveld Academie, een instituut van grote reputatie op het gebied van de moderne kunst. Na zijn opleiding ging hij — in tegenstelling tot de meeste van zijn medestudenten — de meer commerciële kant op, in plaats van de artistieke. Ziet hij zichzelf als een commerciële artiest?

"Kijk, als je je werk wilt tonen en er succes mee boeken, dan moet je beslist niet a-commercieel zijn. Er zijn zoveel mensen die mooie dingen hebben gemaakt waar nog nooit iemand van heeft gehoord. Ik vind dat als je blij bent met iets dat je kunt ontwerpen, en dat je als talent hebt meegekregen, je

het ook van de daken moet schreeuwen. Dat moet je laten zien. En mijn vak was totaal onbekend, toen ik ermee begon. Nu is het vrij bekend geworden en veel mensen hebben er profijt van. Omdat ik uit een middenstandsmilieu kom, heb ik altijd het gevoel gehad: laat zien wat je maakt en ik geef toe dat ik daar best commercieel in ben. Maar ik geloof dat dit ook een van mijn leuke kanten is."

Dès Bouvrie met een scheut Amsterdams bloed, omdat zijn grootouders uit de Jordaan kwamen, bestempelt zijn ouders als 'ook bohémiën'. "Die hadden ook een winkel en ik heb er nooit onder geleden. Ik was enig kind en ze betrokken me er altijd bij. Soms was er ook geen geld om een fles jenever te kopen. Je leert dan als kind, je krijgt een stuk *joie de vivre* mee en ik geloof dat dat het sterke van middenstandsgezinnen is. Dat je met kleine dingen iets kunt bereiken."

En dat *joie de vivre* leeft ook een beetje voort in de wijze waarop er in uw visie in Nederland interieurs zouden moeten worden ingericht. Want er was — om maar weer eens op dat woord te komen — een missie te vervullen?

"Ja, ik heb — wat we al eerder ter sprake brachten — de naam van een witmissionaris te zijn en men ging er dan maar vanuit dat het wel strak en ongezellig zou zijn. Ik ben juist voor het tegenovergestelde: ik heb een beetje dat Bourgondische gevoel en ik houd van een goed glas wijn en een open haard en leuke meubels en ik vind dat — als iemand zich ook inricht en met name hier in ons bedrijf komt —hij juist zichzelf moet uiten. 'Zeggen wat hij wil — wij hebben eigenlijk alleen maar als taak dat op te vullen en te zorgen dat er geen fouten gemaakt worden. En die gezelligheid probeer ik over te brengen."

NIEUWE TREND

Is er een nieuwe trend voor wat betreft de inrichtingen merkbaar?

Dès Bouvrie: "Ja, waar we op het ogenblik mee bezig zijn, dat zijn heel veel naturellen, dus linnen, katoen en ook andere stoffen die op Curaçao passen. Ik ben op het ogenblik prachtige massieve tafels aan het maken, kasten van massief hout. Er is een duidelijke tendens weer naar de basisprodukten, hè, cocos op de vloer, stenen, mooie gebakken tegels. We hebben een periode van *decorating* gehad, allemaal lapjes over tafels heen en opgenomen gordijnen. Dat was al het signaal dat men behoefte heeft om het huis, dat *home*, dat hokje waarin we wonen, een gezellig centrum te maken waar je kinderen lekker in kunnen functioneren. Een tafel, waar je een borreltje aan kunt drinken. Het huis is een heel belangrijk aspect aan het worden. Het is eigenlijk de wezenlijke geborgenheid van je privé-leven en ik denk — door alle culturen heen — dat je toch ziet dat de mensen een groot deel van hun leven aandacht aan hun woonverblijf geven."

Nederland is de laatste tien jaar dankzij de sterke migratie internationaler en Caribischer geworden. Vormt dat feit en de impressies van enkele bezoeken aan Curaçao een inspiratiebron voor nieuwe ontwerpen?

"Nou, wij Nederlanders zijn toch altijd mensen geweest die op bootjes stapten en die de aardkloot over gingen en dat is altijd onze kracht geweest. Kom je in een goed hotel waar ook ter wereld, dan blijkt in negen van de tien gevallen de manager een Nederlander te zijn, afkomstig van een hotelvakschool. Men werkt graag met Nederlanders is mijn indruk. Ze zijn ervaren in het buitenland, ze durven ook te reizen en te ondernemen. En die invloed vanuit het buitenland wordt opgepikt. Uit de periode Indonesië heb je ook gezien dat er hier villa's in het Spieghel in Bussum gebouwd werden met veranda's. Die culturen bleken uitwisselbaar. Dat geldt ook voor andere ex-koloniale gebieden, er zijn in het verleden veel nare dingen gebeurd, maar over het algemeen beïnvloedt men elkaar toch in positieve zin."

• Jan Dès Bouvrie ziet de relatie Nederland-Curaçao in de toekomst nog sterker opbloeien. Er mag dan sprake zijn van een crisis, na de crisis in 1969 en na die rond de Shell is er toch steeds weer sprake geweest van een weg omhoog. Voor wat hem zelf aangaat, is de weg omhoog goed uitgebeeld in het boek dat Mabel van Dungen voor zijn vijftigste verjaardag samenstelde.

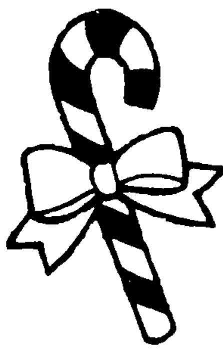
"Ik ken Mabel goed. Ze werkt voor diverse bladen in Nederland, ze heeft ook heel leuk geschreven over Peter van Straaten (de illustrator) en ze is objectief. De *lay out* is van Frans Jansen. Het is geen echt Nederlands boek vind ik. Het geeft veel informatie over interieurs en over mijn leven. Hoe ik ben begonnen en hoe alles is verlopen. Het aardige is — dat merk ik bij het teruglezen — dat toen ik 21 was en nu ik vijftig ben, mijn uitgangspunten nog onveranderd zijn. En ik vond het fijn het boek nu uit te geven. Ik ben nogal wild en heb veel emotie in me en het heeft bij mij wat langer geduurd om volwassen te worden. Ik heb eigenlijk het gevoel dat ik het nu pas geworden ben. En de ervaring en de praktijk die ik heb opgedaan, daar heb ik op het ogenblik reuze veel voordeel van. Je maakt als mens altijd fouten, maar als ik uitga van de principes, waarmee ik wil werken en van want ik voor mensen wil doen op mijn vakgebied, dan zeg ik dat is allemaal veel stabieler geworden. Daarom ben ik ook heel blij met dat boek."

VANDAAG de tweede aflevering van de Amigoe Kerstkrant '92. In deze editie bijdragen van: Victor Hafkamp, Nel Casimiri, Eef Hermers, Cor Swanenberg, Nel de Jong, Marjo Nederlof, Elisabeth de Montsouris, Omayra Leeflang, Jeffrey Sybesma, Annelien van Hemert, Aart Broek en Jules Welling. De tekening op de voorpagina is een gezamenlijk produkt van de leerlingen van de 'Tekenclub' o.l.v. Yvette Brandt-Lesire. Hieraan werkten mee: Jennifer Celestijn, Rido Pin, Chris Allaart, John v.d. Ven, John Vreekamp, Vannessa Carti, Allesandro de Luca, Jeannette da Silva, Stefanie Kronenberg en Victor Pita.

Zr. Pieters: "Bejaardentehuis alleen in noodsituaties"

Bejaarden moeten bij voorkeur in hun eigen woning blijven

EEN HEEL belangrijke plaats in het bejaardenwerk op Curaçao wordt ingenomen door de Stichting Birgen di Rosario. Op 13 januari bestaat die stichting 50 jaar en de voorzitter van het stichtingsbestuur, dokter M. Swart, vertelde samen met zuster R. Pieters, de directrice van de Stichting, over al het verschillende bejaardenwerk dat onder de brede armen van Stichting Birgen di Rosario valt. Dat is natuurlijk in de eerste plaats Huize Welgelegen, het grote bejaardenhuis op Habaai. Dan het Richardushuis: een tehuis voor bejaarde mannen op Santa Rosa, Nos Lanterno, het bejaardenhuis bij het gelijknamige klooster aan de Gouverneur van Lansbergeweg en Mi Amparo: een dagverblijf voor bejaarden die 's nachts en in de weekeinden gewoon thuis wonen of bij familie. Mi Amparo ligt achter Welgelegen. Op hetzelfde terrein bevinden zich negen aanleunwoningen die ook onder de Stichting vallen. En tenslotte nog het Open Bejaardenwerk, Kuida pa nos Grandinan na Kas, dat de bejaarden thuis hulp geeft.

= door Nel Casimiri =

ZR. R.PIETERS

SINDS 1987 zwaait zr. R. Pieters de scepter van Stichting Birgen di Rosario. Zij heeft daarvoor jarenlang in Nederland in een verpleeghuis gecombineerd met verzorgingshuis gewerkt. Voor die tijd werkte ze op Curaçao in de algemene ziekenverpleging. Dr. Swart: "We hebben geluk dat we tegen een laag salaris toch nog idealisten kunnen krijgen. We zijn nog steeds een beetje semi-religieus bezig".

Dokter Swart is in 1974 vanuit Nederland naar Curaçao gekomen. Op zijn 25ste verjaardag kreeg hij twee cadeaus: een oproep voor militaire dienst en een contract aangeboden om in overheidsdienst naar Curaçao te komen. Zes weken later zat hij op Curaçao. "Ik ben meteen bij Birgen di Rosario begonnen. Men had me al in Nederland gevraagd of ik dr. Engels wilde opvolgen als medisch adviseur. Dr. Engels is de grote man achter het Wit-Gele Kruis geweest. Nu ben ik ook voorzitter van het Stichtingsbestuur. Mijn illustere voorganger hierin, Harry da Silva, is bijna 25 jaar voorzitter van de Stichting geweest. Van eind 1960 tot 1985. Hij is nu erevoorzitter en komt nog trouw elke maand naar de bestuursvergadering".

De Stichting Birgen di Rosario is ontstaan in het begin van de veertiger jaren als een van de onderafdelingen van het Wit-Gele Kruis. Het Wit-Gele Kruis is in 1941 van de grond gekomen en die Stichting heeft een aantal werkstichtingen opgericht, waaronder op 13 januari 1942 Birgen di Rosario. Ook het Monseigneur Verriet Instituut en de Prinses Margriet Stichting voor de wijkverpleging, alsmede het Kinderoord Brakkeput zijn op deze manier, door het Wit Gele Kruis van de grond gekomen.

Birgen di Rosario is begonnen op Landhuis Santa Catharina ter opvang, verzorging en verpleging van bejaarden. In maart 1943 huisden daar vier bejaarde dames. Maar Santa Catharina bleek veel te afgelegen. Toen in 1943 Habaai vrij kwam, omdat de Schutterij die er tot dan toe huisde, vertrok naar Suffisant, hebben de nonnen het huis ter beschikking gesteld van de Stichting.

LIEFDADIGHEID

Dr. Swart: "Tot eind zestiger jaren was de Stichting nog helemaal gegrond op liefdadigheid, eerst door de religieuzen, maar ook later werkte ze bijna zonder overheidssubsidies. Ook de wortels van het Verriet Instituut liggen op Habaai. Daar is het Verriet Instituut begonnen. Habaai was een bejaardenhuis voor vrouwen. Pas in het begin van de zeventiger jaren deden de eerste mannen hun intrede op Habaai. Het bejaardenhuis voor mannen was Huize Richardus op Santa Rosa. De Broeders van Dongen werden bereid gevonden het bejaardenwerk voor mannen op zich te nemen en in 1954 is dit huis gesticht. Dat huis is trouwens ook ontworpen door Rietveld, net als het Monseignieur Verriet Instituut. Doordat de directeur van het Verriet een bewonderaar is van Rietveld, komt het meer naar voren dat dat huis door Rietveld is ontworpen, maar het Richardushuis is dus ook een Rietveldcreatie. Beiden zijn in hetzelfde jaar, in 1954, gebouwd. Bij het Richardushuis zijn ook zes aanleunwoningen gebouwd, oorspronkelijk bedoeld voor echtparen, maar in de loop der tijd zijn die ook bewoond geraakt door bejaarde mannen, want met de Broeders van Dongen was contractueel vastgelegd dat ze geen vrouwen hoefden te verzorgen. En tot aan 1992 wonen er in het Richardushuis geen vrouwen".

Zijn er nog religieuzen betrokken bij het bejaardenwerk?

"Nog twee. De directeur van het Richardushuis is Broeder Ton Flinkeflogel. In januari is hij 25 jaar directeur van het Richardushuis. Hij wordt binnenkort 68 jaar. En zuster Stella is pastoraal werkster op Habaai. De laatste religieuze directeur van Habaai was Zuster Modesta. Zij had als onderwijzeres in Chili gewerkt en van daaruit is zij naar Curaçao gekomen voor het bejaardenwerk. In de loop van de zestiger jaren zijn toen naar mate er een tekort aan religieuzen ontstond, steeds meer leken komen werken voor de Stichting. Aanvankelijk voor fooitjes, een soort symbolisch bedrag".

Wanneer is die salariëring verbeterd?

"Er is een vakbond opgericht, eerst voor het personeel van het hospitaal, maar later ging die zich ook met de bejaardenzorg bemoeien. In 1972 hebben we voor het eerst een echte stakingsperiode gehad op Habaai, waar men zich tot op ministerieel niveau mee heeft bemoeid. Toen is de eerste CAO tot stand gekomen waardoor het personeel een reële daggeldvergoeding kreeg. Voor die tijd verdiende men ongeveer twee gulden per dag. Dat werd in een keer op Nafl. 9,40 vastgesteld.

"Binnen de Stichting huizen een zeventigtal verzorging of verpleging behoeftige mannen op Santa Rosa en een 120-tal dames op Welgelegen. De behoefte aan verzorging wordt steeds sterker, de vergrijzing neemt toe. In het begin van de 70er jaren is de capaciteit opgeschroefd tot 160, maar gezien het gebrek aan geld en het groeiende inzicht dat bejaarden beter thuis hun leven kunnen leven, zijn we een nieuwe vorm van bejaardenzorg begonnen. Het gros van de bejaarden kwam hier om te wachten op hun dood. Het hele reactiveringsidee voor bejaarden is pas in de loop van de 70er jaren van de grond gekomen. In mei 1976 is een proefperiode begonnen met hulp aan bejaarden thuis. Dat is van start gegaan met behulp van Cebemo/Sede Antia. In november 1976 is het Open Bejaardenwerk officieel van start gegaan met subsidie van de overheid. Het doel daarvan is de bejaarden thuis te helpen, met boodschappen doen, met eten koken en dergelijke, en op die manier de bejaarden zo lang mogelijk thuis te houden. Dit alles met hulp van familie en buren en vrienden. We zijn in de proefperiode begonnen met een maatschappelijk werkster en zes bejaardenhulpen die gezamenlijk dertig bejaarden verstrooid over het hele eiland verzorgden".

DAGOPVANG

"Eind 70er jaren is Habaai opgeschroefd tot 190 plaatsen en bij het Open Bejaardenwerk werkten toen 30 bejaardenverzorgsters, die tussen de 150 en 200 bejaarden zorg en hulp thuis boden. Dat was de toestand in het begin van de 80er jaren. Toen zijn we weer met een nieuw soort hulp gestart: de dagopvang. Een Pasa Dia die de eerste jaren in de aula van Habaai plaatsvond. Daar konden bejaarden die overdag thuis onvoldoende werden opgevangen of die dreigden te vereenzamen, opgevangen worden. Er werd therapie gegeven, handwerken en handenarbeid. De eis is dat er familie is die de bejaarden thuis verzorgt. Maar vaak is het zo dat iedereen overdag weg is. Men moet werken, de kinderen gaan naar school, wij verzorgen dus een soort oppassituatie. Maar in de weekeinden en 's avonds moeten de bejaarden thuis opgevangen worden. Die dagopvang is begonnen in 1981. Nu komen er voor de dagopvang ongeveer 50 bejaarden per dag naar Mi Amparo. In het totaal hebben we tussen de 80 en 100 bejaarden, maar niet iedereen komt elke dag".

"De behoefte blijft gestaag groeien en om daar het hoofd aan te kunnen bieden hebben we in 1985 de oude MAO-school te Alverna omgebouwd tot bejaardenverzorgingshuis. Het heeft ongeveer 70 plaatsen. Nos Laterno heeft een ander karakter dan de twee andere bejaardentehuizen, want het heeft geen grote zaalaccomodatie. Ook Habaai heeft overwegend een zaalaccomodatie, al wordt de zaal boven verdeeld in chambrettes. In Nos Laterno zijn er in principe alleen tweepersoonskamers. Daardoor zijn ze geschikt zowel voor echtparen als voor twee niet-gehuwde bejaarden. In dat laatste geval wordt in de kamer door middel van een kast toch wat privacy gecreëerd. Het zijn geen knotsen van kamers, de afmeting is zo'n 2 bij 3,5 meter, maar toch hebben de bejaarden daar voor het eerst een eigen hoekje".

"Toen we begonnen met het bejaardenwerk lenigden we een bestaande nood. We boden bedden, eten en baden, enz. Daarna kwamen de verschuivingen naar reactivering. We hebben een studie van Habaai laten maken, wat we kunnen doen om het een up-to-date huis te maken met meer aandacht voor de privacy van de patienten. Het moet een ruimte zijn waar de mensen tot hun dood leefruimte hebben en dat bepaalt het beleid van de Stichting. In 1989 zijn naast het huis negen aanleunwoningen geopend. De Stichting stelt zich op het standpunt dat bejaarden totdat ze intensieve verzorging en verpleging nodig hebben, bij voorkeur in hun eigen woning moeten blijven. In eerste instantie zijn we hiermee begonnen op Habaai maar later ook bij het Richardushuis. We willen meer de richting uit van het open bejaardenwerk. Voor de bejaarden in de bejaardenwoningen is het altijd mogelijk in noodsituaties een beroep te doen op Habaai. Maar juist dat beroep doen op, valt erg mee. Ze kunnen ook altijd een warme maaltijd krijgen bij Mi Amparo, dus daarvoor hoeft evenmin een beroep op Habaai te worden gedaan".

Wat was de uitkomst van die studie?

"Die studie van Habaai hebben we laten maken omdat we een idee wilden hebben hoeveel het zou kosten om het huidige Habaai om te bouwen tot een bejaardenhuis met een, twee en vier persoonskamers. De verbouwingskosten komen op ongeveer 20 miljoen gulden. Nieuwbouw zou ook in die orde van grootte liggen. Maar tweederde van het gebouw staat op de monumentenlijst. Daarnaast bezorgt ook de brandveiligheid het bestuur hoofdpijn. De brandweer bezweert ons al jaren dat de bovenverdieping zo vlug mogelijk ontruimd dient te worden. Een verbouwing betekent dat we een noodgebouw nodig hebben voor ongeveer 80 bejaarden, dat wil zeggen een 20 tot 25 aanleunwoningen op het terrein. Zo'n verbouwing van Habaai zal zeker zo'n vier a vijf jaar duren. Dan kunnen we eerst de aanleunwoningen gebruiken om de best ter been zijnde bejaarden onder te brengen. Aan het eind van de verbouwing kunnen die bejaarden dan weer terug naar Habaai en hebben we een heel stel aanleunwoningen erbij. Het plan is in september klaargekomen, en wordt nu bestudeerd door Sede Antia. Als niet-overheidsinstituut zijn wij op Sede Antia aangewezen. Om een project mogelijk te maken moet er 25% zelf ingebracht worden en 75% kan dan gefinancierd worden. Dat is ons de laatste jaren gelukt met de projecten Nos Laterno en de St. Theresiaschool. Wij konden toen, dank zij de zusters, het gebouw en de grond inbrengen. Dat was nog realiseerbaar. Maar het is voor ons niet realiseerbaar om 5 miljoen bij elkaar te krijgen. Nu hopen we op het meerjarenplan met 50% schenking en 50% zachte lening".

"Op dit moment heeft de Stichting Birgen di Rosario ruim 750 bejaarden onder haar hoede. Op Habaai wonen er 190, in het Richardushuis 70, bij Nos Lanterno ook 70. Enkele bejaarden liggen in het hospitaal. Bij de dagopvang komen ongeveer 100 bejaarden en het Open bejaardenwerk verzorgt ongeveer 250 bejaarden op regelmatige basis en nog zo'n 80 bejaarden op onregelmatige basis. Hoe zit het met andere bejaardenhuizen, want er zijn nog meer bejaardenhuizen op Curaçao".

KLEINE TEHUIZEN

"De afgelopen vijf jaar zijn er veel kleine bejaardenhuizen van de grond gekomen, omdat er behoefte bestaat aan meer opnamecapaciteit of verzorgingscapaciteit. Het is nodig dat er van de kant van het eilandgebied een regelgeving komt over wat nu eigenlijk een bejaardenhuis is, hoeveel ruimte er per bejaarde moet zijn, hoeveel personeel, en dergelijke. De Stichting Birgen di Rosario heeft door de overheidssubsidie een zekere kwaliteitsgarantie, maar de verzorging van de bejaarden is relatief duur geworden. En het kan nauwelijks verwacht worden dat het op korte termijn goedkoper zal worden. De overheid zal een beslissing moeten nemen: of je verbiedt het of je laat de wildgroei gaan. Nu worden bejaarden soms gehuisvest onder de mantel van thuislozen. Onze Stichting wil beslist niet preken dat ze als enige bejaarden moet verzorgen op Curaçao, maar het moet wel goed gebeuren".

En welke andere bejaardenhuizen zijn er?

"Tot rond 1985 bestond het Wilhelminatehuis op de Groot Kwartierweg, waar zo'n 45 bejaarden verzorgd werden, maar dat is wegens te hoge exploitatiekosten gesloten. De laatste vijf bejaarden zijn naar Habaai gekomen. Het was zuiver particulier opgezet en men was wars van subsidieaanvragen. Ook stonden daar een 36 aanleunwoningen. Die zijn er nog. Het zou uitgebreid worden naar 54. Maar vanaf het begin wonen daar niet alleen bejaarden, doch ook jongeren. Of er waren niet genoeg bejaarden of het was financieeel niet haalbaar. Vanouds is er natuurlijk ook Huize Hugenholtz op Santa Helena en Casa Hermandad waar men een 70 bejaarden opvangt. Maar nu vangt men daar meer daklozen op. Dan nog de Ansianonan Uni op Grote Berg en de Dagopvang te Barber".

"Er zijn nog een stuk of tien tehuizen die samen tussen de 200 en 300 bejaarden opvangen. Maar veel van het personeel is niet gediplomeerd. In de bejaardenzorg zijn wij de enigen die alleen met gediplomeerd personeel werken en die met de vakbond samenwerken. Wij werken niet samen met andere bejaardenhuizen, neen".

Komt de familie de bejaarden die in een tehuis zijn opgenomen vaak bezoeken?

Zr. Pieters: "In het Richardushuis komt niet veel bezoek. We proberen wel de familie van alle mannen daar te activeren en te zorgen dat ze meer op bezoek komen. Op Habaai wonen een paar bejaarden die nooit bezoek krijgen, maar dat aantal is maar klein. In Nos Lanterno komt men juist heel graag op bezoek".

Dr. Swart: "Dat heeft ook veel te maken met de verpleegtoestand van de patienten. Als ze dement zijn kan het heel benauwend zijn om te komen. Mensen willen niet alleen maar een hand vasthouden, ze willen ook graag praten met de bejaarde. Bezoek is ook voor de demente bejaarde heel belangrijk. Je weet niet wat een demente bejaarde oppakt. Het lijkt niet zo te zijn, maar je weet het niet. Toch is het belangrijk voor ze dat er iemand is die bij ze die komt".

Zr. Pieters: "In Nos Lanterno wonen minder dementen. Als ze thuis al dement zijn, worden ze niet opgenomen in Nos Lanterno. Als ze later dement worden, worden de bejaarden zo lang mogelijk daar gehouden. Pas als het niet anders kan, komen ze naar Habaai. In Nos Lanterno wonen dus veel bejaarden die geestelijk nog vrij goed zijn. Het Richardushuis is het slechtst wat bezoek betreft".

Dr. Swart: "Bijna de helft van de bewoners daar is dement in meer of mindere mate. En er zitten ook mannen bij die nooit aandacht aan hun kinderen hebben besteed of alcoholisten".

Zr. Pieters: "Dat moet je niet zo zeggen. Ook in Nederland wonen mannen die hun kinderen hebben verwaarloosd en nu ze oud zijn nooit meer opgezocht worden. Het is allemaal waar, maar er wonen ook mannen die zich wel netjes gedragen hebben, die getrouwd waren en voor hun gezin zorgden".

Dr. Swart: "Kinderen trekken meer naar de moeder dan naar de vader. En in de los-vaste situatie op Curaçao is dat nog sterker. Daarnaast zijn er vier keer zoveel bejaarde vrouwen als mannen, dus zijn er meer vrouwen die bezoek krijgen. Op Habaai zijn er 20 mannen op 190 bewoners, in Nos Lanterno zijn het er 10 op de 70. Bij het Open Bejaardenwerk zijn het ook overwegend vrouwen of echtparen. Alleenstaande mannen worden eerder opgenomen. Absoluut is de verhouding 1 op 4 boven de 85 jaar. Van de 330 opgenomen bejaarden zijn 100 mannen. Dat is relatief veel. Bij het verpleeghuis is de verhouding ongeveer gelijk. Maar bij het hospitaal is de verhouding 1 op 1, dus evenveel mannen als vrouwen. Eigenlijk zijn er 10% meer vrouwen, maar dat komt door de afdeling gynaecologie".

Wat is de gemiddelde levensverwachting op Curaçao?

Zr. Pieters: "71 jaar voor een man en 76 voor een vrouw. Maar de gemiddelde leeftijd in de wijk Wishi is aanmerkelijk hoger. Niet dat het hier gezonder is onder de rook van de Isla, maar Habaai ligt hier".

DRUGS

Dokter Swart is naast zijn werk bij Birgen di Rosario ook huisarts op Otrobanda. "Drugs is het grote probleem van Otrobanda. De oude mensen voelen zich niet meer veilig in hun eigen huis. Komt er zo maar een arm door het raam. Trekt de stekker uit het stopcontact en neemt de nieuwe broodrooster mee. Of alle sieraden worden meegenomen. Mensen durven hun deur niet meer open te doen. Als de overheid er nu geen geld in investeert om het drugsprobleem op te lossen, zullen ze straks veel meer moeten investeren om de bejaarden te beveiligen. Een aantal bejaarden wil wel een beter huis, maar ze willen niet uit hun buurt weg. Gerenoveerde huizen zijn vaak te duur voor ze. Ze kunnen zich nou net zelf redden. De FKP houdt wel rekening met de bejaarden en heeft ook wel bejaardencomplexen gemaakt. Maar bejaarden in de Penstraat bijvoorbeeld hebben veel last van chollers, ze zijn bang. En wat doe je eraan? Bejaarden hebben weinig verweer tegen dat soort dingen, minder nog dan gewone mensen".

Hoe zal het 50-jarig bestaan van de Stichting Birgen di Rosario worden gevierd?

"We herdenken deze vijftig jaar op eenvoudige wijze. Allereerst met een H.Mis op 10 januari op het plein voor Huize Welgelegen. Die H.Mis zal door de bisschop met twee priesters worden opgedragen. Wij nodigen daarvoor alle bejaarden uit die bij ons in zorg zijn, en al het personeel. Tevens zullen er enkele genodigden worden gevraagd, maar niet veel, want alle aandacht willen we doen uitgaan naar de ouderen. Op 13 januari zal er een eenvoudige receptie zijn voor genodigden. Voor Curaçao staat een informatieprogramma op stapel. Via de televisie willen we in verschillende programma's onderdelen van de Stichting nader toelichten. En ook via de radio en de kranten willen we meer bekendheid geven aan de bejaardenzorg. De 13e januari zal ook ons gedenkboek verschijnen. Het eerste exemplaar zal aan de gouverneur worden aangeboden. Tenslotte zullen in de huizen zelf van 10 tot 17 januari gezellige middagen en dat soort zaken voor de

bejaarden georganiseerd worden. Wij willen de aandacht vestigen op de bejaardenzorg en in het kader van ons 50-jarig bestaan hebben we een grote bedelactie gehouden bij de bedrijven om te vragen om inventarisgoederen. Dat houdt in bijvoorbeeld rolstoelen, beddelakens, transportmiddelen, alle dingen die niet onder de normale subsidie vallen. Samen gaat dat om een substantieel bedrag. We hebben ook donateurs gevraagd om ons te helpen met de kosten van het gedenkboek en om het feest te financieren. De posterijen zullen die week alle post voorzien van een gedenkstempel: 50 jaar Birgen di Rosario".

Kinderkerstpuzzel

HORIZONTAAL: 1. herenkleding; 4. de eerste vrouw op aarde; 6. indien; 9. de eerste man op aarde; 10. armoedig huisje; 11. vervoeging van kennen; 12. naaldboom; 14. insekt; 15. kilometer (afkorting); 16. heel erg fijn; 18. op dit moment; 19. spoedig; 20. getal; 22. ontkenning; 24. knaagdier; 26. soort baardje; 31. deel van een bloem; 36. flink; 37. vervoeging van eten; 38. gebruikt je moeder vaak samen met rozijnen; 42. diertje, dat vaak bij honden en katten voorkomt; 44. sneeuwschoen; 46. bewoner van Ierland; 48. hoofd; 50. ieder; 52. voegwoord; 54. smeersel; 56. vervoeging van eten; 57. een opgerold voorwerp; 59. soort; 60. artikel (afkorting); 61. zich voeden; 62. iemand, die te weinig heeft; 63. niet droog; 64. meubel in de slaapkamer; 65. vervoeging van kennen.

VERTICAAL: 1. grijpen; 2. levenslucht; 3. voorwerp met een handvat om vloeistoffen in te bewaren; 5. eén heleboel; 6. artikel (afkorting); 7. salaris; 8. grote plant met veel takken; 12. ginds; 13. tegenovergestelde van wel; 16. zuster (afkorting); 17. gij; 19. lidwoord; 21. Nederlandse Spoorwegen (afkorting); 23. voegwoord; 25. deel van het lichaam; 27. niet uit; 28. met veel kracht; 29. voorwerp om water in te koken; 30. bewoner van Estland; 31. kledingstuk; 32. 100 m²; 33. hoofddeksel; 34. kippenloop; 35. advertentie (afkorting); 39. hals; 40. reeds; 41. muzieknoot; 42. feest houden; 43. oké; 44. boom; 45. weinig; 46. persoonlijk voornaamwoord; 47. knaagdieren; 49. boven; 51. bergruimte; 53. rekening; 55. vleesje aan een stokje; 56. iemand die te weinig geld verdient; 58. bewoner van Letland; 60. woonboot.

OPLOSSING PUZZEL VAN 21 NOVEMBER:
HORIZONTAAL: 1. paar; 5. lade; 7. e.d.; 8. tak; 10. as; 11. weer; 13. we; 16. elf; 18. do; 19. spin; 21. naar.

VERTICAAL: 1. peer; 2. al; 3. rat; 4. heks; 6. daar; 9. de; 11. welp; 12. ei; 13. wesp; 15. boer; 17. Fin; 20. na.

ZIE VOOR oplossing en de winnaar de eerste Kinderkrant in januari. Stuur je oplossing naar de Amigoe (Scherpenheuvel z/n of P.O.Box 577; Aruba - Caya Betico Croes 110; Bonaire -de heer Linkels, P.O.Box 122) **vóór 3 januari 1993** en zet op de enveloppe: KINDERPUZZEL.

De winnaar van de **Kerstpuzzel** ontvangt een waardebon van f.50,- van Augustinus Boekhandel.

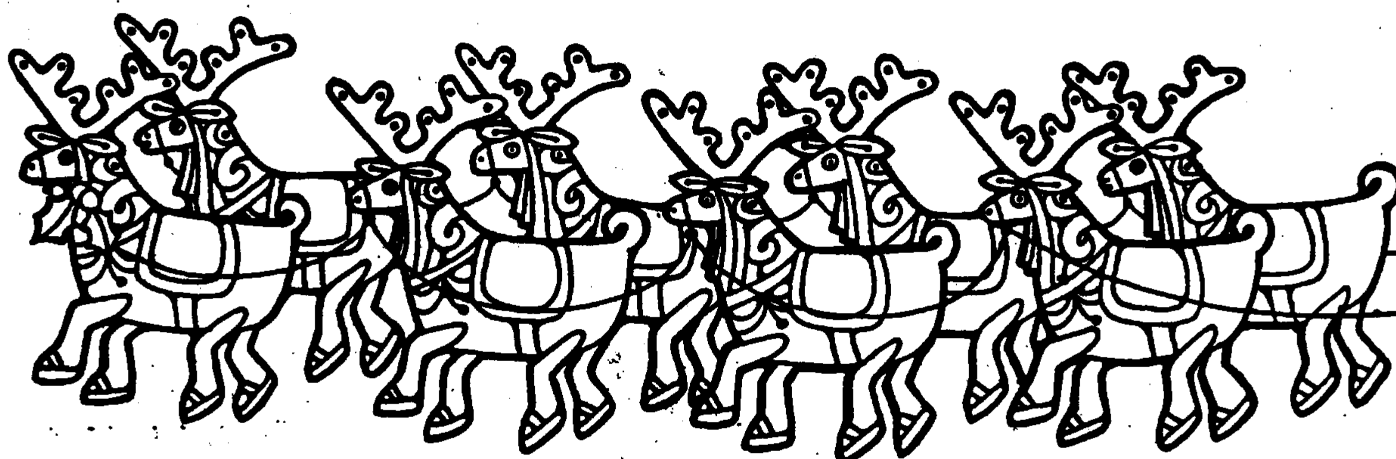
****

Lientje wordt door moeder naar bed gebracht. Plotseling vraagt ze: "Ma, hoe krijgen de engeltjes hun nachtjapon over hun vleugels?"

****

Kerstmis. Aan het einde van de nachtmis wenst de pastoor de mensen mooie feestdagen toe en zegt tot slot: "En alle mensen die ik pas volgend jaar met Kerstmis weer terug zie, wens ik nu alvast een prettig carnaval, een zalig Pasen en een fijne vakantie!"

Om te kleuren

De Kerstster

= door Nel de Jong =

MARINA, TASHA en WENDY waren drie vrolijke zusjes. Behalve die ene dag voor Kerstmis. En geen wonder. Hun vader was piloot bij de ALM en zou er met Kerstmis niet zijn.

Die middag zou hij thuiskomen en dan gelijk met mama en zijn drie dochters naar een leuk weekendhuisje te Westpunt gaan. Ze hadden zich er zo op verheugd. Mama had van alles ingepakt. Lakens en handdoeken natuurlijk, maar ook een ham, krentebrood, taart en vlees voor een barbecue. Afijn, te veel om allemaal op te noemen. Zelfs een kerstboompje stond klaar om boven op de auto gebonden te worden. En ze hadden al plannen gemaakt om er in plaats van kerstballen zelf beschilderde schelpen in te hangen. Dat paste beter bij een weekendhuisje, vonden ze.

Maar 's morgens vroeg had papa opgebeld vanuit Trinidad. Er mankeerde iets aan het vliegtuig en ze konden niet vliegen. Daar zaten ze toen. Mama bijna in tranen, terwijl Marian, Tasha en Wendy elkaar teleurgesteld aan keken. Mama wilde niet eens meer naar Westpunt gaan.

"Nou, daar kunnen we tenministe nog zwemmen", vond Tasha. "En schelpjes zoeken voor de kerstboom", zei Wendy. Ze had net haar verfdoos ingepakt. "Tja, en om nu alles weer uit te pakken", zei Marian. "Dat is zo", knikte mama. "Laten we dan maar het beste ervan maken."

En zo waren ze te Westpunt aangekomen, hadden alles uitgepakt en op zijn plaats gezet en zaten elkaar toen een beetje sip aan te kijken. "Ik ga wandelen", zei Wendy. "Ik ga mee", zeiden Marian en Tasha. Maar mama wilde liever even uitrusten, lekker lui met een boek op de veranda. "En dan zet ik intussen de ham in de oven", bedacht ze.

De drie zusjes wandelden naar het vissersbaaitje. Het was er rustig. De vissers waren zeker vroeg naar huis gegaan om Kerstmis te vieren. Alleen een oude visser zat nog tegen zijn boot geleund een net te repareren. Hij groette hen vriendelijk.

"Gaat u niet naar huis om Kerst te vieren?" vroeg Wendy.

"Ai no", schudde de visser zijn hoofd. "Thuis zit ik ook maar alleen". Hij vertelde dat zijn vrouw een paar jaar geleden overleden was en dat zijn twee zonen in de stad woonden.

"Maar u kunt toch ook naar de stad gaan?" zei Tasha.

"Misschien morgen", antwoordde de visser. "Een van mijn geiten kan elk ogenblik lammetjes krijgen en dan wil ik in de buurt zijn. En jullie zitten zeker in een van de weekendhuisjes".

Ja, knikten de zusjes. "We zijn vanmiddag aangekomen", vertelde Tasha, maar ze zei niet dat haar vader er met Kerstmis niet zou zijn. Ten slotte hadden zij nog hun moeder. En de visser zat helemaal alleen.

"Ik denk, dat hij zelfs nog geen kerstboom of ham heeft", zei Wendy, toen ze naar huis terugliepen. "Dat kopen oude mensen, die alleen wonen, bijna nooit. Kijk, hier is het weggetje bij de kerk, waar hij zei dat zijn huisje staat. Misschien kunnen we hem straks een stuk ham en taart brengen".

En dat deden ze. "Blijf niet lang weg", zei mama. "Het wordt al bijna donker."

"Nee maar", zei de visser verrast, toen de meisjes hem hun cadeautjes gaven. "Dat is lief van jullie. Ik ben te druk met vissen geweest om iets extra's voor Kerstmis te kopen. Nou, dat zal smaken, hoor". Je kon zien dat hij blij met zijn nieuwe vriendinnetjes én de ham was. "Ik heb voor jullie ook een verrassing", zei hij. "toen ik thuis kwam, waren de lammetjes al geboren".

Marian, Tasha en Wendy verdrongen zich voor het hek van de geitenkraal. Wat zagen de lammetjes er schattig uit. Net speelgoedbeestjes. Ze wankelden nog een beetje, maar ze wisten precies hoe ze melk bij hun moeder konden drinken. "Konden we er maar één mee naar huis nemen", zei Marian.

En toen gingen ze vlug

naar huis terug, want het was intussen toch al donker geworden. Hier en daar schitterde er al een ster aan de hemel. Eén lichtje bewoog. "De kerstster", fluisterde Wendy. "Wel nee", zei Marian. "Dat is een vliegtuig". Maar Wendy was er zeker van dat het de kerstster was. "Kom mee", riep ze. "De kerstster wil ons iets vertellen". En ze rende een donker paadje in naar de plaats waar het licht aan de hemel verdwenen was.

"Kom nou hier!" riepen de andere twee, maar Wendy luisterde niet en rende door. "Straks breekt ze nog haar been, die sufferd", foeterde Tasha. Struikelend over hobbels en stenen liepen ze achter hun zusje aan, want ze wilden haar niet alleen laten. Wendy zat aan het eind van het pad bij een afrastering van gaas. "Help me", zei ze. "Zie je wel dat het de kerstster was."

Er zat een klein angstig mekkerend geitje met zijn kop in het gaas vast. En het koste hen heel wat moeite het te bevrijden. Marian duwde zijn kop omhoog, zodat die terug door de opening kon. Tasha verboog het gaas, zodat de opening groter werd. En Wendy hield het geitje stevig vast, zodat het niet weg kon lopen in het donker. Maar het geitje was te uitgeput om weg te rennen. "Hij heeft misschien al wel de hele dag hier gestaan", zei Wendy. "Laten we het naar de visser brengen."

"Nee maar", zei de visser, voor de tweede keer, verrast. "Dat is een van mijn geitjes".

"Gaat hij dood?" vroeg Wendy angstig.

"Dat denk ik niet", lachte de visser. "Let maar eens op." Hij zette het geitje in de kraal en het rende regelrecht naar zijn moeder om melk te drinken.

Opgelucht gingen de zusjes voor de tweed[…] op weg naar hui[…] renden haast, want h[…] nu toch wel laat gew[…] en mama zou vast […] rust zijn. Maar toen […] het weekendh[…] kwamen, stond de au[…] tio Mitterio voor de d[…] hoorden mama lach[…] toen........ de stem[…] papa. "Papa!" riep[…] alle drie tegelijk[…] stormden naar binnen[…]

En papa vertelde […] op het laatste ogenb[…] vliegtuig toch nog h[…] kunnen maken. En z[…] hij alleen maar een […] te laat op Hato a[…] komen.

"De kerstster!" r[…] Marian en Tasha. "De[…] ster was het landing[…] van het vliegtuig!" […] Wendy was het er nie[…] eens. "We zagen de […] ster", hield ze vol. "A[…] hadden we dat lam[…] nooit kunnen redden."

Kerstmopjes

Twee dames, die elkaar niet uit kunnen staan, ontmoeten elkaar op een Kerstdiner.

De een: "Oh, wat een mooie parelketting heb je om. Weet je dat je kunt weten of die parels vals of echt zijn door erop te bijten? Mag ik het eens proberen?"

De ander: "Zeker, maar dat lukt alleen met echte tanden, niet met een kunstgebit."

****

Jansen komt bij de Chinees om zijn beste pak af te halen. Bij het afrekenen vertelt hij de juffrouw dat hij die avond naar een Kerstdiner gaat.

Zij: "Nou meneer, veel plezier dan...... en veel vlekken."

Wist je da[…]

ZO'N HONDERDVIJFTIG JAAR geleden woond[…] Londen een directeur van een museum, Henr[…] genaamd. Elk jaar tegen Kerstmis schreef […] vrienden korte briefjes, waarin hij ze gelukkige […] dagen toewenste. Maar in 1843 had hij daar echt g[…] voor. Dus vroeg hij een vriend, de kunstschilder […] Horsley, om een kaart te tekenen, waarop hij 'G[…] Kerstfeest' kon laten drukken. Die kon hij dan k[…] klaar naar zijn vrienden sturen. Hij was dus de u[…] van de kerstkaart. En de mensen vonden het zo'n […] idee, dat ze nu allemaal zulke kaarten naar hun v[…] en kennissen sturen.

****

De laatste jaren nemen we hier op onze eilanden […] meer de Amerikaanse gewoonte van de Kerstm[…] Kerstcadeautjes over. Maar wij kennen Rudolf […] Dat is het rendier van de Kerstman. De Ame[…] kinderen zingen zelfs liedjes over hem.

****

In China viert men geen Kerstfeest. De winkels zij[…] Timmerlui en metselaars, fabrieksarbeiders en […] mensen gaan 's morgens gewoon naar hun wer[…] toch gaat tegenwoordig het feest niet meer ong[…] voorbij. De meeste Chinezen weten niet dat het […] is ter ere van de geboorte van het kindje Jezus. […] vinden het feest, zoals het door ons gevierd w[…] leuk. En een heleboel mensen sturen elkaar […] kerstkaarten. In sommige gezinnen krijgen de ki[…] zelfs een cadeautje en wordt er iets extra lekkers […] gezet. Alleen de kerstboom hebben ze nog niet o[…] nomen.

****

Kleur de vakken met een stip.

Verbind de punten van 1 tot 62.

Twee heren raken tijdens een Kerstfeest met elkaar in gesprek.

De een: "Weet je dat het heel gemakkelijk is om zonder uitnodiging op zo'n feest binnen te komen? Mij is het tenminste zonder problemen gelukt."

De ander: "Inderdaad, ik heb ook geen uitnodiging."

De een: "Hoe heb jij het klaargespeeld?"

De ander: "Ik ben de gastheer."

****

Jantje komt uit school thuis.

Vader: "Ik dacht dat je je kerstrapport mee zou krijgen."

Jantje: "Ja, maar ik heb het aan Maikel uitgeleend. Die wou zijn vader laten schrikken!"

Zoek de 5 verschillen

OPLOSSING: 1. voelspriet slak; 2. stipje grote paddestoel; 3. grasspriet tussen paddestoelen; 4. grasspriet rechts; 5. kiezelsteentje bij kop slak.

TEKEN DE twee figuurtjes over op papier. Kleur ze en plak ze op dun karton. Zorg ervoor dat de hele oppervlakte met lijm bestreken is. Knip ze uit en maak een gaatje op de aangegeven plaats. Rijg er een gouddraad koordje door en hang ze in de kerstboom.

...Op welk geluk is niemand gesteld?

...Mijn eerste betekent: ... Mijn tweede is een ...wijn. Het geheel neem ... school mee naar ... laten we maar ... dat het goed is.

...Mijn eerste is een roof... Mijn tweede een slee. ...erde een boom. En ...geheel is een stad in ...land.

...Wat heeft maar één ...

...In welke kant van de ... groeien de meeste ...

...Mijn eerste betekent: ...open. Mijn tweede vind ... namen, maar niet in ...en. Mijn derde is een ...ord. Mijn vierde is een ...enbekende. En mijn ...el doet iedereen ... keer per minuut.

...e ham wordt noch ... noch gekookt?

...Welke haan kraait ...

...lke raten geven geen ...?

...eerste is het tegen...elde van vóór. Mijn ... een lidwoord. Mijn ... een deel van het ... En mijn geheel ...t: later.

OM VAN Tanja naar Gerda te komen, moet je in de rijtjes 2 tot en met 4 telkens één letter veranderen volgens het volgende voorbeeld:

BEL
BAL
ALP

T	A	N	J	A
2				
3				
4				
G	E	R	D	A

Ik zal je een handje helpen: Tanja had zin om naar Gerda te gaan, maar wilde eerst wat drinken. Wat ze dronk, kun je te weten komen door één letter te veranderen. Zet dat woord in rijtje 2.

Toen liep ze langs een korenveld. Welk produkt krijgen we van dat veld? Verander één letter van woord 2 en zet het nieuwe woord in rijtje 3. Daar zag ze Gerda al in haar tuin (rijtje 4) zitten. Ze deed nog een stap (verander dus nog één letter) en ze was bij Gerda!

OPLOSSING: Tanja, ranja, graan, gaard, Gerda.

OPLOSSING: 1. ongeluk; 2. rapport; 3. Leeuwarden; 4. kous; 5. buitenkant; 6. uitademen; 7. boterham; 8. sprinkhaan; 9. piraten en 10. Nader-hand.

HET ORKEST

Hierboven zie je enkele instrumenten die in een orkest meespelen. Hoeveel instrumenten tel je.

OPLOSSING: negen

Driehoeken tellen

Hoeveel driehoekjes tel je in deze tekening?

OPLOSSING:

Kranten spelletjes

KRANTEN KRUIPEN

Zijn toevallig alle neefjes en nichtjes tegelijk Bon Pasku komen wensen? Dan kunnen jullie leuk dit spelletje doen.

Verdeel de kinderen in twee groepen en laat ze achter elkaar staan. Een eindje verder leg je voor elke rij een krant, een schaar en een paar reservekranten. Laat iemand tot drie tellen en bij drie gaan de nummers 1 van de twee rijen zo snel mogelijk naar hun krant, knippen er een gat in en kruipen erdoor.

Ze rennen terug naar hun rij, tikken nummer 2 aan die zo snel mogelijk naar de krant rent en erdoor kruipt. En zo verder. De rij die het eerste klaar is, heeft gewonnen. Maar..... als de krant per ongeluk stukgaat, dan moet degenen die dat gedaan heeft, een nieuw gat in een van de reservekranten knippen en daar doorheen kruipen. Dat kost tijd natuurlijk, dus zorg dat je niet al te wild door de krant kruipt!

LETTERTJE PRIKKEN

Hè, Hè, was dat even rennen! We hebben het er warm van gekregen, dus gaan we nu een rustiger spelletje doen. Pak een potlood, leg een krant voor je neer en prik met je ogen dicht je potlood in de krant. Kijk nu, op welke letter de punt van het potlood terecht is gekomen.

De E? Probeer dan in bij voorbeeld drie minuten zoveel mogelijke woorden die beginnen met een E, op te schrijven. Degene, die de meeste woorden heeft, is de winnaar.

Om zelf te maken

MET ZOVEEL vrije dagen voor de boeg gaan we eens even hard aan het werk en een heel huis maken! Schrik maar niet, het valt allemaal reuze mee. Om te beginnen heb je twee schoenendozen nodig. Die lijm je op elkaar met de openingen naar je toe (zie tekening 1). Ook de deksels plak je met de langste randen op elkaar. Op de buitenkant teken je ramen en deuren. Die deksels dienen dus als het voorkant van het huis. Je kunt ze wegnemen, wanneer je maar wilt (zie tekening 2).

Daar staat dus je huis al. Je moet het alleen nog opschilderen met plakkaatverf. De binnenwanden kun je wit laten. Maar als je moeder nog een stukje behang over heeft, is dat natuurlijk ook goed te gebruiken. Of je tekent zelf een behangetje. En nu gaan we het huis verder aankleden en inrichten.

Vloerkleden maak je van bruin papier of lapjes. Alle meubels maak je van lucifersdoosje en gebruikte lucifers of spelden als poten. Hier zijn een paar voorbeelden: een bed maak je van een leeg lucifersdoosje met vier lucifers als poten. Voor een hemelbed (zie tekening 3) schuif je een tweede doosje rechtopstaand tegen het eerste.

De kaptafel (zie tekening 4) maak je van drie doosjes op elkaar geplakt. Als schilderijtjes knip je kleine plaatjes uit tijdschriften en geef je ze een randje van zilverpapier. Wil je een spiegel boven de kaptafel? Neem dan een stukje karton en beplak het met zilverpapier.

Voor de stoelen gebruik je schijfjes kurk met lucifers of spelden als poten en gebogen spelden als leuning. Bij stoelen hoort een tafel: een omgekeerd lucifersdoosje op vier lucifers. De zitbank maak je van twee lucifersdoosjes (de zitting) met kartonnen rug en zijkanten. Je kunt hem met een stukje stof bekleden of met plakkaatverf een kleurtje geven (zie tekening 5).

Geen huis zonder klerenkast: een langwerpig doosje, waarop je een deur tekent. Een piano: twee lucifersdoosjes vormen de achterkant. Van een derde doosje maak je de toetsen. Teken die er wel op vóór je het doosje tegen de achterkant plakt! Twee voetpedalen van karton (zie tekening 6).

Op het dekseltje van een klein rond doosje kun je de wijzers van een klok en de cijfers tekenen en dan heb je nog een klok erbij ook. Zo kun je zelf steeds meer erbij verzinnen: een televisie, lampen en vaasjes met (papieren) bloemen. Misschien bedenk je op een van de wanden nog plaats om er een raam met gordijntjes op te tekenen. Het is niet iets wat in een avond af is. Je kunt er heel wat uurtjes gezellig mee bezig zijn.

1.
2.
3.
4.
5.

De Kerstman en Sinterklaas vrienden of vijanden?

SINTERKLAAS en de kerstman spelen voor één op de vijf ondervraagde Nederlanders geen enkele rol. Van de 50-plussers heeft zelfs één op de vier de twee gulle gevers uit zijn of haar leven verbannen. Dat is de meest in het oog lopende conclusie uit het rapport 'De Kerstman en Sinterklaas: vrienden of vijanden?' van een marktonderzoekbureau uit het Nederlandse Dongen.

= door Eef Hermers =

Wat de onderzoekers zelf het meest verbaasde? De vermeende trend 'Kerst is in en Sint is uit' werd niet door de uitkomsten van het onderzoek onder ruim 4.000 personen van 12 jaar en ouder bevestigd. Van de Nederlanders geeft 62 procent cadeaus met Sinterklaas en 35 procent met Kerstmis. Deze percentages veranderen de laatste jaren nauwelijks. Sint Nicolaas wordt veelal vereerd als patroon van de handelaars. De winkeliers in deze stad 'misbruiken' hem daarom ook als logo op affiches, waarop Sint Maarten (11 november), Sinterklaas (6 december) en de Kerstman (25 december) in één adem worden genoemd. Drie 'geef-momenten' en als het even kan alle drie, want business is business.

Uit het rapport blijkt, dat de grootste aanhang voor de Kerstman gezocht moet worden onder 20 tot 29-jarigen, terwijl Sinterklaas het vooral moet hebben van de 30 tot 39-jarigen. Dat laatste ligt natuurlijk aan de trouwe kinderschaar beneden de 12 jaar, die niet is ondervraagd. De populariteit van Sinterklaas zal pas écht verminderen, als de twintigers van nu, zodra ze uit de kinderen zijn, switchen naar de Kerstman of helemaal geef-onverschillig worden. Het rapport geeft geen voedsel aan die veronderstellingen; daar is een vervolg-onderzoek voor nodig.

VERLANGLIJSTJES

Boeken en tijdschriften staan met 45 procent het hoogst genoteerd op de verlanglijstjes. Waarmee overigens niet is gezegd, dat de resterende 55 procent gillend op de vlucht slaat als ze een boek in de schoen of onder de kerstboom aantreffen. Dat is het plezierige van cijfers uit enquêtes. Je kunt er vele kanten mee uit. De 12 procent, waarmee speelgoed op de verlanglijstjes de achtste plaats inneemt, geeft natuurlijk een volkomen verkeerd beeld van de samenleving. Dat krijg je ervan als enquêteurs kinderen beneden de 12 jaar niet als mondig beschouwen en als weinig speelse ouders eerder aan zichzelf denken dan aan hun kroost. Het verlanglijstje is even traditioneel als de pakjesavond zelf. Cd's zitten met 44 procent op de hielen van de boeken en tijdschriften. De ronde discs mogen dan betrekkelijke nieuwkomers zijn; in feite zijn het de opvolgers van de aloude lp's, die in eerdere decennia mede de dienst uitmaakten. De verschuiving van plaat naar disc heeft nauwelijks meer betekenis dan de overstap van Sint op de Kerstman.

Om de top tien van wensen compleet te maken: de drieeenheid parfum, after-shave, eau-de-toilette is met 37 procent goede derde en dan volgen kleding, huishoudelijke artikelen, sieraden, (tuin)gereedschappen, speelgoed, cosmetica en videobanden. Het ontmoedigingsbeleid van de Nederlandse regering begint zijn vruchten af te werpen: drank (8 procent), snoepgoed (6 procent) en rookwaren (4 procent) komen respectievelijk op de elfde, dertiende en vijftiende plaats.

De ontheiliging van het kerstlied

= door Cor Swanenberg =

ER IS IETS merkwaardigs aan de hand met het Kerstfeest in de zuidelijke Nederlanden. Een feest dat vanouds borg stond voor huiselijke sfeer bij uitstek wordt allengs als burgerlijk en dus verwerpelijk ervaren.

Kerstmis deed ons vroeger altijd denken aan het knusse samenzijn van het hele gezin in de buurt van de warme kachel, de opgetuigde Kerstboom en de verlichte Kerststal, tegenwoordig denkt de jeugd vaak niet meer aan die dingen en men zoekt die ook niet. Zelfs de nachtmis is qua klandizie op haar retour en dat was in mijn tijd toch kerkelijke publiekstrekker nummer één. Nooit vergeet ik de overvolle kerk met zijn ellendig lange dienst waarin veel nuchtere mensen (vooral jonge meisjes) flauwvielen. Het Kerstfeest is geleidelijk aan uit de kerkelijke sfeer gegroeid; velen zien het als een gezelligheidsgebeuren dat goed past in het koude jaargetijde.

SNEEUW

Er zijn nog altijd personen die hopen op sneeuw, want dat hoort voor hun gevoel bij de geboorte van Christus en zo'n maagdelijk wit pak buiten verhoogt ongetwijfeld de stemming. Maar de laatste jaren laten de weergoden het voor Nederland wat dat betreft behoorlijk afweten en ook dat draagt wellicht bij tot verlies aan 'kerstgevoel'. Wat was dat voor een speciale sensatie? Het had iets van een schone lei waarbij een hoop goede voornemens opdoemde. Misschien hing het ook samen met het naderende einde van het jaar. Men kon op de valreep nog wat goede dingen bedenken en doen om zijn geweten te sussen voor minder goede perioden. Hoe het ook zij, naar mijn idee dromen steeds minder mensen bij ons van een *white Christmas*, hoewel er nog altijd jeugdigen zijn die vlassen op ijspret in hun Kerstvakantie (dat moet een merkwaardig gegeven zijn voor Curaçaoënaars, maar ons kikkerlandje ligt nu eenmaal ver van de tropen).

Zo'n tiental jaren geleden verschenen de eerste tekenen van profanatie van het kerkelijke geboortefeest, toen de Belgische *performer* Urbanus een single uitbracht met de titel 'Een bakske vol met stro'. "Jezuke is geboren, halleluja, hallo, Jezuke is geboren in een bakske vol met stro!" luidt het refrein. In de stroten wordt de draak gestoken met de koningen, de Heilige Geest en de engelen en op het einde laat de zanger Jezus snel vertrekken in een sportwagen en voegt de gelovigen toe dat al die hem nog volgen wil 'wreed hard zal moeten lopen.'

De zanger Ad de Laat creëerde een lied over de vierde koning die uit Brabant kwam met 'zult en krentenmik'. Vijf jaar later verschijnt er van het Brabantse trio Linnegoewd een lied dat 'De koningen met de kromme arm' heet en daarbij moet men weten dat die 'kromme arm' staat voor het geschenk aan de kraamvrouw. 'Met de kromme arm gaan' betekent op kraamvisite komen. In dat lied krijgt Jezus allerhande hedendaagse zaken in plaats van goud, wierook en mirre. Zo is er in het begin Sunlightzeep en fluor voor het melkgebit, voor Maria een krentenmik en voor Sint Jozef tabak en cognac. Op het einde blijkt er een computerspel en een fonduestel aan te pas te komen.

Weer vijf jaar later komt Huub van Eijnthoven met een lied Kerstmis in Brabant op CD. De slotstrofe van zijn negatieve kijk op Kerstmis luidt onverbloemd: "Kerstmis in Brabant, een parodie. Mijmeringsrestant, een melodie. Vreten op aarde, massadressuur. Weg zijn de waarden, spijskaartcultuur..." Op diezelfde CD ontmoeten we ook Linnengoewd met het leuke onschuldige Kerstlied: 'Tussen Jantje den Ezel en Pietje den Os', waarbij de huisdieren van de kerststal dus personen zijn geworden. De slotregels van deze vrolijke 'hymne' zijn: "Het was me 'n herrie, het was me 'n spul daar achter in het dorp in die stal van het jaar nul."

Ook Noord-Nederland deed een duit in het zakje via Youp van 't Hek met zijn Kerstkonijn. En ondertussen zijn er meer goedmoedige spotliedjes op het kerstgebeuren geschreven en vertolkt, o.a. door Wout van Venrooij, maar dit jaar kwam er een kerstsong op CD van een bijzonder zoetgevooisd zangeresje. Haar alles tot nog toe slaat. Het lied heeft de controversiële titel: 'Jezus was een duris', waarbij weer even vermeld dient te worden dat 'duris' Brabants is voor meisje (het is verwant aan het Nederlandse woord deerne). Het liedje verdient volledige aandacht zowel zangtechnisch als tekstmatig, maar wij zullen ons hier tot het laatste beperken. Lya's lied kent het refrein:

"Hee, was Jezus wel een jongetje? Wij geloven daar geen fluit meer van. Daarom beert dus hier dit tongetje: Jezus was een meid en geen man! Niet Jee-zus dus, maar gewoon je zus, de Verlosser was een dame..." Deze boute bewering wordt verder uitgebouwd in de drie volgende strofen, waarin Sint Jozef het ook nog aan de stok krijgt met de musicerende engelen, omdat hij geen muziek besteld heeft. We geven hier de slotstrofe omdat die de bedoeling van het lied zo duidelijk maakt: Sint Jozef moest wel wennen aan het nieuwe feit. "Wat kan 't ook schelen" was zijn belijdenis. "Christus geen man, maar wel een mooie meid, spaart ook nog het geld voor de besnijdenis. Eigenlijk veel beter: 'n vrouw die alles redt, want vrouwvolk weet wat lijden is.."

Mijmeringen over de tweede ster in onze vlag

Brieven uit Klein Curaçao

= door Jeff Sybesma =

Vriezer BRIEF 1

23 december 1992

WAARDE VRIEND,

Het is alweer een tijdje geleden dat we elkaar geschreven hebben. Wat gaat de tijd snel. Natuurlijk is het geen excuus, maar ik heb het de laatste tijd zo ontzettend druk. Druk, zul je je afvragen? Hoe kan ik het nu druk hebben op Klein Curaçao? Toch is het echt zo.

Vroeger viel het allemaal nog wel mee. Regelmatig overnachtten hier een paar vissers in primitieve hutjes die ze zelf gemaakt hadden. Ook woonde er een vuurtorenwachter die alleen hoefde te zorgen dat hij zijn lamp 's nachts ontstak. Driemaal per dag klom hij in zijn radio om contact te zoeken met Fort Nassau. Je kon er je klok op gelijk zetten. *Fort Nassau, Fort Nassau... aki Klein Kòrsou... nada partikular pa meldu..."* Dat was nog eens een tijd. We maakten ons alleen druk over onze visvangst en hoe we vandaag onze vis zouden eten. We kenden elkaar allemaal en deelden alles samen. Ons eilandje was ons huis waar we van houden. Eén zijn met de zon, de zee en het maagdelijke witte strand.

De ommekeer begon enige jaren geleden. Jullie daar op Curaçao wilden ons helpen. Een vriezer om onze visvangst langer te bewaren zodat we niet elke dag op en neer naar Curaçao hoefden te varen. Heel lief natuurlijk, maar niet echt slim. Zo'n prachtige dieselgenerator om de vriezer te koelen, heeft nu eenmaal onderdelen die goed van pas komen voor de motoren in onze boten. En als de boten varen, kunnen we ook onze vangst eventjes naar Curaçao brengen. Moeten we toch zijn om proviand in te slaan. Ja, voor mij begon de ommekeer in die tijd. Jullie daar op Curaçao hadden ons ontdekt.

De volgende grote verandering was de automatisering van de vuurtoren. Nog steeds mis ik die rustige stem over de bootradio die zo veelzeggend sprak *nada partikular!* Daarnaast zie ik het verval van de oude vuurtorenwachters woning. Het is een zwijnestal en ik garandeer je dat binnen enkele jaren, als er geen onderhoud wordt gepleegd, de heleboel in elkaar stort. Dan is er niet eens meer een vuurtoren. En wat is Klein Curaçao zonder zijn toren, vraag ik je?

Ons grootste probleem vandaag de dag zijn de toeristen uit Curaçao. Bij bosjes komen ze. Logisch, want wij hebben een strand dat mooier is dan al die baaien op Curaçao bij elkaar.

Vanwege deze ontwikkelingen heb ik het nu zo druk. De kleine oorspronkelijke gemeenschap van dit eiland heeft besloten dat het nu allemaal welletjes is. We hebben er genoeg van in ons rustige leventjes gestoord te worden. Kun je je dat voorstellen?

Lig ik lekker in mijn *amaka* te suffen, komt daar zo'n modern jacht aangestoomd en meert vervolgens aan onze pier af. Een hele stoot mensen rol vervolgens van het schip af met hun beachattributen en neemt letterlijk, niet alleen het strand, maar het hele eiland in bezit. En het blijft niet alleen bij één schip, er komen er met de dag meer en meer. Niet alleen in het weekeinde, maar ook door de week. Onlangs landde er zelfs een helikopter. Ze brengen van alles mee en laten de rotzooi gewoon achter. Ze komen met van die lawaaidingen, radio's en zeescooters en verstoren mijn rust. Ze hebben zelfs hele bouwsels rondom mijn hut opgetrokken en het ziet ernaar uit dat ze permanent hier komen wonen. En hun gedrag! Daar kan ik boeken over vol schrijven. De eerlijkheid gebiedt mij wel te zeggen dat er ook positieve kanten aanzitten. Als zo'n fraai gevormde dame, met een kunstwerk van veters en derhalve nauwelijks wat te raden overlaat, mij vriendelijk een biertje aanbiedt, dan ben ik wel even stil. Maar ik, en mijn kameraden, hebben een gruwelijke hekel aan dat dronkemansgebrul en geschreeuw wat langzamerhand steeds luider wordt naarmate de dag verstrijkt. Een hekel aan de vervuiling van ons paradijsje. Een hekel aan alle activiteiten die ze uitvoeren die ons paradijsje in waarde doet verminderen. Hebben ze dan geen schaamte meer?

We gaan er iets aan doen en mij, die ze de professor noemen omdat ik graag van filosoferen hou, is de eer toegekomen om een plan te ontwerpen en iets aan deze verstoring van ons rustige leventje te doen. Daar ben ik dus de laatste tijd ontzettend druk mee. Het is een hele verantwoordelijkheid die op mijn schouders rust. Dit

eiland verdient een goed plan om de toekomst tegemoet te kunnen treden en om gelukkig te zijn.

Maar voorlopig genoeg geschreven. Ik heb honger en ga even bij mijn buurman langs, want daar komen de heerlijkste geuren vandaan. *Un bon sopi piská!* Morgen schrijf ik verder.

Je niet al te verre vriend op een onrustig Klein Curaçao.

Joy-riding BRIEF 2

24 december

AMIGO,

Man, man, je hebt wat gemist. Gisteren nadat ik een goed bord soep achter mijn kiezen had, zijn we nog in de kleine uurtjes verder gegaan. Samen met een goede borrel hadden we een discussie over hoe we nu het beste de toekomst van dit eiland kunnen regelen. Over één ding waren we het allemaal eens: er moest iets gebeuren. Elke dag weer ervaren wij dingen die we niet willen maar die we wel moeten ondergaan. *Basta, basta,* zeiden we allemaal. De vraag is hoe?

Zoveel mensen, zoveel wensen. En ik moet dat allemaal in een plan stroomlijnen. O ja, nog één ding waar we het allemaal over eens waren, was het feit dat we niet onbeduisd het voorbeeld van Curaçao moesten volgen. Ja, het spijt me, vriend, maar mijn makkers hier vinden dat jullie het niet al te best doen. Kijk maar in jullie kranten. Elke dag wordt het aantal tragedies groter. Mensen gemolesteerd, schietpartijen, alsof jullie nog in het wilde westen leven, diefstallen, vernielingen, inbraken, geheimen die geen geheim blijven, schatkist die leeg is en ga zo maar door.

Vertelde je me niet in een van je laatste brieven dat je tegenwoordig rechten studeert? Mooi, heel mooi, maar wat wil je er mee als straks op jouw eiland het recht van de sterkste geldt? Waar blijft de rechtstaat? Anarchie, tiranisme, daar lijkt het steeds meer op. Laat ik een voorbeeld geven.

Een goede vriendin van mij ging zoals gewoonlijk afgelopen vrijdag dansen in een van jullie weinige mooi opgeknapte landhuizen. Je weet wel. Lekker merengue dansen. Een fijne sfeer met yuppies, lokalen, toeristen. Op een goed moment wilde zij even rusten. Werd ze lastig gevallen door zo'n *macho gai*, die persé met haar wilde dansen. Je kent die lui wel! Hemd open tot de navel, volbehangen met goud en een *air* alsof de wereld van hun is. Zij wilde dus niet dansen. Toen werd hij handtastelijk. Moedig gaf zij hem een schop en werd hij zo kwaad dat hij haar een tand uit de mond sloeg. Incidenten als deze ontstaan makkelijk omdat dronken mensen ontoerekeningsvatbaarder en licht ontvlambaar worden. Buiten het feit dat een man zoiets niet doet, en dat deze man het recht zelf in zijn handen neemt, is het frappant dat de maatschappij er niets aan doet. Niemand hielp. De omstanders, de bewaker of het beheer van de zaak niet, de politie niet en de poli van het ziekenhuis niet, niemand. Moet ze eerst dood neervallen? Dan is het te laat. Dit meisje is danig geschokt in haar vertrouwen in de Curaçaose maatschappij.

Je zult toch echt moeten erkennen dat jullie maatschappij ziek is? Een ander voorbeeld. Nog nooit zijn er zoveel *joy-riding* gevallen geweest. Eigenlijk triest dat we het *joy-riding* noemen, aangezien alleen de dief er plezier aan heeft. Waarom noemen het beestje niet gewoon bij de naam, namelijk autodiefstal. Voor *joy-riding* staat maximaal zes maanden. Voor diefstal vier jaar, dat zul je wel weten als rechtenstudent. Goed, straf ze maar hard. Maar hoeveel dieven worden gepakt en veroordeeld? Jullie worden door de politie aanbevolen om een alarm op de auto te plaatsen, want dat is het beste middel tegen autodiefstal. Fout. Het beste middel is de dieven aan te pakken. De burger zal zijn gedrag niet moeten veranderen om de dief. Nee, net andersom, de dief moet veranderen voor de maatschappij. Genoeg hierover.

Ik zou immers vertellen over Klein Curaçao en haar toekomst. Het plan van ons. Ik merk echter dat het alweer laat begint te worden. Mijn maag knort en overheerlijke geuren strelen de zintuigen van mijn neus. Heerlijk, weer vissoep. Morgen schrijf ik verder.

Gegroet mijn vriend.

Nieuwe geboorte BRIEF 3

Klein Curaçao vanuit de lucht bekeken...

25 december 1992

HALLO, *Bon Pasku,*

Moge deze speciale dag ook daadwerkelijk een speciale dag zijn. Niet één als alle anderen, maar een dag van bezinning. Een dag waarop we onszelf diepzinnige vragen stellen en trachten daarop een antwoord te vinden. Natuurlijk hoort daar eten en drinken bij. Familie en vrienden ook. Maar er is meer dan dat alleen. Veel meer. Deze dag staat in het kader van het leven. De zon, die weer aan zijn weg terug begint naar het noorden en waarbij de dagen weer langer worden. De geboorte van ons als mens, het ontwaken van onze hersenen. Wij zijn geen kuddedieren, die de massa volgen. Nee, wij zijn individuen. Ieder van ons moet, ja ik zeg moet, stilstaan bij het feit dat hij zijn leven op een zinnige manier dient in te vullen. Ieder dient daarbij respect te hebben voor de ander die ook op zijn manier het leven nuttig tracht te maken. Vele geleerden hebben dikke boeken geschreven over allerlei zaken die ons leven aangaan en ik zal de laatste zijn hun wijze woorden te overtreffen. Het is wel aan te bevelen enige van hun werken te lezen.

De naam Maslov schiet me te binnen. Deze psycholoog onderkent de lens als een individu met behoeften. **Als deze behoeften niet vervuld zijn, zal hij trachten deze te bevredigen.** Aangezien er vele behoeften zijn, maakt hij of zij een soort voorkeurslijstje. Over het algemeen beschouwd is deze **voor de meeste mensen dezelfde**. Allereerst zijn daar de meest basale behoeften, zoals materieel-biologische behoeften. Eten, drinken, kleding, behuizing, vrijen, voortplanting, slaap e.d. Ook aspecten als zekerheid, orde, netheid en veiligheid behoren tot deze categorie. Een stapje hoger vinden wij de relationele behoeften. De belangrijkste zijn sociale geborgenheid, liefde, erbij mogen horen, dienstbaar zijn. Ook de behoefte van erkenning hoort tot deze categorie. Respect, status, waardering van anderen, maar ook zelfvertrouwen en onafhankelijkheid behoren tot dit niveau. Het hoogste niveau dat de mens tracht te bereiken in zijn psychologische ontwikkeling zijn de egobehoeften. Deze is de behoefte aan zelfverwezelijking. Om de ontwikkeling en groei van de eigen persoonlijkheid en de aangeboren mogelijkheden waar te maken.

Je ziet heel vaak dat mensen die dat hoogste niveau bereiken weer teruggaan naar af. De materiële behoeften zijn niet meer belangrijk, op de meest basale na. Het gaat niet meer om die mooie auto of dat grote jacht. Kleding is slechts functioneel. Voedsel is niet iets wat automatisch op je bord ligt. Daarvoor moet gewerkt worden. Werk is niet slechts iets om geld te verdienen, maar een onderdeel van het vervullen van de eigen geest. Een volledig gebruik maken van de eigen creativiteit.

Alles goed en wel, maar de praktijk wijst uit dat het gros daar op Curaçao niet verder komt dan de invulling van de meest basale van de eerste behoeftes. Bijna alle energie gaat verloren aan die grotere auto, de nieuwste mode, eten, drinken, elkaar versieren. De rest blijft steken voor het tweede niveau waarbij alles staat in het kader van het egoïsme. Dat gaat ten koste van de sociale interactie. Ik wil geen schuldige aanwijzen, maar slechts constateren.

Maar voordat ik straks verzand in oeverloos filosofeer, laat ik me beter houden aan de reden van mijn geschrijf. Het plan voor Klein Curaçao. Een ideale maatschappij, waar iedereen tevreden naast elkaar leeft en het met elkaar eens is hoe die maatschappij gerund moet worden. Filosofen, zoals Plato, Aristoteles, Rousseau en Montesquieu hadden daar uitgesproken ideeën over.

Nog even dit. Een biologenvriend vertelde me eens het volgende verhaal en het viel me op-hoezeer dit verhaal ook van toepassing is op jullie maatschappij. Indien je in een kooi een paar muizen plaatst, dan zie je binnen een zeer korte tijd een rangorde ontstaan. Een gemeenschap waarbinnen iedereen duidelijk zijn plaats vindt en weet. Regelmatig wordt deze rangorde op een harde maar eerlijke manier getoetst, vooral door jongeren. Op deze manier garandeert de gemeenschap zichzelf een optimaal en continu functioneren zonder dat daarbij door de leden van de gemeenschap minder gedaan wordt. Indien door natuurlijke aanwas de kooi te klein wordt, zien we *stress*-verschijnselen optreden.

Wreedheid komt om de hoek kijken en allerlei andere gedragsafwijkingen worden duidelijk zichtbaar. De gemeenschap wordt aangetast. Uiteindelijk valt die gemeenschap uit elkaar. Dit gebeurt bij voorbeeld door massale zelfmoord, door een kleine groep die maatregelen aan de meerderheid oplegt, die dat niet pikt en in opstand komt. Alleen in het geval van zelfregulering (geen toename meer in de bevolking, maar stabilisatie of afname) zou de gemeenschap gered kunnen worden. Wie heeft trouwens beweerd dat vooruitgang synoniem is met groei?

Vele symptomen van dit voorbeeld zijn nu al zichtbaar in jouw maatschappij, mijn vriend. Het is angst-

aanjagend, maar het is wel de werkelijkheid. Wat valt eraan te doen? Je kunt het eiland niet groter maken. Massaal zelfmoord lijkt me ook geen oplossing. Emigratie naar andere landen is een mogelijkheid, maar het is triest te ontdekken dat het daar niet anders is. Zelfregulering is de enige mogelijkheid. Het is niet te laat. Jouw eiland is lang zo slecht nog niet vergeleken met andere landen of eilanden in de regio. Maar de voortekenen zijn er.

Daarom hebben wij besloten dat we het hier op Klein Curaçao anders doen. Het plan dat ik ga uitwerken, zal er zorg voor dragen dat de fouten die jullie daar op Curaçao maken, hier niet worden gemaakt. Maar eerst moet er gegeten worden. Het is Kerst nietwaar? De dag van een nieuwe geboorte. Een nieuwe maatschappij. Eentje waar iedereen gelukkig is. Waar niemand ten koste van een ander leeft. Een dag zoals elke dag op Klein Curaçao.

Eet smakelijk vriend!

VERSLAG OVER DE BR

Fiscaal Jan Fre

"Dus ziet men

= door Marjo Nederlof =

IN DE EERSTE maanden van 1993 is het 280 jaar geleden dat Curaçao voor 115.000 pesos in geld, slaven en goederen (ongeveer 280.000 toenmalige harde guldens; een meestertimmerman verdiende 60 gulden per maand) werd gebrandschat door de Franse burger-admiraal Jacques Cassard. Aangezien deze brandschatting voor een niet onaanzienlijk deel ook ten laste kwam van de West-Indische Compagnie, hadden de gouverneur Jeremias Van Collen en zijn raadsleden wel wat te verantwoorden aan hun broodheren.

Een aantal van de brieven die zij daarover schreven aan de Heren X zijn bewaard gebleven en bevinden zich in archieven in Den Haag. Hamelberg putte daaruit voor zijn *'De Nederlanders op de West-Indische eilanden'*(1901). Van de fiscaal Jan Frederik Van Halmale, die over het gebeurde twee brieven schreef aan de heren X, nam Hamelberg slechts een enkel fragment over. Anderen die over de brandschatting schreven, hebben nooit gebruikgemaakt van de brieven van Van Halmale.

Voor een goede beoordeling van het gebeurde, is het echter niet overbodig om de brieven, en dan vooral het deel dat handelt over de brandschatting, te bekijken en vervolgens te vergelijken met andere bronnen. De meningen verschillen namelijk nogal over de schuldvraag van de nederlaag. Waren het de aanvoerders, die verzaakten, of het volk? De versie van Van Halmale en zijn motieven hierover te berichten.

Op 16 februari 1713, in de vroege ochtenduren, naderden vijf oorlogsschepen, een snaauw en zes barken onder aanvoerderschap van de Franse admiraal Jacques Cassard Curaçao aan de oostzijde langs de zuidkust, zeilden door naar de westelijk van Punda gelegen baai Sint Kruis en embarkeerden er.

Doordat geen noemenswaardige tegenstand werd ondervonden, konden zij niet alleen aan land komen, maar in de loop van de weken steeds verder in de richting van Punda oprukken. Zij voerden vervolgens een zwaar bombardement uit op de stad en dreigden daarmee door te gaan als zij niet werden afgekocht. Na verschillende onderhandelingen over de hoogte van het bedrag, verlieten de Fransen uiteindelijk het eiland met een oorlogsbuit, die vele inwoners voor vele jaren in armoede zou dompelen.

Gouverneur Jeremias van Collen berichtte over de gebeurtenissen aan de Heren X van de West-Indische Compagnie op 28 maart 1713, na het vertrek van de Fransen. Hamelberg heeft deze brief in zijn geheel gepubliceerd.

Behalve het relaas van Van Collen nam Hamelberg ook enige brieven op die tussen Collen en Cassard waren uitgewisseld, alsmede de voorwaarden van de brandschatting, hoe het bedrag over de inwoners was omgeslagen en iets over de gewonden. Ook nam hij een extract uit 'Het Relaas van het voorgevallene en journaal van de *Heeren De By en Horst' (aan de Heren X)* in zijn boek op, plus een zeer kort uittreksel uit de brieven die de fiscaal Van Halmale aan de Heren X schreef naar aanleiding van de brandschatting.

DAGBOEK

In 'Eerste jaarlijks verslag' van het Geschied-, taal-, land- en volkenkundig genootschap te Willemstad waren in 1897 al de Notulen verschenen van de naar aanleiding van de belegering gehouden raadsvergaderingen, bijgehouden door secretaris Willem Lamont, van 16 februari tot 21 maart 1713.

Daarmee leek het beeld over de brandschatting compleet te zijn. Zowel Lamont in zijn Notulen, als Van Collen en raadsleden De By en Horst (voor deze gelegenheid aangesteld als commandeurs over de troepen) aan de Heren X, vertelden uitvoerig wat zij allemaal hadden ondernomen om de Fransen tegen te houden, maar dat dit niet gelukt was door de onwilligheid der zeekapiteins en de lafheid van het volk.

In 1924 publiceerde mr. B. De Gaaij Fortman in de West Indische Gids echter het dagboek van een onbekend gebleven schrijver, die de gebeurtenissen vanaf 2 november 1712 tot en met 13 april 1713 heeft bijgehouden onder de titel 'Journael wegens de comste en onderneminge der france vloot onder 't Commando van Mons. Cassard voorgevallen op Curaçao'.

Dit dagboek, waarin een heel ander beeld van de gebeurtenissen naar voren komt, werd in Gent teruggevonden. Omdat het zich niet bevond tussen officiële documenten in Amsterdam of Den Haag, lijkt het om een persoonlijk dagboek te gaan. Het doet de waarschijnlijkheid van het waarheidsgehalte ervan toenemen: de schrijver hoefde immers niemand naar de mond te praten en noteerde wat hij zag en hoorde. De Gaaij Fortman noemt zijn bijdrage dan ook 'Een belangrijk dagboek'.

De Gaaij Fortman merkt ook op, dat G.B. Bosch in 'West-Indie en door een gedeelte van Zuid- en Noord-Amerika, deel een', in 1829 melding maakte van een satirisch vers, waarin de gezagvoerenden, anders dan zij de Heren X in hun brieven willen doen geloven, bij het eerste zicht op de vijand het slechte voorbeeld gaven en de benen namen, daarmee het bijeengetrommelde geïmproviseerde leger volslagen demotiverend.

VAN HALMALE

De brieven van fiscaal Van Halmale zijn iets genuanceerder dan van zijn superieuren, al komt hij uit zijn schrijven niet bepaald sympathiek over, te meer daar het bij hem nog duidelijker wordt dan bij anderen dat hij schrijft uit eigenbelang.

De brieven van Van Halmale bevinden zich in het Algemeen Rijks Archief te Den Haag, (WIC nr 205 en 366 e.v. 1713-1714, Brieven en Papieren van Curacao aan de Vergadering van Tienen 28.3.1713-27.5.1713). De eerste is gedateerd van 28 maart 1713. Blijkens een aantekening werd deze brief ontvangen op 20 juni 1713. Uit zijn tweede brief, d.d. 17 mei en op 1 augustus ontvangen, blijkt hij zijn eerste brief op 12 april via Jamaica te hebben gezonden, hetgeen verklaart waarom de brief er zo lang over deed.

Na de gebruikelijke aanhef gaat Van Halmale eerst in op een kwestie rond de gewezen bottelier J. Stuylinge (beheerder van de drankvoorraad van de compagnie), die wegens diefstal is ontslagen. Van Halmale had hierover al begin oktober 1712 willen melden, maar 'gemerkt de gevaerlijke tyden daer wy dagelyks berigt van kregen' (Cassard is doende de regio te plunderen, waaronder Suriname en Monserrat) had hij dat niet eerder kunnen doen.

Ook in zijn tweede brief begint hij met deze affaire en merkt dan op, dat Stuylinge de WIC over een periode van enige jaren voor in totaal 1003:5 pesos heeft opgelicht; een niet onaanzienlijk bedrag in die tijd. Vervolgens meldt hij: 'Wij hebben 't lot den oorlogs mede van de francen moeten ondervinden' en kondigt aan daarvan het belangrijkste te zullen vertellen.

DEFENTIE

Volgens Van Halmale heeft Cassard op 1 januari in Martinique besloten Curaçao aan te vallen, daartoe door Monsr. Philipeaux, Gouverneur van Martinique, 'krachtig aengeset', hetgeen op 9 januari bekend werd door een schipper uit St. Thomas 'dieneinde expres afgevaerdigd' naar Curaçao. Waarop de gouverneur onmiddellijk de raad en de officieren van de burgerij bijeenriep. Zij besloten de haven te sluiten en zich in 'Staet van Defentie' te stellen.

Van Halmale meldt dat op 11 januari kapitein Pieter Pieterse (volgens de onbekende dagboekschrijver: Pieter Pietersz Bijlevelt, arriverende op de 13e), een van de WIC-commiesvaarders, de Curaçaose haven binnenkwam met een schip dat hij had buitgemaakt op de Fransen. Op dit schip bevond zich een kapitein van Guadeloupe die het commando voerde over de boekaniers, en die, na ondervraging, bevestigde dat de berichten over Cassards plannen Curaçao aan te vallen waar waren.

Daarop werden de 'bovenposten', ofwel de verdedigingspunten op Banda 'Riba, door de gezagvoerders van Curacao geinspecteerd 'synde bij alle de visitatien mijn persoon present geweest', laat Van Halmale weten, alsof hij daarmee iets bijzonders deed. Van de dagboekschrijver weten we echter dat naast de gouverneur en vaandrig Kerckerink alle raads- en admiraliteitsleden hierbij aanwezig waren.

Kennelijk verwachtte men een eventuele aanval vooral op Banda 'Riba; Van Halmale meldt dat Fuik al met een fortje versterkt was. In die baai lag een met stenen gevulde bark klaar, die men zou laten zinken in de toegang, voor het geval de vijand daar zou willen aanleggen. Ook was de Piscaderabaai versterkt, had men bij Sint Michiel een goede versterking aangebracht en verder had men op alles 'sodanige orders gestelt als menselyker wyze mogelyk was'.

De Fransen arriveerden pas een kleine vijf weken later daadwerkelijk, 'waer door wy so veel te meer tyd hebben gehad om alles in staet van defentie te stellen', schrijft Van Halmale.

Hij vertelt dat de Franse vloot doorzeilde naar St. Cruys en 'daar hebben sy 't Anker inde grond gesmeten, waerop ons Volk van de bovenposten, alsmede van hier aenstonds is gecommandeerd geworden aan diegene ... benedenkust (d.i. op Banda 'Bow) waren te seconderent (bij te staan). Hij meldt zuur:

'Maar tot mijn leedwezen moet ik U Ed. Groot Agtb. berichten, dat door onachtzaamheid van de commanderende officier aldaar, genaamd Gerrit van Uytrecht --door de heren Jacob Beck en Abraham Beck (de vorige gouverneurs, mn) als capitein over de planters en de inwoners van de benedenkust aangesteld, en van zijn Ed. Gest beschouwd als een bekwaam man om voor zowel zijn eigen welzijn als het algemeen belang te waken-- de Fransen al voet aan land hadden gezet, en dat toen onze troepen, die door een mars van 8 à 10 uur zeer moe waren geworden, bij de plek aangekomen zelfs geen water vonden om hun dorst te lessen'.

Dat was inderdaad niet mis, te meer daar in januari, zo blijkt uit andere bronnen, al was verordonneerd dat eenieder voor drie maanden water moest inslaan; de troepen rekenden er dus op dat zij konden drinken. In zijn tweede brief bericht Van Halmale hierover nog uitvoeriger. Hij zegt dan:

'Inmiddels waren onse troupen van boven, by die van beneden aengekomen, deerlijk afgemat van so een sware mars en byna versmagt van dorst, synde al enige magteloos op de weg blyven leggen'. 'In plaats van dat daar behoorlijk zorg voor was gedragen, was er water noch enige andere verfrissing aanwezig. Dat maakte velen moedeloos en zij scholden op de officieren,' meldt hij verder.

Van Halmale vervolgt in zijn eerste brief dat, 'desondanks, degenen die daartoe nog in staat waren enige attaques met de francen hebben gehad, waarbij Cassard in zijn voet werd getroffen, terwijl aan de franse kant ook vele anderen gewond raakten en er verscheidene doden vielen'. Hij gaat uitvoerig in op de krijgshandelingen, welke hier verder niet aan de orde zullen komen.

SCHRIK

Van Halmale meldt boos, dat als alles in orde was geweest, ofwel de verwachte 200 man reguliere troepen op hun post hadden gestaan, de Fransen niet verder gekomen zouden zijn. 'Maer de planters en andere opgesetenen, benevens de Negers, geen oorlogsaffaires verstaende, hebben die post sonder noot schandelijk verlaten, komende zelfs tot aen dese Stad verbaest* vlugten.' *ontsteld.

In zijn tweede brief zegt Van Halmale, dat de schrik van ons volk zo groot is geweest, 'dat er velen van Sint Kruis tot in deze stad zijn komen lopen, zonder eenmaal te rusten'. Even later blijkt het hele platteland te zijn leeggelopen, inclusief de 2000 negers die naar de stad waren gevlucht, want 'alles dat vluchten kon, was geweken'.

Zij werden, ondanks hun zware mars heen en hun vlucht naar de stad terug, echter onmiddellijk door de gouverneur naar plantage Malpais gestuurd. Aldaar werd in de dagen erna een stenen borstwering aangelegd en wachtten de omtrent 600 man sterke troepen de komst van de vijand af.

In zijn tweede brief heeft Van Halmale het overigens over ruim 800 man, terwijl de onbekende dagboekschrijver het heeft over '700 man met de negers en 70 Engelse scheepslieden zonder geweer,' die weigerden te vechten, omdat volgens hen er stilstand van wapenen tussen Engeland/ Nederland en de Fransen was.

De hoofdofficieren stuurden deze Engelsen terug naar de Punt, hetgeen onder het volk grote verwarring veroorzaakte. Zij begonnen de hoofdofficeren voor canailles en beesten uit te schelden, maar volgens de hoofdofficieren hadden de scheepskapiteins het recht zelf te bepalen waar zij zich met hun scheepsvolk post zouden nemen, aldus de dagboekschrijver.

In elk geval schrijft Van Halmale over de post Malpais, dat deze wel door 300 man tegen 3000 man gehouden kan worden. Uit zijn tweede brief blijkt overigens, dat hij deze kennis heeft van de Fransman Bandeville, die de uit 1200 man bestaande troepen van de vijand commandeerde, nadat Cassard zich wegens zijn verwonding op zijn schip had moeten terugtrekken. Bandeville had tegen Van Halmale gezegd, dat hijzelf die post wel met 200 tegen 2000 à 3000 man had durven verdedigen.

Ondertussen was door de gouverneur, met toestemming van de Raad, besloten dat er twee commissarissen te velde zouden worden aangesteld. Het werden de compagniesdoctor Laurentius Horst en commissaris over de slavenhandel Willem de By. Willem Kerckeringe (ook geschreven Kerckerink), vaandrig van de militie, kreeg het oppercommando over alle troepen.

MALPAIS

Op woensdag 21 februari vindt het treffen bij Malpais plaats. Het wordt, net als bij Santa Cruz, weer een grote chaos. Van Halmale schrijft in zijn eerste brief:

'Maer wat is 't? de ... dresseertheid van desen ... Hoop volks die 't vu... Oorlogs niet kende, ne... enige wynige attacques... welke de vyanden con... bele so doden als gekw... kregen, wederom hol ov... de vlugt na dese Stad t... sodanige verbaestheid d... haer geweer-patroonta... weg hebben gesmeten o... niet belemmert te syn, ... tende op een onveran... delijke wijze deze zo... delige post'.

Dat niet alleen: terw... Curaçaose zijde nieman... velde en er niet mee... enkele lichtgewonden ... wordt niet alleen Malpa... laten, maar ook de goe... dedigbare posten van ... dera en Sint Michiel ... missarissen te velde De... Horst laten, zonder ... daar een aanval is ge... het geschut aldaar vern... in zee werpen en kere... naar de stad. Van H... verklaart dit met de wo... 'Dus ziet men wat de ... kan doen'.

Hij vervolgt dan ... zeggen: 'Goede voorg... die het volk moed ... behoren te geven, plus ... woorden hebben o... broken. Maer wel he... voornaamste dat ons o... zijn gedresseerde so... 'sonder dewelke in ... voorvallen niets is ... rigten".

In zijn tweede brief ... Van Halmale, dat 'het ... aan de ene kant en d... aan de andere kant ... kende' het volk wee... delijk de vlucht neeml...

CHATTING DOOR CASSARD IN 1713

an Halmale aan de Heren Tien:

t de schrik kan doen"

anders dan in zijn eerste brief, legt hij nu het zwaartepunt bij de leiders. 'Het is,' vervolgt hij, 'onbegrijpelijk en onverantwoordelijk, dat men zulke sterke posten, waar niets heeft ontbroken, zo schandaleus heeft verlaten, terwijl men zelfs nog bij lange na niet in het gevaar is geweest omsingeld te worden. Het is een onuitwisbare schande zo laf te vluchten, maar als de gewone man ziet dat de hoofden voorgaan, dan willen zij wel volgen'.

Op dit punt is het interressant eens te kijken wat de onbekende dagboekschrijver, gouverneur Van Collen en commissarissen De By en Horst vertellen over de slag bij Malpais.

De By en Horst schrijven dat het volk de dag ervoor al veel ruziet, kruit verschiet en gestadig om drank roept. Mondvoorraad was nog niet uit de stad gearriveerd. Bij zonsopgang, de volgende dag, komt het bericht dat de Fransen naderen. Een commando van 120 Elminase negers wordt opgesteld onder het huis van Malpais, met de opdracht zich stil te houden totdat de vijand dichtbij zou zijn. Terzijde: Elminase negers hadden de naam bijzonder strijdlustig te zijn, zoals ook zou blijken.

Ongeveer om zeven uur komen de Fransen over de laatste berg en stellen zich aan de voet daarvan in slagorde op. De By en Horst: 'De Elminaasche negers dit ziende, wilden terstond deze vijand aanvallen en braken uit, in tegenspraak met hun opdracht, waardoor de onzen genoodzaakt werden enige ruiters uit te zenden om de negers weer op hun plaats te brengen. Doch hierdoor ontdekten de Fransen onze stelling'.

Hierop vallen de Fransen aan en volgt een relaas waaruit moet blijken dat De By en Horst, tesamen met enige vrijwilligers en enig zeevarend volk, als allerlaatsten het strijdtoneel verlaten, nadat eerder de matrozen en de soldaten op de vlucht waren geslagen. Dit is wel een ander verhaal, dan het vluchten bij Van Halmale, 'waarbij de hoofden voorgingen'!

DISORDRE

Ook de dagboekschrijver heeft een enigszins andere visie op het gebeurde: het waren de hoofden die de troepen volslagen in de war maakten. Volgens de dagboekschrijver begon de slag tegen acht uur in de morgen.

'De generalissimus en gedeputeerdens te paard veroorzaakten door heen en weer te rijden een generale disordre onder onze manschap en het hele leger vluchtte; de ene troep hier en de andere daar, verlatende ons canon vaandels en alle bagage. En de diverse mannen die naar Sint Michielsbaai wilden marcheren, kregen van de hoofdofficieren de boodschap dat het geschut daar en aan de Piscaderisbaai reeds vernageld was. Zij kwamen toen met alle man hol over bol aan de punt aan'.

Van Collen, die zelf niet bij de strijd aanwezig was en ongetwijfeld twee versies van het gebeurde te horen heeft gekregen, bewandelt in zijn schrijven aan de Heren X min of meer een middenweg. Hij houdt het er op, dat de opmarcherende vijand dadelijk aanviel en, ondanks dat zij daarbij veel doden en gewonden opliep, toch de linkervleugel wist te forceren. Hetgeen zulk een verslagenheid onder het volk veroorzaakte, dat dit naar de Punt vluchtte.

In tegenstelling tot hetgeen de dagboekschrijver meldt, zouden volgens Van Collen, De By en Horst pas daarna naar Sint Michiels-en Piscaderabaai zijn gegaan om daar het geschut te vernagelen, iets waarvan Van Collen, schrijft hij, 'de minste kennisse had en nog minder het bevel had gegeven'.

BOMMEN

In elk geval is de vijand nu meester van alle benedenbaaien en maakt, op nog geen kwartier lopen van de stad (dus ongeveer ter hoogte van het huidige Curacaosch Museum) een batterij voor drie mortieren. Vervolgens eisen zij op de 26-ste overgave.

Hierop roept de gouverneur een vergadering bijeen van de Raad en de voornaamste burgers, die 'eenparig' besluiten zich niet te zullen overgeven en 'goed en bloed te wagen tot de laatste man toe'. De dagboekschrijver meldt zelfs, dat de gouverneur aan de franse afgezant te verstaan had gegeven, dat het enige dat zij konden krijgen kruit en lood was.

De volgende dag, 27 februari, eisen de Fransen weer overgave, hetgeen weer geweigerd wordt. Daarop beginnen zij met hun bombardement. Volgens Van Halmale veroorzaakte dit bombardement aanvankeljk weinig schrik, omdat 'deze verschrikkelijke machines' overdag niet gezien konden worden en bovendien niet veel schade aanrichtten, maar 's avonds en 's nachts, toen men ze wel kon zien (door de vuurmonden, mn) 'kwam er geen kleine ontsteltenis', terwijl enige bommen die huizen hadden geraakt een gruwelijke ravage maakten.

Op dat punt in zijn relaas aanbeland, etaleert van Halmale zich als bezorgde hoeder van de stad en haar inwoners: 'Mijn grootste zorg is allereerst geweest over de vrouwen en kinderen, omdat er voor hen hier geen enkele schuilplaats is. Ten tweede maakte ik mij bezorgd over de kruitmagazijnen, die niet tegen bommen bestand zijn. Als de Heer ons daarvoor niet had behoed, zouden wij ten prooi van de vijand gevallen zijn'.

In zijn tweede brief vertelt hij dan, dat de ochtend van de 28-ste de meeste inwoners met vrouw en kinderen de stad uitvluchten. Van Halmale kan daarbij niet nalaten te klikken: ondanks zijn in zijn eerste brief vermelde grote bekommernisse over de vrouwen en kinderen die geen schuilplaats hadden, zegt hij nu, dat zij de stad konden uitvluchten doordat de poort door onvoorzichtigheid van luitenant Jan Ellis (die de burgercapitein Van Tarelinge verving) niet gesloten was. Later zullen we nog zien waarom Van Halmale erop gebrand was Jan Ellis in een slecht daglicht te stellen.

En passant vertelt hij ook nog even dat alle scheepskapiteins, uitgezonderd Van de Weteringen en Monlist, 'schielijk de vlucht namen' tussen de klippen van het Schottegat, daarmee gezamenlijk de stad ten prooi gevende aan de vijand, die, 'als zij dat hadden geweten, met 100 à 200 man zich gemakkelijk meester van alles hadden kunnen maken'. Zogenaamd vergoeilijkend voegt van Halmale daar weer aan toe: 'Wat schrik al niet kan veroorzaken'.

LOSPRIJS

Diezelfde dag komt er weer een afgezant overgave eisen. Van de dagboekschrijver weten we wat daarbij als losprijs werd geëist: 300.000 pesos in geld, alle slaven en alle schepen en barken met hun lading. Van Collen noemt overigens alleen een bedrag van 400.000 pesos.

De bronnen zijn het niet met elkaar eens over wat er toen gebeurde. Allereerst lezen we wat de dagboekschrijver noteerde.

De dagboekschrijver vertelt, dat de gouverneur en de Raad de officieren van de burgerij, plus de sergeanten, en de kapiteins van de schepen uitnodigde boven te komen (in het Fort) en voorstelde of het niet beter zou zijn iets aan de Fransen te geven, 'daar dat beter is dan alles te verliezen'.

De meesten van de burgerij en de kapiteins van de schepen waren daartoe helemaal niet genegen en zeiden dat ze voor de capitulatie geen stuiver wilden geven. Volgens hen kon men uit het heen en weer lopen van de Fransen afleiden, dat zij bijna geen bommen meer hadden en bovendien was het duidelijk dat van de drie mortieren er een kapot was.

In de Notulen en in het verslag van Van Collen, wordt echter gezegd, dat met eenparigheid van stemmen werd besloten te onderhandelen. Wat is nu waar?

De brieven van Van Halmale geven daarover ook geen definitief uitsluitsel: in zijn eerste brief zegt hij: 'Maar heel anders waren de gemoederen nu gesteld. Want wie daarvoor goed en bloed wilde wagen en die de voornaamsten onder de burgerij waren, spraken nu voor het eerst van accorderen'. Volgens Van Halmale waren de voornaamste burgers nu wel voor overgave, volgens de dagboekschrijver waren het vooral de gouverneur en de Raad die wilden onderhandelen.

In de tweede brief wandelt van Halmale over de discussies heen door te verwijzen naar hetgeen de gouverneur en de secretaris hebben geschreven en dat met eenparigheid van stemmen besloten werd te onderhandelen.

Volgens de dagboekschrijver zag de franse afgezant, die blijkbaar bij deze beraadslagingen aanwezig was, dat de gouverneur en de Raad wel genegen waren een akkoord aan te gaan en stelde hij een wapenstilstand van 24 uur voor, waarmee beide partijen instemden. Volgens de Notulen van Lamont zouden echter door de gouverneur en Raad, plus de kooplieden en burgers een wapenstilstand zijn voorgesteld.

Woensdag 29 februari komen volgens de dagboekschrijver 'des avonds na het trommelslaan van de taptoe' weer Franse afgezanten naar de stad en zeggen dat zij akkoord zullen gaan met 200.000 pesos, maar zij worden wegens het late uur weggestuurd.

De volgende dag hebben zij hun eis laten zakken tot 150.000 pesos. Daarop startten onderhandelingen, waarbij de gouverneur en Raad eerst 50.000 en dan 60.000 pesos aanbieden.

Duidelijk uit de Notulen wordt in elk geval, dat als de Fransen niet akkoord zouden gaan met de aan te bieden 60.000 pesos, dan van de Raad zes personen de onderhandelingen wilden afbreken en drie anderen een hoger bod wilden doen.

Tot degenen die dan de onderhandelingen wilden staken, behoorde ondermeer Jan Ellis (die de poort had laten openstaan). Fiscaal Van Halmale was geen raadslid, maar uit zijn eerste brief wordt duidelijk wat hij van de onderhandelingen vond en dat hij het helemaal niet eens was met Jan Ellis. Hij had tegen een van de tegenstanders gezegd:

'Kijk, we hebben nu 100.000 pesos gepresenteerd. Ik heb het gevoel, dat als wij deze afgevaardigden laten vertrekken en zij tegen Cassard zeggen dat wij niet meer kunnen geven, het door zal gaan. Maar nee, zei hij tegen mij, zij moeten niet vertrekken of het contract moet gesloten zijn. Zoals dan ook is gebeurd, zijnde 115.000 pesos'.

'TREIN'

Behalve met Jan Ellis had van Halmale met nog iemand een appeltje te schillen. We zullen vervolgens zien waarom.

Nadat hij in zijn tweede brief vertelt, dat de somma merendeels in handelswaren, enige negers en wat geld is betaald, merkt hij op dat de hoofdelijke omslag van wat een ieder moest bijdragen door een commitee van christenen en joden werd vastgesteld 'waeronder de Hr. Thomas Bundes mede een is geweest en die in dese Commissie de voornaemste aendringer is geweest, dat Ued. Groot Agtb. op 12.000 Ps syn getaxeerd geworden'.

Zowel in de eerste als in de tweede brief is van Halmale eerder uitvoerig ingegaan op de redenen waarom men besloot tot onderhandelen. Die redenen komen hier verder niet aan de orde, terwijl ook de uitvoerige lofuitingen aan het adres van de gouverneur achterwege zullen blijven. In beide brieven volgt dan de werkelijke reden van het schrijven van Van Halmale aan de Heren X. In de eerste brief zegt hij het nog netjes:

'Door het overlijden van de heer Commies Louis van de Graef (commissaris over de train en vivres, oftewel commandant over het garnizoen, samen met de commissaris over de slavenhandel de twee hoogste posten onder de gouverneur, mn) afgelopen januari, is zijn functie vacant gekomen. Ik neem de vrijheid om aan Uedele Groot Agtbaren op alleronderdanigste wijze mijn gehoorzame dienst aan te bieden, met het verzoek dat Ued. Groot Agtb. haar trouwe dienaar hiermede believen te begunstigen, in welke hoop en verwachting ik mij (onleesbaar) geve, met betuiging van het uiterste respect'.

Gevolgd door de ondertekening van de ootmoedige en gehoorzame dienaar, de fiscaal.

In de tweede brief blijkt, dat het niet een mogelijk zoekraken van de eerst brief is geweest (zoals hij beweerde), die Van Halmale heeft aangezet de Heren X nogmaals verslag te doen van het geval Stuylinge en de brandschatting door Cassard.

Na de eerder genoemde opmerkingen over Thomas Bunde, die er het hardste op heeft aangedrongen dat de WIC voor 12.000 pesos werd gebrandschat. vervolgt hij:

'Naar ik bericht ben, is het die heer zijn plan om met dit schip (dat Van Halmale's brief meeneemt, mn) naar de patria te vertrekken. Als ik goed ben ingelicht, is de voornaamste reden van diens vertrek te solliciteren naar de opgevallen functie van commissaris van de train, wegens het versterf van de heer en Cocus van de Graef afgelopen januari'.

'De wyle ik nu op dese Text ben sal ik laten volgen, dat ik Ued. Groot Agtb. op 't alderonderdanigste myn Gehoorsame dienst ben presenterende ootmoedelyk versoekende dat Ued. Groot Agtb. haren getrouwen en Gehoorsamen dienaer dier mede believen genadelyk te begunstigen en aen hem die Ere te vergunnen.'

Des Pudels Kern.

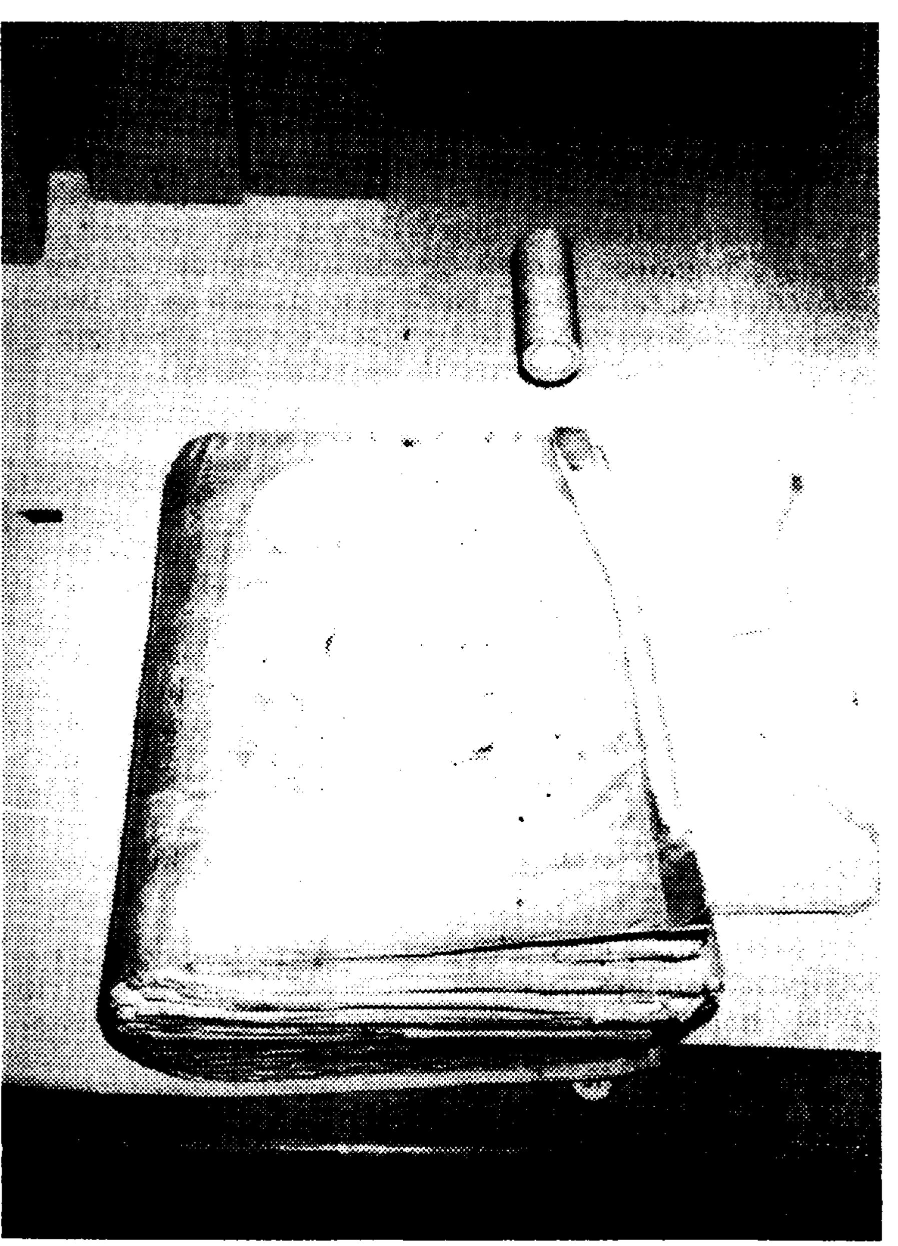
Hierna vervolgt de brief met nog twee onderwerpen: het eerste is een voorstel van de Hr. de By voor wijzigen van de stemmenverhouding in de Raad en Gouverneur; het tweede is een huizenkwestie, want het huis van De By is door een bom vernield en nu wil hij dat van de overleden De Graef hebben, maar diens weduwe wacht op repatriëring.

NEGOTIE

Van Halmale werd tijdens de brandschatting aangeslagen voor 100 ps (250 gulden), hetgeen niet zeer veel is. De door hem genoemde Bundes had een handelshuis met ene Brandau en die werden samen aangeslagen voor in totaal 4000 ps; Jan Ellis, de poortverzaker, moest 700 ps betalen, De By 300 ps en gouverneur Van Collen, die Van Halmale zo bewonderde, betaalde 3600 ps. Anderzijds werd Horst, die met De By het commando te velde had, slechts voor 90 ps aangeslagen, dus de compagniesarts had het slechter dan de fiscaal.

Van Halmale eindigt zijn brief nogal klagerig. 'Nadien het hier ellendig slegt is, en daerby seer kostbaar, waardoor ik van mijn tractement en de wynige Emolumenten seer schaers kan bestaen, so versoeke ootmoedig of Ued. Groot Agtb. aen haren gehoorsamen dienaer gelieven accorderen, dat ik een wynig negotie mag doen'. Hierna volgen de lange onderdanige slotzinnen en handtekening.

Of hij toestemming kreeg 'een kleine negotie' te houden, is niet bekend. De post van Commissaris van de train de vivres ('Trein' zoals hij zelf schrijft) kreeg hij niet. Die ging per 14 mei 1714 naar Jonathan van Beuningen, die in 1716 Van Collen zou opvolgen.

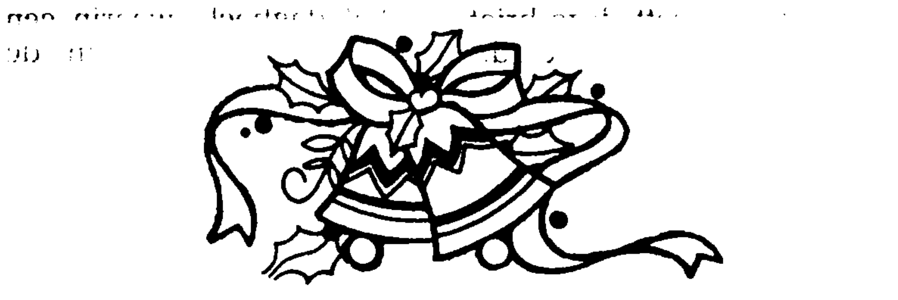

IN HET Rijksarchief te Den Haag bevinden zich ondermeer de 'Brieven en Papieren van Curaçao aan de Heren Tien van de West-Indische Compagnie'. Ook de brieven van Van Halmale werden hierin teruggevonden. Johan Hartog heeft ooit gesuggereerd, dat Van Halmale en de onbekende dagboekschrijver een en dezelfde persoon zijn. Dit wegens bij beiden voorkomende uitdrukking 'Het hol over bol vluchten' van de troepen en bevolking.

Had Hartog de brieven van Van Halmale in zijn geheel gelezen, dan zou hij niet tot die veronderstelling zijn gekomen. Op cruciale punten verschillen de dagboekschrijver en Van Halmale van mening over de houding van de gouverneur en de raadsleden (waaronder Van Halmale zelf).

Bovendien verschilt de invalshoek van de schrijvers. Zo heeft de dagboekschrijver zorgvuldig melding gemaakt van het aantal versterkte forten en hoeveel man daar gelegerd waren, meldde hij uitgebreid over het aantal binnenkomende schepen en somt hij het aantal afgeworpen bommen, vernielde gebouwen en het aantal doden en gewonden op.

Bij Van Halmale is van dit alles niets terug te vinden. Dit nog los van de totaal andere toon van het geschrevene: bij de dagboekschrijver klinkt nergens de verongelijkte toon van Van Halmale door, terwijl hij (als het zijn dagboek was) zijn klachten toch als eerste in zijn dagboek vermeld zou hebben. Conclusie: de dagboekschrijver was niet Van Halmale en 'hol over bol vluchten' was toendertijd een staande uitdrukking.

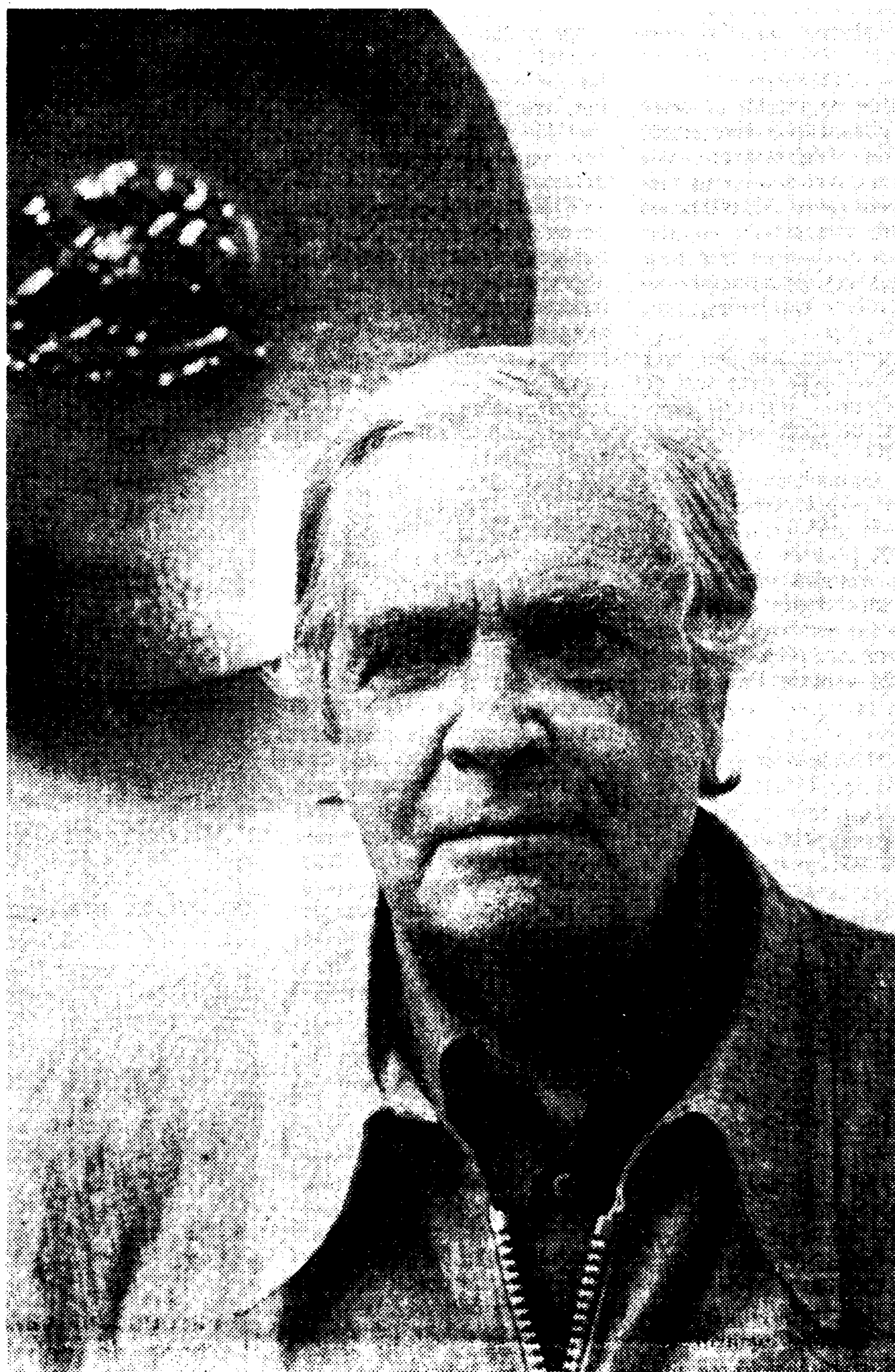
De lokale pers besteedde al aandacht aan de terugkeer van Cola Debrot naar Curaçao voordat in februari 1948 het schip 'Boskoop' de Antilliaanse arts, jurist en literator in Willemstad aan land had gezet. Een mij onbekende correspondent van de Beurs- en Nieuwsberichten kondigde Debrots terugkeer uit Nederland aan in een artikel in de krant van 9 december 1947 en voorspelde: "Wij willen niet al te overdreven woorden gebruiken, maar in het kader van de wordende Curaçaose cultuur is Debrot inderdaad een groot man". Discussies omtrent de culturele banden tussen de Nederlandse Antillen en Nederland namen in de tweede helft van de jaren veertig in hevigheid toe en Debrot zou ook de nodige bijdragen leveren in woord en daad.

Schrijvende arts was in jaren '50 een roepende in de woestijn

Cola Debrot leverde grote bijdrage aan waardering papiamentse volkskunst

= door Aart G. Broek =

COLA DEBROT

Op 26 februari 1948 vond de oprichting plaats van de Stichting voor de Culturele Samenwerking tussen Nederland, Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen (Sticusa). De directeur van Sticusa, C. Meulemann, vertrok medio dat jaar naar 'de West' om de oprichting van zusterorganisaties te bewerkstelligen. Een cultureel éénrichtingsverkeer diende voorkomen te worden en 'wederkerigheid' stond - in ieder geval in woord - in het Nederlandse vaandel. Op 23 en 30 december 1949 werden respectievelijk het Cultureel Centrum Aruba en het Cultureel Centrum Curaçao opgericht om de 'wederkerigheid' mede vorm te geven. Debrot werd voorzitter van de zesendertig leden tellende Raad van Algemeen Beleid van de Stichting Cultureel Centrum Curaçao. In de loop van 1950 ontvouwde de voorzitter namens deze Raad de nodige plannen, waarvan de kranten verslag deden. In de Amigoe di Curaçao van 27 mei 1950 bepleitte Debrot een 'oordeelkundige, planmatige cultuurbevordering' op de Antilliaanse eilanden. Omtrent de mogelijkheden voor daadwerkelijke uitwisseling tussen de Antillen en Nederland toonde Debrot zich slechts gematigd enthousiast en hij formuleerde fijntjes: 'in het begin zal er [...] vooral een éénrichtingsverkeer bestaan en wel naar ons toe' (Amigoe di Curaçao, 3 juni 1950).

Dit moet feitelijk op voorhand al de overtuiging zijn geweest van de Sticusa, die in de praktijk het koloniale paternalisme nog geenszins opzij had gezet en een onwankelbaar vertrouwen koesterde in het belang van de Nederlandse cultuur voor de overzeese gebiedsdelen. Toen er na de onafhankelijkheid van Indonesië in 1955 een nieuwe Sticusa werd opgericht, verdwenen wel de scherpste kanten van dit paternalisme, maar de Sticusa wist zich tot aan haar opheffing in 1988 niet te ontdoen van het stempel 'koloniaal'. Van Antilliaanse zijde was men echter eind jaren veertig toch zelfverzekerd genoeg om de noodzaak van eigen bijdragen in de verdere culturele ontwikkeling van de eilanden te benadrukken. Debrot deed dit onder meer in zijn belangwekkende opstel 'Cultureel wantrouwen op Curaçao', dat verscheen in het eerste nummer van het tijdschrift Eldorado, januari 1949. Voor bepaalde cultuuruitingen kon zijns inziens zelfs een dusdanig niveau geclaimd worden, dat ze als volwaardig ruilobject konden dienen. Debrot dacht in dezen met name aan de literatuur. In de Amigoe di Curaçao van 7 juni stelde hij: "De Curaçaose literatuur is aanzienlijk belangrijker dan in het algemeen wordt aangenomen Wij hebben hier bovendien een mogelijkheid van uitwisseling, die ditmaal niet uitgaat van Nederland naar Curaçao, maar tevens ook van Curaçao naar Nederland".

Er waren plannen te over. Allereerst zou gewerkt kunnen worden aan een anthologie van oorspronkelijk Spaans-, Nederlands- en Papiamentstalig werk, met vertalingen uit het Spaans en Papiaments naar het Nederlands. "Wij beschouwen dit", schreef Debrot in zijn laatstgenoemde bijdrage aan de Amigoe, "als bijzonder belangrijk; de Nederlandse lezer kan in direct contact gebracht worden met de Antillen, vooral wanneer de samenstellers er voor zorg dragen zoveel mogelijk typisch Antilliaanse stukken op te nemen". Hij dacht aan de Spaanstalige mémoires van John de Pool, verhalen en fragmenten uit Spaans- en Papiamentstalige prozawerken van Dario Salas, Willem Kroon, Amador Nita, Miguel Suriel, aan Nederlandstalige essays van Abraham Mendes Chumaceiro, en aan een heruitgave van Nicolaas van Meeterens Volkskunde van Curaçao (dat drie jaar na de verschijning in 1947 al was uitverkocht). Kortom, op het terrein van de literatuur had de Antillen, i.c. Curaçao het moederland wat te bieden.

NEDERLANDS

In de praktijk van het daarop volgende decennium wist Debrot slechts zeer ten dele dit ideaal te realiseren, zeker waar het de Papiamentstalige literatuur betreft. De mémoires van John de Pool verschenen inderdaad in vertaling, en wel onder de titel *Zo was Curaçao* als gehele vierde jaargang van de Antilliaanse Cahiers, tien jaar nadat Debrot hiertoe de wens had uitgesproken. Debrot vormde samen met Henk Dennert, en aanvankelijk ook Jules de Palm, de redactie, terwijl Chris Engels de samenstelling van tenminste twee nummers op zich nam. De cahiers - die verschenen van 1955 tot in 1962 en met nog een laatste nummer in 1967 -kregen financiële ondersteuning van Sticusa. De uitgave als zodanig werd verzorgd door uitgeverij de Bezige Bij in Amsterdam.

De overtocht van hieruit naar Nederland werd in de eerste plaats gemaakt door oorspronkelijk Nederlandstalig literaire teksten. Het tweede en derde nummer van de eerste jaargang (1956) vulden zich met gedichten en verhalen die eerder in het Antilliaanse tijdschrift De Stoep (1940 - 1951) een plaats hadden gevonden. Ondanks de plannen van Debrot vond de literaire erfenis van vóór 1950 verder geen onderdak in de Antilliaanse Cahiers. Het tijdschrift bood nog voornamelijk ruimte aan nieuw, Nederlandstalig werk van Caraïbische bodem: aan de roman *Weekend pelgrimage* van Tip Marugg, aan de gedichtencycli *Stemmen uit Afrika* van Frank Martinus Arion, *Gedichten aan de baai en elders* van Alette Beaujon en *Yanacuna* van de Surinamer Bernardo Ashetu.

Ook al was hier sprake van kunstzinnig verkeer richting Nederland, deze literaire manifestaties waren ironisch genoeg evenzeer de triomf van een vorm van koloniaal denken, die in extreme vorm als volgt getypeerd zou kunnen worden. Het gegeven dat de Antilliaanse samenleving de Nederlandse taal niet of gebrekkig beheerst maakt de beschavende taak van Nederland er niet gemakkelijker op. Voor de eigen bestwil van het volk, om de saamhorigheid tussen de verschillende rijksdelen te vergroten, en omdat Nederland nu eenmaal de taak op zich heeft genomen dit volk leiding te geven, zou het beter zijn wanneer het Papiamentu geheel verdween en het Nederlands hiervoor in de plaats kwam. Het Nederlands is volmaakter en leent zich ook beter voor hogere cultuuruitingen. Het taalgebied van het Papiamentu is ook te klein om het verder tot ontwikkeling te brengen. En tenslotte, zou het voortleven van de Nederlandse taal op de Antilliaanse eilanden niet het mooiste monument van beschaving zijn, dat de Nederlanders hier neerzetten? Rond 1950 lieten woordvoerders van dit ideaal in het gedrukte woord overigens nog wel enige, zij het beperkte ruimte voor het Papiamentu.

De culturele activiteiten van het Algemeen Nederlands Verbond, van de personeelsverenigingen van de C.P.I.M. (de voorloper van de Shell) en de K.L.M., de toneelopvoeringen van de vereniging Emmastad, de beslissing om uitsluitend Nederlands te spreken in overheidsgebouwen, Nederlandstalige kranten, tijdschriften en radio-uitzendingen, de financiële hulp van Sticusa, maar bovenal het geheel op Nederland gerichte onderwijs lijken het koloniale verlangen in de twee, drie naoorlogse decennia tot werkelijkheid te maken. Het Nederlands leefde in ieder geval dusdanig dat een Nederlandstalige literatuur tot bloei kwam en ook voor Papiamentstalige auteurs een moeilijk weerstaanbaar ideaal werd. Vóór 1960 hadden Boeli van Leeuwen, Frank Martinus Arion, Tip Marugg, Oda Blinder, Charles Corsen, en Alette Beaujon de nodige successen geboekt met hun werk in het Nederlands. Ook Elis Juliana, Pierre Lauffer en Ornelio Martina trachtten daarop met Nederlandstalig werk hun lezerspubliek te vergroten.

HERWAARDERING

De waardering voor de Papiamentstalige literatuur hield geen gelijke tred met die voor de Nederlandstalige literatuur. Dat kon ook niet, onder meer gegeven het ontbreken van een arsenaal aan institutionele en daarmee financiële ondersteuning zoals de Nederlandstalige literatuur die kreeg. Toch ontbreekt het de Papiamentstalige literatuur niet aan positieve waardering eind veertiger en in de loop van de vijftiger jaren. De veranderingen in de politieke en sociaal-culturele verhoudingen tussen Nederland en de Antillen, in het bijzonder het principe van 'wederkerigheid', bieden de meeste ruimte aan een literaire ontwikkeling in het Nederlands. Maar het opvoeren van een Antilliaanse *counterpart* voor de literatuur uit de Lage Landen, zette ook de Papiamentstalige literatuur in een wat voordeliger daglicht.

De uitgave van het volledig Papiamentstalige, literaire tijdschrift *Simadán* (1950/51) is niet uitsluitend maar wel mede tot stand gekomen onder druk van het Nederlandse cultuurbeleid uit die dagen. Dit geldt hoogstwaarschijnlijk ook voor het sociaal-culturele tijdschrift Antillano (8 nummers in 1953/54), waarin veel aandacht werd besteed aan Papiamentstalige literatuur. Debrots essay *Literatuur in de Nederlandse Antillen*, dat als eerste nummer van het tijdschrift Antilliaanse Cahiers verscheen in juli 1955, illustreert eveneens de postieve aandacht voor literatuur in het Papiamentu. De ideeën die hierin verwerkt zijn, had Debrot in de voorafgaande jaren reeds uiteengezet in een aantal voordrachten. Het opstel is als het ware een vangnet voor literaire teksten uit de voorafgaande decennia. Ook al bevat dit vangnet enkele grote mazen waardoor een opmerkelijk aantal teksten uit het zicht verdween (in het bijzonder Papiamentstalige teksten), de literatuur in de creoolse taal van de Benedenwindse eilanden kreeg wel degelijk verbale ondersteuning van Debrot.

Na zich te hebben uitgelaten over een aantal problemen met betrekking tot de inventarisatie van Antilliaanse literatuur, kiest Debrot voor 'de conventionele onderscheiding tussen volksliteratuur en kunstliteratuur'. Dit onderscheid was hier rond het midden van deze eeuw veel minder 'conventioneel' dan Debrot deed voorkomen. Vóór Debrot hadden slechts Chris Engels en - in iets sterkere mate - Herman de Man en René de Rooy enige aandacht gevraagd voor bepaalde volksuitingen als een vorm van kunst, van literatuur, of, zoals dat tegenwoordig heet, orale literatuur. Deze drie spraken zich er eerst over uit in de veertiger jaren, dus zo'n lange traditie had dit onderscheid nog niet. Zelfs het tijdschrift *Simadán* nam - ondanks haar naam: *Oogstfeest* - gèèn concrete voorbeelden op van de eeuwenoude orale literatuur. Debrots expliciete voorstel wijst op de noodzaak om de uitingen van volksliteratuur op te slaan in het magazijn van waardevolle, kunstzinnige teksten van de Antilliaanse eilanden. Debrot geeft een vijftal categorieën van volksliteratuur: gelegenheidsversjes (i.c. banderita's), vertellingen (met name de cuentanan di nanzi), dialogen (zoals die van Tuyuchi en Oscar van Kampen), populaire songs (zoals van Julio Perrenal) en - met het nodige voorbehoud - feestelijk en politieke redevoeringen. Voor het merendeel van de volksliteratuur is het de daarop volgende decennia bij dit en overeenkomstig verbaal eerbetoon feitelijk gebleven!

Met uitzondering van een zeer korte bijdrage van Oscar van Kampen in 1959 (3de jaargang, nr. 3) werd met *Antilliaanse Cahiers* geen daadwerkelijke poging ondernomen de Papiamentstalige volkskunst naar Nederlandse lezers te brengen. Van Meeterens *Volkskunde van Curaçao* bleef nog jaren onbereikbaar: met steun van Sticusa verscheen een herdruk eerst in 1977. De liederen en geschiedenis van Julio Perrenal werden door Jules de Palm en met steun van Sticusa pas toegankelijk voor lezers in de Lage Landen in 1979. Toespraken zijn nooit onderwerp van studie geworden en eigenlijk alleen bekend door het werk van Boeli van Leeuwen, die onder meer in Geniale Anarchie het retorische vuurwerk van lokale politici onder een vergrootglas heeft gelegd en opgeblazen. Uit de honderden dialogen van Tuyuchi en van Oscar van Kampen is nooit een keuze gemaakt en de betreffende teksten zijn bij mijn weten nog nooit onderwerp van een studie geweest.

De spinvertellingen zijn er iets beter vanaf gekomen: ze ontbreken aan geen enkel overzicht van Antilliaanse literatuur en zijn onderwerp van literair-kritische en wetenschappelijk onderzoek. Een publikatie waarin alle tot nu toe opgetekende nanzi-vertellingen staan is echter niet verschenen. Steeds opnieuw vormde de verzameling aan spinvertellingen van Nilda Pinto uit 1952 het begin- en eindpunt, terwijl oudere, belangwekkende versies aan het blikveld ontsnapten. Banderitas - kleine, papieren vlaggetjes waarop korte, scherpe teksten of liedjes stonden gedrukt, en die dateren uit de eerste decennia van deze eeuw - worden nu pas systematisch verzameld! De *tambú* - de liederen en de bijeenkomsten waar ze gezongen werden - is wel al geruime tijd onderwerp van historisch-sociologisch onderzoek, maar deze liederen worden eerst zeer recentelijk hier en daar daadwerkelijk als een

...kunstuiting gewaardeerd. Spreekwoorden - tegenwoordig soms ook beschouwd als een vorm van ...le literatuur - worden al ...ennia verzameld (meest ...entelijk door Antoine ...duro), maar een diep...nde studie omtrent struc... en functie ontbreekt ...steeds. Feitelijk wordt ...Papiamentstalige spreek...oord nergens als kunstui... al dan niet van het ... gepresenteerd.

ROEPENDE

...keken was Cola Debrot ...de jaren vijftig een roe...de in de woestijn. Een ...pende' zou Debrot in ...n inderdaad genoemd ...nen worden, maar veel ...r dan dat toch niet. Tot ...werkelijke ondersteu... van volksuitingen, in ...bijzonder door speci... publikaties in de *Antil...se Cahiers*, heeft Debrot ...noemenswaardig bijge...gen, respectievelijk ...nen bijdragen. Debrots ...ale waardering voor de ...kunst was als zodanig ... minder uitzonderlijk ...het op het eerste gezicht

... waardering voor de ...mentse volksuitingen ...vorm van kunst ont...d in de veertiger jaren ... door een bepaalde ...van zelfvertrouwen en ... meer of minder sterke ...stgevoelens omtrent ...erlands(talig)e ...nantie. Maar er moet ... in spel zijn geweest. De ...reven Papiamentstalige ...tuur werd eind jaren ... meer en meer ont...ken aan de strikt rooms...olieke ideologie met haar ...delijke beperkingen ...ent inhoud en vorm van ...aire teksten. In het kader ... de algehele maatschap...ijke secularisering die ...ts vond, was dit onver...delijk. Die secularisering ... de Papiamentstalige lite...uur was vooral noodza...k om nieuwe vormen en ...a's te kunnen realiseren. ... was weer een voor...de om gewaardeerd te ...worden door invloed... culturele kringen en ... zonder een uitge...ken katholieke inslag ...artoe ook Debrot ...orde).

...gesecularíseerde samen...g produceert vanzelf...end niet uitsluitend ...reven literair werk van ...litatief hoog niveau en ...min direkt in grote hoe...eden. Tot aan 1955 was ... inderdaad nog zeer ...rkt. Dit beperkte ...zal de blik mede in ...chting van de monde...overgeleverde, Papia...talige teksten hebben ...urd. Maar het is juist ...ofane karakter van het ...ndeel van deze ...en die deze stijging in ... - d.w.z. tot een kunst... - pas echt mogelijk ...e, èn het gegeven dat ...ch al die volksuitingen ...ds geheel en al waren ...enen, óf hun oorspron... functie hadden ver...

...tuele aandacht voor ...deling overgeleverde ... uit de Afro-Cura...volkingsgroep kreeg ... con... in de tweede helft ... jaren dertig. Deze ...ht was ingebed in een bredere belangstelling voor zeer uiteenlopende uitingen van 'folk-lore', oude gewoonten en gebruiken. Dit gebeurde niet in eerste instantie onder invloed van de langzaam opkomende secularisering: het waren tenslotte voor een belangrijk deel juist rooms-katholieke missieleden die die aandacht opbrachten. Die belangstelling ontstond in het bijzonder door het in snel tempo verdwijnen van volkswijsheid, volksgebruiken en -gewoonten, waaronder de gewoonte om 'teksten' mondeling over te leveren.

De industrialisering verstoorde in de twee decennia voor de Tweede Wereldoorlog het bestaande sociaal-culturele gedragspatroon zeer grondig, en technische mogelijkheden - w.o. radio, film, druktechnieken, vliegtuigen - ondermijnden bestaande vormen van communicatie. Eerst dán wordt goed duidelijk wat kort daarvoor nog tot de belangrijkste aspecten van het dagelijks bestaan behoorde. In 1937 waarschuwde pater Latour dan ook, dat "het hóóg tijd werd om de laatste brokstukken te verzamelen, want wie nog langer wacht, zal spoedig vergeefs naar kenners en goede vertellers [i.c. van de spinvertellingen, de cuenta di nanzi] zoeken" (Amigoe di Curaçao, 1 mei 1937). Pater Latour was er echt niet de man naar om de brokstukken aan folklore te waarderen als hoogstaande kunstuitingen van een geciviliseerde volk. Integendeel, maar zijn woorden illustreren wel een belangstelling die gevoed wordt door het verdwijnen van eeuwenoude tradities. Het verdwijnen van oude vormen van samenleven op onze aardbol had in Europa en de Verenigde Staten zelfs een nieuwe wetenschap in het leven geroepen aan het eind van de negentiende eeuw: de antropologie.

KUNSTLITERATUUR

Zo bezien deed Debrot niet veel meer dan een stapje zetten in de lijn der - ook internationale - ontwikkelingen. Volgende stappen zijn echter slechts schoorvoetend gezet en dan nog overwegend de afgelopen vijftien jaar (zie hierboven). Tot een gelijkwaardige positie van de volksliteratuur en de kunstliteratuur is het stellig ook nu nog niet gekomen. Elis Juliana bewerkstelligde waarschijnlijk de tot nu toe hoogste mate van gelijkwaardigheid met zijn publikatie Echa cuenta, die in 1970 met steun van Sticusa verscheen bij de Bezige Bij. (Het beleid van Sticusa was in de loop van de daaraan voorafgaande jaren veranderd van 'uitwisseling' naar 'ontwikkelingshulp' zonder de eis van wederkerigheid' en het boek is dan ook geheel in het Papiamentu.) Juliana bundelde een reeks verhalen die hij in de loop van de zestiger jaren zo letterlijk mogelijk optekende uit de monden van oude vrouwen en mannen. De herhalingen, archaïsche woorden, opmerkelijke uitdrukkingen en liedjes werden integraal opgenomen. Enkele van deze verhalen verschenen reeds in 1962 in het tijdschrift *Cadushi* (1962). In de bundel *Echa cuenta* wordt daadwerkelijk de stap gezet, die volgt op de voorspraak van onder meer Debrot. Een voorpublikatie met vertaling naar het Nederlands in een nummer van de Antilliaanse Cahiers zou niet hebben misstaan en Debrot zou de daad bij het woord hebben gevoegd. Navolging heeft Juliana echter niet echt mogen ondervinden, ook niet door tijdschriften die de Papiamentstalige literatuur hoog in het vaandel hadden staan, zoals *Watapana* en *Ruku*. (In het laatsgenoemde tijdschrift staat overigens wel een bijzonder aardig voorbeeld van één van Tuyuchi's dialogen). De volksuitingen in het Papiamentu als zodanig - dus losgekoppeld van de kwalificatie 'literatuur' - zijn echter wel van vitaal belang gebleken voor de Papiamentstalige kunstliteratuur, in het bijzonder voor die van Pierre Lauffer en Elis Juliana. Deze kunstliteratuur van de afgelopen vijftig jaar is ondenkbaar zonder het alledaagse woordgebruik dat verwerkt werd in korte verhalen, dialogen en gedichten. Het ritme van de *tambù* vormde de onwankelbare basis voor een reeks hooggewaardeerde poëzie. Oude kinderliedjes nestelden zich in waardevolle dichtregels, alsmede de levendige beeldspraak en de puñas (steken onder water) uit de *banderitas* en de *tambùs*. De toon van de klaagzang bij overlijden, het alledaagse eufemisme bij onenigheid en zelfs de beeldende scheldkanonnades bij heftige ruzies vonden via de dichter hun weg naar dichtwerken van ontegenzeglijk hoog niveau.

In de veertiger jaren was een heel enkele keer expliciet gewezen op de noodzaak om zich in sterke mate te oriënteren op de mondeling overgeleverde teksten voor het tot ontwikkeling brengen van een geschreven literatuur in het Papiamentu. Bij mijn weten gebeurde dit niet door Debrot, maar wel door de Nederlandse schrijver Herman de Man (die toen op Curaçao woonde en bij de Curaçaosche Omroep - de Curom -werkte). Hij sprak zich in 1944 uit over deze materie op een wat onverwachte plaats, namelijk in de spreekbuis van "de groot Nederlandse gedachte": het tijdschrift *Neerlandia*. "Juist in onze dagen begint dit vertelvermogen [in het Papiamentu, AGB] schriftelijke gestalte te krijgen, dus over te gaan van het gesproken tot het geschreven woord. Helaas zijn de eerste pogingen daartoe veelal een misgreep geweest. In plaats dat de jonge onervaren auteurs zich gericht hadden op de levende vertelschat, en daaruit een episch werk voortbrachten, doken zij onder in obscure geschiedenissen van niet al te brave dochtertjes uit naburige landen, die hier een wel eeuwenoude, maar niet eerbare existentie vinden. De gehele instelling deze jonge publicisten lijkt mij fout". Getuige de eerste dichtbundel van Pierre Lauffer, Patria (1944), was deze heroriëntatie toentertijd niet geheel afwezig, maar wijdverspreid was de gedachte evenmin.

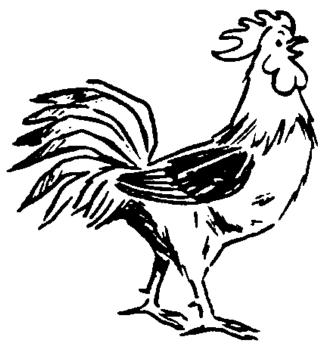
De op de volksuitingen gebaseerde kunstliteratuur hadden vóór 1967 - het jaar waarin het laatste nummer van *Antilliaanse Cahiers* verscheen - wel reeds zeer aantrekkelijke resultaten geboekt. Ze kregen echter geen uitgesproken aandacht in de ... waarin verhoudingsgewijs zeer weinig aandacht was voor literatuur in het Papiamentu. Ter illustratie, ondanks Debrots uiterst lovende woorden over Pierre Lauffer in het eerste nummer - "naar mijn inzicht de belangrijkste onder de levende Curaçaose dichters" - ontbreekt verder iedere bijdrage van Lauffer in de jaargangen. Dit zal niet alleen toe te schrijven zijn aan de opstelling van de redactie, maar Lauffers afwezigheid ontsiert desalniettemin de *Antilliaanse Cahiers* en ondermijnt de invulling van 'wederkerigheid' waartoe ze mede dienden en waarover Debrot ooit hoopvol sprak.

ONDERSTEUNING

De hedendaagse aandacht voor volksuitingen als een vorm van kunst, of meer specifiek, als literatuur, komt dus niet uit het luchtledige vallen. Die opwaardering is vrij langzaam gegaan, maar krijgt nu verhoudingsgewijs zeer veel ondersteuning. Dit jaar vertegenwoordigden een aantal Papiamentstalige schrijfsters Curaçao op de Vijfde Internationale Boekenbeurs in Amsterdam. Debrot zou het werk van enkelen van hen zeker tot de volksliteratuur hebben gerekend. Tijdens de derde Caribbean Women Writers Conference op Curaçao, afgelopen juli, werd Veronica 'Petoi' Petronilla gehuldigd voor haar bijdrage als tambù-zangeres aan de orale literatuur. De liederen van de tumbakoningin Elena Isenia werden recentelijk aan een literaire analyse onderworpen in een eerstdaags te verschijnen publikatie ter gelegenheid van dezelfde conferentie. Van nog recentere datum is de hulde aan Rignald Recordino: de teksten van de zanger van Doble R werden even onttrokken aan het populaire verpozen en er werd een literaire lauwerkrans aan opgehangen. De basis voor deze waardering werd veertig, vijftig jaar

geleden al gelegd. Het lijkt mij niet uitgesloten dat enkele van de factoren die deze basis legden nog niets aan geldigheid hebben ingeboet. Nu dienen ze mijns inziens echter om het onderscheid tussen volksliteratuur en kunstliteratuur te doen vervagen. Een daadwerkelijk *onderscheid* stond Cola Debrot echter wel degelijk voor ogen!

Waarom vegetarisch eten

Vlees noch vis ....

door Elisabeth de Montsouris

"WIJ ZIJN DE levende graven van vermoorde dieren, geslacht om onze honger te stillen...". Deze beginregels van een gedicht worden wel aan de beroemde Engelse toneelschrijver George Bernard Shaw toegeschreven. Op zich niet zo gek, Shaw was immers zijn leven lang vegetariër. Als zoveel anderen in de geschiedenis der mensheid weigerde hij vlees te eten. De Griekse filosoof en wiskundige Pythagoras, de vader van de Indiase onafhankelijkheid Mahatma Gandhi en de Italiaanse schilder/uitvinder Leonardo da Vinci waren hem daarin voorgegaan.

Wat bezielt iemand eigenlijk om helemaal geen vlees te eten? En wanneer ben je vegetariër? Mag je dan ook geen vis meer eten? En kip? Op Curaçao gaat men er vaak vanuit dat een vegetariër wel kip en vis eet, maar voor de vegetariër zelf is dat helemaal niet zo vanzelfsprekend. Zeker niet voor de veganist, die zich van elk dierlijk produkt onthoudt, dus ook geen kaas, melk of eieren eet.

Vegetariërs zijn er door de eeuwen heen al geweest. Sommigen, zoals de rastafari's en de zevendedagadventisten, baseren zich op de bijbel. In Genesis 1:29 staat geschreven: *En God zeide: Zie, ik geef u al het zaaddragende gewas op de hele aarde en al het geboomte, waaraan zaaddragende vruchten zijn; het zal u tot spijze dienen. Maar aan al het gedierte der aarde en al het gevogelte des hemels en al wat op de aarde kruipt, waarin leven is, geef ik al het groene kruid tot spijze.* Pas na de zondeval is het de mens toegestaan dieren te doden.

Anderen gaan uit van het geloof dat de ziel na de dood overgaat naar een ander levend wezen, dat wel eens een dier zou kunnen zijn. Vaak weigeren mensen ook vlees, omdat zij menen dat het niet gezond is. Tegenwoordig komt daar de vaak begrijpelijke angst bij voor het gebruik van groeihormonen en antibiotica in de vleesindustrie. Ook na de slacht worden er vaak allerlei stoffen aan het vlees toegevoegd, hetzij om het er toonbaarder uit te laten zien of om de waterbinding van het vlees te vergroten, zodat een ons vlees meer lijkt dan het is.

BIO-INDUSTRIE

In de jaren zeventig en later gaat de opkomst van de bio-industrie in veel westerse landen gepaard met een toename van het aantal mensen dat vleesloos eet. Deze vegetariërs weigeren mee te werken aan een dierenmishandeling die soms buitenproportionele vormen heeft aangenomen.

De veehouderij van weleer is uitgegroeid tot een industrie, waar grote belangen mee zijn gemoeid. Het vee in de stallen wordt niet meer als levend wezen, maar als produktiemiddel behandeld. Wat telt, zijn de kilo's vlees die de dieren opleveren, niet hun welzijn. De boer is verworden tot een produktiemanager, die nauwelijks nog contact met zijn veestapel heeft. Dat kan ook haast niet met honderden varkens of tienduizenden kippen.

Veel mensen die geen bezwaar hadden tegen het doden van dieren voor consumptie, stopten met het eten van vlees toen zij erachter kwamen wat er bij de produktie en het transport van slachtvee komt kijken: kippen in veel te kleine hokken, castratie van mannetjesvarkens zonder enige verdoving en kalveren die hun slechts zes maanden durende leven staande in een krappe kist moeten doorbrengen, zonder dat zij zich kunnen omdraaien.

STRESS

Veel dieren zien bij het transport naar het slachthuis voor het eerst van hun leven de blauwe lucht. Varkens kunnen van die verandering van omgeving zo in de stress raken, dat ze dood zijn voordat de slager de kans krijgt hen om zeep te helpen. Veel leg- en slachtkippen overleven niet eens de ruwe vangpartij, die het einde van hun leven inleidt. Ze worden bij hun poten gepakt, in kratten gepropt en naar de slachterij gereden. Daar worden ze aan hun poten aan de lopende band gehangen, op weg naar het slachtmes dat de koppen eraf hakt.

In zijn boek 'Animal Liberation' legt de filosoof Peter Singer uit, dat zowel dieren als mensen pijn kunnen lijden. Het feit dat de mens intelligent, zelfbewust en in staat tot het leggen van betekenisvolle relaties met anderen is, wil nog niet zeggen dat er verschil is in het voelen en ervaren van pijn en ongemak. Hij ziet dan ook niet in, waarom we de marteling van slachtdieren zouden moeten accepteren.

VERSPILLING

Een ander gevolg van de bio-industrie is de enorme verspilling van granen en andere gewassen. Om al die miljoenen dieren vet te mesten, wordt een hoogwaardige kwaliteit soja, vismeel en andere grondstoffen geïmporteerd uit landen waar de bevolking zelf van de honger omkomt. Hongerende Somaliërs of Indiërs tegenover vetgemeste koeien en varkens, die na de slacht maar een fractie van het gewicht opleveren dat ze verorberd hebben.

Want de vleesproduktie springt niet bepaald efficiënt met haar grondstoffen om. Afhankelijk van het type vlees levert elke tien tot vijftien kilo eiwit in veevoeder slechts een kilo vleeseiwit op. Toen in 1974 de honger in India en Bangladesh wereldnieuws werd, rekende men uit dat twaalf miljoen graan voor menselijke consumptie zou vrijkomen, wanneer de Amerikanen hun vleesconsumptie met slechts 10 procent zouden verminderen. Daarmee zou men zestig miljoen mensen kunnen voeden.

Naast deze bio-industrie-vegetariërs maakt een steeds grotere groep mensen zich zorgen om de aantasting van het wereld-ecosysteem door loslopende kuddes vee. Het probleem betreft niet zozeer de dieren zelf als wel de grasvlakten die voor hen worden gecreëerd. Eeuwenoude tropische regenwouden moeten het loodje leggen. Uitgestrekte gebieden in Brazilië en Argentinië zijn speciaal voor het grazende vleesvee van bomen ontdaan. Wat overblijft zijn kale vlakten, waarvan het eco-systeem niet alleen van dat gebied, maar van de hele wereld in de war wordt gebracht. De regenwouden zijn immers de longen van de aarde. Stukje bij beetje worden die geamputeerd, opdat de Eerste Wereld zich rijkelijk tegoed kan doen aan immense porties vlees.

Een ander gevolg van de ontbossing is dat het zoet oppervlaktewater ongunstiger in de tijd wordt verdeeld: meer water in de toch al natte regentijd, maar minder in de droge tijd. Voorts neemt de bio-diversiteit af, dat wil zeggen dat grote groepen dier- en plantesoorten verdwijnen. Deze tot uitsterven gedoemde dieren en planten kunnen de mensheid dienen als basis voor farmaceutische en cosmetische produkten.

Voor eilanden als de Antillen kan het wegkappen van tropisch regenwoud een ramp betekenen. Door ontbossing stijgt de temperatuur op aarde, smelten de poolkappen en stijgt de zeespiegel. Een somber, maar op den duur niet irreëel vooruitzicht.

Wat kuddes grazend vee kunnen aanrichten is op de ABC-eilanden met eigen ogen te aanschouwen. Nadat de Nederlanders in de zeventiende eeuw het beetje hout dat de eilanden rijk waren, hadden gekapt, bleven de eilanden kaal. De vrijelijk rondlopende geiten en schapen maken de groei van nieuwe bomen en onderbeplanting onmogelijk. Daardoor krijgt het regenwater hier niet de kans om in de grond door te dringen. Een groot deel spoelt linea recta de zee in.

De Amerikaanse schrijver van het boek 'Beyond Beef', Rifkin, voert momenteel een wereldwijde kruistocht tegen hamburgergigant McDonald's. Het vlees dat tussen de weeïge broodjes wordt gelegd, is volgens de schrijver afkomstig van runderen waarvoor Zuidamerikaanse woudreuzen moesten wijken. Ook alle andere argumenten tegen het eten van vlees haalt hij aan.

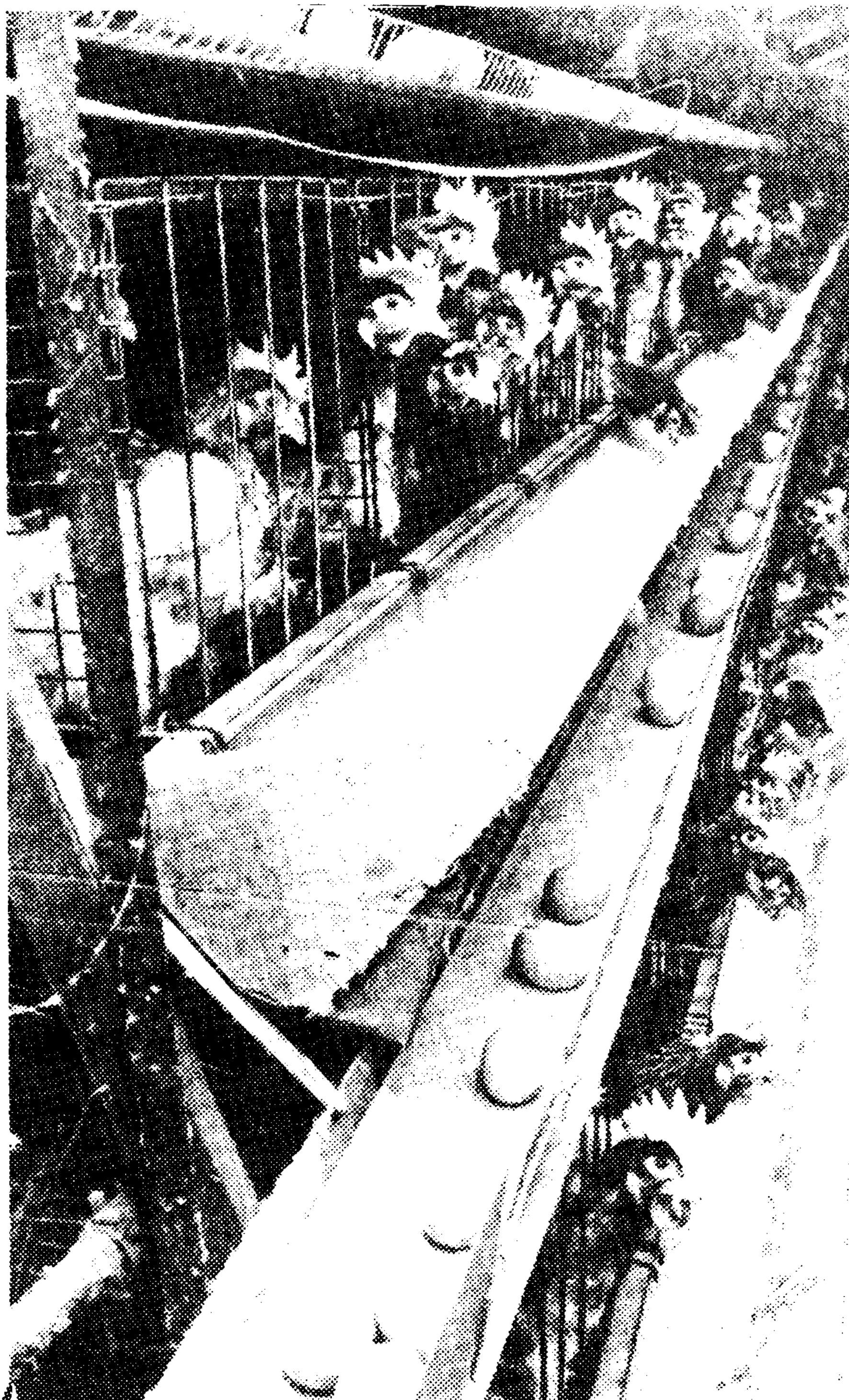
De filosoof Singer gaat verder dan alleen McDonald's. Wie vlees eet is medeverantwoordelijk voor de verspilling van voedsel en de wrede behandeling van de slachtdieren, meent hij. De vegetarische leefwijze ziet Singer als een vorm van boycot. De veeboeren hebben geld nodig en zolang ze dat krijgen gaan zij door met de intensieve veeteelt met alle geschetste consequenties van dien. Alleen wanneer een groot aantal mensen beslist om geen vlees meer te nuttigen, kan er volgens Singer een eind komen aan de bio-industrie, het inefficiënte gebruik van grondstoffen en de ontbossing.

DOLFIJNEN

Of vegetariërs zich ook van vis dienen te onthouden is punt van discussie. Weliswaar zijn de eerder genoemde ecologische bezwaren niet tegen de visconsumptie in te brengen, net zoals er niets op de manier van produceren tegen kan zijn. Wat is er immers vrijer dan een vis in de onmetelijke oceaan?

Vlees- én visvegetariërs hebben echter andere bezwaren, ook van ecologische aard: de oceanen worden leeggevist. Kleine vissersdorpen in ontwikkelingslanden zien hun bron van inkomsten opdrogen. Tegelijkertijd zoeken de grote maatschappijen met immense sleepnetten de bodem van de oceaan af naar eetbare vis. Jaarlijks komen zo bij de tonijnvangst duizenden dolfijnen en andere 'onbruikbare' zeedieren op gruwelijke wijze in de 'netten des doods' om het leven. Voor veel mensen reden om in hun vegetarisme ook vis in te sluiten.

Gebruikte bronnen:
Informatiebrochures Lekker Dier (Utrecht)
Janet Barkas, Het Groene Geloof
Peter Singer, Animal Liberation

DE KUIKENS VAN het legras worden direct na hun geboorte gesexed om te kijken of het mannetjes of vrouwtjes zijn. De voor de eierproduktie nutteloze haantjes verdwijnen in een plastic zak om vergast te worden. Van de vrouwtjeskuikens brandt men met een gloeiend heet mes de snavelpunt af om te voorkomen dat ze elkaar als ze groter zijn pikken. Deze pijnlijke ingreep vindt zonder verdoving plaats.

Als de hennen groot genoeg zijn gaan ze naar de beruchte legbatterij, waar ze met z'n vieren of vijven op een vloeroppervlak van slechts veertig bij vijftig centimeter de rest van hun leven doorbrengen. Vleugels uitslaan, lekker in de grond krabben of hun verenkleed verzorgen is er niet bij. Laat staan dat ze zich rustig kunnen terugtrekken voor het leggen van hun dagelijkse ei.

Op Curaçao wordt het gros van de legkippen net als elders met afgebrande snavels in legbatterijen gehouden. "Met z'n tweeën, drieën of zevenen in kleine hokjes", zoals een van de eigenaren van een legkippenfarm vertelt.

Curaçao is bijna geheel zelfvoorzienend wat eieren betreft. Uitsluitend in december en tijdens de vele H. communiefeesten moet dit kippeprodukt worden geïmporteerd.

DERTIG PROCENT VAN de *verse kippen* wordt op Curaçao 'geproduceerd'. Van de vijf miljoen kilo kippevlees die jaarlijks uit voornamelijk de Verenigde Staten wordt ingevoerd bestaat 75 procent uit kippedelen. De meeste kip die wij eten is dus buitenlands.

In de Verenigde Staten en elders zijn de kippen met z'n duizenden in een grote schuur zonder ramen ondergebracht: 25 per vierkante meter. In zo'n zes weken tijd moet het donzige kuikentje uitgroeien tot een vleesklomp van 1,8 kilo. Aangezien het skelet van het kuiken daar niet op berekend is, hebben de dieren last van hun poten. Sommige groeien zelfs letterlijk dood; hun hart kan het groeitempo niet bijhouden. Na ruim zes weken komt de vangploeg die de dieren in kratten afvoert naar de slachterij.

De lokaal gefokte slachtkippen worden met tienduizend tegelijk in loodsen gehouden. De individuele ruimte hier is iets groter dan in het buitenland: elf kippen op een vierkante meter.

,OP CURAÇAO WORDEN circa 6000 varkens per jaar geslacht. Een fractie van de lokale consumptie. De rest wordt geïmporteerd uit Europa. Daar worden de biggen gefokt op speciale vermeerderingsbedrijven. Moedervarkens slijten hun korte leventje in een hok, vastgeketend aan een ketting van slechts vijftig centimeter lengte. De vloer bestaat uit een ijzeren of betonnen rooster, waardoor de zeugen op den duur last van hun poten krijgen.

In het hok is geen stro om in te wroeten of te nestelen. Dus gaat het dier uit verveling en frustratie op de stangen van het hok bijten en ander afwijkend gedrag vertonen. Vier weken na de geboorte van een nest jongen wordt de moeder opnieuw bevrucht. Dat gaat zo twee jaar door, dan is de zeug 'op'.

Van de biggen die worden geboren, worden direct de hoektanden geknipt, omdat ze anders de spenen van de zeug kunnen beschadigen. De mannetjes worden bovendien zonder verdoving gecastreerd; ongecastreerd gaat hun vlees stinken. Ook de staarten worden zonder pardon afgeknipt. De Curaçaose varkens blijft dit laatste leed bespaard, aangezien de staarten hier geconsumeerd worden.

De hokken in Europa zijn vaak niet groter dan twee bij drie meter voor tien biggen. Op de betonnen roostervloer bezeren ze hun poten, zodat een groot deel na verloop van tijd niet meer zonder pijn kan staan.

De weinige varkens die op Curaçao voor lokale consumptie worden geslacht hebben in elk geval meer ruimte dan hun geïmporteerde soortgenoten: met z'n tienen delen ze een hok van 3,5 bij 4,2 meter met een betonnen vloer. Zwangere varkens zitten wel in zeugekooien, maar niet vastgeketend. De mest die in Europa mede-verantwoordelijk is voor de verzuring van de bossen, verdwijnt hier elke week in een zinkput.

■ *Op Curaçao werd in 1991 meer vlees per per persoon per jaar gegeten dan in Nederland in 1985.*

Verbruik van vlees per persoon per jaar
(Bronnen: Voorlichtingsbureau voor de Voeding, Produktschap voor pluimvee en eieren)

	1950	1970	1980	1985
In kilo's	30,3	63,7	77,6	76,0

Advies Voorlichtingsbureau voor de Voeding: 34.7 kilo per persoon per jaar.

Vegetarisch (uit) eten op Curaçao

WIE PER SE op vlees gelijkende en soms zelfs naar vlees smakende produkten wil eten, kan op Curaçao bij tenminste twee winkels terecht. Rudy's aan de Zuikertuintjeweg heeft een uitgebreide sortering soja-produkten evenals de biologische winkel Orketa op de tweede verdieping van Colon's winkelcentrum. Orketa heeft ook vegetarische bouillonblokken, soepen en paté's. De Hollandse Ambachtelijke Slagerij wordt begin 1993 de derde winkel met 'namaakvlees' in het assortiment. Orketa verkoopt bovendien regelmatig scharreleieren.

Het voor zover bekend enige restaurant dat een keur aan maaltijden met en zonder vlees biedt is het Indonesische *Surabaja* bij de Boogjes. Op de menukaart zijn maar liefst twee bladzijden gewijd aan vegetarische gerechten. Daarnaast is er keus genoeg voor de vleeseter.

Uiteraard kan bij een pizzeria altijd wel een pizza zonder vlees worden besteld, terwijl Indonesische restaurants de vleessaté bij de gado gado kunnen weglaten.

Op de Oude Markt kan tenslotte tussen de middag een warme vegetarische hap worden genuttigd bij een zevendedagsadventiste.

Arubaanse jongeren over Kerst

"Ik twijfel er aan of het wel allemaal waar is"

De jongens en meisjes die ik deze morgen ontmoet, hebben duidelijk een eigen mening en zijn absoluut niet bang die kenbaar te maken. Ik ben hen daarvoor uiteraard erg baar, want anders heb ik geen artikel. Mijn ervaring de klas is nul-komma-nul, een extra handicap, dus. in de kennismaking met de klas wordt al snel lijk dat ze van plan zijn mij te helpen. Volgens de maatschappijleer van Colegio is dit een 'spraakzame' lij voegt daaraan toe dat ze wel de neiging hebben om lkaar te gaan zitten praten, niet om te storen, maar ze allemaal iets willen zeggen. Gelukkig krijg ik hulp et meisje dat vlak voor mij zit. Als ik een naam niet of niet helemaal snap wat er gezegd wordt, zorgt zij dat ik de juiste informatie krijg.

= door Annelien van Hemert =

DE JEUGD IS door de eeuwen heen altijd het doelwit geweest van zwaarmoedigheid van ouderen, die beweerden dat de 'jeugd van tegenwoordig' toch wel heel anders in elkaar stak dan die van vervlogen jaren en daarmee diezelfde jeugd verantwoordelijk stelde voor een hoop dingen die mis gingen in de maatschappij. Ook op Aruba heerst deze stelling. Is deze gedachte gegrond of valt het allemaal wel mee? Een tipje van de sluier wordt opgelicht door klas V4-5 van Colegio Arubano en het lokaal van de heer Balentijn (maatschappijleer) is de ontmoetingsplaats. Jongeren tussen 16 en 18 jaar vertellen U wat zij zoal vinden over een aantal onderwerpen, die ogenschijnlijk niet veel met elkaar van doen hebben, maar die vanzelf in de discussie naar voren kwamen. Een leerzame ochtend.

tekent kerst voor jullie?
", is de eerste spontane uitroep die onmiddellijk gevolgd door "lekker vakantie, geen school". De hele cht en begint uit te leggen wát er zoal gegeten wordt. a, ham en kalkoen, speciaal kerstvoer. Maar we eten dag voor kerst. De hele dag staat in het teken van het eten wordt bereid en een familielid of kennis heeft crema gemaakt. Iedereen heeft wel iemand in zijn enkring die dat doet. Er zitten eieren in en alcohol en en typisch feestdrankje. Niet alleen dan hoor, ook op feesten drinken we het. We gaan 's avonds naar de

g me af of ze dat net zo end vinden als ik . "Neeee", klinkt het We staan met z'n allen hebben lol, drinken je of zo en na de mis we verder". En als je je ouders in de kerk ten? Lindsey: "O, da's el leuk. We bekijken feestjurken en - n en praten daar uitover. Bovendien is de el mooi versierd. Ja, el een heel speciaal zodat we ons niet n".

Patrick en Ryan het feest al eerder. De iddag gaan ze in de djes rijden en 'groene legen. Iedereen kijkt tekenend naar het Lachen, kerst betechter meer. Opa en orden bezocht, iedelief voor elkaar: "Echt gespeeld. Het is een harmonie in het gezin, hele familie samen beweert Lindsey. De amt het. Iedereen lijkt elfde manier het kerstte ervaren. Ik vraag er 'andersdenkenden' las zitten, met andere onden. Jawel, twee met een Hollandse. Maar dat blijkt niks uit n, kerst is het leukst Arubaanse manier, de ba's' hebben zich moeiaangepast. Eigenlijk ik met andersdenbij voorbeeld van afkomst of iets dergeMike vertelt dat hij kent die gewoon een om heeft. Ze zullen jnlijk niet naar de n, maar verder maakt veel verschil, denkt

op school nog wat aan an?
, we hebben een kerstop het plein. Er stoelen neergezet en doet iets, een toneelets zingen of zo. Het is el gezellig." Sommigen hter liever te kletsen boom. Dat zegt me el, maar het wordt duidelijk. Onder de betekent tegenover ol waar een oud van alles verkoopt, alcohol, en er een uziekje klinkt. Er praat en gelachen. nemen ze een kijkje in, want ook dat is ortom: iedereen verch opperbest, die dag.
N

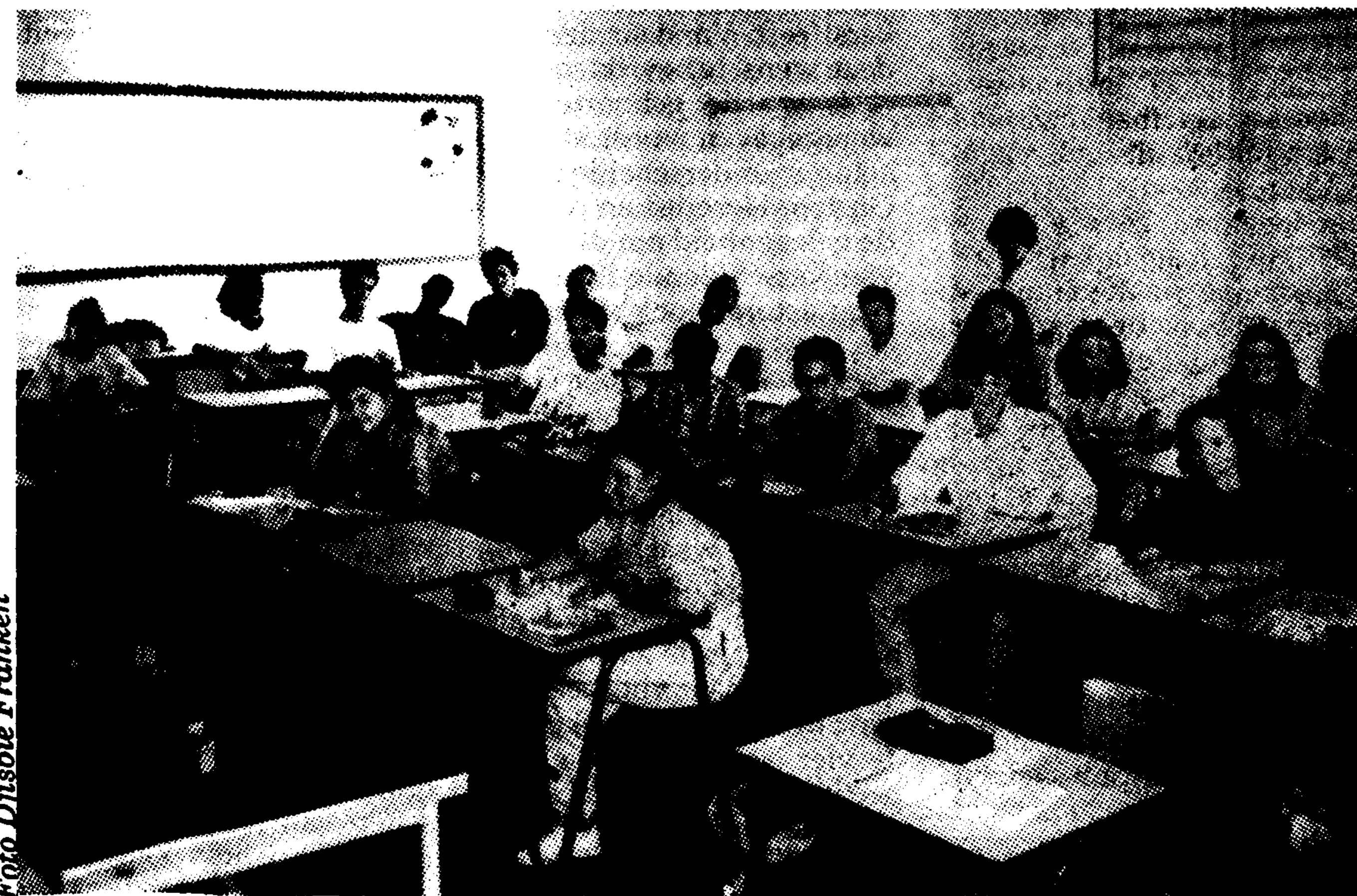
en we met de klas . We gaan uit eten en cadeautjes voor oort Sinterklaas ons is kerst veel , Sinterklaas wordt s gevierd." De klas roerend eens dat het klas is, waarmee eest kan worden. De g nights' in Main ook populair. Afzonze erheen, maar moeten ze elkaar en is het gezellig.

je in de stad en wat is rondjes rijden met de ick en Ryan zijn er "Wat is er verder en, hier? We kunnen een. Ja Visage, maar en we tijdens de en ècht nog wel." Ze natuurlijk gelijk. In zijn er legio mogen voor de jeugd om maken, maar Aruba in beperkingen. Ze eigen bezigheden en hebben er, gelukkig, lol in. Er is weinig criminaliteit op Aruba en zeker niet onder de schooljeugd. Het moet dus wel een goede vrijetijdsbesteding zijn, ze vervelen zich tenminste niet.

Kerst is het feest van de geboorte van Christsus. Speelt die gedachte nog of is er een andere inhoud gegeven aan het kerstfeest?
Lindsey: "Ik weet het niet. Ik twijfel eraan of het allemaal wel écht is gebeurd. Soms geloof ik het wel, maar een andere keer denk ik, nee, dat kán gewoon niet. Mijn ouders zijn niet religieus, dus praten we er thuis ook nauwelijks over." Valerie denkt er heel anders over: "Ik geloof wel dat het zo gegaan is. Ik denk er ook best wel veel over na." Zij weet ook dat veel mensen uit plichtsgevoel naar de kerk gaan en het eigenlijk allemaal niet zo voelen. Patrick vindt dat kerst veel te commercieel geworden is. Voor hem is het een echt familiefeest met extra aandacht voor elkaar. Milena feest zonder bij het hoe en waarom stil te staan, maar eenmaal alleen, vaak aan het einde van de kerst of door een programma op tv, realiseert zij zich ineens weer waar het allemaal om draait.
Er klikken wat andere meisjes. Ook zij ervaren het op die manier. Op school wordt niet veel gepraat over de bijbel. Maar op de basisschool heeft iedereen de bijvelverhalen gehoord, dus iederen kent ze wel.

's Avonds met kerst gaan veel jongeren naar Visage. Er wordt dan ook weer veel gedronken. Is dat vergelijkbaar met de inname tijdens carnaval?
"Neee, zó erg is het niet. Met carnaval wordt veel en veel meer gedronken." Ik vertel van een jongen die vorig jaar om 2 uur 's middags al omviel van de drank. Meteen wordt gevraagd waar ik stond en joelend kijkt iedereen ineens Patricks kant uit. Hij kijkt onbewogen terug. "Vinden je ouders dat goed?" vraag ik hem. "Nou... niet altijd, natuurlijk, maar met feesten hoort het er gewoon bij. Iedereen drinkt lekker door, waarom niet?"

En de meisjes in deze klas, drinken zij ook?
Boudine: "Nee, daar hoef ik thuis niet mee aan te komen. Mijn ouders zouden dat beslist niet goed vinden. Ik drink weleens iets, natuurlijk, maar ik word niet dronken." De meeste meisjes blijken eenzelfde soort ouders te hebben. Zij kijken wel uit om zich zo laten gaan. Helaas helpen enkele jongens in de klas me uit de droom dat meisjes 'dus' verstandiger zijn. Patrick verwoordt de algemene mening: "Kijk, een meisje dat drinkt, dat is geen gezicht. Bij jongens ligt dat anders." Nu wordt de feministe in mij wakker. ik vraag hem om het mij uit te leggen. "Nou, dat is gewoon hetzelfde als: wanneer een meisje twintig jongens heeft gehad, is ze een hoer. Als een jongen twintig meisjes heeft gehad, is ie stoer." Eigenlijk is iedereen het daarmee eens. Daar wil ik meer van weten. Mike: "De meisjes vinden dat zelf ook, hoor. Zij vinden zo'n meisje niet goed. Trouwens, meisjes die teveel hebben gedronken, gaan altijd vies doen." Daarmee bedoelt hij dat ze onbarmhartig gaan flirten, ook dat hoort niet bij een meisje, begrijp ik.

Foto Diisbie Franken

De leerlingen van het Colegio Arubano hebben zo hun eigen gedachten over Kerst. Sommigen vinden het te commercieel geworden. Anderen menen dat er met Kerstmis teveel gegeten en gedronken wordt.

NIET AANGENAAM

De meisjes in de klas zijn het inderdaad wel met Mike eens en geven toe dat ze zelf ook niet dol zijn op drinkende meisjes en dat dat zeker niet hun vriendinnen zijn. Maar, ongeacht sexe, dronken mensen zijn niet aangenaam, daar zijn we het met z'n allen roerend over eens.

Het gesprek gaat verder in de richting van emancipatie en man/vrouw verhoudingen. De jongens geven hun mening over wat er belangrijk is aan een vrouw. Het uiterlijk scoort hoog, maar na even doorvragen, blijkt dat ze toch allemaal wel een meisje willen wat op de eerste plaats 'lief' is. "Maar", voegen ze eraan toe, "het eerste waar je op valt is toch de buitenkant." De meisjes hebben heel andere wensen. "Hij moet romantisch zijn en eerlijk en betrouwbaar. En vooral: zichzelf. Niet zo'n jongen die een beetje stoer gaat doen voor de 'groep'. Dat is zo vervelend!" De jongens ontkennen op luide toon dat er nóóit stoer gedaan wordt om indruk te maken. Ze geven een voorbeeld: "Als er een mooi meisje langs komt, dan zal misschien één jongen dat meisje net niet aantrekkelijk vinden. Hij zegt dat dan ook gewoon, ook al vinden die anderen het stom. Wat voor de een prachtig is, is voor de ander maar heel gwoontjes." Maar er wòrdt wat gekeken, begrijp ik.
Een meisje uit de klas beweert dat het de jongens alleen maar om seks te doen is en niets anders. De jongens doen eerst wat lacherig, maar worden al snel weer serieus. Dat er een 'bedleven' bestaat, wordt niet ontkend, maar de waarde die eraan gehecht wordt, is minder dan de eerste reactie van de klas deed vermoeden. De jongens zeggen ook niet van een 'afgelikte boterham' te houden. Merkwaardig, als je beseft dat ze zelf wèl 'gerechtigd' zijn om ervaring op te doen. Met wie doen ze dat dan? Tja, daar moeten de jongens eens even over nadenken; de meisjes moeten lachen en roepen en passant wat namen door de klas.

Mike vraagt mij hoe ik dan zou reageren als ik een zoon en een dochter zou hebben van dezelfde leeftijd. Ik moet toegeven dat ook ik mijn dochter anders zou behandelen, meer beschermend. Eigenlijk denk ik er dus hetzelfde over, wat Mike triomfantelijk aanhoort. Verstandelijk is het natuurlijk zo dat er gelijke rechten en plichten zijn, maar samen met de klas kom ik er achter dat dit nu net zaken zijn, die niets met verstand te maken hebben. Tòch het gevoel dat jongens 'het wel redden' en meisjes daartegen beschermd dienen te worden...
Opvallend is dat iedereen zo open praat over intieme dingen. Hoe je thuis, in je eentje, kerst ervaart is een privé gedachte. Toch had ik niet het gevoel dat er moeilijk over gedaan werd. Zo ook bij het 'emancipatie-vraagstuk'; er werd soms in wel zeer krasse bewoordingen duidelijk gemaakt hoe 'men' erover dacht.

MONDIGER

Ik ga terug in mijn eigen leven en besef dat deze klas mondiger is dan wij destijds. Natuurlijk zie je dezelfde 'types' terug. De een is een haantje-de-voorste, de ander wat rustiger. Die dingen veranderen niet. Maar in 'mijn' klas van 1977 waren we toch wel bang voor het 'oordeel' van de klas over een bepaalde mening. Het kon je je plaats in de groep kosten en dat was ongeveer het belangrijkste wat er was. Niet dat wij onze mening niet gaven, maar toch voorzichtiger. Deze klas, anno 1992, is duidelijk toleranter ten opzichte van elkaar, hoewel ook hier de 'leiders' het voor het zeggen hebben. Geboren leiders zie je tenslotte overal en waar zouden ze zijn zonder gevolg?

Deze jongeren zijn de toekomst van Aruba, zij gaan over een paar jaar de lijnen uitstippelen en hun stempel drukken op de koers die het eiland 'gaat' varen. Ze zullen geestelijk nog groeien en ze zullen nog leren. Maar de 'bottom-line' is er al. En, na wat ik over de jeugd in Nederland gehoord en gelezen heb, mogen we daarover beslist niet klagen. Dit stel komt er wel.

Jongens en meisjes van V4-5, hartelijk bedankt voor jullie medewerking!

KERSTMIS is het feest van de vrede. Een vrede die iedereen in zijn hart wel verlangt, maar die in de praktijk moeilijk te verwezenlijken blijkt. Ook dit jaar werd de vrede in tal van landen wreed verstoord. Geweldadigheden in Joegoslavië, in delen van de voormalige Sovjetunie, in het Midden Oosten en ook dichter bij huis in Latijns Amerika, waar de guerrilla in diverse landen de kop op steekt. De Salvadoraanse beeldhouwer, Angel Aviles, heeft op kunstzinnige manier getracht het streven naar vrede uit te beelden. Uit materiaal verzameld van afgedankte wapens ontwierp hij een Christusfiguur die op symbolische wijze een revolver vernietigt. Hiermee wil Aviles het feit herdenken dat op 15 december officieel de vrede is getekend tussen het leger en de guerrilla. Het is te hopen dat dit ook een blijvend bestand zal blijken te zijn...

Kerstmis gezien vanuit vier invalshoeken

De boodschap van Herodes

HOE ZALIG kan het kerstfeest zijn in deze tijd waarin we leven. We staan als volk midden in een economische crisis. Andere universele zorgen zoals: stijgende criminaliteit, steeds in aantal toenemende aids slachtoffers en drugsverslaafden, blijven ons ook niet gespaard. Juist in deze tijd hebben we meer dan ooit tevoren behoefte aan een zalig kerstfeest. Vandaar deze boodschap die de bedoeling heeft deze wens, te bevrijden uit z'n traditioneel beleefdheidspak.

Als we de geboorte van Jezus beschouwen zoals het weergegeven wordt in de evangelieën, dan kunnen we vier actoren onderscheiden, nl. de herders, de wijzen uit het Oosten, Herodes en de massa te Jeruzalem. Zij bieden ons de gelegenheid om de geboorte van Jezus te bekijken vanuit vier verschillende invalshoeken. Typisch is dat het getal 4 (vier actoren) ook al een bepaalde informatie geeft.

= door Omayra Leeflang =

Het is een alom bekend feit voor bijbelkenners dat cijfers die te maken hebben met bijbelse waarheden specifieke betekenissen hebben. Vier wordt beschouwd als het getal van de aardse perfectie. Een paar voorbeelden zijn : de vier windstreken en de vier jaargetijden die respectievelijk een globale geografishe en globale tijdsordening voor de aarde geven. Het is daarom ook dat we vier evangelieën hebben. Vanuit vier invalshoeken die elkaar aanvullen en soms overlappen, wordt een compleet beeld gegeven van het leven van Jezus.

Een mens zal, wil hij een beetje houvast hebben, het leven bekijken vanuit een bepaalde visie. Ook hier kunnen we vier categorieën onderscheiden t.w: de gelovige visie, politieke visie, sociaal/maatschappelijke visie en wetenschappelijke visie. De vier actoren in het kerstgebeuren vertegenwoordigen elk een van deze visies. We kunnen dus gerust stellen dat de vier actoren rondom de geboorte van Jezus ons voldoende informatie geven om het te kunnen plaatsen in onze aardse werkelijkheid.

INVALSHOEKEN

Het is echter wel de zaak om na een algemene beschouwing van alle vier invalshoeken, één bepaalde invalshoek te kiezen om een zo goed mogelijk effect te krijgen. Een schilder die een object op het doek wil weergeven, zal terecht eerst het object van al z'n mogelijke kanten bekijken. Hij weet bij voorbaat wat voor effect hij wil bereiken. Naar aanleiding daarvan kiest hij de invalshoek die hem het beste effect geeft. Het effect dat ik in dit artikel wil bereiken is de verwezelijking van de wens: Zalig kerstfeest. Het te beschouwen object is de boodschap van de geboorte van Jezus Christus. Vanuit de invalshoek van de vier genoemde actoren zullen wij nagaan welk effect die bepaalde invalshoek geeft. Tenslotte kunt U zelf kiezen vanuit welke invalshoek U dit jaar de kerstboodschap in uw leven laat inwerken. Misschien dat U nu al zegt: ja ik weet nu al, dat de invalshoek van Herodes niet het gewenste effect geeft. Toch nodigen wij U uit om verder te lezen, U zult verstelt staan van het effect van bepaalde invalshoeken.

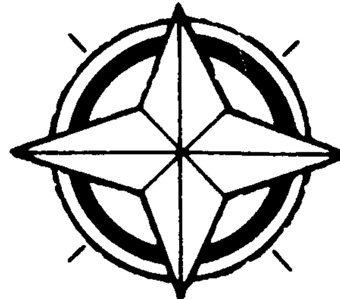
DE HERDERS

De herders waren de eersten die de boodschap van de geboorte ontvingen. Het evangelie vertelt ons dat het een bovennatuurlijke openbaring was. Het moet een zeer sfeervolle, indrukwekkende ervaring zijn geweest, zoals het beschreven wordt, met lofzang van een engelen schare. Onmiddelijk volgt daarop de actie van de herders die hun kudde achterlaten om zich persoonlijk te laten overtuigen van hetgeen hen door de engel is geopenbaard. En als ze in Bethlehem aankomen en met hun eigen ogen zien dat er werkelijk een kind ligt, in doeken gewikkeld en in een kribbe, precies als hun door de engel omschreven was, volgt een lofprijzing aan God. Ook Maria en Jozef waren verbaasd over de hoeveelheid informatie die deze herders gaven over het kind. Ze wisten te vertellen dat het kind de Heiland was. Iedereen die op dat moment aanwezig was verbaasde zich over hetgeen door de herders gezegd werd. De herders echter waren voor de volle honderd procent overtuigd. Hun informatiebron was bovennatuurlijk. De bevestiging was exact. Ze konden het niet bewijzen, maar ze wisten wat ze wisten en ze geloofden. Zo groot was hun vreugde dat ze, terwijl ze terug gingen om hun taak bij de schaapskudde te hervatten, God nog steeds loofden en prezen.

DE WIJZEN

De wijzen uit het oosten vertegenwoordigen de wetenschappelijke visie. Als astroloog en filosoof waren ze zeer goed op de hoogte van de Joodse profetieën. Bewijs daartoe is de gerichte vraag die ze, in Jeruzalem aangekomen, stelden:

" Waar is de koning der Joden, die geboren is, want wij hebben zijn ster in het oosten gezien en wij zijn gekomen om hem hulde te bewijzen". Maria en Jozef zijn intussen al niet meer in de stal, maar in een huis te Bethlehem. De wijzen knielen neer en bewijzen hulde aan het kind. Een houding die overeenkomt met de informatie die zij over het kind hebben nl.: hij is de toekomstige koning der Joden. Ook de

geschenken die ze hem brachten getuigen van hun overtuiging dat het om een bijzonder kind ging.

Ik denk dat deze wijzen later zeer teleurgesteld zullen zijn geweest om te zien dat deze zelfde koning aan wie ze hulde gebracht hebben en kostbare geschenken geschonken hadden, op een ezel Jeruzalem binnen reed en later gekruisigd werd. De wetenschappelijk visie geeft ons dus een zeer ontroerend, maar tijdelijk effect.

DE MASSA

De massa te Jeruzalem was ontsteld toen ze hoorde dat Jezus geboren was. Verder hebben we niet veel meer informatie over het effect van de boodschap op deze massa. De mensen hadden zo hun eigen leefwijze en problemen en ja, wat moet je nu met die geboorte. Misschien dat ze vonden dat het meer een zaak was voor de religieuze leiders zoals: hogepriesters en schriftgeleerden. Ik sprak eens met een zakenman die het maar vervelend vond dat die kerstdagen dat bepaalde jaar zo midden in de week vielen. Het was maar slecht voor de zaak al die vrije dagen vond hij. De sociaal maatschappelijk visie kan massaal zijn, maar ook de visie van elk individueel persoon.

HERODES

De laatste invalshoek van waaruit we de geboorte van Jezus zullen bekijken is Herodes.

Indien ik als schilder de impact die de boodschap van de geboorte van Jezus heeft gehad op de mensheid zou moeten schilderen dan zou ik deze invalshoek kiezen. Niet omdat ik het zo'n eens ben met de criminele actie van Herodes om honderden kinderen te laten doden teneinde zo ook het kind Jezus te elimineren, maar om het feit dat Herodes juist door zijn criminele opdracht blijk heeft gegeven ervan overtuigd te zijn geweest dat het ging om een niet te onderschatten invloed die dit kind zou hebben op het hele maatschappelijke gebeuren van zijn land. Zo doordrongen was Herodes ervan dat het hier ging om een kind met een speciale missie, dat hij zijn eliminatie als de enige uitweg zag. Jammer dat Herodes er een politieke *issue* van maakte. Verstard door een eenzijdige politieke visie dacht hij niet anders dan dat deze koning een aards koninkrijk zou gaan besturen. Echter het besef van Herodes, dat de geboorte van Jezus van onmeetbare en onuitwisbare invloed zou zijn, was zeer correct. Keizer Constantijn van Rome kwam 320 jaar na Christus tot dezelfde conclusie.

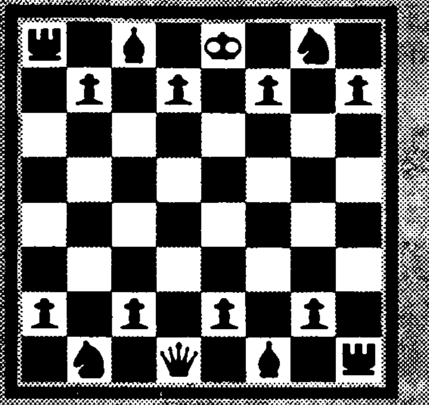
Zo onuitroeibaar bleek deze *Jezus movement* te zijn dat ze in een tijdsbestek van 300 jaar het hele Romeinse rijk voor Jezus hadden gewonnen. De bloeddorstige vervolgingen van christenen onder keizer Nero wekte alleen meer ijver voor de zaak van Christus. En nog steeds na 2000 jaar zijn er mensen die uit volle overtuiging staan achter Christus. Voor Herodes was het duidelijk dat het niet ging om zomaar een kind. Herodes keek terecht naar de missie van het kind. Naar de invloed van zijn aanwezigheid en naar de wonderbaarlijke omstandigheden rondom zijn geboorte.

Net als wij nu vandaag, had Herodes het kind niet gezien. Hij had geen openbaring van een engel. Maar hij onderzocht de geschriften aangaande het kind. Wij kunnen stil blijven staan bij het romantische beeld van de geboorte van Jezus. Maar wij kunnen ons ook bezig houden met de missie van Jezus. Een missie als vredesbrenger. Vrede in het hart van een ieder die in hem gelooft. En die vrede moet ons weer brengen tot het stichten van vrede buiten ons hart. Deze vredesmissie zou platonisch wezen als ik niet zou aangeven hoe Het geloof in Jezus daarin kan voorzien. Daarom als laatste dit nog: Vrede is een toestand waarin men komt als in bepaalde behoeften is voorzien. Het geloof in Jezus biedt: Vergiffenis voor tekortkomingen dus bevrijding van schuldgevoelens; genezing voor hartzeer dus bevrijding van rancune; richtlijnen voor een vreugdevol leven dus moed om opnieuw te beginnen en met leven na de dood dus hoop voor de toekomst.

Zalig Kerstfeest

NB: Een goede denkvraag als voorbereiding op uw kerstfeest is: Wat zou Herodes hebben gedaan als hij vanuit een gelovige visie tot de ontdekking was gekomen dat het koningschap van Jezus betrekking heeft op het hemelskoninkrijk? Stel dat Herodes die ene denkfout niet had gemaakt en had begrepen dat het koninkrijk van deze toekomstige koning ook toegankelijk was voor hem. Ik denk dat Herodes al z'n energie zou hebben ingezet om hem te leren kennen en hem te volgen en van hem te leren. Hij zou de meest gelukzalige boodschap aller tijden hebben ontvangen.

De geheimen van de beginstelling

= door Jules Welling =

TOEN MIJ HET verzoek bereikte om een speciale kerstbijdrage te schrijven voor 'Kerstkrant', heb ik lang nagedacht. Er gebeurt zoveel in de schaakwereld, er is zoveel te vertellen, maar de kerstgedachte indachtig heb ik gekozen voor een opzet, die wellicht ook in de smaak valt bij niet-schakers. Iedereen die weet hoe de regels van het spel zijn, kan zich — naar ik hoop — vermaken met een aantal geselecteerde puzzels (opgaven), waarbij de beginstelling steeds als uitgangspunt genomen is.

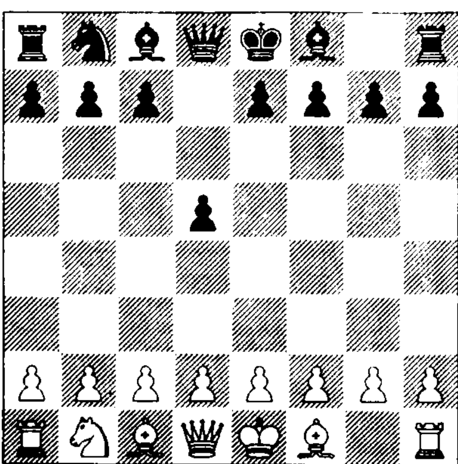
Vanzelfsprekend is de beginstelling de meest vertrouwde onder de schakers. Daar begint iedere partij mee. Maar lang niet iedere schaker weet welke geheimen deze stelling in zich bergt, de louter technische openingsvraagstukken even daargelaten. De beginstelling is ook voor puzzelaars interessant, heel interessant zelfs.

Jarenlang heb ik opgaven met de beginstelling als uitgangspunt verzameld, hetgeen uiteindelijk resulteerde in een lijvig manuscript, waarvoor de Engelse grootmeester John Nunn, van huis uit een wiskundige, het voorwoord schreef. "Het meest curieuze schaakboek dat ik ooit gelezen heb", bekende hij, "eigenlijk geen schaakboek, maar een boek voor puzzelaars". Het boek is nog niet gepubliceerd — en gelukkig maar, want er bleek veel meer materiaal beschikbaar dan ik op dat moment besefte —, maar het zal er bij leven en welzijn zeker ooit van komen. Mijn rubriek in 'Schakend Nederland', het maandblad van de Koninklijke Nederlandse Schaakbond, heeft aangetoond dat er veel belangstelling voor het onderwerp is. Ik plunder dus gewoon mijn eigen werk...

Eerst een voorbeeld om de problematiek duidelijk te maken. Verwijder het witte paard op g1 en het zwarte paard op g8 uit de beginstelling en plaats de zwarte pion van d7 op d5. De vraag is nu: hoe bereik je deze stelling vanuit de beginstelling in vier zetten?

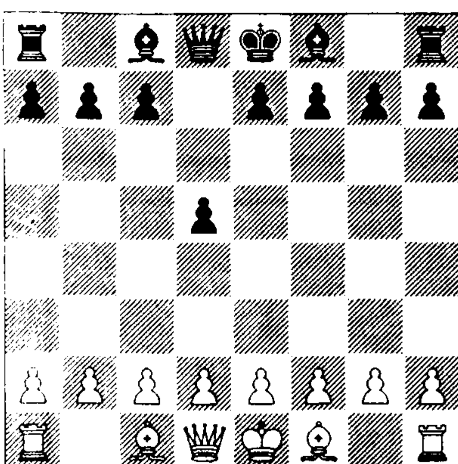
Dit is al een lastige opgave. Natuurlijk moeten wit en zwart samenwerken om het vereiste eindresultaat op het bord te krijgen. Anders lukt het niet. Maar hoe? Na enig probleem zal duidelijk worden dat het weggeven van de g-paarden in de vrije ruimte niet lukt. Hoe moet het dan? Daar is maar één antwoord op:
1. Pg1-f3, d7-d5
2. Pf3-e5(d4) Pg8-f6
3. Pe5(d4)-c6 Pf6-d7
4. Pc6xb8 Pd7xb8

(Diagram-1)

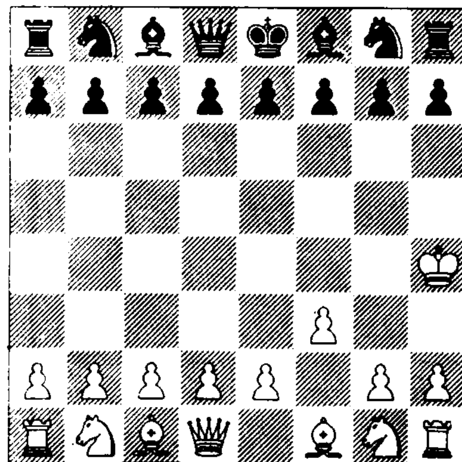

De g-paarden nemen dus de plaatsen van de b-paarden in! Een klein voorproefje van wat komen gaat. Nu een stapje verder. Verwijder de witte paarden van b1 en g1 en de zwarte paarden van b8 en g8 uit de beginstelling en zet de zwarte pion van d7 op d5. Dezelfde stelling als zojuist dus, met dien verstande dat nu alle paarden van het bord verdwenen zijn. De vraag is: hoe valt deze stelling vanuit de beginstelling in vijf zetten te bereiken?

Dit is al een behoorlijke breinbreker, temeer daar het eerder gegeven voorbeeld (met de twee paarden) niets met de oplossing van dit vraagstuk te maken heeft.

(Diagram-2)
Sterker nog, ik heb een poging gedaan de lezer bewust op het verkeerde been te zette. Dat maakt het nu juist zo aardig. Voor de tweede opgave laten we wit vanuit de beginstelling de volgende zetten doen: 1. f2-f3,... 2. Ke1-f2,... 3. Kf2-g3,... en 4. Kg3-h4,... Dit zijn zetten die voor een normale partij ten zeerste af te raden zijn, maar die in dit verband de amusementswaarde slechts verhogen. De vraag aan de lezer is: wat moet zwart spelen om de witte koning op de vierde zet mat te kunnen geven?

(diagram 3)
Voor puzzelaars is dit wellicht een 'normale' opgave, voor schakers bepaald niet, want de oplossing bevat een zet die 'ondenkbaar' is voor wie met het partijspel vertrouwd is (maar niet tegen de regels) en juist die zet vormt de sleutel om deze opgave tot een goed einde te brengen.

De Amerikaans/Hongaarse grootmeester Pal Benkö, in 1962 deelnemer aan het beroemde Kandidatentoernooi op Curaçao, heeft twee schitterende problemen met de beginstelling als uitgangspunt gecomponeerd, die ik de lezer niet wil onthouden. Wit en zwart spelen daarbij weer onder één hoedje en dat leidt op de vijfde zet van zwart tot mat, helpmat in de termen van de schakers.

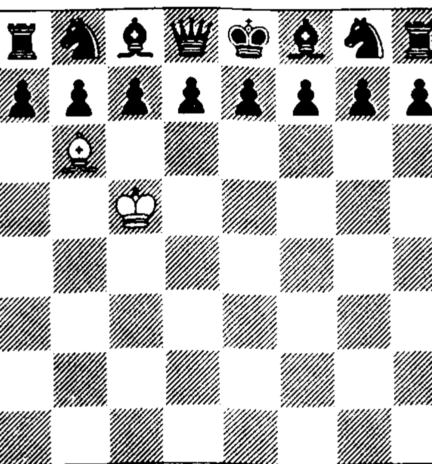
Wellicht ten overvloede vermeld ik dat een gepromoveerde pion naar keuze verandert in elk stuk van gelijke kleur, koning en pion uitgezonderd. Als de pion niet tot dame promoveert, maar tot toren, loper of paard, noemen de schakers dat een 'minorpromotie'. Daar gaat het in dit geval om.

Vraag 3: Vanuit de beginstelling geeft zwart op de vijfde zet mat, waarbij de matzet een minorpromotie tot paard is. Reconstrueer de witte en de zwarte zetten.

Vraag 3: Vanuit de beginstelling geeft zwart op de vijfde zet mat, waarbij de matzet een minorpromotie tot loper is. Reconstrueer de witte en de zwarte zetten.

Dit prachtige tweelingprobleem heeft twee totaal verschillende — en bepaald niet gemakkelijke oplossingen.

Tot slot (Opgave %) een probleem dat dr John Nunn speciaal voor zijn boek componeerde. Ook dat is een breinbreker van de eerste categorie. Wit heeft alleen een koning op c5 en een loper op b6. De zwarte stukken staan in de beginstelling. Zwart begint, waarna wit op zijn vierde zet mat geeft.

(Diagram 4)
Ook dit is een opgave waarvan de oplossing de nodige inventiviteit vergt. Wie alle vijf de opgaven binnen twee uur kan oplossen, moet zich onmiddellijk bij een schaakclub aanmelden. Wie er een paar dagen over doet, mag zichzelf zien als een redelijk mens. Wie er niet uitkomt, wens ik desalniettemin een mooie kerst toe. Dit zijn immers zeer moeilijke opgaven, ook voor schakers. Maar voor één keer moest het kunnen, dacht ik zo. En het aardige is, dat er helemaal niets te winnen is; geen leuk autootje of zo, nee, helemaal niets. Het gaat puur om het puzzelplezier.

Vanzelfsprekend worden de oplossingen ook gegeven. Wie er in het geheel niet uitkomt, moet maar bedenken dat het maken van dit soort problemen nog veel moeilijker is dan het oplossen ervan.
Prettige kerst.

OPLOSSINGEN

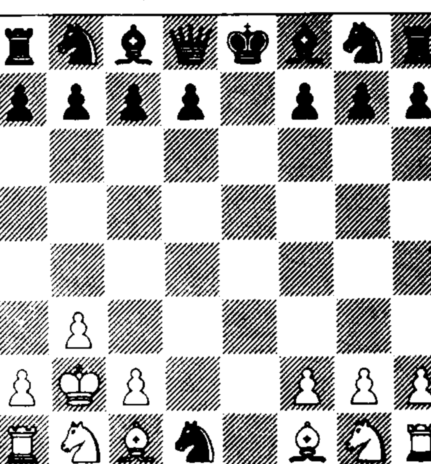
De geheimen van de beginstelling

De eerste opgave luidde: Verwijder alle vier de paarden uit de beginstelling er zet de zwarte pion van d7 op d5. De vraag was hoe deze stelling in vijf zetten te bereiken is. Het antwoord luidt als volgt: 1. Pg1-f3, Pg8-f6 2. Pb1-c3, Pb8-c6 3. Pf3-e5 (d4), Pf6-d5 4. Pe5 (d4) xc6, d7xc6 5. Pc3xd5, c6xd5.

De oplossing gaat dus heel anders dan de oplossing van het tweepaardenprobleem. De zwarte pion gaat niet rechtstreeks van d7 naar d5, maar via c6!

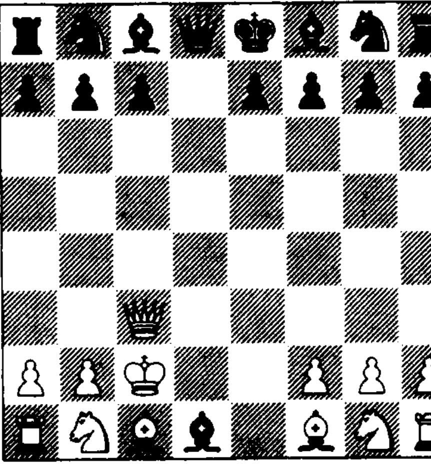
In de tweede opgave waren de eerste vier witte zetten gegeven (1. f2-f3),... 2. Ke1-f2,... 3. Kf2-g3,... 4. Kg3-h4,...) en de vraag was hoe zwart (help) mat op de vierde zet kon geven. Daar is slechts één methode voor. Zwart speelt 1. ...e7-e5 2,... Dd8-f6 3. ...Df6xf3+ en 4. ... Lf8-e7 mat. De volledige zettenreeks luidt dus: 1. f2-f3, e7-e5 2. Ke1-f2, Dd8-f6 3. Kf2-g3, Df6xf3+ 4. Kg3-h4, Lf8-e7 mat. De derde zet van zwart is de moeilijkste, omdat deze een rechtgeaarde schaker tegen de borst zal stuiten. Wie geeft er nu een volle dame weg? De 'truc' is gelegen in het feit, dat wit de dame niet mag nemen, omdat zijn vierde zet van tevoren gegeven is.

De derde opgave draaide om een zwarte minorpromotie tot paard op de vijfde zet, waarbij de minorpromotie tevens de matzet was. Dit gaat als volgt: 1. d2-d4, e7-e5 2. Ke1-d2, e5xd4 3. b2-b3, d4-d3 4. Kd2-c3, d3xe2 5. Kc3-b2, e2xd1P mat.

(Diagram 1)
Heel belangrijk hierbij is de eerste zet van zwart. Dat moet 1. ...e7-e5 (e6) zijn, omdat zwart in de slotpositie het veld a3 aan de witte koning moet ontnemen. Daar zorgt de loper op f8 voor.

De vraagstelling in de vierde opgave was dezelfde, alleen ging het toen niet om een minorpromotie tot paard, maar tot loper. Deze oplossing vergt een geheel andere aanpak. Het gaat om de volgende zettenreeks: 1. c2-c4, d7-d5 2. Dd1-b3, d5xc4 3. Ke1-d1, c4-c3 4. Kd1-c2, c3xd2 5. Db3-c3, d2-d1L mat.

(Diagram 2)
In dit geval is het essentieel, dat zwart met de d-pion speelt, want de tot loper gepromoveerde pion op d1 moet gedekt staan, daar anders de witte koning gewoon kan slaan. De zwarte dame op d8 verzorgt die noodzakelijke dekking.

In de vijfde en laatste opgave draaide het om een probleem van dr. John Nunn, de Engelse grootmeester en wiskundige met een witte koning op c5 en een witte loper op b6, terwijl zwart in de beginstelling stond. Zwart moest beginnen, waarna wit op zijn vierde zet (help) mat moest geven. Dit is een zeer curieus probleem. De oplossing gaat zo: ..., c7-c6 1. Lb6xa7, Dd8-b6+ 2. Kc5xb6, Ke8-d8 3. Kb6-c5, Kd8-c7 en 4. La7-b6 mat. Zowel de witte koning als de witte loper gaan weer terug naar hun uitgangsveld.

Ik hoop dat de lezers van de 'Kerstkrant' enig plezier aan deze bepaald niet eenvoudige opgaven hebben beleefd.

P.F. STAAL ARUBA N.V.

CAS PALOMA NO. 70 - ARUBA, DUTCH CARIBBEAN - TEL. 35200 - Fax: 34050

WENSEN DE ARUBAANSE GEMEENSCHAP IN HET ALGEMEEN
EN HUN KLANTEN IN HET BIJZONDER

* **PRETTIGE FEESTDAGEN**

* DANK voor het in ons gestelde vertrouwen afgelopen jaar.
Ook in het nieuwe jaar geheel te Uwen dienste.

Voor al uw staal-behoeften, zoals:
I-Beams
U-Beams (Channel)
Hoek Profiel en Betonijzer

We're sending our thoughts and hopes to all for

a Merry Christmas

filled with good luck and good health.
Thanks for your patronage during 1992.
In 1993 we're at your service again.

BOTICA SANTA ANA N.V.
Noord 41-B - 41-C - Tel.: 64010 - 68181

At your service in 1993

Merry Christmas
Happy New Year

Thanks for your patronage.

TIP TOP AGENCIES
Arendstraat
Oranjest
Tel.: 222

ODUBER & KAN

Caya G.F. Betico Croes 42-44

Prettige Kerstdagen en een Voorspoedig 1993

Best of luck to you and yours every day of the new year.
We hope that we can continue to serve you!
THANK YOU.

BON PASCU
y
BON AÑA NOBO

At your service again in 1993

ESSO
Savaneta "Croes" Service Center
(AIKY CROES)

Beste wensen voor Geslaagde Kerstdagen en Voorspoedig nieuwja

Ook in het nieuwe jaar - straks met nog meer ruim staan wij voor U klaar

NISSAN
JE BLIJFT ERIN RIJDEN
TOCAR
UW AUTODEALE

Merry Christmas
Happy New Year

ELMAR

Bon Pascu
Bon Aña Nobo
Tur cos bon.

Palmera Quality Products N.V.
Tel.: 22722 - 25277
L.G. Smith Blvd. 140

Koolman Jewelers

Merry Christmas

NO SALES TAX

ARUBA'S BEST
See us for the Best selection on Gold and Diamond Jewelry at the Best prices available
CERTIFIED JEWELRY

DUTY FREE

Happy New Year

Caya G.F. Betico Croes 40A
Oranjestad - Aruba

Be Glad & Rejoice

d'Orsy's
DUTY-FREE PERFUMERIES

SPRITZER+FUHRMANN
...The jewelers of the Caribbean...

May this X-mas warm your hearts with joy and New Year bring health, happiness and prosperity into your homes

XEROX
XEROX ARUBA N.V.
Caya G.F. BETICO CROES 170

We extend our most sincere thanks for your loyal patronage, wishing you and yours the merriest of Holidays.

Merry Christmas and Happy New Year

SAWIN
Koningstraat 88 - Tel. 22652/
en
Hubert Salas and
Aruba.

Wij wensen de Arubaanse gemeenschap in het algemeen en ons personeel en gezinnen in het bijzonder

Prettige Kerstdagen & Voorspoedig Nieuwjaar

Dank voor het in ons gestelde vertrouwen.
Ook in het nieuwe jaar staan wij voor U klaar.

HARDWARE
HOMECENTER
BUILDING MATERIALS
ALL THIS AND MUCH MORE

'Tis the season to be jolly. We wish all our friends the best

Merry Christmas
Happy New Year

Canal 90 - Aruba
en
Voz di Aruba R... - 10